

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNDA YAPAY ZEKÂ TARAFINDAN MEYDANA
GETİRİLEN ESERLERDE HAK SAHİPLİĞİ**

Suna SAVAŞ

NİSAN – 2024

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNDA YAPAY ZEKÂ
TARAFINDAN MEYDANA GETİRİLEN ESERLERDE HAK SAHİPLİĞİ**

Suna SAVAŞ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Eray Aksın ATAR

T.C.

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı “öğrencisi Suna SAVAŞ’ın “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yapay Zeka Tarafından Meydana Getirilen Eserlerde Hak Sahipliği” başlıklı tezi 17/04/2024 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun .../.../20... tarih ve ../.. sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

(İmza)

(Unvan ve İsim)

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimi ve Yüksek Lisans/Doktora derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyorum.

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Eray Aksın ATAR

Tez Danışmanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans/Doktora derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Jüri Üyeleri: *(Birinci sırada Tez Savunma Sınavı başkanı, ikinci sırada tez danışmanı, üçüncü sırada da diğer jüri üyesi yer alır. Yüksek lisans jürisi üç, doktora jürisi 5 kişiden oluşur.)*

Unvan ve İsim

Bağlı Olduğu Kurum

İmza

1. Doç.Dr. Öğr. Üyesi

Onur SARI

2. Dr. Öğr. Üyesi

Eray Aksın ATAR

3.Dr. Öğr. Üyesi

Işıl Yelkenci

BEYAN

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

(imza)

Suna SAVAŞ

17/04/2024

ÖZ

FİKİRVE SANAT ESERLERİ HUKUKUNDA YAPAY ZEKÂ TARAFINDAN MEYDANA GETİRİLEN ÜRÜNLERDE HAK SAHİPLİĞİ

SAVAŞ, Suna

Yüksek Lisans,

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Eray Aksın ATAR

Nisan 2024

Yapay zekâ kavramı, teknolojinin ilerlemesiyle giderek insan hayatının vazgeçilmez bir parçası haline gelmektedir. Kavramın hayatımıza dahil olması ve giderek daha da gelişecek olması sebebiyle, yapay zekâyı, göz ardı ederek karşılaşılabilecek sorunlara çözüm bulmak mümkün görünmemektedir.

Bu bağlamda işbu çalışma, hem uluslararası hukuk hem de özelde Türk hukukunda, yapay zekâ sistemlerinin meydana getirdiği eserlerin sahipliğini ele almaktadır. Mevcut düzenlemelerin bu sorunu yeterince cevaplayamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Eser Sahipliği, Fikri Haklar, Yapay Zekânın Kişiliği, Yapay Zekânın Hak Sahipliği.

ABSTRACT

OWNERSHIP OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE-GENERATED WORKS IN INTELLECTUAL AND ARTISTIC WORKS LAW

Savaş, Suna

Master of Law,

Department of Private Law,

Supervisor: Assistant Professor Eray Aksın ATAR

April 2024

The concept of artificial intelligence gradually becomes an indispensable part of human life due to advancement of technology. Due to the fact that this concept is already included in our lives and it is prone to advance more, it doesn't seem possible to find solutions to potential problems by ignoring artificial intelligence.

In this context, the thesis examines the ownerships of works created by artificial intelligence systems, both in international law and in Turkish law in particular. This article concludes that it does not seem to be answered adequately based on current regulations.

Keywords: Artificial Intelligence, Authorship Copyright, Intellectual Property, Personality of Artificial Intelligence, Ownership of Artificial Intelligence. .

ÖNSÖZ

Tezimin hazırlama sürecinde yardımlarını eksik etmeyen Sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Eray Aksın ATAR' a, üzerimde emeği olan tüm hocalarıma, sevgili eşim Emrah SAVAŞ'a, canım kızım Duru SAVAŞ'a, bugünlere ulaşmamda büyük emeği olan, varlık sebebim annem Telli KILIÇ'a, babam Mehmet Kılıç'a, canım kardeşlerim Zehra KILIÇ'a, Koray KILIÇ'a, tezin hazırlanma sürecindeki manevi desteğini ve yardımlarını asla unutmayacağım İnci KILIÇ'a, Yunus KILIÇ'a, M. Emin KILIÇ'a çok teşekkür ederim.

Suna SAVAŞ

17/04/2024

İÇİNDEKİLER

BEYAN	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

YAPAY ZEKÂNIN TARİHÇESİ, TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE SINIFLANDIRILMASI.....	3
1. 1. Genel Olarak	3
1. 2. Tarihçesi	9
1. 2. 1. Yapay Zekânın Doğuşu	12
1. 2. 2. Yapay Zekânın Yayılma Dönemi.....	14
1. 2. 3. Günümüz ve Sonrası	17
1. 3. Tanımı ve Özellikleri.....	22
1. 4. Öğrenme Yöntemleri.....	28
1. 5. Türleri ve Sınıflandırılması	33
1. 6. Değerlendirme	35

2. BÖLÜM

YAPAY ZEKÂ VE YAPAY ZEKÂ TARAFINDAN MEYDANA GETİRİLEN ÜRÜNLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ.....37

2. 1. Genel Olarak	37
2. 2. Yapay Zekânın ve Ürünlerinin Hukukun Nesnesi Olarak Ele Alınması Gerektiğine Dair İleri Sürülen Görüşler	43
2. 3. Yapay Zekânın ve Ürünlerinin Hukukun Öznesi Olarak Ele Alınması Gerektiğine Dair İleri Sürülen Görüşler	54
2. 4. Değerlendirme	65

3 BÖLÜM

ESER ve ESER SAHİPLİĞİ KAVRAMLARININ YAPAY ZEKÂYLA İLİŞKİSİ.....67

3. 1. Genel Olarak	67
3. 2. Fikri Bir Ürünün Eser Sayılmasının Şartları	70
3. 2. 1. Subjektif Unsurlar	72
3. 2. 2. Objektif Unsurlar.....	85
3. 3. Eser Sahipliği Kavramı	91
3. 4. Değerlendirme	98

4. BÖLÜM

HAK SAHİPLİĞİNE DAİR GÖRÜŞLER 101

4. 1. Genel Olarak 101

4. 2. Yapay Zekânın Hak Sahipliği..... 107

4. 2. 1. Yapay Zekânın Statüsüzlüğü..... 113

4. 2. 2. İnsan Yazarlık Varsayımı 116

4. 2. 3. Değerlendirmelerimiz..... 134

4. 3. Yatırımcının Hak Sahipliği 137

4. 3. 1. Veri tabanı Yatırımcısı 138

4. 3. 2. Work Made for Hire Kalıbı ve İşçi Yapay Zekâlar..... 145

4. 3. 3. Değerlendirmeler..... 152

4. 4. Sahipsiz Eserler ve Bağlantılı Hak Sahipliği 154

4. 4. 1. Genel olarak 154

4. 4. 2. Değerlendirme 162

4. 5. Kamunun Hak Sahibi Olması..... 163

4. 5. 1. Genel olarak 163

4. 5. 2. Değerlendirme 171

4. 6. Gerekli Ayarlamaları Yapan Kişinin Hak Sahibi Olması...	172
4. 6. 1. Genel olarak	172
4. 6. 2. Değerlendirme	179
4. 7. Programcının Hak Sahipliği	182
4. 7. 1. Genel olarak	182
4. 7. 2. Değerlendirme	187
4. 8. Kullanıcının Hak Sahipliği.....	188
4. 8. 1. Genel olarak	188
4. 8. 2. Değerlendirme	199
4. 9. Türk Hukuku Açısından Değerlendirme	206
SONUÇ.....	217
KAYNAKÇA	223

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AI	: Artificial Intelligence
AIPPI	: The International Association for the Protection of Intellectual Property Uluslararası Fikri Mülkiyet Hakları Koruma Derneği
A. Ş.	: Anonim Şirketi
B.	: Baskı
Bkz.	: Bakınız
CDPA	: Birleşik Krallık Telif Hakkı Yasası- Copyright, Designs and Patent Act
CGW	: Computer-Generated Works
CJEU	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
Co.	: Corporation,
CONTU	: Commission on New Technological Uses of Copyrighted Work-Telif Haklarıyla Korunan Eserlerin Yeni Teknolojik Kullanımları Hakkında Ulusal Komisyon
E.	: Esas
ed.	: Editör
EPC	: European Patent Convention
EU	: European Union
E.T.	: Erişim Tarihi
f.	: Fıkra
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
IBM	: International Business Machines
I	: Issue

IP	: Intellectual Property
IPL	: Intellectual Property Law
İİK	: İcra İflas Kanunu
ing.	: İngilizce
K.	: Karar
KLÜ	: Kırklareli Üniversitesi
Ltd.	: Limited
m.	: Madde
No.	: Numara
OSTP	: ABD Ulusal Bilim ve Teknoloji Konseyi- Office of Science and Technology Policy
OTA	: Office of Tecnology
RG.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
SACEM	: Society of Authors, Composers and Publishers of Music
SMK	: Sınai Mülkiyet Kanunu
SSRN	: Social Science Research Network- Sosyal Bilim Araştırma Ağı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TRIPS	: Agreement On Trade- Related Aspects Of Intellectual Property Rights- Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UK	: United Kingdom-Birleşik Krallık
US	: United States- Amerika Birleşik Devletleri
USC	: United States Copyright Act-

	Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakkı Yasası, ABD Telif
USCO	: United States Copyright Office- Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakkı Bürosu (USCO)
V.	: Volume
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Devamı
YHD	: Yargıtay Hukuk Dairesi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu
WCT	: World Copyright Treaty
WTO	: World Trade Organization-Dünya Ticaret Örgütü
WIPO	: World Intellectual Property Organization- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü

GİRİŞ

Günümüzde ismini çok sık duyduğumuz yapay zekâ, hayatımızın neredeyse her alanına nüfûz etmiş bir varlık olarak ortaya çıkmıştır. Hukuki alanda da var olmaya çalışan yapay zekânın adını gittikçe daha çok duyacağız. Her ne kadar, yapay zekâ uzun bir süredir hayatımızda yer alıyor olsa da, hukuk için oldukça yenidir. Pozitif hukukun, yapay zekânın ve onun tarafından meydana getirilen ürünlerin hukuki niteliğini ve hak sahipliğini çözmekte oldukça zorlandığı görülmektedir. Bu sebeple, hukuki düzenleme yapılması ihtiyacının yoğun olarak hissedildiği bu alanda, görüşlerimizi ortaya koyacağız.

Yapay zekânın yarattığı modern sorunlara çözüm için, karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde, hem yapay zekânın, hem de yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünlerin hukuki niteliğinin ve hak sahipliğinin incelenmesi gerekir. Hukuk sistemlerinin halihazırdaki düzenlemelerinin ne olduğu ve ne olması gerektiği hususları ele alınmalıdır. Ancak konunun kapsamının oldukça geniş olduğu gözetilerek, bu çalışmamızda sadece fikir ve sanat eserleri hukuku bağlamında, yapay zekânın meydana getirdiği “*eser*” niteliğindeki ürünlerin hak sahipliği hususu ele alınmıştır. Fikri hukuk kapsamında verilen fikri mülkiyet hakları, özel hukuktan doğan, maddi nitelikte olmayan ve herkese karşı ileri sürülebilen mutlak haklardandır. Bu nedenle yapay zekânın meydana getirdiği ürünler için, öncelikli olarak düşünülen koruma, “*eser*” olarak korumadır. Yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünler “*eser*” olarak kabul edilirse, ürünler üzerindeki hak sahibi, mutlak bir hakka sahip olacak ve herkese karşı ileri sürülebilecektir. Yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünler üzerinde hak sahipliği iddiasında bulunacak suje, ürüne verilecek korumanın “*sözleşme*” ile korunması yerine “*eser*” olarak korunmasını daha çok tercih edecektir.

Ayrıntılara geçmeden önce özellikle vurgulamak isteriz ki “*var olan hukuk açısından*” yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hiçbirisi hukuken “*eser*” sayılamamakta ve 5846 sayılı Kanun kapsamında

korunamamaktadır. Bunun için başka hukuki çarelere başvuru yapılabilir, ancak Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu açısından eser sayılmayan bu ürünlere koruma sağlanamamaktadır. Yapay ZEKÂ'nın meydana getirdiği “*eserler*” ifadesinin de laga feranda olarak ele alınması gerektiği unutulmamalıdır. Yapay ZEKÂ'nın yaratıcı ürünlerine dikkat çekmek amacıyla bu isimlendirme tercih edilmiştir. Sonraki başlıklarda ele alacağımız üzere, eser sayılmanın subjektif unsurlarından olan “*fikri çabanın gösterilmesi*” ve “*hususiyetin yansıtılması*” şartlarını yerine getiremeyen yapay zekânın ürettiği ürünler; konuyla ilgili olumlu bir düzenleme yapılmadıkça, var olan hukuk çerçevesinde, hiçbir şekilde, eser olarak korunamayacaktır. Yaratıcı yapay zekânın meydana getirdiği eserlerin hak sahipliği konusu ele alınırken bir varsayımdan hareket edilmiştir. Yapay zekânın ürettiği ürün, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında eser olarak kabul edilirse, meydana gelen eserin hak sahipliğinin hangi sujeye verilmesi daha iyi bir çözüm sağlayabilir? Bu varsayımdan hareketle hak sahipliği sorunu, “*olması gereken hukuk çerçevesinde*” çözülmeye çalışılmaktadır.

Bu çalışmada ele alınan yapay zekâ; nitelikli yapay zekâ olacaktır. İzleme yapan ve edindiği bilgiyi kullanabilen, insanların, hayvanların, nesnelerin davranışlarını anlayıp uygun cevap veren, yaratıcısının öngöremeyeceği sonuçlar veren gelişmiş yapay zekânın meydana getirdiği “*eser*” niteliğindeki ürünler üzerindeki hak sahipliği ele alınacaktır.

Çalışmamızda izlenen yol, dört bölüme ayrılmıştır. Öncelikle yapay zekânın kısa tarihçesi, tanımı, özellikleri, sınıflandırılması ele alınmıştır. İkinci bölümde yapay zekânın ve meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliği ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Fikir ve Sanat Eserleri hukukundaki eser ve eser sahipliği kavramı ile yapay zekâ arasındaki bağlantı ele alınmıştır. Dördüncü ve son bölümde ise, yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünler üzerindeki hak sahipliğine dair görüşler ele alınmıştır.

1.BÖLÜM

YAPAY ZEKÂNIN TARİHÇESİ, TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE SINIFLANDIRILMASI

1. 1. Genel Olarak

Teknoloji ile şekillenen modern dünyada insanlar, vazgeçemeyeceği alışkanlıklar edinmektedir. Dijitalleşen dünyada önemli bir yer edinen makineler ve makinelerin amaçlanan şekilde işlemesi için eklenen programlar, diğer bir deyişle yapay zekâ, bu alışkanlıkların baş mimarıdır.

İnsanoğlu, emrine amade şekilde son derece hızlı ve etkili işler yapan makinelere ve onların yapay zekâlarına kayıtsız kalamamıştır. Farklı açılardan bakılmış olsa da, insanoğlunun yapay zekâya olan ilgisini, hem sanat eserlerinde hem de bilimsel eserlerde görebilmekteyiz. Yapay zekâ kimi eserlerde; hayatı kolaylaştıran ve hayranlık duyulan bir varlık olarak işlenmiştir.¹ Bu pozitif bakış açısıyla bakıldığında, sınırlı bir yaşam süresi olan insanların kendi nirvanalarına erişebilmek için ihtiyaçları olan zamanı veren yapay zekânın, insan ömrünü artırmış olduğu ifade edilebilir. Yapay zekâ kimi eserlerde ise, Frankenstein’ın insanoğlunun kendi elleriyle

¹ Görüntülü arama teknolojisi, ev yardımcısı robotu, yemek makinesi robotu, uçan araç ve gençleştiren güzellik makinesi gibi yapay zekâ teknolojileri, Jetgiller isimli çizgi filmde hayatı kolaylaştıran teknolojik öğeler olarak işlenmiştir. Ceren Yegen, “Teknoloji ve İletişim Teknolojilerine Yönelik Ütopik ve Distopik Yaklaşımlar: Jetgiller ve Westworld Örneği ile” (bundan sonra: Westworld), *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 17, S. 3 (2018), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jss/issue/38232/417975> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 973, 974, 975.

yarattığı bir canavar olarak ele alınmıştır.² Korkularımızı, zaaflarımızı, hemen her şeyimizi bilip işleyen, insanoğlunun aksine unutmayan ve zamanı geldiğinde zaaflarımızı aleyhimize kullanıp bizi manipüle etme riski olan bu varlıklardan, belki de, korkmalıyız.³ Bu korku senaryolarının gerçekleştiğini varsaydığımızda, bildiğimiz kadarıyla, ilk defa bir tür, insanoğlu, kendi elleriyle, bilinçli olarak sonunu hazırlamış olan tek tür olacaktır.

² Yegen, “Westworld”, s. 966 vd.; Eduard Fosch Villaronga, Peter Kieseberg ve Tiffany Li, “Humans Forget, Machines Remember: Artificial Intelligence and the Right to Be Forgotten” (bundan sonra: Remember), *Computer Security & Law Review*, C. 34, S. 2 (2018), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3018186 (Erişim: 15. 04. 2024), s. 313.

³ Gary D. Brown, “If You Think AI Won't Eclipse Humanity, You're Probably Just a Human” (bundan sonra: Just a Human), *William & Mary Bill of Rights Journal*, C. 30, S. 2 (2021), *SSRN*, <https://ssrn.com/abstract=4186986> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 459 vd.; İnsanların; robotların mülke saldırı, telif hakkı ihlali gibi hukuki ihlalleri gerçekleştirdiği hallerde sorumluluğu reddettiğine; ancak robotun yarattığı faydaları ise talep ettiğine dair durumu “başarının bin babası vardır, başarısızlık yetimdir”, diğer bir deyişle, “*success has a thousand fathers; failure is an orphan*” olarak açıklayan görüş için bakınız. Jack M. Balkin, “The Path of Robotics Law”, *California Law Review, Public Law Research*, C. 6 (2015), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2586570 (Erişim: 15. 04. 2024), s. 55; Yapay zekâlara etik değerlerinin yüklenmesi konusunda bakınız. Nick Bostrom, *Süper Zekâ Yapay Zekâ Uygulamaları, Tehlikeler ve Stratejiler* (bundan sonra: *Stratejiler*), çev. Ferit Burak Aydar, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, 2020, s. 21, 23; Mahremiyet sorunları ve unutulma hakkına dair bakınız. Villaronga, Kieseberg ve Li, “Remember”, s. 313.

İnsanoğlu; hayatını kolaylaştıran yardımcısından veya hayatını sonlandıracak celladından ayrı bir dünya tasavvur edememekte ve hayatını buna göre düzenlemektedir. Yapay zekâ; insan hayatını doğrudan etkileyen kolaylıkların yanına çözülmesi gereken sorunları da beraberinde getirmiştir. Hayatın her alanına böylesine nüfuz eden yapay zekânın, hukuka dokunmadan geçebileceği düşünülemezdi. Yapay zekânın ticaret ve sanayide çok yoğun olarak kullanılması, yapay zekânın ekonomik sonuçlarının korunması ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyaç yapay zekâ lehine hukuki harekete gerekçe olmuştur. Nitekim toplumdaki gelişmelerden ayrı düşmesi düşünülemeyen, ancak böyle bir hataya düşmesi halinde de toplumda etkili olamayan hukuk sistemleri de, teknolojik gelişmelere ayak uydurabilme farkındalığı içerisinde. Yapay zekânın kaynaklık ettiği yeni tip sorunlara yeni tip çözümler bulma düşüncesiyle, yeni düzenlemeler yapma ihtiyacı hissedilmektedir. Buna istinaden, hem ulusal alanda hem uluslararası alanda yapay zekâ konusunda düzenlemeler, eksikliklerine rağmen, yapılmaya başlanmıştır.⁴ Hatta, uluslararası bir yapay

⁴ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, *Robot Hukuku*, İstanbul: Aristo Yayınları, 2020, s. 39 vd.; Stanford Üniversitesinin “*Stanford Institute for Human-Centered Artificial Intelligence*” diğer bir deyişle, “*İnsan Merkezli Yapay Zekâ Merkezi*” adını verdiği birimi, her yıl yapay zekânın gelişiminin izlenmesine yönelik araştırma sonuçları yayımlanmaktadır. Buna göre, uluslararası alanda yapay zekâ konusunda yapılan yasal düzenlemeler artmıştır. Düzenlemeler hakkında ayrıntılı bilgi için rapora bakınız. Jack Clark ve Ray Perrault, *Stanford Institute for Human-Centered Artificial Intelligence 2022 Report*, <https://aiindex.stanford.edu/report/> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 223, 224, 225, vd.; 13 Mart 2024 tarihinde kabul edilen Avrupa Birliği Yapay Zekâ Kanunu Düzenlenmesi ise alanında bir ilktir. Risk odaklı bir yaklaşım sunarak merkezine insan haklarını yerleştirdiği ve hatta birçok yapay zekâ uygulamasını yasakladığı görülmektedir. Siyasi, dini ve felsefi inançlar gibi hassas özellikleri işleyen biyometrik

zekâ örgütünün kurulması gerekliliğine dair fikirler gündeme gelmiştir. Hukuki düzenlemelere tabi olmayan yapay zekâ uygulamalarının topluma yarar sağlamaktan çok zarara yol açacağı belirtilmektedir. Bunu önlemek için uluslararası alanda standartların ivedi olarak belirlenmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Ulusal düzenlemelerin ise; önceden standartları belirlenmiş uluslararası düzenlemelere bakılarak meydana getirilmesi gerektiği, böylece farklılaştırılmış yerel kuralların önüne geçilebileceği ve uluslararası alanda amaçlanan yeknesaklığın sağlanacağı ifade edilmiştir.⁵

sınıflandırma sistemleri, yüz tanıma veri tabanları için kullanımı, iş yerleri ve eğitim ortamlarında duygu tespit teknolojilerinin kullanılması, bireyleri toplumsal davranış ve kişisel özellikler temelinde değerlendiren sosyal kredi sistemleri, özgür iradeye zarar veren, insanların davranışlarını değiştirmek için tasarlanmış yapay zekâ araçları ve yaş, engellilik veya sosyoekonomik statüye göre tanımlanmış belirli grupların zaaflarını hedef alan yapay zekâ çözümleri örnek gösterilebilir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Artificial Intelligence Act, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law> (Erişim: 15. 04. 2024).

⁵ Yasal belirsizliklere ve politikacıların yapay zekâ düzenlemelerindeki aciliyet görmeyen tutumları hakkındaki eleştirisi için bakınız. Annemarie Bridy, “Coding Creativity: Copyright and the Artificially Intelligent Author” (bundan sonra: Coding Creativity), *Stanford Technology Law Review*, C. 5 (2012), <https://ssrn.com/abstract=1888622> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 2; Hukuk sistemlerinin reaktif değil proaktif olması gerektiği, diğer bir deyişle sorunların ortaya çıkmasını beklemeden bir çözüm bulması gerektiğine dair bakınız. Colin R. Davies, “An Evolutionary Step in Intellectual Property Rights- Artificial Intelligence and Intellectual Property” (bundan sonra: Evolutionary), *Computer Law & Security Review*, C. 27, S. 6 (2011), <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0267364911001518> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 602, 606, 619; Türk

Yapay zekânın hukuk alanında düzenlenmesine yönelik çabalar olmakla beraber, dışarda, teknoloji alanında işler, hukuk alanında olduğu gibi yavaş ilerlememektedir. Hukuk sistemlerinin teknolojiye aynı hızda ayak uydurması sağlanamadığından, teknolojik ilerleme arttıkça hukuki sorunlar, karmaşık bir hal almaya başlamıştır. Hukuk dünyası, yapay zekânın hukuki niteliğini çözmeye çalışırken bir anda kendisini “*yapay zekânın ortaya koyduğu ürünlerin hukuki niteliğini*” çözme zarureti ve aciliyeti içinde bulmuştur.⁶ Yapay zekânın ve ortaya koyduğu ürünlerin hukuk düzleminde

hukukunda, yapay zekâ kurumları yoluyla, hem yapay zekânın hukuki niteliğine dair tartışmaların son bulacağını hem de yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde hak sahipliğine dair sorunların çözüleceğine dair önerisi için bakınız. İbrahim Berat Nemutlu, *Yapay Zekânın Patent Hukukuna Etkileri (bundan sonra: Patent)*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2023, s. 106 vd ve 147; Ryan Abbott, “Artificial Intelligence, Big Data and Intellectual Property: Protecting Computer-Generated Works in the United Kingdom” (bundan sonra: Protecting CGW in the United Kingdoms), *Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies*, SSRN, 2017, <https://ssrn.com/abstract=3064213> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 13.

⁶ Bruce E. Boyden, “Emergent Works”, *Columbia-VLA Journal of Law & The Arts*, C. 39, S. 3 (2016), <https://journals.library.columbia.edu/index.php/lawandarts/article/view/2077> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 379; Yapay zekâların işleyişinin hukukun konusu olup olmadığı tartışmasından ziyade, yapay zekâların yaptığı işlemlerle verecekleri zararlar doğrudan hukukun konusunu oluşturmaktadır. Çözüm önerisi olarak, yapay zekâdan doğan zararlar için “*kusursuz sorumluluk*” hükümlerinin uygulanabileceğine dair inceleme için bakınız. Paulius Cerka, Jurgita Grigienė ve Gintare Sirbikyt, “Liability for Damages Caused by Artificial Intelligence”, *Computuer Law Securitiy Review*, C. 31, S. 5 (2015), <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S026736491500062X> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 387.

karşılığının ne olduğu, kime veya neye ait olduğu, korunup korunmayacağı, korunacaksa bunun hukuki dayanağının ne olduğu gibi hususlar çözülmesi gereken meseleler olarak gündeme girmiştir.

Konunun kapsamının oldukça geniş olduğu gözetilerek, bu çalışmamızda sadece fikir ve sanat eserleri hukuku bağlamında, yapay zekânın meydana getirdiği “*eser*” niteliğindeki ürünlerin hak sahipliği hususu ele alınmıştır. Ayrıntılara geçmeden önce özellikle vurgulamak isteriz ki var olan hukuk açısından, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hiçbirisi hukuken “*eser*” sayılamamakta ve 5846 sayılı Kanun kapsamında korunamamaktadır.⁷ Bunun için başka hukuki çarelere başvuru yapılabilir, ancak FSEK açısından eser sayılmayan bu ürünlere koruma sağlanamamaktadır. Sonraki başlıklarda ele alacağımız üzere, eser sayılmanın subjektif unsurlarından olan “fikri çabanın gösterilmesi” ve “hususiyetin yansıtılması” şartlarını yerine getiremeyen yapay zekânın ürettiği ürünler; FSEK’ de konuyla ilgili olumlu bir düzenleme yapılmadıkça, var olan hukuk çerçevesinde, hiçbir şekilde, eser olarak korunamayacaktır. Yaratıcı yapay zekânın meydana getirdiği eserlerin hak sahipliği konusu ele alınırken bir varsayımdan hareket edilmiştir. Yapay zekânın ürettiği ürün, FSEK kapsamında eser olarak kabul edilirse, meydana gelen eserin hak sahipliğinin hangi sujeye verilmesi daha iyi bir çözüm sağlayabilir? Bu varsayımdan hareketle hak sahipliği sorunu, “olması gereken hukuk çerçevesinde” çözülmeye çalışılmaktadır.

Çalışmanın ayrıntısına geçmeden ve yapay zekânın kaynaklık ettiği problemleri çözmeden evvel, bu problemlerin ana kaynağı olan yapay

⁷ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Kanun Numarası: 5846, Kabul Tarihi: 5/12/1951, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 13/12/1951, Sayı: 7981, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3, Cilt: 33, Sayfa: 49, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5846&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim: 15. 04. 2024).

zekâyâ ve yapay zekânın kısa tarihçesine, tanımına, özelliklerine bakmak yerinde olacaktır.

1. 2. Tarihçesi

Massachusetts Teknoloji Enstitüsü Bilgisayar Bilimleri Laboratuvarı yöneticisi olan Edward Fredkin dünya tarihinde üç büyük olayın gerçekleştiğini; bunlardan ilkinin, evrenin yaratılışı olduğunu; ikincisinin, hayatın vuku bulması olduğunu; bunlar kadar önemli olan üçüncü şeyin ise, yapay zekânın yaratılması olduğunu ifade etmiştir.⁸ Aynı şekilde, yapay zekâ çalışmalarıyla bilinen Andrew Ng, elektriğin her şeyi etkileyip dönüştürdüğünü bildiğimiz gibi, bugün de yapay zekânın her şeyi dönüştürdüğünü ve çağın elektriği olduğunu ifade etmiştir.⁹ Bu ve benzeri yapay zekâyâ dair yapılmış öngörülerin, ilk söylendiği dönemde abartılı yorumlar olduğu söylenebilirdi. Ancak, yapay zekânın tarihte izlediği serüvene ve günümüzde ulaştığı sonuçlara bakıldığında, bu öngörülerin haksız sayılmadığı görülmektedir.

Yapay zekâ kavramı ilk olarak “*Artificial Intelligence*” olarak, 1956 tarihinde, John McCarty tarafından kullanılmıştır.¹⁰ Yapay zekânın isim

⁸ Ayşenur Topçuoğlu, “Yapay Zekâ”, *Bilim ve Teknik*, S. Aralık (2001), <https://services.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf;jsessionid=Fiw2doti9DVFnxGpvGUsZrEC?dergiKodu=4&cilt=34&sayi=409&sayfa=38&yaziid=13125> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 38.

⁹ Catherine Jewell, “Artificial Intelligence: The New Electricity”, *WIPO*, 2019, https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2019/03/article_0001.html (Erişim: 15. 04. 2024); Courtney White ve Rita Matulionyte, “Artificial Intelligence Painting the Bigger Picture for Copyright Ownership” (bundan sonra: Picture), *SSRN*, 2019, <https://ssrn.com/abstract=3498673> (Erişim: 15. 04. 2024); s. 1.

¹⁰ Mustafa Zorluel, “Yapay Zekâ ve Telif Hakkı” (bundan sonra: Telif), *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C. 2019, S. 142 (2019),

babasının John McCarty olması, ondan öncesinin olmadığı anlamına gelmemektedir. Günümüzden geriye doğru bakıldığında, yapay zekânın pek çok bilim insanının, sanatçının, filozofun katkısıyla meydana geldiği ve insanlığın ortak bir eseri olduğu görülmektedir. Tarihi süreçte, kimi zaman, yapay zekânın düşe kalka ilerlediği görülse de, sonuç olarak günümüze kadar geldiği ve hala gelişerek büyümeye devam ettiği göz ardı edilmemelidir.

Yapay zekânın daha iyi anlaşılabilmesi için, yapay zekânın tarihsel açıdan gelişim aşamalarının çeşitli bölümlere ayrılmaya çalışıldığı ve son dönem olarak yapay zekânın ticarileşme döneminin gösterildiği anlaşılmaktadır.¹¹ Biz de yapılan ayrımlara katılmakla beraber, artık

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2019-142-1851> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 351; Onur Sarı, “Yapay Zekânın Türk Fikri Mülkiyet Hukukuna Göre Korunması” (bundan sonra: Korunma), *İzmir Barosu Dergisi*, S. 1 (2020), <https://www.izmirbarosu.org.tr/pdfsosya/yapay-zek-nin-t20206417229946.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 61; Osman Gazi Güçlütürk, *Yapay Zekâ ve Verinin Kullanımı (bundan sonra: Veri)*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık A. Ş., 2022, s. 30; Shlomit Yanisky-Ravid, “Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright and Accountability in the 3A Era-The Human-Like Authors are Already Here-A New Model” (bundan sonra: Generating), *Michigan State Law Review*, SSRN, 2017, <https://ssrn.com/abstract=2957722> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 673; Stanford University, “General Information, John McCarthy’s Original Website”, *Stanford University*, <http://jmc.stanford.edu/general/index.html> (Erişim: 15. 04. 2024); Stuart J. Russell ve Peter Norvig, *Artificial Intelligence: A Modern Approach (bundan sonra: Modern)*, New Jersey: Prentice Hall, 1995, s. 17.

¹¹ Council of Europe, “History of Artificial Intelligence”, *Council of Europe*, <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/history-of-ai> (Erişim: 15. 04. 2024); Russell ve Norvig, *Modern*, s. 17-25; Yapay

hukuk sistemlerimizde var olmaya çalışan yapay zekâlar ile karşı karşıya olduğumuz için, “Eşitleme Dönemi” adında yeni bir dönemin başladığını ve yapay zekânın girişimcilik döneminin bittiğini düşünmekteyiz. Hukuk alanında, yapay zekâ düzenlemesine dair yapılan araştırmaların artışı bu döneme giriş yaptığımızı göstermektedir.¹² Bu dönemin zirvesi ise, yapay zekâyâ hukuki kişilik tanımak yoluyla hak ehliyeti ile fiil ehliyeti kazandırmak olacaktır.

Yapay zekânın tarihsel aşamalarının “Eşitleme Dönemi ve Günümüz” olarak sınırlandırmadığımızı da belirtmek isteriz. Zira eşitlik sağlandıktan sonraki dönemin devamı gelecekse, bu halde artık insanlığın kurduğu hukuk düzeninde değil, ama yapay zekânın kurduğu hukuk düzeninde sürececek yeni bir dönem başlayacaktır. O da, “Yapay Zekânın Üstünlük Dönemi” olacaktır.¹³ Bu dönem için uygulanacak hukuku belirleme konusunda, insanoğlunun endişelenmesine gerek kalmayacaktır.¹⁴

zekânın tarihsel gelişim aşamaları hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. The Association for the Advancement of Artificial Intelligence, “AI Topics”, *i2k Connect*, <https://aitopics.org/misc/brief-history> (Erişim: 15. 04. 2024).

¹² 4. nolu dipnota bakınız.

¹³ Gary D. Brown, “Just a Human”, s. 459 vd.; Bir noktadan sonra yapay zekânın haklarının, hukuken tanınıp tanınması değil, yapay zekânın insan haklarını tanıyıp tanımamasını konuşabileceğimize ilişkin tehlikeye dair bakınız. Simon Chesterman, “Artificial Intelligence and the Limits of Legal Personality” (bundan sonra: Legal Personality), *International & Comparative Law Quarterly*, C. 69, S. 4 (2020), <https://ssrn.com/abstract=3682372> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 821.

¹⁴ Bilgisayarlara “kişilik” değerlendirmesini zorunlu kılan bir bilinç kazandırılıncaya kadar bilgisayar programları sorun olmayacaktır. Bu bilinç bir kez oluşursa, fikri mülkiyet hukukunda yapılması gereken köklü

1. 2. 1. Yapay Zekânın Doğuşu

Yapay zekâ fikri, modern dünyaya ait bir fikir olarak görülebilir. Ancak, ilk yapay zekâlar, antik çağlarda, insanların hayallerinden, soyut olarak da olsa, doğmuştu. Modern dünyadaki somutlaşmış yapay zekâ örneklerine, antik çağ insanların hayallerinin aynadaki yansıması olarak bakılabilir.

Yunan mitolojisine bakıldığında, insanoğlunun cansız bir şeye zekâ kazandırmaya yönelik ilgisinin yansıması olan efsanelerle karşılaşmaktayız. Bu efsaneler, insanoğlunun cansız varlıklara yapay bir zekâ kazandırma merakının soyut görünümüleri olarak gösterilebilir.¹⁵

İnsanoğlunun yapma bir zekâ yaratmaya yönelik yoğun arzusunun somut görünümünün, kimisinin gerçek olan otomatlarla, kimisinin sahte olan düzeneklerle açığa çıktığı görülmektedir. İskenderiyeli Heron tarafından mekanik kuklalar aracılığıyla tiyatro oyunu sergilenmesi, rüzgar gücü kullanılarak otomatik çalıştırılabilen bir müzik enstrümanı yapılması; Sibernetiğin kurucusu kabul edilen El- Cezeri'nin çeşitli otomatlar yapması tarihsel gerçekliği olan gerçek otomatlara örnek olarak gösterilebilir. Bu örnekler, insanoğlunun cansız varlıklara, sadece yapay zekâ kazandırma

değişiklikler, toplumun genelinde yapılması gereken değişikliklerle karşılaştırıldığında önemsiz kalacaktır. Ralph D. Clifford, “Intellectual Property in the Era of the Creative Computer Program: Will the True Creator Please Stand Up?” (bundan sonra: True Creator), *Tulane Law Review*, 1997, https://scholarship.law.umassd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1077&context=fac_pubs (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1703.

¹⁵ Hephaistos'un atölyesinde, altından yapılma otomatlar için bakınız. Abbott, “The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and Law”, s. 68; Adrienne Mayor, *Gods and Robots: Myths, Machines, and Ancient Dreams of Technology*, USA, New Jersey: Princeton University Press, 2018, s. 7 vd. (Erişim: 15. 04. 2024); Şerafettin Ekici, *Bilişim ve Teknoloji Hukuku (bundan sonra: Bilişim)*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2023, s. 228.

merakı içerisinde olduğunu değil aynı zamanda yapay zekâ kazandırmaya çalıştığı bu varlıklara yaratıcısı olan insanoğlunun hayatını kolaylaştırması misyonu yüklediğini de göstermektedir.¹⁶

Yapay zekânın tarihsel gelişimine kadın elinin değmesiyle, yapay zekâ otomatlardan, mekanik oyuncaklardan çıkıp başka bir hatta nüfuz etmiştir. Mary Shelley, 1818’te *Frankenstein* adlı romanında laboratuvarı yaratılan zeki bir canlının, bir kişiliğinin olup olmayacağını ve insanoğluna ait hayatta nerede konumlandırılabilirliğini sorgulamıştır.¹⁷

1884 yılına gelindiğinde, Charles Babbage, ilk bilgisayarların öncülü olan Analitik Motoru geliştirmiştir.¹⁸ Hesaplama makinelerinin potansiyelini ilk kavrayan bilim kadını Ada Lovelace ise Charles

¹⁶ Ekici, *Bilişim*, s. 189; Maad M. Mijvel, “History of Artificial Intelligence” (bundan sonra: History), *Researchgate*, 2015, https://www.researchgate.net/publication/322234922_History_of_Artificial_Intelligence (Erişim: 15. 04. 2024), s. 2 vd.

¹⁷ Abbott, “The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and Law”, s. 69 ; David J. Gunkel, “Both/And Why Robots Should Not Be Slaves” (bundan sonra: Not Be Slaves), *Person, Thing, Robot: A Moral and Legal Ontology for the 21st Century and Beyond-MIT Press*, SSRN, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4115647> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1; Mary Shelley, *Frankenstein Ya Da Modern Prometheus*, çev. Yiğit Yavuz, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 7. Baskı, 2020.

¹⁸ Abbott, “The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and Law”, s. 70; Ryan Calo, “Artificial Intelligence Policy a Primer and Roadmap” (bundan sonra: Roadmap), *University of California Davis School of Law Review*, C. 51 (2017), SSRN, <https://ssrn.com/abstract=3015350> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1, 2.

Babbage’ın Analitik Motor’u üzerinde çalıştırılabilecek, ilk algoritmayı, ilk bilgisayar programını yazmıştır.¹⁹

Bütün bu mihenk taşı niteliğindeki çalışmalardan sonra, geriye bu birikimi bir araya getirmek ve modern dünyayı aydınlatacak o tarihsel soruyu sormak kalmıştır. Makineler düşünebilir mi? Nitekim insanoğlu bu sorunun cevabı için çok beklemedi. Alan Turing, 1950’de yayınladığı “*Hesaplama Makineleri ve Zekâ*” (Orijinali: “*Computing Machinery and Intelligence*”) başlıklı makalesini bu cümle ile açarak yapay zekânın tarihsel gelişim aşamalarında beklenen yeni sayfayı da açmış oldu.

1. 2. 2. Yapay Zekânın Yayılma Dönemi

1950’de yayımlanan, Alan Mathison Turing’ e ait “*Computing Machinery and Intelligence*” adlı makale, insanlığın yapay zekâyâ doğru olan yolunda bir mihenk taşı olmuştur. Makale incelendiğinde, makine ile insanı ayırt etmek için, Turing tarafından “*taklit oyun teorisinin*” ileri sürüldüğü anlaşılmıştır ki bu daha sonra en bilinen adıyla “*Turing Testi*” olarak isimlendirilecektir. Bu test, insan ve makine arasında gerçekleştirilmektedir. Teste verilen cevaplar değerlendirildiğinde, insan ile

¹⁹ Abbott, “The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and Law”, s. 70; Eugene Eric Kim ve Betty Alexandra Toole, “Ada and the First Computer”, *Scientific American Inc.* (1999), https://www.cs.virginia.edu/~robins/Ada_and_the_First_Computer.pdf (Erişim: 15. 04. 2024), s. 76 vd.; Giancarlo Frosio, “Four Theories in Search of an A(I)uthor” (bundan sonra: Four Theories), *In Handbook of Artificial Intelligence and Intellectual Property, SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4004138> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1; Peter Mezei, “From Leonardo to the Next Rembrandt-The Need for AI-Pessimism in the Age of Algorithms” (bundan sonra: Leonardo), *Archive for Copyright, Film and Theatre Law- UFITA*, S. 2 (2020), <https://ssrn.com/abstract=3592187> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 3.

makine birbirinden ayırt edilememişse; o makinenin Turing testinden "yeterince insansı" olarak kabul edilmek suretiyle geçmiş sayılacağı ifade edilmiştir.²⁰

Turing, yapay zekâ kavramını tanımlamamış ve bunun yerine makine ifadesini kullanmış olsa da, "*Makineler düşünebilir mi?*" konusunu sorgulayarak yapay zekâ alanına farklı bir bakış açısı kazandırmış ve John McCarty'nin yapay zekâyı "*artificial intelligence*" olarak isimlendirmesi için gerekli altyapıyı hazırlamış olması açısından oldukça önemlidir.

Alan Turing'in dikkat çekici makalesinin ardından yapay zekâ alanında diğer bir mihenk taşına daha ulaşılmıştır. John McCarthy, Nathan Rochester, Claude Shannon, Marvin Minsky gibi bilim insanlarının katılımıyla, 1956'da "*Dartmouth Konferansı*" olarak bilinen önemli bir konferans düzenlenmiştir.²¹ Zira, yapay zekâ alanının temel taşı olan yapay

²⁰ Abbott, "The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and Law", s. 82; Alan M. Turing, "Computing Machinery and Intelligence", *Mind*, C. LIX, S. 236 (1950), <https://academic.oup.com/mind/article/LIX/236/433/986238> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 433 vd.; Günümüzde "*Turing Testinin*" yapay zekâ değerlendirilmeleri için önemini kaybettiğine dair bakınız. Güçlütürk, *Veri*, s. 27, 28; Sarı, "Korunma", s. 60; Uğur Karaca ve Esra Karataş, "Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Fikri Ürünlerin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Korunması" (bundan sonra: Korunma), *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 1 (2022 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mhfd/issue/70711/1137744> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 20.

²¹ Andreas Kaplan ve Micheal Haenlein, "Siri, Siri, in My Hand: Who's The Fairest in the Land? On the Interpretations, Illustrations and Implications of Artificial Intelligence" (bundan sonra: Siri), *Business Horizon*, C. 62, S. 1 (2019), <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0007681318301393> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 17, 19; Russell ve Norvig, *Modern*, s. 17.

zekâ terimi, uluslararası alanda bilinen adıyla “*artificial intelligence*” ilk olarak bu konferansta kullanılacaktır. John McCarthy tarafından isimlendirilen “*artificial intelligence*” terimi sayesinde artık yapay zekâ alanı “*isimsiz alan*” olmaktan kurtulmuş, yapay zekâ alanında yapılan çalışmalara ortak bir ad konularak çalışmalar belirli ve değerli hale getirilmiştir.

Yapay zekânın gelişim çizgisi, hep ileriye doğru düz bir çizgi şeklinde olmamıştır. Kimi zaman kışlar yaşayarak gerileyen yapay zekâ alanı her seferinde ayağa kalkmasını bilmiş, daha büyük ve hayranlık uyandıracak adımlarla yola devam etmiştir.²²

²² Abbott, “The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and Law”, s. 74.

Başak Bak, “Medeni Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk” (bundan sonra: Sorumluluk), *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 35 (2018), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/52647/693619> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 213; BBC, “AI: 15 Key Moments in the Story of Artificial Intelligence”, *BBC Website*, <https://www.bbc.co.uk/teach/ai-15-key-moments-in-the-story-of-artificial-intelligence/zh77cqt> (Erişim: 15. 04. 2024); Yapay zekânın kışını umutsuzluk mevsimi olarak nitelendiren çalışması için bakınız. Bostrom, *Stratejiler*, s. 21, 23; Yapay zekânın kışı hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Chris Smith, “The History of Artificial Intelligence”, *University of Washington*, 2006, <https://courses.cs.washington.edu/courses/csep590/06au/projects/history-ai.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 17; Council of Europe, “History of Artificial Intelligence”, *Council of Europe*, <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/history-of-ai> (Erişim: 15. 04. 2024); Mijvel, “History”, s. 2; 1966 ve 1975 yılları arası yapay zekânın ilk kışı olarak ifade edilmiştir. Russell ve Norvig, *Modern*, s. 20, 25; Türkiye Yapay Zekâ İnisiyatifi, “*Yapay Zekâ Zaman Çizelgesi*”, *Türkiye Yapay Zekâ*

1. 2. 3. Günümüz ve Sonrası

21. yüzyıldan itibaren yoğun şekilde popülaritesini artıran yapay zekâ, geliştirildikleri atölyelerin dışına çıkarılmış, ticarileştirilmiş ve yaratıcısı olan insanoğluna yardımcı olmaya ilişkin tarihi misyonunu gerçekleştirmek üzere gündelik hayatın içerisinde kullanılmaya başlanmıştır.²³

Ticarileşen yapay zekânın endüstri alanına da kaydığını görmekteyiz. Endüstri 4. 0, diğer bir deyişle “*Dördüncü Sanayi Devrimi*” olarak bilinen yeni dönemin dijital teknolojideki ilerlemeler sayesinde ortaya çıktığı; Endüstri 4. 0’ın yapısının ise, siber güvenlik, robotlar, 3D yazıcılar, simülasyon, bulut bilişim, sistem entegrasyonu, büyük veri, artırılmış gerçeklik, nesnelerin internetinden oluştuğu kabul edilmektedir. Görüldüğü üzere yapay zekânın kullanıldığı ürünler ile dördüncü sanayi devrimi arasında sıkı ve ayrılmaz bir ilişki vardır.²⁴

İnisiyatifi, <https://turkiye.ai/kaynaklar/yapay-zekâ-zaman-cizelgesi/> (Erişim: 15. 04. 2024).

²³ Bu durum “*robot istilası altındayız*” şeklinde yorumlamıştır. Gunkel, “Not Be Slaves”, s. 22; Güllü Yakar ve Mustafa Kınık, “Yapay Zekâ ile Üretilen Görsel Sanatlar Eserlerinde Fikri Mülkiyet” (bundan sonra: Görsel), *Art-e Sanat Dergisi*, C. 13, S. 26 (2020), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduarte/issue/58036/795610> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 491; Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 19; Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 664, 665.

²⁴ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, *Yapay Zekâ Endüstri 4. 0 ve Robot Üreticiler-Hukuki Bakış*, İstanbul: Aristo Yayınları, 2. Baskı, 2021, s. 22; Endüstri 4. 0 ya da “*Dördüncü Sanayi Devrimi*”, internetin üretim sisteminde kullanılmasıyla ilgili terimdir. Bu yolla, akıllı üretim yöntemi içeren fabrika sistemlerinin oluşması ve daha verimli iş modellerinin ortaya çıkması hedeflenmektedir. Burak Kesayak, “Endüstri Tarihine Kısa Bir Yolculuk”, *Türkiye’nin Endüstri 4. 0. Platformu*, <http://www.endustri40.com/endustri-tarihine-kisa-bir-yolculuk/> (Erişim:

Yapay zekâ satranç, go gibi oyunlarda insanı alt etmeyi başarmıştır. İşgücü piyasasının olduğu gerçek hayatta ise, insanı yerinden edemeyeceği düşünülmekteydi. Ancak, teknolojik gelişmeler yapay zekânın, insanların yerine ikame edilip insanları işsizlikle tehdit edebileceğini göstermektedir. Zira yapay zekânın; duygudan, önyargıdan ve yorgunluktan arınmış en yetenekli insanlardan bile daha iyi çalışabileceği düşünülmektedir. İşverenler tarafından, özellikle sigorta, finans, tıp gibi alanlarda giderek daha fazla, yapay zekâ tercihi yapıldığı görülmektedir.²⁵

Yapay zekâ, var olan iş piyasalarını etkilemekle kalmamış, kendisine ayrı bir iş piyasası da oluşturmuştur. Yapay zekânın yaratıcı ürünlerinden biri olan “*Edmond de Belamy, from La Famille de Belamy*” portresine, 2018 yılında, 432.500,00 dolara alıcı bulunabilmesi, yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin piyasasının oluşturulduğunu göstermektedir.²⁶

Yapay zekâ; sağlık, savunma, edebiyat, sinema, yargı ve kamu yönetimi alanlarında da kullanılmaktadır. Bu durum, yapay zekânın artık, neredeyse,

15. 04. 2024); Polathan Küsbeci, *İşletmeler Yapay Zekâ (bundan sonra: İşletmeler)*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2021, s. 28; Yakar ve Kınık, “Görsel”, s. 491; White ve Matulionyte, “Picture”, s. 1.

²⁵ Murat Karadağ, “Japon Çalışanlar Yapay Zekâ Kurbanı”, *Anadolu Ajansı*, 2017, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/japon-calisanlar-yapay-zekâ-kurbani/721048> (Erişim: 15. 04. 2024); Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 665.

²⁶ Edmond Bellamy'nin Portresi'nin başarılı satışının başka alanlarda tekrarlanabileceği belirsizdir. Zira herhangi bir çıktının salt satışının bu alanda herhangi bir mevzuat düzenlemesini gerektirmediğine dair eleştirel görüşü için bakınız. Mezei, “Leonardo”, s. 4; Ryan Abbott ve Elizabeth Rothman-Shubov, “Disrupting Creativity: Copyright Law in the Age of Generative Artificial Intelligence” (bundan sonra: *Disrupting Creativity*), *SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4185327> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 10.

insanın olduğu her alanda bir rolünün olduğunu göstermektedir.²⁷

²⁷ İnsanla empati kurabilen, duygusal çıkarımlarda bulunabilen yapay zekâ “Amelia” hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Amelia Ip Soft, <https://amelia.ai/> (Erişim: 15. 04. 2024); Yapay zekâ hakkındaki 2022 yılına ait istatistiki verilere bakınız. Eliza Strickland, “12 Graphs That Explain the State of AI in 2022”, *IEEE Spectrum*, <https://spectrum.ieee.org/artificial-intelligence-index> (Erişim: 15. 04. 2024); Sağlık alanında yapay zekâ örneği için bakınız. IBM Watson, “Watson Health”, *IBM*, <https://www.ibm.com/tr-tr/watson-health> (Erişim: 15. 04. 2024); Yönetim alanındaki yapay zekâ örneği olarak Çin merkezli mobil oyun şirketinin, dünyada bir ilke imza atarak, yapay zekâ destekli sanal insanı genel yönetici olarak ataması, çok dikkat çekicidir. Metaverse yatırımlarıyla dikkat çeken NetDragon Websoft; Tang Yu isimli robotu, yan kuruluşu olan Fujian NetDragon Websoft’un yeni yöneticisi olacağını dile getirmiştir. Kalpana Singhal, “NetDragon Appoints its First Virtual CEO”, *Techplus*, 2022, <https://apac.cxotv.news/trending-news/netdragon-appoints-its-first-virtual-ceo/> (Erişim: 15. 04. 2024); Yapay zekâ uygulamalarına ilişkin örnekler için bakınız. Kaplan ve Haenlein, “Siri”, s. 19, 20, 21; Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 19; RL Adams, “10 Powerful Examples of Artificial Intelligence in Use Today”, *Forbes*, 2017, <https://www.forbes.com/sites/robertadams/2017/01/10/10-powerful-examples-of-artificial-intelligence-in-use-today/?sh=7d68991e420d> (Erişim: 15. 04. 2024); Stanford Üniversitesinin “Yapay Zekâ Üzerine Yüz Yıllık Araştırma” projesi, kısaca “AI100” kapsamında hazırlanan “2021 Çalışma Paneli Raporunda”, yapay zekânın her alanda kullanıldığı, örneğın, Covid gibi küresel salgınları tahmin edebildiğı, yaşlı bakımı gibi alanlarda kullanılan yapay zekânın dair olumlu etkileri olduğı gibi ayrımcılık yapması halinde olumsuz etkilerinin doğacağına dair rapor için bakınız. Stanford University, *Gathering Strength, Gathering Storms: The One Hundred Year Study on Artificial Intelligence (AI100) 2021,2023*

Yeniliklerin yanı sıra eskinin şaheserlerinin unutulmayacağını ve hatta yapay zekâ aracılığıyla diriltilebileceği belirtilmiştir. Yapay zekâ eliyle gerçekleştirilen Next Rembrandt projesi bunun bir örneğidir.²⁸

Yapay zekânın hukukun içeriğini değiştirmesi hususu bir yana, ayrıca hukuk uygulayıcılarının yerine geçebileceği de ifade edilmektedir. Bu değişikliğin, önyargıları ortadan kaldırmak amacıyla hukuk sisteminde kullanılabileceği ve bunun adalet sisteminin düzgün işleyişini sağlayacağı, adil ve keyfi kararları engelleyebileceği belirtilmiştir.²⁹ Sanal avukat yazılımı *ROSS Intelligence*,³⁰ sözleşme analizleri gerçekleştiren *KIRA Systems*³¹ ve sözleşmeleri analiz ederek hukuki sorunları tespit eden *LawGeex*³² isimli hukuk alanında kullanılan yapay zekâ yazılımları, çok

Study Panel Report, <https://ai100.stanford.edu/gathering-strength-gathering-storms-one-hundred-year-study-artificial-intelligence-ai100-2021-study> (Erişim: 15. 04. 2024); Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 664, 665.

²⁸ ING Bank, Microsoft, J. Walter Thompson ve Delft Üniversitesi’nin iş birliği ile gerçekleşen proje kapsamında, yapay zekâ sisteminin, Hollandalı ünlü ressam Rembrandt Harmenszoon van Rijn’in eserlerindeki verileri kullanarak meydana getirdiği “*The Next Rembrandt*” isimli tablo ve proje hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. The Next Rembrandt, <https://www.nextrembrandt.com/> (Erişim: 15. 04. 2024).

²⁹ Daniel L. Chen, “Machine Learning and the Rule of Law”, *SSRN*, 2019, <https://ssrn.com/abstract=3302507> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 7.

³⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız. Ross Intelligence, “Legal Research Software Made for Fast and In-Depth Research”, *Ross Intelligence*, <https://rossintelligence.com/features> (Erişim: 15. 04. 2024).

³¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız. Kira Systems, “Truly Know What's in Your Contracts & Documents”, *Kira*, <https://kirasystems.com/how-kira-works/> (Erişim: 15. 04. 2024).

³² Ayrıntılı bilgi için bakınız. Law Geex, “Conquer Your Contracts”,

yakında e-avukatlar, robo-avukatlar ve robo-yargıçlarla karşılaşacağımızın bir göstergesidir.³³ Görünen o ki; yapay zekâ konusunda net bir düzenleme yapmayan hukukun kendisi, çoktan, yapay zekâ tarafından bir düzenlenmeye maruz kalmıştır.

Beste yapmakla ilgili eğitimi verilmiş olan Annie isimli bir yapay zekânın ürettiği bestelerin kime ait olduğu, esasen müzik yapmak için programlanan Annie'nin bir süre sonra programladığı esas şeyden farklı olarak özel bir şiir türü olan, Japon Hauki şiirlerini yazmaya başlaması halinde şiirlerin hak sahibinin kim olacağı, bu tür ürünlerin hukuki niteliği gibi sorunlardan hukuk uzun süre kaçamayacak ve cevaplar bulmak için zorlanacaktır.³⁴ Klasik ve temel mülkiyet teorisiyle bu sorunların çözülemeyeceği, belki geçici olarak üzerinin kapatılabileceği anlaşılmaktadır.

Tahmin edileceği üzere, yapay zekânın ticaret ve endüstri alanına geçiş yaparak günlük hayatta kullanımının artması, yeni bir dönemin alt yapısının hazırlandığı anlamına gelmektedir. Yapay zekânın ticarileşmesi, hukuki ilişkilere ve sonrasında çözülmesi gereken hukuki problemlere neden olmaktadır. Yaşamın vazgeçilmezi olan yapay zekânın hem kendisi hem de meydana getirdiği ürünler hakkında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkları çözmek için hukuk alanında da kendisine yer verme vakti gelmiştir. Yapay zekânın hukuken tanınması da yeni bir dönemin başlangıcı olacaktır. Ticaret ve sanayide yoğun olarak kullanılan yapay zekânın ekonomik sonuçlarının korunması talebi, yapay zekâ lehine hukuki hareketin gerekçeleridir. Bu nedenle hukukun yapay zekâyı ya hukukun öznesi ya da hukukun nesnesi olarak kabul ederek hukukta yapay zekâyı yer vermesi gerekmektedir.

Lawgeex, <https://www.lawgeex.com/> (Erişim: 15. 04. 2024).

³³ Horst Eidenmüller, “The Rise of Robots and the Law of Humans” (bundan sonra: *The Rise of Robots*), *Oxford Legal Studies Research*, S. 27 (2017), <https://ssrn.com/abstract=2941001> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 4.

³⁴ Zorluoel, “Telif”, s. 329.

Hukuk sistemlerinin tercihlerine göre, yapay zekâyâ ve meydana getirdiği ürünlere belli korumalar ve standartlar verilecektir.³⁵

1. 3. Tanımı ve Özellikleri

Yapay zekânın kendisi, uzun bir süredir hayatımızda önemli bir yer edinmiş olmasına karşın yapay zekânın tam olarak ne olduğu, diğer bir deyişle tanımı üzerinde henüz bir anlaşmaya varılmamıştır.³⁶

³⁵ Fikri hukukta koruma konusu olacak fikri ürünleri hukuk düzeninin tayin edeceğine ve tüm fikri ürünlere hukuki koruma verilmediğine dair bakınız. Mustafa Ateş, *Fikri Hukukta Eser (bundan sonra: Eser)*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2007, s. 26.

³⁶ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, *Buluşçu Yapay Zekâ ve Patent Hukuku (bundan sonra: Buluşçu)*, İstanbul: Aristo Yayınları, 1. Baskı, 2020, s. 16-17; European Commission Joint Research Centre Technical Reports, “AI Watch Defining Artificial Intelligence”, *European Union Site*, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118163> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 7; Kapasitesine göre birden fazla yapay zekâ tanımı olduğuna dair bakınız. Filipe Maia Alexandre, “The Legal Status of Artificially Intelligent Robots” (bundan sonra: Legal Status), *SSRN*, <https://ssrn.com/abstract=2985466> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 10; Hasan Kadir Yılmaztekin, *Yapay Zekânın Eser Sahipliği (bundan sonra: Sahipliği)*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2021, s. 48- 54; Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 21; Mezei, “Leonardo”, s. 3; Osman Gazi Güçlütürk ve Rifat Cankat, “Yapay Zekâ ile Oluşturulan Ürünlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği Meselesi”, *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ (bundan sonra: Mesele)*, ed. E. Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 197; Farklı yapay zekâ tanımlamalarına ilişkin yapılmış sınıflandırılma için bakınız. Russell ve Norvig, *Modern*, s. 5; Yapay zekâyı tanımlamak kolay bir iş değildir. Yanisky-Ravid ve Liu, “When Artificial Intelligence Systems Produce

Avrupa Birliğinin yapay zekâyı kapsamlı olarak ele aldığı 2022 tarihli raporu incelendiğinde, araştırma, politika veya pazar raporlarında bulunan yapay zekâ tanımlarının çoğunun belirsiz sınırları haiz olduğu ve ölçülebilir bir araştırma çalışmasından ziyade ideal bir hedef içeren öneriler olduğu tespiti yapılmaktadır.³⁷

Yapay zekâ kavramının ilk çağrışımı veya halk dilinde bilinen anlamı; robotlar olarak görölmekteyse de bu indirgenmiş algı yanlıştır. Robotun isim babası çek yazar Karel Čapek robotu zorunlu iş gücü, ağır iş anlamında kullanmıştır. Robot ve yapay zekânın her zaman aynı şeyi ifade ettiği söylenemez. Aslında robot, yapay zekâyâ göre daha dar bir kavram olup robota somutlaşan cisimlerde denk gelmekteyiz. Yapay zekâ ise, bir robot olarak somutlaşmak zorunda değildir.³⁸

Inventions: The 3A Era and an Alternative Model for Patent Law” (bundan sonra: Patent), s. 10; Vasif Nabiyeve, *Yapay Zekâ (bundan sonra: Zekâ)*, Ankara: Seçkin Yayınları, 6. Baskı, 2021, s. 28, 29.

³⁷ Yapay zekânın bir şemsiye terim niteliğinde olduğuna dair bakınız. Bak, “Sorumluluk”, s. 212; Yapay zekânın bir şemsiye terim niteliğinde olduğuna dair bakınız. Calo, “Roadmap”, s. 5; European Commission Joint Research Centre Technical Reports, “AI Watch Defining Artificial Intelligence”, *European Union Site*, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118163> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 7; Yakar ve Kınık, “Görsel”, s. 493.

³⁸ Alexandre, “Legal Status”, s. 13; Andres Guadamuz, “Do Androids Dream of Electric Copyright? Comparative Analysis of Originality in Artificial Intelligence Generated Works” (bundan sonra: Electric), *Intellectual Property Quarterly*, S. 2 (2020), <https://ssrn.com/abstract=2981304> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 3; Bozkurt Yüksel, *Buluşçu*, s. 16-17; Bozkurt Yüksel, *Robot Hukuku*, s. 3 vd.; Bozkurt Yüksel, “Yapay Zekânın Buluşlarının Patentlenmesi”, s. 592; Robot ve yapay zekâ farkına dair, ayrıntılı bilgi için bakınız. Ekici,

Britannica sözlüğündeki tanıma göre yapay zekâ; makinelere insan zekâsına sahipmiş gibi görünme yeteneği kazandırmakla ilgilenen bilgisayar bilimi alanıdır.³⁹

Oxford sözlüğündeki tanıma göre yapay zekâ, görsel ve dilsel olarak algılayabilme, kararlar verebilme, tercüme faaliyeti gibi normalde insana atfedilen görevleri yerine getirebilme yeteneklerine sahip bilgisayar sistemleridir.⁴⁰

Merriam-Webster sözlüğündeki tanıma göre yapay zekâ; “*Bilgisayar sistemlerinin veya algoritmaların akıllı insan davranışını taklit etme yeteneği*” olarak tanımlanmıştır.⁴¹

Bilişim, s. 188 vd.; Josef Drexl, Reto Hilty, Francisco Beneke ve öte., “Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective” (bundan sonra: An Understanding), *Max Planck Institute for Innovation & Competition Research, SSRN*, (2019), <https://ssrn.com/abstract=3465577> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 3; Robotların beş duyu organımıza hitap eden cisimler olduğu, ancak yapay zekânın beş duyu organına hitap etmeyen yazılım olduğuna dair görüşü için bakınız. Nemutlu, *Patent*, s. 23, 24 vd.; The Editors of Encyclopaedia Britannica, “Karel Čapek”, *Britannica*, 2022, <https://www.britannica.com/biography/Karel-Capek> (Erişim: 15. 04. 2024).

³⁹ B. J. Copeland, “Artificial Intelligence”, *Britannica*, 2023, <https://www.britannica.com/technology/artificial-intelligence> (Erişim: 15. 04. 2024).

⁴⁰ Oxford Advanced Learner’s Dictionaries, “Artificial Intelligence”, *Oxford University Press*, 2022, https://en.oxforddictionaries.com/definition/artificial_intelligence (Erişim: 15. 04. 2024).

⁴¹ Merriam-Webster, “Artificial Intelligence”, *Merriam-Webster*, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/artificial%20intelligence>

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre, “zekâ”; düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı olarak tanımlanmıştır.⁴² Bu halde, yapay zekâ ise, insana atfedilebilen düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin taklit edilmesi olarak tanımlanabilecektir.⁴³

Yapay zekâ kavramını ilk olarak “*Artificial Intelligence*” olarak, 1956 tarihinde kullanan John McCarty; yapay zekâyı, insan zekâsının karakteri olan işlemleri gerçekleştirebilen, insanlar gibi problem çözme becerisine sahip zeki makineler ile bilgisayar programları yapma bilimi ve mühendisliği olarak tanımlamaktadır.⁴⁴

Avrupa Komisyonu, yapay zekâyı “*çevrelerini analiz ederek ve belirli hedeflere ulaşmak için belirli bir dereceye kadar özerklikle, eylemlerde bulunarak akıllı davranış sergileyen sistemler*” olarak tanımlamaktadır.⁴⁵

(Erişim: 15. 04. 2024).

⁴² Türk Dil Kurumu Sözlüğü, “Zekâ”, *Türk Dil Kurumu Başkanlığı*, 2022, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 15. 04. 2024).

⁴³ Güçlütürk, *Veri*, s. 36.

⁴⁴ John Mcharty’in yaptığı bu tanımda yer alan makine ifadesinin kullanılmaması gerektiğini ve yapay zekânın bir donanımdan ayrı olarak çalışması mümkün olduğu gibi donanıma gömülü olarak da çalışabilmesinin mümkün olduğuna dair bakınız. Bozkurt Yüksel, *Robot Hukuku*, s. 11; John Mccarthy Original Website, “What is Artificial Intelligence?”, *Stanford Üniversitesi*, 2007, <http://jmc.stanford.edu/articles/whatisai.html> (Erişim: 15. 04. 2024).

⁴⁵ European Commission, “Artificial Intelligence for Europe”, *European Commission*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A237%3AFIN> (Erişim: 15. 04. 2024).

WIPO, yapay zekâyı; insan zekâsı tarafından yapılan görevlerin, insan müdahalesi olmadan makineler ve sistemler tarafından yapılmasını amaçlayan bilgisayar biliminin bir disiplini olarak tanımlamaktadır.⁴⁶

Kurumsal yapıların yaptığı tanımlardan görüleceği üzere, yapay zekâ, çoğunlukla bilgisayar biliminin bir dalı olarak ifade edilmektedir. Yapay zekânın insanlarda olduğu gibi zekâ gerektiren eylemler yapabilmesi aranmaktadır.⁴⁷

Görüleceği üzere, birbirinden farklı, pek çok yapay zekâ tanımı yapılmış, ancak henüz birinde karar kılınamamıştır. Gerçekten de, yapay zekâ kavramını tanımlamanın, yapay zekâ alanında yaşanan hızlı gelişmeler nedeniyle kolay olmadığı, bir tanımlama girişiminde bulunulsa bile yapay zekâda “*tanımlama paradoksunun*” etkisinin devreye girerek yapılan tanımın çağın gerisinde kalacağı kabul edilebilir bir serzeniş olmaktadır. Dolayısıyla, baş döndürücü hızla ilerleyen teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişen yapay zekâ tanımlamalarından ziyade yapay zekânın dikkat çeken genel özelliklerini ifade ederek, onu tanımlamak, daha yerinde olacaktır. Bir şey tanımlanamıyorsa, genel özellikleriyle tarif edilmelidir. Buna göre, günümüzün yapay zekâ sistemlerinin en iyi şekilde on özelliği taşınması gerektiği ve bu özelliklerden yola çıkılarak ortak bir tanıma gidileceği belirtilmiştir. Yapay zekâda aranan en belirgin özellikler olarak; yenilikçi, otonom, öngörülemez, bağımsız, mantıklı, zeki, gelişen ve öğrenme yeteneğine sahip, verimli, doğru, hedef odaklı ve özgür seçimi işleme yeteneğine sahip olması aranmaktadır.⁴⁸

⁴⁶ World Intellectual Property Organization, “Revised Issues Paper on Intellectual Property Policy and Artificial Intelligence”, *World Intellectual Property Organization*, 2020, https://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=499504 (Erişim: 15. 04. 2024), s. 3.

⁴⁷ Drexl ve öte., “An Understanding”, s. 3.

⁴⁸ Çetin Elmas, *Yapay Zekâ Uygulamaları*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 5. Baskı, 2021, s. 21; Nabiyeve, *Zekâ*, s. 35; Yapay zekânın özelliklerinin

Yapay zekâ tanımının, doğal zekâyla karşılaştırılmalı olarak ele alınması da tanımlama işleminde bize yardımcı olacaktır. Yapay zekânın inceleme alanı içerisinde; insan beyninin özelliklerinin tespiti ve işlevlerinin taklidi önemli bir yer kaplamaktadır. Doğal zekânın özellikleri kapsamında; öğrenme, akıl yürütme, problem çözme, algılama, dili anlama gibi özellikler mevcuttur. Yapay zekânın da, bu alanlarda çalışma yaparak ilerleme kaydetmeyi hedeflediği, yapılacak tanımda bu amaçların göz önüne alınması gerektiği ortadadır.

O halde, yol gösterici olan tüm tanımlamalardan yola çıkarak denilebilirki; yapay zekâ; görme ve dil işleme gibi zekâ gerektiren işlemleri yapan, sinir ağlarına benzer sistemleri olan, otomatik akıl yürütme ve öğrenme özelliği olan, çıkarımda bulunabilen, algılama, planlama, iletişim, karar verme ve eylemlerde bulunma yoluyla hedeflere ulaşan akıllı yazılım araçları olup robotlarda da somutlaşabilme özelliği bulunan, Turing testini geçebilen sistemler olarak tanımlanabilir.⁴⁹ Ancak, bu tanımın da, yeni

ayrıntılı olarak yer veren çalışma için bakınız. Shlomit Yanisky-Ravid ve Xiaoqiong (Jackie) Liu, “Patent”, *Cardozo Law Review*, C. 39 (2017), <https://ssrn.com/abstract=2931828> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 11-16.

⁴⁹ Abbott, “The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and Law”, s. 96, 97; Yapay zekâyâ dair tanımlama ve sınıflandırmalar için bakınız. Kaplan ve Haenlein, “Siri”, s. 17; Mauritz Kop, “AI & Intellectual Property: Towards an Articulated Public Domain” (bundan sonra: Public Domain), C. 28, S. 1 (2019), <https://ssrn.com/abstract=3409715> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 4; Bir noktada yapay zekâ araştırmacıları bir bilgisayarı akıllı olacak şekilde programlamak yerine, bir bilgisayarı akıllı olmayı öğrenecek şekilde programlamanın daha kolay olabileceğini anlamıştır. Bu kapsamda yapılan yapılan yapay zekâ tanımlamalarının iki temel kategoriye ayrılabilceği belirtilmiştir. İnsan gibi düşünme ve insan gibi davranma ile rasyonel davranma ve rasyonel düşünme temelinde ele alınan yapay zekâların farklı yaklaşımlar izlenerek farklı tanımlamaları

teknolojik gelişmeler ışığında geri kalabilecek bir “tanımsızın tanımı” girişimi olacağını belirtmeden geçememekteyiz.

Türk hukukunda, henüz yapay zekâyı düzenleyen kanuni bir düzenleme bulunmadığından, yapay zekâyâ yönelik bir tanım da yasalarımızda mevcut değildir. Ancak bu durum iyiye yorulmaktadır.⁵⁰ Zira, her tanım aslında bakış açılarında bir daralmaya yol açmakta olduğundan hukuki düzenlemelerde yapay zekâ için kesin bir tanımının yapılmasından kaçınılmalıdır. Aksi halde kanun koyucunun yapacağı herhangi bir tanım da, teknolojinin hızlı gelişmesi karşısında güncelliğini yitirebilecek, sorunları çözebilmede yetersiz kalabilecek, tanımlama paradoksundan kaçamayacaktır.

1. 4. Öğrenme Yöntemleri

Doğal zekânın yapabileceği her şeyin yapay zekâyâ yaptırılmaya çalışılması amacıyla, yapay zekâ ile doğal zekâ durmadan karşılaştırılmaktadır. Bu sebeple doğal zekânın yapısının çözülmesi, zekâ gerektiren faaliyetlerin neler olduğunun tespit etmek oldukça önemlidir. Doğal zekânın öğrenme yöntemlerinin yapay zekâyâ uygulanabilirliğinin araştırılması gibi temel konularda çalışmalar devam etmektedir. Doğal zekâda mevcut olduğu gibi, yapay zekânın eğitilmesi için de çeşitli öğrenme yöntemleri bulunduğu kabul edilmiştir. Yapay zekânın en bilinen öğrenme yöntemleri olarak, makine öğrenimi (machine learning) ve derin öğrenme (deep learning) gösterilmektedir.⁵¹

Yapay zekânın vücut bulduğu sistemler, genel olarak, makine veya robot

yapılabileceğine dair bakınız. Russell ve Norvig, *Modern*, s. 4-8; Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 678.

⁵⁰ Sarı, “Korunma”, s. 68 vd.

⁵¹ Yapay zekânın ayrıntılı olarak teknik açıklaması ve öğrenme yöntemlerine dair bakınız. Mariusz Flasiński, *Introduction to Artificial Intelligence*, Switzerland: Springer, 2016, s. 31 vd.

olarak adlandırılmaktaysa da makine ve robot ile yapay zekânın her zaman aynı olmak zorunda olmadığını belirtmiştik. Aynı şekilde, makine öğrenmesi ile yapay zekâ da, eş anlamlı olarak, hatalı kullanılmaktadır. Oysaki yapay zekânın makine öğrenmesini de kapsayan daha geniş bir kavram olduğu belirtilmektedir.⁵²

Makine öğrenimi, makinenin veri toplamasını, sınıflandırmasını ve bu verilerden bir sonuç çıkarmasını ve performansını iyileştirmesini sağlayan bilişsel bir öğrenme yöntemidir. Makine öğreniminde; denetimli öğrenme, denetimsiz öğrenme ve pekiştirmeli öğrenme şeklinde temel öğrenme yöntemleri yer almaktadır.⁵³

⁵² Bak, “Sorumluluk”, s. 212, 213; Bozkurt Yüksel, *Buluşçu*, s. 9, 10; Özerklik, bilinç ve zekâ kavramlarını hukuki temelde açıklayan çalışma için bakınız. Evan Joseph Zimmerman, “Machine Minds: Frontiers in Legal Personhood” (bundan sonra: Minds), SSRN, 2015, <https://ssrn.com/abstract=2563965> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 7; Makine öğrenmesi hakkında bakınız. Güçlütürk, *Veri*, s. 57 vd.; Hasan Kadir Yılmaztekin, “Türk Fikri Haklar Hukuku Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Eserleri Korumak İçin Hazır Mı?” (bundan sonra: Koruma), *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 19, S. 2 (2020) <https://www.jurix.com.tr/article/21965> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1520, 1521; Küsbeci, *İşletmeler*, s. 43 vd.

⁵³ Makine öğrenimi hakkında, teknik olarak, daha fazla bilgi için bakınız. Alex Smola ve SVN Vishwanathan, *Introduction to Machine Learning*, UK: Cambridge University Press, 2008, s. 3 vd.; Ecem Aksoy, *Yapay Zekânın Sorumluluk Hukukundaki Konumu ve Büyük Veri ile İlişkisi* (bundan sonra: *Büyük Veri ile İlişkisi*), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 58; Ekici, *Bilişim*, s. 196; Makine öğrenmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Elmas, *Uygulama*, s. 99 vd.; IBM, “Machine Learning”, *IBM Cloud Education*, <https://www.ibm.com/topics/machine-learning> (Erişim: 15. 04. 2024); Yakar ve Kınık, “Görsel”, s. 493; Zimmerman,

Yapay zekâ alanında önemli bir yeri olan derin öğrenme ise, insandaki çok katmanlı sinir ağlarından yola çıkarak tasarlanan, yapay sinir ağlarını kullanarak *big data* veya büyük veriyi işleyebilen makine öğrenmesinin bir alt alanıdır.⁵⁴

Yapay zekâda öğrenme veriler aracılığıyla gerçekleşmekte olup yapay zekânın gücü verilerin fazlalığına bağlıdır. İnternetin gelişmesiyle, veri akışının hem arttığı hem de hızlandığı bir çağdayız. İnternet sayesinde ortaya çıkan büyük veri paketleri, “*big data*” olarak isimlendirilmektedir. Büyük veri kavramı; verilerin hacmine, çeşitliliğine, gerçekliğine, hızına bağlı olmak üzere değişen temel ortak özelliklerle tanımlanmakta ve bu ölçütlerle sınıflandırılmaktadır.⁵⁵ İnsanların bile hızlı işleyemeyeceği muazzam sayıda veriyi, yapay zekânın kullandığı derin sinir ağları yöntemleriyle çözümlenebileceği belirtilmektedir. Bu nedenle yapay zekânın hız ve kapasitesinin insanlar için, aynı zamanda çözülmesi zor algoritmaların bulunduğu bir “*black box*” olarak görüldüğü ifade edilmektedir.⁵⁶

“Minds”, s. 7.

⁵⁴ Drexl ve öte., “An Understanding”, s. 3; Ekici, *Bilişim*, s. 198; Derin öğrenme hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Elmas, *Uygulamalar*, s. 151 vd; Derin öğrenme hakkında bakınız. Güçlütürk, *Veri*, s. 72.

⁵⁵ Alexander S. Gillis “The V’s of Big Data: Velocity, Value, Variety and Veracity”, *Techtarget*, <https://www.techtargget.com/searchdata/management/definition/5-Vs-of-big-data> (Erişim: 15. 04. 2024); “*Veri*” ve “*Büyük Veri*” nin üzerinde uzlaşılmış bir tanımı yoktur. Büyük veri hakkında detaylı inceleme için bakınız. Güçlütürk, *Veri*, s. 11-23; Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 199.

⁵⁶ Aksoy, *Büyük Veri ile İlişkisi*, s. 52; Yapay zekâlar işlemlerine rastgele unsurlar eklenerek beklenmedik sonuçlar üretecek şekilde programlanabilir. Bridy, “Coding Creativity”, s. 10; Bu kara kutuyu açmak için gösterilen çaba, “*açıklanabilir yapay zekâ*” olarak adlandırılmaktadır.

Yapay zekânın öğrenme yöntemlerinde geri bildirimlerin önemi büyüktür. Geri bildirimler ile geçmişteki etkinliklerden elde edilen verilere göre yapay zekânın kendini güncelleyip yeni durumlara uyarlayabilmesinin sağlanacağı ve insanlar gibi deneyim sahibi olabileceği belirtilmiştir. Üstelik yapay zekânın edindiği deneyimi diğer yapay zekâ ile paylaşması

Büyük miktarda verinin çözümlenebilmesi için kullanılan derin öğrenme nedeniyle ortaya çıkan kara kutu probleminin çözülmesi için açıklanabilir yapay zekâ çalışmaları yapılmaktadır. Drexl ve öte., “An Understanding”, s. 11; Yapay zekânın sosyal taleple bağlantılı olduğu dikkate alınarak “kara kutu” yerine, yapay zekânın açıklanabilirliğinin sağlanarak “**glass box**” veya “*cam kutuya*” benzetildiğine dair görüşleri için bakınız. Samantha Fink Hedrick, “I 'Think', Therefore I Create: Claiming Copyright in the Outputs of Algorithms” (bundan sonra: Algorithms), *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, C. 8, S. 2 (2019), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3367169 (Erişim: 15. 04. 2024), s. 4; Birçok aktörün hak iddia edebileceği ve kara kutu sorununun olduğuna dair bakınız. Isabella Lorenzoni, “Artificial Intelligence Creates, Invents ... And Challenges Intellectual Property Law AI: The Mind Behind Creative and Innovative Works, Can a Sui Generis System Be a Solution” (bundan sonra: Solution), *Stockholm Intellectual Property Law Review*, C. 3, S. 2 (2020), https://stockholmiplawreview.com/wp-content/uploads/2021/01/4.Isabella-Lorenzoni-LL.M._IP_nr-2_2020_A4.pdf (Erişim: 15. 04. 2024), s. 30; Kara kutu hakkında bakınız. Shlomit Yanisky-Ravid ve Regina Jin, “Summoning a New Artificial Intelligence Patent Model: In the Age of Pandemic” (bundan sonra: Pandemic), *Michigan State Law Review*, C. 2021, S. 3 (2020), <https://ssrn.com/abstract=3619069> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 2, 28; Kara kutu yerine, raslantısallık veya öngörülemezlik olarak yapılmış adlandırma için bakınız. Yakar ve Kınık, “Görsel”, s. 497; Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 679.

için çalışmalar yapılmaktadır. Avrupa Komisyonu’nun desteklediği Avrupa Projelerinden biri olan “*RoboEarth*” ile tüm dünyadaki yapay zekâyâ sahip robotların birbirleriyle kendi deneyimlerini paylaşmaları amaçlanmaktadır. Böylece, dünyanın herhangi bir yerindeki bir araştırmacının üzerinde çalıştığı robota özel ve nitelikli bir görevi öğretmesi demek, başka yerlerdeki diğer robotların da bu görevi öğrenmesi anlamına gelecektir. Bu durumun, yapay zekâların yanında bir de en üstün yapay zekâ, diğer bir deyişle “*super artificial intelligence*” kavramının ortaya çıkmasına neden olacağı belirtilmiştir.⁵⁷

Yapay zekâ matematiksel ve soyut düşünme becerisinde başarılı olsa da, insanların sahip olduğu duyuşsal, duygusal becerileri veya motor becerileri bakımından henüz istenen seviyede değildir. Ancak; bilgisayar bilimi, matematik bilimi, felsefe, psikoloji gibi çok farklı disiplinlerden beslenmekte olan yapay zekânın, eksik olduğu kısımlarda doğal zekâyâ arayı kapatmasının çok zaman almayacağı öngörülmektedir.⁵⁸ İnsanların bilgisayarlardan kesinlikle üstün olduğu alanlar giderek azalmaktadır. Hatta yapay zekânın, bazı konularda, insan zekâsından bile üstün performans

⁵⁷ Avrupa Komisyonu Cognitive Systems and Robotics Initiative to Develop, diğer bir deyişle, “*Bilişsel Sistemler ve Robotik Girişimi*” bölümünden fonlanan, dört yıllık bir avrupa araştırma projesi olan “*Roboearth Projesi*” hakkında geniş açıklama için bakınız. European Research Project Roboearth, “What is Roboearth?”, *Roboearth*, <https://www.robearth.ethz.ch/index.html> (Erişim: 15. 04. 2024).

⁵⁸ Yapay zekâ ve felsefe ilişkisi epistemoloji, bilinç gibi ortak kavramlara dayanmaktadır. John McCarty, “The Philosophy of AI and the AI of Philosophy”, *Stanford Üniversitesi*, 2006, <http://jmc.stanford.edu/articles/aiphil2.html> (Erişim: 15. 04. 2024); Yapay zekânın şu anki konumuna ulaşmadan önce diğer bilim alanlarından etkilenip geliştiğine dair inceleme için bakınız. Russell ve Norvig, *Modern*, s. 8-16; Yakar ve Kınık, “Görsel”, s. 491.

sergilediği ve bu geri dönülemez, köklü değişimin insanoğlunu endişelendirdiği, korkuttuğu anlaşılmaktadır. İnsanlar ile yapay zekâ arasındaki farklar azaldıkça, hem düşünsel hem de duygusal süreçler açısından, insan ile rekabet edebilecek ve kendi varlığı konusunda öz farkındalığa erişmiş bilinçli yapay zekâlar ortaya çıkacaktır.

1. 5. Türleri ve Sınıflandırılması

Yapay zekâlar, teknoloji geliştikçe, yeni türlere ayrılmakta ve ortak özelliklerine göre çeşitli sınıflandırılmalara tabi tutulmaktadır. Yapay zekâ, elindeki verinin hacmine, hızına, işleyişine, niteliğine göre; süper yapay zekâ, genel yapay zekâ ve dar yapay zekâ olmak üzere üç türe ayrılmaktadır.⁵⁹

Yapılan diğer bir ayrıma göre, yapay zekâlar öz farkındalıklarına göre dört türe ayrılmaktadır. Neye programlandıysa onu yapan “*reaktif/tepkisel makine*” olarak adlandırılan yapay zekâlar, izleme yapan ve edindiği bilgiyi kullanabilen “*sınırlı belleklere sahip yapay zekâlar*”, dünyadaki diğer varlıkların insanların, hayvanların, nesnelerin davranışlarını anlayıp beklentiye göre cevap veren “*zihin teorisi kapsamındaki yapay zekâlar*” ve en son bilinçli, duyarlı, duygusal olarak empati kurabilen, ne istediğini ve

⁵⁹ Aksoy, *Büyük Veri ile İlişkisi*, s. 71-81; Süper gelişmiş yapay zekâ için bakınız. Bostrom, *Stratejiler*, s. 71-81; Zayıf yapay zekâ ve güçlü yapay zekâ ile diğer ayrımlar konusunda ayrıntılı ve örnekleyici bilgi için bakınız. Bozkurt Yüksel, *Buluşçu*, s. 13, 14; Bozkurt Yüksel, “Yapay Zekânın Buluşlarının Patentlenmesi”, s. 591; Yapay zekâ türlerinin örneklerle ayrıntılı olarak izah edildiği kısım için bakınız. Nemutlu, *Patent*, s. 14-17 vd.; Sarı, “Korunma”, s. 58 vd.; Seda Kara Kılıçarslan, “Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Hukuki Kişiliği Üzerine Tartışmalar” (bundan sonra: Statü), *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, C. 2, S. 4 (2019), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ybuhukuk/issue/47456/599224> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 366 vd.

neden istediğini bilen, kendini tanıyan, “öz farkındalığı gelişmiş yapay zekâ” türleri olarak ayırım yapılmıştır.⁶⁰

Bu çalışmamızda, yapay zekâ tarafından yapılmış olsa bile, salt mekanik bir sürecin sonucu olarak ortaya çıkmış sıradan çalışmalar ele alınmamıştır. Gelişmiş ve yaratıcı yapay zekânın meydana getirdiği ürünler ele alınacak olup yapay zekâ derken keşedilen “nitelikli yapay zekâ” olacaktır. İzleme yapan ve edindiği bilgiyi kullanabilen; hayvanların, nesnelerin davranışlarını anlayıp uygun cevap veren; gelişmiş yapay zekânın meydana getirdiği “eser” niteliğindeki ürünler ele alınacaktır. Talimatlarla öngörülebilir bir çıktı üreten yapay zekâdan değil, verilen talimatlardan farklı ve öngörülemez bir çıktı üreten yapay zekâdan bahsedilmektedir. Aksi halde ilk kodları, algoritmayı yükleyen insan tarafından; yapay zekâ araç olarak kullanılarak bir eser meydana getirilmiş olacak ve yapay zekânın yaratıcılığından bahsedilemeyecektir. Örnek olarak, beste yapmakla ilgili eğitimi verilmiş olan Annie isimli bir yapay zekânın ürettiği bestelerin kime ait olduğu, esasen müzik yapmak için programlanan Annie’nin bir süre sonra programladığı esas şeyden farklı olarak özel bir şiir türü olan, Japon Hauki şiirlerini yazmaya başlaması halinde şiirlerin hak sahibinin kim olacağı ele alınacaktır.⁶¹ Resim yapmak gibi bir göreve programlanmış yapay zekâ olan Aİ-DA’nın ne tür resimler çizebileceği veya beste yapmakla ilgili eğitimi verilmiş olan Annie’nin ne tür besteler yazacağı “öngörülmez” olup bu nitelikte ürün veren yapay

⁶⁰ Yapay zekâ türleri ve türüne göre yapılmış hukuki tahlillere bakınız. Alexandre, “Legal Status”, s. 12; Yapay zekâ türleri hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Arend Hintz, “Understanding the Four Types of AI, From Reactive Robots to Self-Aware Beings”, *The Conversation UK*, 2016, <https://theconversation.com/understanding-the-four-types-of-ai-from-reactive-robots-to-self-aware-beings-67616> (Erişim: 15. 04. 2024); Bak, “Sorumluluk”, s. 213; Yılmaztekin, “Koruma”, s. 1522, 1523.

⁶¹ Zorluel, “Telif”, s. 329.

zekâların meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünlerin hak sahipliği de çalışmamızın kapsamındadır.

Yapay zekânın türüne göre farklılaşan yapay zekâ uygulamaları ise, yaşamın her alanında kullanılmakta olup bu uygulamaların ortak özellikleri, temel öğrenme stratejileri dikkate alındığında çeşitli şekilde sınıflandırılmalar yapıldığı anlaşılmıştır. Bilgi tabanlı uzman sistem yaklaşımı, yapay sinir ağları yaklaşımı, bulanık mantık yaklaşımı, geleneksel olmayan optimizasyon teknikleri, genetik algoritma, tavlama benzetimi (simulated annealing), tabu aram, hybrid algoritmalar, nesne tabanlı (object-oriented) programlama, coğrafi bilgi sistemleri, karar destek sistemlerinin gelişimi, yumuşak programlama (soft computing) şeklinde çeşitli teknik terimlerle yapay zekâ uygulamaları sınıflandırılmıştır.⁶²

1. 6. Değerlendirme

Yapay zekânın kara kutu oluşu; yapay zekânın programlandıktan sonra kendini güncelleyebilmesinde, ilk halinden farklı özellikler edinmesinde, meydana getirdiği ürün üzerindeki insan izlerinin tespit edilmesindeki zorlukta kendini gösterir. İnsanla ürün arasındaki bağlantıya dair tespit güçlüğü, hak sahipliğine dair problemi yaratmaktadır. Yapay zekânın “black box” veya kara kutu özelliğinden kaynaklı karmaşık yapısı, insan izlerini yok etme derecesindeki gelişmişlik seviyesi, farklı yorumların farklı çözümlere neden olmasına çeşitli hak sahipliği iddialarının ileri sürülmesine neden olmaktadır.

İnsanoğlu, yapay zekânın “black box” bilmecesini çözmediği sürece, yapay zekâ her daim bir bilinmez olarak kalacaktır. Black Box’ın Glass Box’a dönüşümünü hukuk eliyle sağlayabiliriz. Hukuki düzenlemeler, “açıklanabilir yapay zekâ” çalışmalarını hızlandıracaktır. Yapay zekânın

⁶² Yapay zekâ uygulamalarına dair bakınız. Aksoy, *Büyük Veri ile İlişkisi*, s. 41, 42, 43; Sınıflandırmalar hakkında teknik bilgi için bakınız. Elmas, *Yapay Zekâ Uygulamaları*, s. 26 vd.; Mijvel, “History”, s. 4.

öngörülebilirliği artttıkça, yapay zekâ kullanımından kaynaklı tehlikeler azaltılmış olacaktır. Yapay zekâ, bilimkurgunun korkulacak bir figürü olmaktan ziyade kontrolü ve öngörülebilirliği mümkün, insan yaşamını kolaylaştırıcı bir araç olarak kalacaktır.

Yapay zekâyı genel hatlarıyla ele aldığımızda bu bölüm neticesinde; yapay zekânın yarattığı modern sorunlara çözüm için, karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde, hem yapay zekânın, hem de yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünlerin hukuki niteliğinin ve hak sahipliğinin incelenmesi gerektiği, hukuk sistemlerinin halihazırdaki düzenlemelerinin ne olduğu ve ne olması gerektiği hususları ele alınması gerektiği, ancak bunu yapmadan önce, hızla gelişen ve yayılan yapay zekâyı iyi tanımamız gerektiği sonucuna varmaktayız.

2. BÖLÜM

YAPAY ZEKÂ VE YAPAY ZEKÂ TARAFINDAN MEYDANA GETİRİLEN ÜRÜNLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ

2. 1. Genel Olarak

Modern dünyanın ayrılmaz parçası olarak gördüğümüz yapay zekânın, ulusal ve uluslararası hukuk düzeninde nerede yer aldığı ve nerede yer alması gerektiğinin tespiti oldukça önemlidir. Yapay zekâyâ hukuk dünyasında yer edindirilmek istenmesinin sebebi, ticaret ve sanayide yoğun olarak kullanılan yapay zekânın ekonomik sonuçlarının korunması ihtiyacıdır. Zira, yapay zekânın bu gelişimi karşısında sessiz kalınamayacağı, klasik veya kaçamak cevaplarla sorunların geçirilemeyeceği ortadadır. Neyseki yapay zekâdaki gelişmelerin kışkırttığı doktrinsel tartışmalar, yapay zekâyâ dair farkındalığı oluşturmuştur. Yapay zekânın ve meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliğini belirlemek amacıyla hem ulusal hem de uluslararası alanda yapılan resmi düzeydeki çalışmalar, yapay zekâ konusunda hukuki dönüşümlerin habercisidir.

Türkiye’de, henüz yapay zekâ üzerine ortak bir içtihat oluşmamıştır. Ancak, Türk doktrininde yapay zekâ ve ürünleri üzerindeki hak sahipliğinin sıkça tartışılan bir konu haline geldiği anlaşılmaktadır. Türkiye’de, yapay zekâyâ ilgili resmi çalışmalar Cumhurbaşkanlığına bağlı Dijital Dönüşüm Ofisi aracılığıyla sürdürülmektedir. Türkiye’nin yapay zekâ hakkındaki ilk ulusal strateji belgesi, “*Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025*” e ilişkin 2021/18 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, 20/08/2021 tarihli ve 31574 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı iş birliğinde ve ilgili tüm paydaşların etkin katılımıyla hazırlanan ulusal strateji belgesi incelendiğinde; yapay zekâ alanında araştırmayı artırmak ve bu alanda uzmanlar yetiştirmek temelinde hedeflerin belirlenmiş olduğu

tespit edilmektedir.⁶³ Yine, ilan edilen ulusal yapay zekâ stratejisinin başarısı için devreye girmek üzere, TÜBİTAK bünyesinde “*Yapay Zekâ Enstitüsü*” kurulmuş ve yapay zekânın geliştirilip yaygınlaştırılması için çalışmalar devam etmektedir.⁶⁴

ABD’de, yapay zekânın fikri mülkiyet alanına müdahalesi resmi raporlarla ele alınmıştır. Bu raporlardan biri, 1986 yılında, “*Office of Technology*” tarafından yayımlanan, “*Intellectual Property Rights in an Age of Electronics and Information*”, diğer bir deyişle “*Elektronik ve Bilgi Çağı’nda Fikri Mülkiyet Hakları*” değerlendirilmesini içeren OTA raporudur. Buna göre, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin ticari değerinin görmezden gelinemeyeceğini ve fikri haklar alanında revizyon yapılarak korunması gerektiğine işaret edilmiştir. Teknolojik gelişmelerin, bugünün çözümlerini eski hale dönüştürmekle kalmadığı, ayrıca yeni tür cevapları gerektiren yeni sorunlara yol açabileceği belirtilmiştir. Yapay zekânın somut görünümlerinden biri olan bilgisayarlar konusunda yayınlanmış diğer bir önemli resmi rapor, CONTU raporu olarak bilinen rapordur. ABD Kongresi tarafından kurulan “*Telif Haklarıyla Korunan Eserlerin Yeni Teknolojik Kullanımları Hakkında Ulusal Komisyon*” veya “*Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works*”, kısaca CONTU Komisyonu, 1975 ile 1978 yılları arasında, 1976 Telif Hakkı Yasası’nın bilgisayarlar hakkında izlenecek hukuki yolu belirlemek amacıyla faaliyet göstermiş ve çözüm önerilerini “*CONTU Raporu*” adı

⁶³ Türkiye’de buna yönelik araştırmalar için “*Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi*” kurulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, “*Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025*”, *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi*, <https://cbddo.gov.tr/uyzs> (Erişim: 15. 04. 2024).

⁶⁴ “*Yapay Zekâ Enstitüsü*” hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. TÜBİTAK, “*Yapay Zekâ Enstitüsü Açık Veri*”, *TÜBİTAK BİLGEM*, <https://yze.bilgem.tubitak.gov.tr/> (Erişim: 15. 04. 2024).

altında yayınlamıştır. CONTU Raporu, bilgisayar tarafından üretilen çıktıların mülkiyetine kullanıcısının hak sahibi olduğu görüşündedir.⁶⁵

Avrupa çapında robotlarla ilgili araştırmaları, gelişmeleri ve yenilikleri artırmak amacıyla yapay zekâ alanında pek çok çalışma yapılmıştır. Özellikle yapay zekânın risklerine göre sınıflandırmaya gidilmesi, yapay zekâyı elektronik kişilik şeklinde hukuki kişilik tanınması, yapay zekânın bağımsız olarak yaratıcı çalışmalar üretebileceği gibi hususlar ele alınmıştır. 13 Mart 2024 tarihinde kabul edilen Avrupa Birliği'nin yapay zekâyı ilgili kanuni düzenlemesine ise özel olarak değinmek gerekir. Zira, alanında bir ilktir. Alanında bir ilk olmasına rağmen yapay zekâyı pek çok açıdan sınırlamaya tabi tutması nedeniyle dikkat çekicidir. Risk odaklı bir yaklaşım sunarak merkezine insan haklarını yerleştirdiği ve hatta birçok yapay zekâ uygulamasını yasakladığı görülmektedir. Siyasi, dini ve felsefi inançlar gibi hassas özellikleri işleyen biyometrik sınıflandırma sistemleri, yüz tanıma

⁶⁵ CONTU raporu ile OTA Raporu için bakınız. Bridy, “Coding Creativity”, s. 23; CONTU Raporu, bilgisayar tarafından üretilen çıktıların mülkiyetine kullanıcının hak sahibi olduğu görüşündedirler. Comission of United States Congress, *National Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works Final Report 1978*, <https://digital-law-online.info/CONTU/contu6.html> (Erişim: 15. 04. 2024); OTA Raporu için bakınız. Federation of American Scientists, *Intellectual Property Rights in an Age of Electronics and Information 1986*, <https://ota.fas.org/reports/8610.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 72, 73, 292; OTA raporunun, bilgisayar tarafından oluşturulan eserlerin telif hakkına tabi olması gerektiğine itiraz etmediğini ve yazarın kim olarak kabul edileceğine dair belirleme yapılmasının zor olduğundan bahsettiğine dair bakınız. Ryan Abbott, “I Think, Therefore I Invent: Creative Computers and the Future of Patent Law” (bundan sonra: I Think, Therefore I Invent), *Boston College Law Review*, C. 57 (2016), <https://ssrn.com/abstract=2727884> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1102.

veri tabanları için kullanımı, iş yerleri ve eğitim ortamlarında duygu tespit teknolojilerinin kullanılması, bireyleri toplumsal davranış ve kişisel özellikler temelinde değerlendiren sosyal kredi sistemleri, özgür iradeye zarar veren, insanların davranışlarını değiştirmek için tasarlanmış yapay zekâ araçları ve yaş, engellilik veya sosyoekonomik statüye göre tanımlanmış belirli grupların zaaflarını hedef alan yapay zekâ çözümleri sınırlı veya yasaklı yapay zekâ sistemlerine örnek gösterilebilir.⁶⁶

⁶⁶ Ayrıntılı bilgi için bakınız. Artificial Intelligence Act, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law> (Erişim: 15. 04. 2024); Avrupa Parlamentosu Hukuk İşleri Komitesinin “*Report with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics*” olarak bilinen “*Robotik Tavsiye Raporu*” ve ilgili madde olan m. 59/f hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Reporter Mady Delvaux European Parliament Committee on Legal Affairs, *Report with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL))*, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_EN.html (Erişim: 15. 04. 2024); Telif hakkı konusunda, esere yazarının kişiliğini yansıtan özgünlük koşulu, yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin korunmasına engel teşkil etse de, yapay zekâ tarafından yapılan yaratım farklı bir eylemle gerçekleşse bile bu yaratımın da kültürel mirası genişletme amacını taşıdığı görülmektedir. Yapay zekâ tarafından üretilen bir yaratımın, yaratıcı süreçten ziyade yaratıcı sonuç temelinde bir sanat eseri oluşturduğunun kabul edilebileceği ve bu nitelikteki yaratıcı esere telif hakkının, onu yasal olarak hazırlayan ve yayınlayan gerçek kişiye verilmesinin önerildiği ifade edilmiştir. Yapay zekâ teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik fikri mülkiyet haklarına ilişkin rapora bakınız. Reporter Stephane Sejourne European Parliament Committee on Legal Affairs, *Report on Intellectual Property Rights for the Development of Artificial Intelligence Technologies (2020/2015(INI))*,

Temelde yapay zekânın hak sahibi mi olması gerektiği, birilerine karşı ileri sürülebilen bir hakkın konusu mu, eş söyleyişle, hukukun öznesi mi nesnesi mi olduğuna dair farklı görüşler ileri sürülmüştür.⁶⁷ Yine yapay zekânın hukuki niteliği konusunda, sonda söylenecek şeyi başta belirtmemiz gerekirse, yapay zekânın hukuki niteliğini, kaderini belirlemenin biraz da erkin tercih meselesi olduğu anlaşılabacaktır.⁶⁸ İnsanoğlu, kendisi için yarattığı hukuk sisteminin içinde, yapay zekâyı hukukun nesnesi olarak mı, hukukun öznesi olarak mı görmek istemektedir. İşin temelinde derin bir felsefik tartışmanın yattığı, ancak bu felsefik tartışmanın çalışmamızın

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.html (Erişim: 15. 04. 2024); Ayrıca bakınız. Nemutlu, *Patent*, s. 126 vd.; Zorluel, “Telif”, s. 333.

⁶⁷ Temelde yapay zekâyı hukuki statü tanınıp tanınmamasına göre görüşler iki ana başlığa ayrılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Thomas Perennou, “State-Of-The Art on Legal Issues” (bundan sonra: Issues), *Ethicaa Ethics and Autonomous Agents*, 2014, <https://ethicaa.greyc.fr/media/files/ethicaa.delivvable.1.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 10 vd.

⁶⁸ Nelerin eser olarak FSEK kapsamında korumadan yararlandırılabilirliğinin hukuk siyaseti konusu olduğuna dair bakınız. Ateş, *Eser*, s. 35; İnsan ve makine arasındaki hiyerarşinin belirlenmesinin biyoetik sorunu ve politik bir tercih meselesi olduğuna dair bakınız. Francesco Banterle, “Ownership of Inventions Created by Artificial Intelligence” (bundan sonra: Ownership of Inventions), *SSRN*, 2018, <https://ssrn.com/Abstract=3276702> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 25; Yapay zekâyı kişilik verilmesini kabul eden ve reddeden görüşler ile yapay zekâyı kişilik vermenin tercih meselesi olduğuna dair bakınız. Patrick Hubbord, “Do Androids Dream: Personhood and Intelligent Artifacts” (bundan sonra: Personhood), *Temple Law Review*, C. 83 (2010), <https://ssrn.com/abstract=1725983> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 2, 18. 33-38.

kapsamını oldukça aşacağı aşikardır.⁶⁹

Yapay zekânın hukuki niteliği çözüldükten sonra, yapay zekânın üretimi ürünlerin hukuki niteliğine dair sorunlar daha kolay çözülebilecektir. Yapay zekânın üretimi ürünlerin hukuki niteliği hakkında yapılacak hukuki düzenlemeler, “*yapay zekânın hukuki niteliğine bağlı olarak*” farklılaşacaktır. Yapay zekânın hukuki niteliğini ele almadan yapay zekânın yaratıcı ürünlerinin hukuki niteliği çözememekteyiz. Bu nedenle hem yapay zekânın hem de yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliği beraber ele alınacaktır. Yapay zekânın ve yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliğinin çözülebilmesi için ileri sürülen görüşler, iki ayrı temelde yükselmektedir. Bu konuda, yapay zekânın hukukun öznesi olması gerektiği ve hukukun nesnesi olması gerektiğine dair iki ayrı görüş ileri sürülmüştür. Yapay zekânın ve yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliği konusu; geniş bir inceleme gerektirdiğinden başka bir çalışmanın konusu olmakla beraber konunun anlaşılabilmesi açısından genel hatlarıyla aşağıda ele alınacaktır. Ancak, belirtilmelidir ki; hem yapay

⁶⁹ Türk hukukunda kişilik değerlendirmesi için bakınız. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 20. Baskı, 2021, s. 43; Kılıçarslan, “Statü”, s. 366; Yapay zekâ ve yapay bilinç hakkında ayrıntılı inceleme için bakınız. Mehtap Doğan, *Yapay Zekâ ve Bilinç Problemi, Yapay Bilincin İmkanına Dair Bir Tartışma: Yapay Bir Ben Mümkün mü?*, İstanbul: Çizgi Kitapevi, 2020, s. 262; Hukuki kişilik hakkında tartışması ile hukuk ve felsefede kişi kavramı hakkında bakınız. Tetiana Luzan ve A. J. Kurki, “Legal Personhood of Artificial Intelligence” (bundan sonra: Personhood), *University of Helsinki Faculty of Law* (2020), <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/dc58ef4d-2b51-446f-87a9-6f74724a10c3/content> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 22; Zekâ, bilinç, hukuki kişilik ve yapay zekâ üzerine ayrıntılı bilgi için bakınız Zimmerman, “Minds”, s. 17, 23 vd.

zekânın hem de yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliğine dair görüşler ele alınırken; medeni hukuk, ceza hukuku, borçlar hukuku, fikri mülkiyet hukuku, ticaret hukuku gibi alanlarının bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Hakların, yanına sorumlulukları da getirdiği dikkate alınarak inceleme yapılması daha aydınlatıcı olacaktır.

2. 2. Yapay Zekânın ve Ürünlerinin Hukukun Nesnesi Olarak Ele Alınması Gerekliğine Dair İleri Sürülen Görüşler

Yapay zekânın ve yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliğinin çözülebilmesi için ileri sürülen görüşlerden ilki; yapay zekânın, hukukun nesnesi olarak ele alınması gerektiği yönündeki görüştür. Yapay zekânın “*de lege lata*”, hukuk dünyasına katılmanın asgari koşulunu bile sağlayamadığı belirtilerek hukukun nesnesi olduğunu ileri sürmektedir. Aynı bakış açısıyla “*yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin de hukukun nesnesi olarak ele alınması*” gerektiği belirtilmiştir.⁷⁰ Hukuk dünyasına, hukukun öznesi olarak girişin anahtarı olan kişiler hukuku açısından

⁷⁰ Anna Ramalho, “Will Robots Rule the Artistic World? A Proposed Model for the Legal Status of Creation by Artificial Intelligence Systems” (bundan sonra: Artistic), *Journal of Internet Law*, C. 21, S. 1 (2017), <https://discovery.ebsco.com/c/e3me46/viewer/pdf/3zhlafcvr5> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 16; Erdem Doğan, *Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu* (bundan sonra: Statüsü), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022, s.176-185; Hak ehliyeti hukuk dünyasına katılmanın minimum koşuludur. Rona Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm, Kişiler Hukuku*, ed. Baki İlkay Engin, Yeşim Atamer, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 9. Baskı, 2022, s. 417, 497; Selin Çetin, “Yapay Zekâ ve Hukuk ile ilgili Güncel Tartışmalar, Yapay Zekâ Çağında Hukuk”, *İstanbul, Ankara ve İzmir Baroları Çalıştay Raporu*, 2019, https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/docs/Yapay_Zekâ_Caginda_Hukuk_2019.pdf (Erişim: 15. 04. 2024), s. 53-54.

bakıldığında, yapay zekânın, hukukun öznesi olarak, herhangi bir statüsünün bulunmadığı, hak ehliyetinden yoksun olduğu, herhangi bir hukuki kişilik kalıbına girmediğini ve hukuki kişiliğe sahip sayılamadığını söylemek gerekir. Sadece insanlara ve hukuki sınırlar dahilinde belirlenmiş niteliklere sahip insan topluluklarına ve mal topluluklarına kişilik tanımış hukuk düzenlerinde, yapay zekâ, olsa olsa, hakkın konusu bir nesne olarak kendine yer bulabilmektedir. Genel olarak yapay zekânın ve ürünlerinin, hukukun nesnesi olduğuna ve olması gerektiğine dair görüşün temelinde, ontolojik, diğer bir deyişle varoluşsal itirazlar olduğu ifade edilmiştir.⁷¹ Ne kadar gelişmiş olursa olsunlar, yapay zekânın hiçbir zaman insan olamayacağı, buna rağmen yapay zekâyı hukuki kişilik verilmesi gibi düşüncelerin ileri sürülerek hukuki bulanıklığa mahal verilmesinin, android yanılması gafletinde bulunulduğunun göstergesi olduğu ileri sürülmüştür.⁷²

⁷¹ Aksoy, *Büyük Veri ile İlişkisi*, s. 83, 103, 105; Önerilen hukuki kişilik testinin geçilmesi halinde yapay zekâyı yasal statü tanınabileceği, ancak güvenilir yapay zekâyı ulaşmanın nasıl olacağı bilinmediği sürece ve türler arası savaşta yapay zekânın baskın tür olarak üstün çıkacağı dikkate alınarak riskleri önleyici bir çözüm üretilmesi gerekliliğine dair bakınız. Hubbord, “Personhood”, s. 2, 18 vd.; Kara Kılıçarslan, “Statü”, s. 377 vd.; Pınar Bacaksız, Seda Yağmur Sümer, *Robot, Yapay Zekâ ve Yeni Teknolojiler (bundan sonra: Yeni Teknolojiler)*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2021, s. 138 vd.

⁷² İnsanların, robotlarla insanların etkileşime girmiş gibi tepki vermesi ikame etkisine neden olur ve robotlar insanlar için sosyal değerlilik kazanır. Balkin, “The Path of Robotics Law”, s. 55-59; Carys J. Craig, “The AI-Copyright Challenge: Tech-Neutrality, Authorship and the Public Interest” (bundan sonra: Tech-Neutrality), *SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4014811> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 16, 17; Yapay zekâyı romantikleştirme eğilimi sorgulanmalıdır. Zira, amaç

Yapay zekânın ve meydana getirdiği ürünlerin bir eşya olarak ele alınması ve eşya hukukunun konusu olması gerektiği ileri sürülmüştür. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun eşya hukukuna dair bölümü incelendiğinde, eşya kavramının tanımlanmamış olduğu ve toplumun değişebilen yapısı dikkate alınarak yoruma uygun şekilde bırakıldığı anlaşılmaktadır.⁷³ Ancak, eşya kavramını, genel olarak, ekonomik bir değer taşıyan, üzerinde hukuki ve fiili hakimiyet kurulabilen cismani varlıklar olarak tanımlayabiliriz.⁷⁴

faıdadı veya işlevsel olarak açıklansa da yapay zekâya insanmış gibi davranmaya dair eğilimler vardır. Oysa yazarlık, insan varlığına has olan sosyal ilişki sağlamayı ve topluma katılmayı gerektirir. Carrys J. Craig ve Ian Kerr, “The Death of the AI Author” (bundan sonra: Death), *Osgoode Legal Studies Research Paper, SSRN*, 2019, <https://ssrn.com/abstract=3374951> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 57-60; Chesterman, “Legal Personality”, s. 843, 844; Robotların kişi olarak tanımlanmaması gerektiği, tamamen bize ait olduğu, hedef ve davranışlarının tarafımızca belirlendiği, insan olarak düşünölmemesi gerektiği, kullanımının insana faydalı olduğu, toplumun robotları sadece faydalı, yardımcı makine olarak görmesi gerektiğine dair bakınız. Joanna J. Bryson, “Robots Should Be Slaves” (bundan sonra: Be Slaves), *SSRN*, 2010, <https://www.joannajbryson.org/publications/robots-should-be-slaves-pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 10; Android yanılığına kapılmadan hukuki düzenleme yapılmasının şart olduğuna dair bakınız. Neil M. Richards ve William D Smart, “How Should the Law Think About Robots?”, *SSRN*, 2013, <https://ssrn.com/abstract=2263363> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 20, 24.

⁷³ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 4721, Kabul Tarihi: 22/11/2001, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 8/12/2001, Yayımlandığı Döştur Tertip: 5 Sayı: 24607, Cilt: 41, <https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024).

⁷⁴ Eraslan Özkaya, *Eşya Hukuku Mülkiyet Genel Bölümler Cilt I-A*, Ankara:

Yapay zekânın, hukuki kişiliği kanunlarda tanınmadığından, yapay zekâ ne gerçek kişi ne tüzel kişidir. Locke'çu bakış açısından bakan bu görüşe göre, yapay zekâyı meydana getiren bir kimse doğal olarak bunun için bir emek verdiğinden ortaya çıkan ürün olan yapay zekânın da sahibidir. Hukuken yapay zekâ; sahip olan değil, sahip olunan statüsünde kalacaktır.⁷⁵

Seçkin Yayınevi, 2022, s. 34 vd.; Dilşad Keskin ve Reyhan Demircioğlu, *Medeni Hukuku II Eşya Hukuku Miras Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 30 vd.; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 23. Baskı, 2021, s. 5; Mehmet Ayan, *Eşya Hukuku I*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 13. Baskı, 2016, s. 27, 40 vd.; Osman Gökhan Antalya, *Eşya Hukuku, C. IV/1*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, 2021, s. 57 vd.; Sanem Aksoy Dursun, *Eşya Kavramı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2012, s.5 vd.

⁷⁵ John Locke'a göre her insanın ürettiğine sahip olma hakkı doğal olarak vardır. Bu halde, yapay zekâ malikinin hem üretilen yapay zekâyı hem de yapay zekânın meydana getirdiği ürünlere sahip olduğu çıkarımına varılmaktadır. Ancak bu kuralın istisnası olarak çocuklar gösterilmiştir. Diğer bir deyişle, çocuklar ayırt etme gücü sınırlı dahi olsa mal değil, kişidir. John Locke, *Two Treatises of Government* (bundan sonra: *Government*), *Binker North Published*, <https://www.yorku.ca/comminel/courses/3025pdf/Locke.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 115-126; Lawrance B. Solum, “*Legal Personhood for Artificial Intelligence*”, çev. Müslüm Fincan, (Derleyen Kayıhan İçel, Yener Ünver, *Ceza Hukukunda Robot Yapay Zekâ ve Teknolojiler (bundan sonra: Personhood)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 109; Locke'un Emek Teorisi, Hegel'in Kişilik Teorisi ve “*Araçsal Teori*”, diğer bir deyişle “*Faydacı Teori*” hakkında bakınız. Takashi B. Yamamoto, “AI Created Works and Copyright” (bundan sonra: Copyright), *Patents & Licensing*, C. 48, S. 1 (2018), <https://www.itlaw.jp/AI%20Created%20Works%20and%20Copyright.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 9.

Bir eşyanın tamamına sahip olan onun ürünlerine de sahip olacaktır.⁷⁶ Yeni doğan bir buzağıya, ineğin maliki; meyveye, meyve ağacının maliki sahiptir. Ürünleri, ister “*yapay zekâ*” ister “*yapay zekânın meydana getirdiği ürünler*” olarak ayırt edelim, bu durum farketmeyecektir. Bu iki grubun da eşya hukuku hükümlerine tabi birer eşya olduğu dikkate alınmalıdır.⁷⁷ Aslında, günümüz hukuk sistemlerinin temel yapısı incelendiğinde, yapay zekâya özel, suigeneris bir hukuki statü verilmediği dikkate alınarak, genel olarak, geçerli olan yaklaşımın eşya hukuku yaklaşımı olduğu düşünülebilir. Böylece, “*yapay zekâ*” ve “*yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin*” mülkiyeti, eşya hukuku yaklaşımı gereği, yapay zekânın mülkiyetine sahip olan malike ait olduğu sonucuna varılabilecektir.⁷⁸ Ancak, yapay zekânın her zaman eşya olduğu ve eşya hukukunun uygulanması gerektiği düşünülemez. Zira yapay zekâ, cisimleşmemiş ise eşya sayılmanın şartlarını yerine getirememiş olmaktadır. Ticari getirisi olan ve dürüst rakaber ortamının bozulmamasıyla ilgili bir durumun varlığı halinde haksız rekabet hukuku uygulanabileceği, şartlar yerine getirildiği takdirde yapay zekânın ve ürünlerinin hukuki niteliğinin

⁷⁶ Locke, “Government”, s. 115-126; 4721 sayılı TMK m. 685 uyarınca, “*Bir şeyin maliki, onun ürünlerinin de maliki olur*” ifadesi yer almaktadır. Bu düşünce Locke’un, “*Her insanın kendi şahsında bir özel mülkü vardır*” önermesine dayanmaktadır.

⁷⁷ Yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin fikri hukuk alanına ilişkin ürünler olarak kabulü gerektiği ve bu ürünlerin yapay zekâ sahibine ait olacağına dair fikri hukuk ile eşya hukuku ilkelerinin bir arada değerlendirilerek, birleşik bir çözüm önerisinin ileri sürüldüğü çalışma için bakınız. Ryan Abbott, “Artificial Intelligence and Intellectual Property: An Introduction” (bundan sonra: An Introduction), SSRN, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4065150> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 15; Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 689.

⁷⁸ Zorluel, “Telif”, s. 348.

eser, patent veya endüstriyel tasarım olabileceğine dair olasılıklar mümkün olduğu için bu yönde kesin bir değerlendirme yapılamayacağını da eklemek gerekir.

Yapay zekâyı hukukun nesnesi olarak gören görüşün diğer yaklaşımı ise, yapay zekâyı köle statüsü verilmesi ve yapay zekâ üretimi ürünlerin hukuki niteliğinin ve ilgili diğer sorunların çözümünün Roma Hukuku çerçevesinde ele alınması gerektiğidir.⁷⁹ Yapay zekânın bir köle olarak ele

⁷⁹ Roma Hukukunda hak sahipliği ve şahsiyet hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Andreas B. Schwarz, *Roma Hukuk Dersleri*, çev. Türkan Rado, İstanbul: Doğan Kardeş Matbacılık, 1. Cilt, 7. Baskı, 1965, s. 210, 211; Bak, “Sorumluluk”, s. 218-219; Gunkel, “Not Be Slaves”, s. 6; Yapay zekânın eşya niteliğinde olduğu, bir nevi insanın kölesi olduğu ifade edilmekte ve ayrı hukuki kişilik yaratılmasına gerek olmadığına dair bakınız. Perennou “Issues”, s. 12, 13; Ramalho, “Artistic”, s. 14; Pagallo’ya göre kölelik kurumu ile yapay zekâlı robotların sözleşmelerde ve iş hukukunda kullanılmasının zorlukları aşılabılır. Bu çözüm önerisi, yapay zekâyı herhangi bir hukuki kişilik verilmesine gerek kalmadan, yapay zekâyı hesap verebilir bir hale getiren etkili bir sistemdir. Ugo Pagallo, “Apples, Oranges, Robots: Four Misunderstandings in Today’s Debate on the Legal Status of AI Systems” (bundan sonra: Debate), *Philosophical Transactions of the Royal Society*, 2018, <https://royalsocietypublishing.org/doi/epdf/10.1098/rsta.2018.0168> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 9; Ugo Pagallo, “Killers, Fridges and Slaves: A Legal Journey in Robotics” (bundan sonra: Slaves), *AI- Society*, C. 26, S. 4 (2011), <https://link.springer.com/article/10.1007/s00146-010-0316-0> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 352; Andrew Katz ve Ugo Pagallo önderliğinde, yapay zekâyı köle teorisi uygulanması gerektiği konusu ele alınmıştır. Ayrıca, dijital peculium hakkında ayrıntılı bilgi için hakkında bakınız. Ümit Vefa Özbay, "Dijital Peculium Kavramı" (bundan sonra: Dijital Peculium), *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 70, S. 3 (2021),

alınması, köle hukukunun konusu olması ve köle yapay zekâ kavramının kabulü gerektiği ifade edilmiştir. Köleliğin talihsiz mirasıyla ilgili herhangi bir önyargılı yorum yapmadan bu çözümün dinlenip ele alınması gerekmektedir. Robo-köle teorisi savunucuları, Roma Hukukuna ait bir kavram olan “*peculium*” kavramının yapay zekâ için uygulanabileceği belirtilmektedir. “*Peculium*”, kölenin eşya statüsünde değişikliğe gidilmeksizin onları ticaret alanında aktif olarak kullanabilme ihtiyacına yönelik olarak ortaya atılan bir kavramdır. Kölenin hukuki işlem yapabilmesinin önünü açmak, bu kavram aracılığıyla mümkün olabilmektedir. Bu yolla, efendisi tarafından *peculium* verilen bir köle elindeki sınırlı sermayeden borç alıp verebilmiş, çeşitli sözleşmelere taraf olabilmış, aktif olarak ticaret hayatına dahil olabilmıştır. Dayanağını Roma hukukundan alan “*peculium*” kavramının günümüz şartlarına uyarlanarak “*dijital peculium*” olarak dönüştürülmesi gerektiği belirtilmiştir. Yapay zekânın ticari hayatta kullanılması “*dijital peculium*” sistemi ile mümkün olacaktır. Böylece, yapay zekâ ve ürünleri sayesinde elde edilen kazanımların sahibine verilebileceği, yapay zekâ sahibinin, yapay zekâyâ bir fon ayırabileceği, bu fonla yapay zekânın ticari hayata dahil olabileceği ve bu fonun zarardan sorumluluk için sigorta aracı olarak görülebileceği belirtilmiştir. Bu çözüm yolunun yapay zekâ hakkındaki belirsizliklerin giderilene kadar oluşabilecek risklerden koruyacak elverişli bir çözüm olduğu iddia edilmiştir.⁸⁰

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1892552> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 883, 884; Zorluel, “Telif”, s. 343.

⁸⁰ Andrew Katz, “Intelligent Agents and Internet Commerce in Ancient Rome”, *Society for Computer & Law-Tech Law for Everyone*, <https://www.scl.org/1095-intelligent-agents-and-internet-commerce-in-ancient-rome/> (Erişim: 15. 04. 2024); Robotların kişi olarak tanımlanmaması gerektiği, tamamen bize ait olduğu, hedef ve davranışlarının tarafımızca belirlendiği, insan olarak düşünülmemesi

Yapay zekâyı hukukun nesnesi olarak gören görüş başlığında ifade edebileceğimiz üçüncü bir görüş ise; yapay zekâ ve yapay zekânın meydana getirdiği ürünleri için, hayvanlara uygulanan hukuki düzenlemelerin dikkate alınması ve yol gösterici olarak kullanılması gerektiğidir.⁸¹ Bu görüşe göre,

gerektiği, kullanımının insana faydalı olduğu, toplumun robotları sadece faydalı, yardımcı makine olarak görmesi gerektiğine dair bakınız. Bryson, “Be Slaves”, s. 10; Peculim hakkında ayrıntılı bilgi için hakkında bakınız. Özcan Karadeniz Çelebican, “Roma Hukukunda Peculuim Müessesesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 25 S. 3 (1968), <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/48067/3382.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 179 vd; Pagallo’ya göre kölelik kurumu ile yapay zekâlı robotların sözleşmelerde ve iş hukukunda kullanılmasının zorlukları aşılabılır. Bu çözüm önerisi, yapay zekâyı herhangi bir hukuki kişilik verilmesine gerek kalmadan, yapay zekâyı hesap verebilir bir hale getiren etkili bir sistemdir. Pagallo, “Debate”, s. 9; Pagallo, “Slaves”, *AI- Society*, C. 26, S. 4 (2011), <https://link.springer.com/article/10.1007/s00146-010-0316-0> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 352; Ugo Pagallo, “Vital Sophia and Co.-The Quest For The Legal Personhood of Robots”, *Information*, 2018, <https://www.mdpi.com/2078-2489/9/9/230> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 9; Andrew Katz ve Ugo Pagallo önderliğinde, yapay zekâyı köle teorisi uygulanması gerektiği konusu ele alınmıştır. Ayrıca, dijital peculium hakkında ayrıntılı bilgi için hakkında bakınız. Özbay, "Dijital Peculium ", s. 883, 884.

⁸¹ Hayvanlara hukuki kişilik tanınmamış olsa da özellikle refakatçi hayvanların sadece bir mal olmadığı, kişisel mülk ile kişiliğin parçası arasında olduğu belirtilmektedir. Hayvanların haksız yere zarar görmesi halinde manevi tazminat verildiğine dair karara bakınız. *Animal Law, Michigan State University*, <https://www.animallaw.info/case/corso-v-crawford-dog-and-cat-hospital-inc> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 9 vd.; Evcil

yapay zekânın ve ürünlerinin meydana getirdiği zararlar için gidilebilecek hukuki çare, hayvan bulunduranın sorumluluğuna başvurulmasıdır.⁸² Bu hukuki çözümün benimsemesinin pek çok haklı nedeni olduğu ifade

hayvanlar için, boşanma davalarında velayet hukukunun kıyasen uygulanmasına dair görüşler ileri sürülmektedir. Aynı doğrultuda yapay zekâlı çocuklara da benzer hükümler uygulabilecektir. Hayvanlara dair hukukun yapay zekâyâ uygulanabilirliği üzerine yazılmış yol gösterici ve kapsamlı karşılaştırma için bakınız. Christian F. Chessman, “Not Quite Human: Artificial Intelligence, Animals and the Regulation of Sentient Property”, *SSRN*, 2018, <https://ssrn.com/abstract=3200802> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 8-18, 65 66; Farklı bir bakış açısına göre, hayvanların hukuki statüsünün, insan olmayan kişi kavramı içerisinde değerlendirilmesi önerilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Çağatay Üstün ve İmre Kuzgun, “Hayvan Hakları İçin Yeni Bir Umut, İnsan Olmayan Kişi Kavramı”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, C. 5, S. 47 (2013), <https://jurix.com.tr/article/3556> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 17; Kullanıcıları açısından yapay zekâ ve otonom robotların, evcil hayvanlar ile aynı statüde olması gerektiğine, robotların evcilleştirilmiş hayvan olarak kabulüne dair görüşü için bakınız. Richard Kelley ve öte., “Liability in Robotics: An International Perspective on Robots as Animals”, *Advanced Robotics*, C. 24, S. 13 (2010), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2271471 (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1 vd.

⁸² 6098 sayılı TBK madde 67 ve ayrıntılı bilgi için bakınız. Kanun Numarası: 6098 Kabul Tarihi: 11/1/2011 Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 4/2/2011, Sayı: 27836 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 50, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6098.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024); Hayvan bulunduranın hukuki sorumluluğu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Merve Keskin Orhan, *Borçlar Hukukunda Hayvan Bulunduranın Sorumluluğu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2020, s. 37 vd.

edilmiştir. Öncelikle, hem hayvanların hem de yapay zekânın bir anlamda mülkiyet olduğu, her ikisinin de otonom davranış yeteneğine ve “özel” bir tür bilince sahip olduğu ifade edilmiştir. Hayvanlar ile ilgili hükümlerin geniş çerçevede uygulamalarının görüldüğü, diğer ülkelerin mevzuatında da geniş kabul gördüğü ve bu nedenle yapay zekânın gündeme getirdiği karmaşık sorunların çoğunda işlevsel çözümlere sahip olduğunun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Şu aşamada, yapay zekânın hem doğası hem de etkisi belirsizdir. Yapay zekâ için hukuki alanda yapılacak köklü değişikliklere girişmek yerine, hayvanlara dair hukuki düzenlemelerin sağladığı deneyimlerden yararlanılmasının daha yerinde bir karar olacağı ileri sürülmüştür.

Yapay zekâyı hukukun nesnesi olarak gören görüş başlığında ifade edebileceğimiz dördüncü bir görüş olarak, yapay zekânın ve ürünlerinin, haksız rekabet hukukunun konusu olması gerekliliği ileri sürülmüştür. Yapay zekânın ürünlerine ve kendisine fikri haklara dair koruma verilmemesi, ürünün korunması için başka arayışların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bunlardan biri de, haksız rekabet hükümleridir.⁸³ Türk hukukunda haksız

⁸³ Makine öğrenmesinde kullanılan verilerin sır olarak değerlendirilmesi ve haksız rekabet konusunda ayrıntılı bilgi için bakınız. Güçlütürk, *Veri*, s. 349 vd.; Olması gereken hukuk kapsamında, diğer bir deyişle “*de lege ferenda*”, Bern Sözleşmesi'nde yer alan doğal hukuk terimleriyle yaratma ve yatırım teşviki bir arada düşünüldüğünde, yapay zekânın meydana getirdiği üründe, telif hakkı koruması sağlamanın, gerçekten faydalı olup olmadığı, öncelikli olarak, tespit edilmelidir. Rekabet hukuku gibi diğer yasal mekanizmalar kullanılarak yapay zekânın ürünlerine koruma sağlanabilir. Böylece, mevcut telif hakkı rejimini değiştirmeye veya telif hakkı sistemini insan olmayan yazarlara kadar genişletmeye gerek kalmadan, haksız rekabet hükümleriyle etkili bir şekilde koruma sağlanacaktır. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Jean-Marc Deltorn and Franck Macrez, “Authorship in the Age of Machine Learning and Artificial

rekabet temel olarak iki kanunda düzenlenmektedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda haksız rekabet hükümleri yer almaktadır.⁸⁴ TBK’da haksız rekabet hususu, m. 57 ile düzenlenmiştir.⁸⁵ Haksız rekabet konusu, TTK’da ise, 54. ile 63. maddeleri aralığında düzenlenmiştir. TTK m. 55 incelendiğinde haksız rekabet sayılabilecek bazı önemli hallerin sayıldığı görülmüştür. Bu başlıklar; dürüstlük kuralına aykırı davranışlar, sözleşmeyi ihlale yöneltmek, başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanmak, iş sırlarını ifşa etmek şeklinde genel olarak sıralanabilir.⁸⁶ Tarafların aralarında yapacağı sözleşmelerle, “yapay zekânın” ve “meydana getireceği ürünlerinin” haksız rekabet koruması kapsamına alınabileceği belirtilmiştir. Böylece,

Intelligence” (bundan sonra: Authorship), *Centre for International Intellectual Property Studies Research Paper No. 2018-10, SSRN*, 2018, <https://ssrn.com/abstract=3261329> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 24; Yapay zekâ yapımı ürünlerin, “ticari sır” olarak korunması hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Kop, “Public Domain”, s. 20; Ticari sır üst başlığında, “know-how” olarak adlandırılan değerli bilgi birikimi kapsamına yapay zekâ alınabilir. Bu tarz bilgileri dürüstlük kurallarına aykırı bir şekilde elde edip kullananlara karşı, haksız rekabet hükümlerine göre koruma sağlanabileceği ifade edilmiştir. Sarı, “Korunma”, s. 83-100; Ticari sır yerine patent hakkı vermenin, kamunun yararı düşünülerek daha teşvik edici olduğu görüşleri için bakınız. Yanisky-Ravid ve Jin, “Pandemic”, s. 46.

⁸⁴ 6102 sayılı TTK hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Kanun Numarası: 6102, Kabul Tarihi: 13/1/2011, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 14/2/2011, Resmi Gazete Sayısı: 27846, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 50, <https://www.mevzuat.gov.tr> (Erişim: 15. 04. 2024).

⁸⁵ 6098 sayılı TBK m. 57 bakınız.

⁸⁶ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 54 ile m. 63 arasında düzenlenen haksız rekabet başlıklı hükümlerine bakınız.

“ticari sır” veya “know- how” olarak adlandırılan değerli bilgi birikimi kapsamına alınabilen ürünler için ihlal hallerinde haksız rekabet hukuku korumasına başvurulabilecek ve ekonomik kazanımlar korunabilecektir. Sözleşmelerle, yapay zekâ sisteminin dürüstlük kuralına aykırı şekilde kullanılması, taklidi, haksız yararlanılması gibi haller ihlal kapsamına alınabilir. Ayrıca, yapay zekâ sisteminin kendisi, ticari sır olarak değerlendirilebileceği hallerde, ticari sırrın ifşası söz konusu olursa yine haksız rekabet hükümlerine başvurulabilecektir.⁸⁷

2. 3. Yapay Zekânın ve Ürünlerinin Hukukun Öznesi Olarak Ele Alınması Gerektiğine Dair İleri Sürülen Görüşler

Yapay zekânın hukuki niteliği çözüldükten sonra, yapay zekânın üretimi ürünlerin hukuki niteliğine dair sorunlar daha kolay çözülebilecektir. Yapay zekânın üretimi ürünlerin hukuki niteliği hakkında yapılacak hukuki düzenlemeler, “*yapay zekânın hukuki niteliğine bağlı olarak*” farklılaşacaktır. Yapay zekânın ve yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliğinin çözülebilmesi için ileri sürülen görüşlerin iki ayrı temelde yükseldiği, bunlardan birinin yapay zekânın hukukun öznesi olması gerektiğini ifade etmiştik. Yapay zekânın ve “*yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin*” hukuki niteliğinin çözülebilmesi için ileri sürülen görüşlerin ikincisi ise; yapay zekânın hukukun nesnesi olması gerektiğine dair görüştür.

Yapay zekânın ve meydana getirdiği ürünlerin ekonomik ve toplumsal hayattaki rolünün göz ardı edilemeyeceği, bunlara gereken kıymetin verilmesi gerektiği, bunun yolunun da hukuki bir kişilik tanınmasıyla

⁸⁷ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, “Ticari Sırların Dijital Ortamda Korunması” (bundan sonra: Dijital), *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 33 (2018), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/52649/693673> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 180; Deltorn ve Macrez, “Authorship”, s. 24; Kop, “Public Domain”, s. 20; Sarı, “Korunma”, s. 83-100.

mümkün olabileceği, diğer bir anlatımla yapay zekânın hukukun öznesi olması gerektiğini ileri sürmüştür.⁸⁸ Bu görüşe göre, geleceği kesin olan bir geleceğe hazırlıklı olmak için, bir an önce, yapay zekâyâ hukuki kişilik tanınması gerekecektir. Bu yolla yapay zekâ, hak ve fiil ehliyetine sahip olabilecektir. Yapay zekânın bu özellikleri dikkate alınarak, yasanın yapay zekâ ile insan davranışı arasında ayrım yapılmaması gerektiği, gelenekçi anlayış yerine faydacı ve ürün odaklı olunması gerektiği ifade edilmiştir. Bu görüşün kabulü halinde yapay zekâ, meydana getirdiği ürünlerin hak sahibi olarak tanınacaktır.⁸⁹

⁸⁸ Yasal tarafsızlığın yapay zekâ lehine yapılması gerektiği ileri sürülmektedir. Yani, yasaların, insanların faaliyetleri ile yapay zekânın faaliyetleri arasında ayrım yapmaması gerekmektedir. Böylece, piyasa bozulmaları azalacak ve kararlar verimlilik esasına göre alınacaktır. Yapay zekâ insanları devre dışı bıraktıkça ve görevleri yerine getirmenin normal bir yolu haline geldikçe, yapay zekânın davranışları makul insan kriterlerimizi belirleyecektir. Yapay zekâyâ dair ihmal temelli sorumluk önerisi için bakınız. Abbott, “The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and Law”, s. 4; Bacaksız ve Sümer, *Yeni Teknolojiler*, s. 143; Bak, “Sorumluluk”, s. 219; Doğan, *Statüsü*, s. 190-207; Yapay zekâ için hukuki kişilik hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Jacob Turner, *Robot Rules*, London: Palgra ve Macmillan, 2019, s. 173 vd.; Kara Kılıçarslan, “Statü”, s. 382; Yapay zekâyâ hukuki kişilik tanınmasını ifade etmiştir. Solum, “Personhood”, s. 119.

⁸⁹ Telif hakkına dair kanunların, sadece mum ışığında yazan romantik yazarın telif hakkıyla ilgili olmayıp endüstrünün taleplerinin ve çıkar çatışmalarını çözmekle yükümlüdür. Toplumsal değer ile ekonomik zorunluluklar arasında denge kurulması gerekmektedir. Teknolojik gelişmeler dikkate alınarak yasanın değişen koşullara uyum sağlaması, insanların yaratıcı emek üzerinde tekele sahip olduğu varsayımın terk edilmesi, insan olmayan yazarlara, yapay zekâyâ, yazarlık verilmesi

Belli bir zaman sonra, yapay zekâyâ hukuki bir statü tanınması artık bir lütuf değil bir zaruret halini alacaktır. Yapay zekânın savaş teknolojisi kapsamına alınmasıyla, yapay zekâyâ gerekli ilgiyi göstermek hayatta kalmanın zaruri bir yolu olarak görülecek olup hukuk sistemlerinde geleneksel sistemler terk edilerek hukuki dönüşüm yoluna gidilecektir.⁹⁰ Hukukun toplumun bir parçası olduğu, ikisinin birbirinden ayrı düşünülemeyeceği, aksi halde hukukun yaptırım gücünün olamayacağı dikkate alınmalıdır. Hayatın her alanında yer bulan teknolojik gelişmelere ve bunun yansımalarından biri olan yapay zekâyâ, hukukun kayıtsız kalamayacağı anlaşılmaktadır. Bu süreçler belli bir sonuca götürmek için ilerleyecek ve yapay zekâ temelli hukuki dönüşümler yapılacaktır.

Hukuk dünyasına, hukukun öznesi olarak girişin anahtarı olan “*kişiler hukuku*” açısından, yapay zekânın statüsünü irdeleyelim. Gündelik dilde sık kullanılan kişi ifadesinden insanlar kastedilmekteyken hukuki dilde kullanılan kişi teriminden, hakların ve borçların öznesi olan varlıklar kastedilmektedir. Hukuken kişiliğe sahip olmak için, hukukun belli varlıklara izin vermesi, onlara bir ehliyet tanınması gerekmektedir. Hukuki kişiliğe sahip olmak için hukuk tarafından verilen izin “hak ehliyeti” olarak adlandırılmakta olup hak ehliyeti, haklara sahip olma ve borçlardan sorumlu

gerekmektedir. Ancak insan olmayan yazar olarak yapay zekâyâ insanlarda olduğu gibi koruma süresi vermek yerine bunu beş yılla sınırlaması gerekmektedir. Telif hakkının insan olmayan yazara da genişletilmesi gerekliliğine dair görüşe dair bakınız. Dilan Thampapillai, “If Value Then Right? Copyright and Works of Non-Human Authorship” (bundan sonra: Value), *Australian Intellectual Property Journal*, 2019, https://www.academia.edu/42762736/If_Value_Then_Right_Copyright_and_Artificial_Intelligence (Erişim: 15. 04. 2024), s. 23, 24.

⁹⁰ Yapay zekâ ve insan arasında yapılması gereken yasal tarafsızlık önerisi için bakınız. Abbott, “The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and Law”, s. 18, 19, 34; Gary D. Brown, “Just a Human”, s. 458-460.

tutulabilme ehliyeti olarak tanımlanmaktadır. Hak ehliyeti verilerek hukuki kişilik tanınmış varlıklar, Türk hukuku çerçevesinde bakıldığında, gerçek kişiler ve tüzel kişiler olarak ayrılmaktadır. Gerçek kişiler, insandır. Vatandaş veya yabancı, kadın veya erkek, yaşlı veya genç, sağlıklı veya engelli farkı gözetilmeksizin, her insan hukuk nezdinde eşittir. Tüzel kişiler, ortak bir amaca yönelmiş insan ya da mal topluluklarıdır. İnsanın ideal veya ortak amaçlarını gerçekleştirmek için tüzel kişi kavramı oluşmuştur. Tüzel kişilik için hukukun aradığı unsurlar; örgütlenmek, sürekli ve ortak bir amaç taşımak, hukuk tarafından tanınmaktır.⁹¹

⁹¹ Abdülkadir Arpacı, *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)*, İstanbul: Beta Basım, 2 Baskı, 2000, s. 2, 3; Bilge Öztan, *Şahsın Hukuku Hakiki Şahıslar*, Ankara: Turhan Kitabevi, 8. Baskı, 1999, s. 6, 7; Bilge Öztan, *Tüzel Kişiler*, Ankara: Turhan Kitabevi, 1994, s. 4 vd.; Ergun Özsunay, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu*, İstanbul: Der Yayınları, 5. Baskı, 1982, s. 9, 10; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Türk Medeni Hukuku, Şahsın Hukuku, Cilt 1, Cüz 2*, İstanbul: Nurgök Matbaası, 6. Baskı, 1963, s. 22-24; Hüseyin Hatemi, *Kişiler Hukuku*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 9. Baskı, 2021, s. 1 vd., tüzel kişilik için ise 91 vd.; İhsan Erdoğan ve Dilşad Keskin, *Türk Medeni Hukuku*, Ankara: Gazi Kitabevi, 3. Baskı, 2020, s. 211, 339 vd.; Mehmet Ayan ve Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınevi, 8. Baskı, 2016, s. 201 vd.; Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 23. Baskı, 2022, s. 7, 8; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku*, s. 2, 7, 289; Selahattin Sulhi Tekinay, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitapevi, 6. Baskı, 1992, s. 201, 202; Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler*, İstanbul: İstanbul: Legal Yayınevi, 9. Baskı, 2021, s. 23-26; Serap Helvacı, *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Korumaya Davalar*, İstanbul: Beta Basım, 1. Baskı, 2001, s. 14, 15; Hak ehliyeti hukuk dünyasına katılmanın minimum koşuludur. Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm, Kişiler Hukuku*, s. 417, 497; Şaban

Hukuk sisteminde, yapay zekâya hukukun öznesi olarak yer bulmaya çalışan görüş belli bir rotadan devam etmek yerine, hukuki kişiliğin gerçek kişilik ve tüzel kişilik olarak ayrılması nedeniyle, zaruri olarak farklı yollara sapmaktadır. Yapay zekâya gerçek kişilik tanınması, tüzel kişilik tanınması, sınırlı bir kişilik tanınması veya sui generis bir kişilik tanınması suretiyle yeni bir kişilik kalıbı oluşturulması şeklinde yenilikçi fikirler ifade edilmiştir.

İlk görüşe göre; yapay zekâya gerçek kişilik tanınarak hukukun öznesi olması gerektiği ifade edilmiştir. Hukukun meşru olarak tanıdığı kişilik, ya gerçek kişiliktir ya da tüzel kişiliktir. Biyolojik zekâ ile yapay zekânın ortak noktalarının; teknolojinin ve bilimin iş birliği sayesinde gittikçe arttığı bu dünyada, güçlü yapay zekâlara hak ettiği değerin verilerek insanlara tanınan hukuki kişiliğin aynısının tanınması gerektiği, gerçek kişilik tanınması yoluyla bağımsız bir kişilik verilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu görüşün kabulü halinde yapay zekâ, “*meydana getirdiği ürünlerin hak sahibi*” olarak tanınacaktır. Yapay zekâ hukukun öznesi “gerçek kişi” olarak değer görürken yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliği de bu kabule göre hukukun nesnesi olarak şekillenecektir.⁹²

Kayihan, *Kişiler Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2022, s. 19; Şaban Kayihan, *Medeni Hukuk Bilgisi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, 2022, s. 155, 209 vd.; Hukuki kişilik hakkında tartışması, hukuk ve felsefede kişi kavramı hakkında bakınız. Luzan ve Kurki, “Personhood”, s. 22.

⁹² “*Yapay Mucit Projesi*” konusunda liderliğini yapan Ryan Abbott, insanla yapay zekânın aynı işi yaptığı için ayrı yasaların çıkarılmaması gerektiğini, bunun sosyal sorunlara yol açacağını ve ürünleri tercihi konusundaki kararın piyasaya bırakılması gerektiğini ileri sürmüştür. Abbott, “Artificial Intelligence and Intellectual Property”, s. 18; Bak, “Sorumluluk”, s. 215; Hukukun amaca değil mantık ilkelerine dayanması

İkinci görüşe göre; yapay zekâya tüzel kişilik tanınarak hukukun öznesi olması gerektiği ifade edilmiştir. Tüzel kişilik verilmesi mecburiyetinin gerekçeleriyle yapay zekâya tüzel kişilik verilmesi gerekçelerinin benzer olduğu ve yapay zekâya da tüzel kişilik verilmesinin gerekli olduğu ifade edilmiştir.⁹³ Yapay zekânın

gerektiğini, bu uğurda yeni bir kişilik oluşturulması gerekiyorsa bunun yapılması gerekmektedir. Yapay zekâya yeni bir kişilik tanınmasına dair radikal görüşleri için bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 602, 605; Kişilik testinin geçilmesi halinde makineye kişilik verilebileceğine dair bakınız. Hubbord, “Personhood”, s. 2, 18 vd.; Kara Kılıçarslan, “Statü”, s. 379.

⁹³ Alexandre, “Legal Status”, s. 18, 19; Bak, “Sorumluluk”, s. 219; Yapay zekâlar için tüzel kişilik önerisi için bakınız. Dennis D. Crouch, “Legal Fictions and the Corporation as an Inventive Artificial Intelligence”, *University of Missouri School of Law Legal Studies Research Paper, SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4081569> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-26; İnsan yazarlığı merkezli telif hakkı verilmesi önerisine dair bakınız. Oleksandr Bulayenko ve öte. “AI Music Outputs: Challenges to the Copyright Legal Framework” (bundan sonra: AI Music Outputs), *SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4072806> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 107, 108, 115; Yapay zekâya hukuki kişilik tanınmasını ifade etmiştir. Solum, “Personhood”, s. 119; Üyelikleri ve kontrolleri sık sık değişen tüzel kişi şirketlerde olduğu gibi yapay zekâya da tescil sisteminin getirilmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir. Tescil, şirketi tanımlanabilir kılar. Böylece bilgisayara güvenerek, onu aracı kılarak işlemler yapılabilir. Bilgisayarların tüzel kişi olarak değerlendirilmesi için benzer bir kayıt sisteminin geliştirilmesi gerektiği hakkında bakınız. Tom Allen and Robin Widdison, “Can Computers Make Contracts?” (bundan sonra: Contracts), *Harvard Journal of Law & Technology*, C. 9, S.1 (1996), <http://jolt.law.harvard.edu/volumes/volume-9> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 42; Turner, *Robot Rules*, s. 173, 188.

yaygınlaşması, ticarete ve günlük hayata girmesi, giderek daha özerk hale gelmesi, yaratıcı ürünler meydana getirmesi yapay zekâya tüzel kişilik tanınması gerektiğine dair zorunluluğun göstergelerindendir.⁹⁴ Yapay zekâya kişilik tanınmanın, hayali bir uğraş olarak görünebileceği düşünülebilir. Ancak, aslında gerçek manada olmayan bir varlığa tüzel kişilik şeklinde bir hukuki statü verilebiliyorsa, aynı şekilde insan olmayan ancak somutlaşabilen bir varlığa da, yapay zekâya da tüzel kişilik verilebilecektir. Bu ihtiyaca binaen, yapay zekâya bir hak verilecekse bunun tüzel kişilik çerçevesinde yapılması daha yararlıdır. Şirketler vb. biçimindeki yapay hukuki kişiliklerin, gerçek kişilere özgü haklar dışında her türlü hakka sahip olduğu, ekonominin ayrılmaz parçası olduğu fark edildiğinde, bu fikir daha kabul edilebilir görünmektedir. Bir makineye haklar verilmesini savunmak, bu makinenin iyiliğini istediğimiz için değildir. Tüzel kişilerden biri olan şirketlere haklar vermemizle aynı nedenlerden, yapay zekâlara da haklar verilebilmelidir. Şirketlerin mülk sahibi olabilmesi ve sözleşme yapabilmesi ticareti kolaylaştırmakta ve dolayısıyla insanlara fayda sağlamaktadır.⁹⁵ Aynı şekilde, yapay zekânın ekonomik faydaları dikkate alınarak oluşturulacak tüzel kişilik kalıbıyla, ticari faaliyetlerin yürütülebileceği, mahkemede taraf olunabileceği, vergi ödenebileceği, zarar neticesinde yapay zekânın sorumluluğuna gidilebileceği belirtilmiştir.⁹⁶ Yapay zekânın tüzel kişi olarak

⁹⁴ Davies, “Evolutionary”, s. 617.

⁹⁵ Abbott, “Artificial Intelligence and Intellectual Property”, s. 14

⁹⁶ Robotların vergi ödemesi hususundaki inceleme için bakınız. Alexandre, “Legal Status”, s. 33-40; Fikri hukuk teorilerinden olan, emek ve faydacılık teorisine göre toplumun normatif yapısının şekillendiği, bir varlığın hukuka değer kattığı ölçüde yasal kapasite verilebilmektedir. Faydacılık teorisi çerçevesinde normatif yapısı şekillenmiş toplumlarda, yapay zekâya tüzel kişilik tanınmasının ve sigorta sisteminin oluşturulsa bile, bir şirket ile robot arasındaki farkın, şirketlerin her zaman insan

mal varlığına sahip olmasıyla yapay zekânın oluşturabileceği risklere karşı bir sigorta sisteminin oluşturulacağı ve yapay zekânın sicile kayıt zorunluluğuna tabi olacağı ifade edilmiştir. Böylece, yapay zekâyı denetleme imkanının sağlanabileceği, yapay zekânın, ticari işlerde güvenle kullanılabileceği, ekonomik alana önemli katkılar sağlayacağı, büyük bir ekonomik değer yaratacağı belirtilmiştir. Yapay zekâ “tüzel kişi” olarak hukukun öznesi olarak değer görürken yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliği de bu kabule göre hukukun nesnesi olarak şekillenecektir.⁹⁷

Üçüncü bir görüşe göre, yapay zekâyı “sınırlı kişilik” tanınarak hukukun öznesi olması gerektiği ifade edilmiştir. Yapay zekânın insan zekâsının tüm yetilerine sahip olması sağlansa bile, yapay zekâ nihayetinde insan değildir. Bu nedenle yapay zekânın hukuk süjesi olması için başka kişilik türlerinin belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Hukukun gerçek ve tüzel kişilik dışında kalan yeni bir kişilik hakkı ortaya koyabileceği, kişi ve şey arasındaki ikiliğini gidermek için bu aralığa, hayvan, çevre, makine vb. statülerin eklenebileceği belirtilmiştir.⁹⁸ Bu görüşten yola çıkılarak, sınırlı bir kişilik statüsünü içeren, ara form niteliğinde, sui generis kişilik modelleri ele alınmıştır. Yapay zekâ üretimi ürünlerin korunması için, sınırlı da olsa hak sahipliği tanınması ürünleri

aracılığıyla hareket ettiğinin gözden kaçırılmamalıdır. Eleştirel görüşleri için bakınız. Eidenmüller, “The Rise of Robots”, s. 12, 13.

⁹⁷ Sigortanın yanında; sürekli denetim yapılabilmesi, zarara neden olan programcayı veya yapay zekâyı piyasaya katılmaktan men edilebilmesi, düzenleyici kurumlardan onay alınabilmesi gibi yapay zekâda risk azaltma önlemlerinin uygulanabileceğine dair çözüm önerileri için bakınız. Alexandre, “Legal Status”, s. 26-30, 57; Perennou, “Issues”, s. 10; Sorumluluk itirazı ve sigorta hakkında değerlendirmeleri için bakınız. Solum, “Personhood”, s. 77 vd.

⁹⁸ Gunkel, “Not Be Slaves”, s. 17, 18.

hukuken değerli hale getirecektir. Yapay zekâ “sınırlı kişilik” statüsüyle hukukun öznesi olarak değer görürken yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliği de bu kabule göre hukukun nesnesi olarak şekillenecektir

Sui generis kişilik modellerinden ilki, temsilci yapay zekâlar statüsünün oluşturulmasıdır.⁹⁹ Buna göre, yapay zekâ bir temsilci gibi hukuki işlemleri yürütebilecektir. Yapay zekânın meydana getirdiği ürün üçüncü kişilere zarar verirse yapay zekânın sorumluluğuna gidilebilecektir.¹⁰⁰

Sui generis kişilik modellerinden ikincisi, çevre hukukuna ilişkin hukuk kurallarının yapay zekâyâ uygulanarak oluşturulabileceği yönündedir. Çevreye bazı hakların atanması, çevrenin korunmasına dair özel hükümlerin getirilmesi, yapay zekânın da benzer korumadan yararlanabileceği düşüncesini doğurmuştur. Uluslararası alana bakıldığında, bazı ülkelerin çevre unsurlarına hukuki kişilik verdiği ve koruma tahsis ettiği örneklerle sık karşılaşıldığı görülmektedir.¹⁰¹ Ulusal anlamda, Türk hukukunda,

⁹⁹ Görüşlere dair bakınız. Allen ve Widdison, “Contracts”, s. 48; Yapay vekil veya temsilci başlığında belirtilen görüşleri için bakınız. Bacaksız ve Sümer, *Yeni Teknolojiler*, s. 151; Kısmi yasal kapasiteye, sınırlı kişiliğe dair “intelligent agent” ifadesi kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Gunkel, “Not Be Slaves”, s. 16, 17; Perennou, “Issues”, s. 10.

¹⁰⁰ Yapay zekâ aracılığıyla yapılan sözleşmelerin değerlendirilmesi konusunda ve yetkinin aşıldığı hallerde kime dava açılacağına çözüm bulunamadığı hususunda ayrıntılı bilgi için bakınız. Chopra ve White; “Artificial Agents-Personhood in Law and Philosophy”, s. 3; Perennou, “Issues”, s. 12.

¹⁰¹ 2017’de Yeni Zelanda’da yerel halk için kutsal nitelikteki Whanganui Nehrine, yerel inançlara göre kutsal olan Ganga ve Yamuna nehirlerine, Kanun ile hukuki kişilik tanınmıştır. Te Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017 m. 14 ve ilgili kanun metni hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Te Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement)

herhangi bir çevre unsuruna kişilik tanınmadıysa da ormanlara karşı işlenen suçların af kapsamına girmeyeceği şeklindeki anayasal hükümlerle kamuya ait olan ormanların hukuki korumasının oldukça artırıldığı göze çarpmaktadır.

Sui generis kişilik modellerinden üçüncüsü, yapay zekâya elektronik bir kişilik statüsü tanınması yönündedir. Avrupa Birliği düzeyinde yapay zekâ alanında yürütülen çalışmalar neticesinde bu görüş ortaya atılmıştır. Yapay zekâyı var olan gerçek kişilik veya tüzel kişilik kalıplarına sığdırmak yerine hukuk sistemlerinde yeni bir kişilik türü olarak elektronik kişilik yaratılması gerektiğine dair fikirler ileri sürülmüştür.¹⁰² 2017 tarihli Delvaux raporu

Act 2017, *New Zealand Legislation*, <https://www.legislation.govt.nz/act/public/2017/0007/latest/whole.html> (Erişim: 15. 04. 2024); 2014'te Yeni Zelanda, Te Urewera milli parkına hukuki kişilik tanımıştır. Te Urewera Act 2014 m. 11 ve ilgili kanun metni hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Te Urewera Act 2014, *New Zealand Legislation*, <http://www.legislation.govt.nz/act/public/2014/0051/latest/whole.html> (Erişim: 15. 04. 2024).

¹⁰² Bak, “Sorumluluk”, s. 219 vd.; Bozkurt Yüksel, *Buluşçu*, s. 53; Daniel Schönberger, “Deep Copyright: Up-And Downstream Questions Related to Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML)” (bundan sonra: Questions), *SSRN*, 2018, <https://ssrn.com/abstract=3098315> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 2; Elektronik kişilik hakkında bakınız. Kara Kılıçarslan, “Statü”, s. 380-384; Avrupa Parlamentosu Hukuk İşleri Komitesinin raporu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Reporter Mady Delvaux European Parliament Committee on Legal Affairs, *Report with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL))*, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_EN.html (Erişim: 15. 04. 2024); Yapay zekâya elektronik kişilik statüsü verilmesi halinde, yapay zekâ artık hukuken kişi sayılacağından ürettiği ürünlerin eser sahipliğinin ve telif haklarının da

olarak bilinen bu raporun, yapay zekâ için ayrı bir hukuki kişilik verilmesini ortaya atan ilk resmi rapor olduğu ifade edilmektedir. Elektronik kişilik önerisi incelendiğinde, makinelere, özel haklar ve yükümlülükler verilebileceği belirtilmiştir. Böylece, yapay zekâ ile sözleşme yapılabilecek, yapay zekâ ticari sicile benzer sicile kaydedilecektir. Makineler; tehlike, yetenekler ve özerklik derecesi gibi özelliklerle sınıflandırılabilir. Hem üreticilerden hem de kullanıcılardan bir ödeme alınacak ve böylece yapay zekânın malvarlığı oluşturulacaktır. Ayrıca, her makineye iliştilmiş ve açıkça belirtilmiş olan bir kayıt numarası verilebileceği, bu kayıtlarla, robotla etkileşim kuran insanların makinenin sorumluluk miktarı hakkında bilgi sahibi olabileceği, makinenin hissedarları, özellikleri, sahipleri, yetenekleri, tehlikeleri gibi makineyle ilgili bilgilere ulaşılabilirliği belirtilmiştir. Yapay zekânın kimlik numarasını kullanarak medeni hukuk uyarınca sorumlu tutulabileceği ve mahkemede dava edilebilir olacağı belirtilmiştir.¹⁰³ Yapay zekâ “*sınırlı kişilik-elektronik kişilik*” statüsüyle hukukun öznesi olarak değer görürken yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliği de bu kabule göre hukukun nesnesi olarak şekillenecektir.

elektronik kişiliğe ait olması kabul edilebilecektir. Zorlu, “Telif”, s. 351.

¹⁰³ Yapay zekâyâ tüzel kişilik tanınip ve sigorta sistemi oluşturulsa bile, şirketlerin her zaman insan aracılığıyla hareket ettiğinin gözden kaçırılmaması gerektiğine dair eleştirel görüşleri için bakınız. Eidenmüller, “The Rise of Robots”, s. 12, 13; 13 Mart 2024 tarihinde kabul edilen Avrupa Birliği Yapay Zekâ Kanunu Düzenlenmesi ise alanında bir ilktir. Risk odaklı bir yaklaşım sunarak merkezine insan haklarını yerleştirdiği ve bırakın, elektronik kişilik statüsünün kabulünü hatta birçok yapay zekâ uygulamasını yasakladığı görülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Artificial Intelligence Act, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law> (Erişim: 15. 04. 2024).

2. 4. Değerlendirme

Yapay zekâ alanında kanuni bir düzenleme olmadıkça yukarda belirtilen görüşlerden de görüleceği üzere, yorum farklılıkları meydana gelecek, aynı olaylara farklı çözümler bulunması nedeniyle eşit ve adil çözümler bulunamayacaktır.

Bölüm sonu değerlendirmesi olarak; en başta söylediğimiz şeyi şimdi de ifade etmek isteriz. Yapay zekânın hukuki niteliğini, kaderini belirlemek erkin tercih meselesidir. İnsanoğlu, kendisi için yarattığı hukuk sisteminin içinde, yapay zekâyı hukukun nesnesi olarak mı, hukukun öznesi olarak mı görmek istemektedir. Yapay zekânın hukuki niteliğine dair tercih yapıldıktan sonra, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliğine dair sorunlar daha kolay çözülebilecektir. Yapay zekânın üretimi ürünlerin hukuki niteliği hakkında yapılacak hukuki düzenlemeler, “*yapay zekânın hukuki niteliğine bağlı olarak*” farklılaşacaktır. Yapay zekânın hukuki niteliğini ele almadan yapay zekânın yaratıcı ürünlerinin hukuki niteliği çözememekteyiz. Bu nedenle hem yapay zekânın hem de yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliği için Kanun Koyucunun bütüncül bir yaklaşımla sorunları ele alması gerekmektedir. Medeni hukuk, ceza hukuku, borçlar hukuku, fikri mülkiyet hukuku, ticaret hukuku gibi alanların bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Hakların, yanına sorumlulukları da getirdiği dikkate alınarak inceleme yapılması daha aydınlatıcı olacaktır.

3. BÖLÜM

ESER ve ESER SAHİPLİĞİ KAVRAMLARININ YAPAY ZEKÂYLA İLİŞKİSİ

3. 1. Genel Olarak

Fikir ve sanat eserleri hukuku çerçevesindeki fikri mülkiyet hakları, özel hukuk kaynaklı, herkese karşı ileri sürülebilen, maddi olmayan mutlak haklardandır. Sözleşmeden doğan haklar ise, sadece sözleşmenin taraflarını bağlayan nisbi haklardandır. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünler için, öncelikli olarak düşünülen koruma, “*eser*” olarak korumadır. Yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünler “*eser*” olarak kabul edilirse, ürünler üzerindeki hak sahibi, mutlak bir hakka sahip olacak ve herkese karşı ileri sürülebilecektir. Yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünler üzerinde hak sahipliği iddiasında bulunacak suje, ürüne verilecek korumanın “*sözleşme*” ile korunması yerine “*eser*” olarak korunmasını daha çok tercih edecektir. Bu sebeplerle, FSEK’in temel taşı “*eser*”in ne ve buna sahip olan “*eser sahibinin*” kim olduğunun tespiti oldukça önemlidir.

İnsana ait fikri emek ve çalışmayla ortaya çıkan ürünler, fikri ürün olarak ifade edilmektedir. Fikri mülkiyet hakları, özel hukuktan doğan ve maddi nitelikte olmayan mutlak haklardandır.¹⁰⁴ Fikri mülkiyet hakları; fikri hak ve sınai hak olarak iki temel kategoriye ayrılır.¹⁰⁵ Fikri haklar; ilim

¹⁰⁴ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar (bundan sonra: Karşılaştırmalı)*, Ankara: Turhan Kitapevi, 8. Baskı, 2022, s. 1-6; FSEK bünyesindeki eser, Türk Medeni Kanunu hükümlerine tabi bir eşya olmayıp sahibinin gayri maddi mülkiyeti niteliğindedir. Bu nedenle fikri haklar, nitelikleri itibariyle soyut hak olarak korunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Ünal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku (Fikri)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 5. Baskı, 2012, s. 5.

¹⁰⁵ Fikri mülkiyet haklarının, telif hakları ve sınai mülkiyet hakları olarak iki ana kategoriye ayrıldığına dair bakınız. Cahit Suluk, Rauf Karasu ve

Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukuku (bundan sonra: Fikri)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş 7. Baskı, 2023, s. 33; Dar Anlamda fikri haklar olarak telif hakkı ifadesi kullanıldığına dair bakınız. Duygun Yarsuvat, *Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları (bundan sonra: Sahibi)*, İstanbul: Güryay Matbaacılık, 2. Baskı, 1984, s. 52; Dar anlamda fikri haklar olarak telif hakkı ifadesi kullanılmakta olduğu ve geri kalan teknik çalışmaların ise sınai haklar olarak sınıflandırıldığına dair bakınız. Fikri mülkiyet hakları ve sınai mülkiyet hakları ifadesi yerine fikri haklar üst başlığı altında öz fikri haklar ve sınai haklar ifadesinin kullanılması gerektiğine dair bakınız. Ernst Hirsch, *Fikri ve Sınai Haklar (bundan sonra: Haklar)*, Ankara: Ar Baskıevi, 1. Baskı, 1948, s. 4, 5, 6; Halil Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri (bundan sonra: Fikri Hukuk)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1954, s. 5; Serap Helvacı ve Eray Aksın Atar, “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Üç Aşamalı Test”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 22, S. 3 (2016), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/335634> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1292; Şafak N. Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku (bundan sonra: Fikir)*, Ankara: Yetkin Yayınları, 3. Baskı, 2009, s. 52-55; Fikri hakların, sınai haklarda olduğu gibi ticarete, sanayide, endüstride kullanılması gibi bir amacı yoktur. Bu iki tür hak arasındaki benzerliklere ve farklılıklara dair bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 18, 100; Ayrıca Kılıçoğlu fikri hak kavramının kişinin fikir ve sanat faaliyetleri sonucu yarattığı ürünler üzerindeki eser sahibinin hakları ve bağlantılı hak sahiplerine tanınmış olan maddi ve manevi haklar olarak tanımlamakta ve sınai hak ile fikri hakkın farklı olduğunu ve üst başlık olarak fikri haklar kavramının kullanılamayacağını; ancak fikri mülkiyet hakkı kapsamında sınai haklar ve fikri haklar ayrımının yapılabileceğini ifade etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 18-21; Fikri hak veya fikri mülkiyet terimi üst kavram olup; bünyesinde fikir ve sanat eserleri

ve edebiyat eserleri, sinema eserleri, güzel sanat eserleri, musiki eserler, işlenme ve derleme eserler şeklinde belirtilmiş fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklardır. Sınai haklar ise, faydalı modeller, patentler ve tasarımlar üzerindeki haklardır.¹⁰⁶ Fikir ve sanat eserleri hukukunda kullanımına çok sık rastladığımız ve bu nedenle çalışmamızda da sıkça kullanacağımız “*telif hakkı*” kavramı; geniş anlamda fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakları ifade etmektedir. Eser sahibinin, eser sahipliğinden doğan haklarının maddi karşılığı ise, dar anlamda telif hakkının karşılığıdır.¹⁰⁷

Türk hukukunda, fikri mülkiyet haklarına dair mevzuatı oluşturan temel kanunlar, 05/12/1951 kabul tarihiyle 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) ve 22/12/2016 kabul tarihiyle 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu olarak belirlenmiştir.¹⁰⁸ FSEK’in ilk maddesinde kanunun amacının, fikir ve sanat eserlerinin sahiplerinin ve diğer hak sahiplerinin haklarının korunması olduğu ifade edilmiştir. Bu durumda, Kanunun

üzerindeki haklar ile sınai mülkiyet haklarını barındırmaktadır. Fikri hak kavramı, geniş anlamda kullanılmaktadır. Tekinalp, *Fikri*, s. 3, 4.

¹⁰⁶ Fikri ve sınai haklar hakkındaki benzerlik ve farklılıklarına dair bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, benzerlikleri için s. 83 vd., farklılıkları için s. 101 vd.; Suluk, Karasu ve Nal, *Fikri*, s. 33 vd.

¹⁰⁷ Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 19.

¹⁰⁸ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Kanun Numarası: 5846, Kabul Tarihi: 5/12/1951, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 13/12/1951, Sayı: 7981, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3, Cilt: 33, Sayfa: 49, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5846&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim: 15. 04. 2024); 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Kanun Numarası: 6769, Kabul Tarihi: 22. 12. 2016, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 10.01.2017, Sayı: 2994, Yayımlandığı Tertip: 5, Cilt: 58, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6769&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim: 15. 04. 2024).

amacının gerçekleşmesi için, öncelikle, neyin eser olduğu ve kimin eser sahibi olduğu tespit edilmelidir. Ancak, yapay zekâ söz konusuysa, bu belirli kalıplarla sınırlandırılmış eser ve eser sahibi kavramlarının dışına çıkılması gerekecektir. Bu halde, yapay zekâ ve meydana getirdiği ürünlerin, FSEK çerçevesinde bir eser olarak kabul edilip edilmeyeceğini anlamak için eser sahibi ve eser kavramı gibi birçok kavramın yeniden ele alınıp değerlendirmesi gerekmektedir.¹⁰⁹ Zira, teknolojinin değişen yapısı, bugüne kadar hukukçular için basit görünen kavramların bile yeniden ve çağa uygun olarak sorgulanmasına, yorumlanmasına neden olmuştur.

3. 2. Fikri Bir Ürünün Eser Sayılmasının Şartları

Türk hukukunda, fikri bir ürünün, eser niteliğine erişebilmesi için gereken şartların ne olduğu, diğer bir deyişle fikri ürünün eser olarak korunmaya mazhar olup olmadığı sorularının cevaplarını 5846 kanun sayılı Kanununda bulabilmekteyiz. 5846 sayılı FSEK'in "*Tanımlar*" başlıklı 1/B maddesine bakıldığında, eserin "*sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri*" olarak ifade edildiği görülmektedir. Kanunda geçen "*eser*" tanımı, bir tanımdan ziyade eserde olması gereken şartlar olarak da ele alınabilir. Kanun ve öğretideki görüşler bir arada değerlendirildiğinde, bir fikri ürünün "*eser*" sayılması için gerekli şartlar; fikri bir çaba sonucu fikri bir ürünün ortaya çıkarılması, meydana gelen bu fikri ürünün eser yaratıcısının hususiyetini taşıması, eserin şekillenmiş olması, FSEK madde 1/b'de sayılanlar arasında yer alması gerekir. Bu şartlar zorunlu şartlar olup açılacak davada bu şartların varlığı, hakim tarafından resen gözetilecektir.¹¹⁰

¹⁰⁹ Fakat bu hususun oldukça geniş ve önemli olduğu gözetilerek bu çalışmamızda, eser ve eser sahipliği kavramının, sadece genel şartları üzerinde durulacaktır.

¹¹⁰ Ateş, *Eser*, s. 29; Eray Aksın Atar, "İsviçre ve Türk Hukukundaki Fikir

ve Sanat Eserlerindeki Hususiyet Kavramına Öğreti ve Yargının Bakışı” (bundan sonra: Hususiyet Kavramına Öğreti ve Yargının Bakışı), *İstanbul Barosu E-Yayınları*, 2022, <https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/yayinlar/eyayin/doc/y70yfvsek.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 10-21; Eray Aksın Atar, “Teoriler Işığında Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Hukuk Düzeni İçerisindeki Yeri” (bundan sonra: Hakların Hukuk Düzeni İçerisindeki Yeri), *Necla Giritlioğlu’na Armağan*, ed. Hasan Erman, Tufan Ögüz, Şükran Şıpka, Emrehan İnal, Başak Baysal, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 100-116, ss. 85-136; Eray Aksın Atar, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkı ve Korunması (bundan sonra: Yayma)*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 23-31; Eser sayılmanın şartları; esasa ilişkin şart olarak sahibini kişisel özelliğini taşımak, şekle ilişkin şart olarak Kanunda belirtilen eser kategorilerinden birine girmek şeklinde iki gruba ayrılabilir. Erel, *Fikir*, s. 52 ve 55; Güçlütürk, *Veri*, s.126; İlhami Güneş, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (bundan sonra: Uygulama)*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, 2022, s. 62, 63; İlhan Öztrak, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar (bundan sonra: Haklar)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1977, s. 15 vd.; Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 118-133; Levent Yavuz, Türkay Alica ve Fethi Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu (bundan sonra: Yorumu)*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2. Baskı, 2014, s. 48, 49; Nuşin Ayiter, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri (bundan sonra: Ürünler)*, Ankara: Sevinç Matbaası, 1972, s. 38, 40; Fırat Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (bundan sonra: Fikir)*, Ankara: Turhan Kitabevi, 1. Baskı, 2008, s. 82; Sahibinin hususiyetini taşıma, FSEK’te sayılan eser türlerinden birine giriyor olma ve dış dünyada üçüncü kişiler tarafından algılanacak derecede şekillenmiş olma şeklinde 3 grup eser olma şartı sayılarak bunların ilkinde sübjektif şart, ikincisine şekli şart, üçüncüsüne ise objektif şart adı verilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Suluk, Karasu ve Nal,

Öğretide, genel olarak, eser sayılmanın koşullarının subjektif ve objektif şartlar şeklinde ikiye ayrıldığı görülmektedir. Bu ayrıma göre, “meydana getirenin hususiyetini taşıma” ve “fikri bir çabanın ürünü olması” hususları subjektif şart olarak ele alınmaktayken “kanunda sayılan eser türlerinden birinin kapsamı içerisinde yer alma”ve “şekillenmiş olma” hususları objektif şart olarak ele alınmaktadır.¹¹¹

3. 2. 1. Subjektif Unsurlar

Subjektif şartlar kısmında, fikri bir çaba sonucu fikri bir ürünün ortaya çıkarılması ve meydana gelen bu fikri ürünün eser yaratıcısının hususiyetini taşıması şartları yer almaktadır.

Öncelikle, “*Fikri Bir Çaba Gösterilmesi*” konusunu ele alalım. Subjektif şartlar başlığında yer alan ilk şart, fikri bir çaba sonucu fikri bir ürünün ortaya çıkarılması aranmaktadır. Fikri çaba, tesadüfi üretimlerin dışlanması, insan zihninin yaratımı ile oluşan ürünlerin dikkate alınmasıdır.

Fikri, s. 70 vd.; Fikri bir çaba sayılma şartını da saymaktadır. Tekinalp, *Fikri*, s. 103 vd.; Yarsuvat, *Sahibi*, s. 52.

¹¹¹ Eser sayılmanın şartları, subjektif ve objektif şart olarak ele alınmaktadır. Arslanlı, *Fikri Hukuk*, s. 3, 4; Esasa ilişkin şart veya subjektif şart olarak hususiyeti; şekle ilişkin veya objektif şart olarak FSEK’te sayılan eser türlerinden birine giriyor olma sayılabilir. Ateş, *Eser*, s. 28, 29, 31; Hirsch, *Haklar*, s. 130-131; “*Sahibinin hususiyetini taşıma*” subjektif şart olarak ele alınmaktayken “*Kanunda sayılan eser türlerinden birinin kapsamı içerisinde yer alma*” objektif şart olarak ele alınmaktadır. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 119, 128; Fikri bir çaba sayılma şartını da saymaktadır. Tekinalp, *Fikri*, s. 103 vd.; “*Meydana getirenin hususiyetini taşıma*” subjektif şart olarak ele alınmaktayken “*Kanunda sayılan eser türlerinden birinin kapsamı içerisinde yer alma*” objektif şart olarak ele alınmaktadır. Yavuz, Alica ve Merdivan, *Yorumu*, s. 63 vd.; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 154.

Fikri çabanın kaynağı, insandır. Eser, fikri bir faaliyet veya çaba sonucu yaratılan bir ürün olduğu için, ancak gerçek kişiler tarafından şahsen ve fikren yaratılabilir. Eser, yalnızca gerçek kişiler tarafından yaratılacağına göre, bir makine veya hayvan tarafından eser meydana getirilemeyecektir. Hayvanda, makinede, yapay zekâda fikri çaba bulunmamaktadır.¹¹² Amerika Birleşik Devletleri'nde, Kaliforniya'da, görülmüş olan, eser sahipliğinin, insan bilinci kökenli olması gerektiğine dair, *Naruto v. Slater* davası, yapay zekânın hak sahipliği hususunda incelenmeye değerdir. Telif hakkı konusunda, insan dışı bir varlığa dava hakkı verilemeyeceğini ifade etmesi açısından önemli bir emsal davadır. Mahkeme tarafından; ABD'de uygulanan Telif Hakları Kanununun, hayvanlara açıkça mahkemelerde taraf olma hakkı, dava hakkı vermediğini ve hayvanların Kanun kapsamında davacı olma ehliyetinin olmadığına hükmedilmiştir.¹¹³

¹¹² Yaratıcı faaliyeti olmayan tüzel kişilerin eser sahipliğinden söz edilemez. Ancak tüzel kişilerin mali hakları kullanma hakkına sahip olduğu hususunda bakınız. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 04. 02. 2015, E. 2014/16277, K. 2015/1285 sayılı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 19. 03. 2013, E. 2012/5988, K. 2013/5370 sayılı ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 19. 03. 2013, E. 2012/5988, K. 2013/5370 numaralı ilamlara bakınız. Corpus, www.corpus.com.tr (Erişim: 15. 04. 2024); Eser sahibinin, tüzel kişi olmadığı, sadece gerçek kişi olduğu yönünde temel bir kabul olduğuna dair görüşleri için bakınız. Bir insanın yaptığı eserin aynısı olsa bile, makinelerin, hayvanların, robotların eser meydana getiremeyeceğine, eserin varlığı için bir insan tarafından yaratılmış olması gerektiğine dair bakınız. Öztan, *Fikir*, s. 82; Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 120 vd.; Fikri bir çaba sayılma şartını da saymaktadır. Tekinalp, *Fikri*, s. 103 vd.; Sadece gerçek kişilerin eser sahibi olabilecekleri ve tüzel kişilere sadece mali hakları kullanım açısından bazı istisnalar verildiğine dair bakınız. Yarsuvat, *Sahibi*, s. 78, 79.

¹¹³ Hayvanların eser meydana getiremeyeceğine dair bakınız. Kılıçoğlu,

Yasalarda eser sahipleri her zaman “*insan varsayımı*” ile yorumlanmaktadır. Yasaların ortaya çıktığı dönemlerde, yaratıcı ifadeler sadece insanlar tarafından üretilmekteydi. Tarihsel altyapıdan kaynaklı olarak “*insan varsayımı*” kabul edilmektedir.¹¹⁴ FSEK’ e bakıldığında

Karşılaştırmalı, s. 119; *Naruto v. Slater* kararın tam metni için bakınız. *Naruto v. Slater*, ABD 9. Bölge Temyiz Mahkemesi, 888 F. 3d 418 (Ninth Circuit 2018), US Court, <https://cdn.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2018/04/23/16-15469.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024); Makinelerin, hayvanların, robotların eser meydana getiremeyeceğine dair bakınız. Öztan, *Fikir*, s. 87; Hayvan bir maymuna kamera kullanılmasının öğretildiği, fotoğraf çekilmesi için gerekli eğitimin verildiği hallerde çektiği fotoğrafın eser sahipliği ile bilgisayarın eser sahipliği arasındaki karşılaştırma için bakınız. Paul Lambert, “Computer Generated Works and Copyright: Selfies, Traps, Robots, AI and Machine Learning” (bundan sonra: Selfies), *European Intellectual Property Review*, C. 39, S. 1 (2017), https://www.researchgate.net/publication/326126398_Computer_Generated_Works_and_Copyriht_Selfies_Traps_Robots_AI_and_Machine_Learning (Erişim: 15. 04. 2024), s. 4.

¹¹⁴ ABD Telif Hakları Yasasında insan yazarlığının açıkça gerekli kılınmadığına dair görüşleri için bakınız. Abbott ve Rothman-Shubov, “Disrupting Creativity”, s. 13; Dünyadaki telif hakkı yasalarının hiçbirinde, tasarlayabilen varlıkla ilgili olarak, herhangi bir açık gereklilik belirtilmemiştir. Ülkeden ülkeye meydana gelen farklılıklara rağmen, telif hakkı yasasında yazarlık tanımından neredeyse hiç bahsedilmediğini belirtmek gerekir. Bununla birlikte, eser sahipliği kavramı anayasal bir meseleye bağlıdır veya diğer durumlar da içtihatla geliştirilmiş bir kavramdır. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Alessio Chiabotto, “Intellectual Property Rights Over Non-Human Generated Creations” (bundan sonra: Non-Human), *SSRN*, 2017, <https://ssrn.com/abstract=3053772> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 7; Yasalar insanlar tarafından ve insanlar için yapılmıştır.

başka varlıkların eser niteliğinde ürün yaratmasının açıkça yasaklandığına veya aynı şekilde eserin sadece insan ürünü olabileceğine dair açıkça bir

Eidenmüller, “The Rise of Robots”, s. 1; Telif hakkı yasasının insanlığın ilerlemesini engellememesi, desteklemesi gerektiği gerçeği, Anayasanın desteklediği bir gerçektir. Telif hakkı yasaları, insan yaratıcılığını teşvik etmek anlamına gelmektedir. Edebi ve sanatsal alanda, yapay zekâ tarafından daha fazla üretim yapılması için teşvik yaratılması, aslında insan ilerlemesi için bir tehdit anlamına gelmektedir. Makine yapımlarının telif hakkı reddedilmelidir, çünkü makineler çalışmalarından sorumlu tutulamazlar, oysaki telif hakkı ve telif hakkı sahibi kişinin çalışmasının sorumluluğu tarihsel olarak el ele gitmiştir. Kısacası kanun makine imalatlarını korumamalıdır. Daniel Gervais, “The Machine as Author” (bundan sonra: Author), *Iowa Law Review*, C. 105, S. 5 (2019), <https://ssrn.com/abstract=3359524> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 2105, 2106; Yazarları, insan olarak varsayılmış olduğuna, ancak Kanunlarda bunun şart olarak belirlenmediğine dair görüşleri için bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 617, 618; Telif hakkı tarihinin, tartışmasız bir insanlık tarihi olduğu unutulmamalıdır. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Peter Mezei, “‘You AI’n’t Seen Nothing yet’- Arguments against the Protectability of AI-generated Outputs by Copyright Law” (bundan sonra: Nothing), *SSRN*, 2021, <https://ssrn.com/abstract=3890051> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 5, 6; Uluslararası sözleşmelerdeki yazar tanımındaki sessizlik; yazarın manevi hakları, eserin korunma süresi gibi madde hükümleri insan yazarlık varsayımına yol açmıştır. Ramalho, “Artistic”, s. 14; Telif hakkı yasaları, yalnızca insanların yaratıcı ifadeler ortaya çıkardığı dönemlerde ortaya çıkmış olup şimdi yapay zekânın yükselişi insanların sahip olduğu yaratıcı tekel üzerinde hak sahibi olmadığı anlamına mı gelecektir. Yapay zekânın ürünleri üzerinde sınırlı bir koruma süresi içeren, telif hakkı koruması verilmesine dair görüşleri için bakınız. Thampapillai, “Value”, s. 2, 3, 4, 20.

hüküm konulmamıştır. Ancak, eser sahibinin eş ve çocuklarından, ölümünden, mirasından bahseden, insanla ilişkilendirilmiş madde hükümleri dikkate alınınca, sadece gerçek insan tarafından yaratılmış bir eserin korunabileceği sonucuna varılmaktadır.

Fikri çaba gösteren varlığın insan olduğu varsayımı yapay zekânın meydana getirdiği ürünün eser sayılmasının önündeki önemli bir engeldir. Bu varsayım, yapay zekâ tarafından oluşturulmuş ürünlerin eser niteliğini kazanamayacağını, FSEK ile korunamayacağı sonucuna götürmektedir. Bu durumda, Türk hukukunda, insan dışındaki varlıkların meydana getirdiği ürünler, eser sayılmadığından korunamayacaktır. Var olan hukuk çerçevesinde, yapay zekânın ürünlerini eser olarak koruyamamaktayız.

Öncelikle, fikri bir çaba gösterilmesi konusunu ele almıştık. Şimdi de “*Sahibinin Hususiyetini Taşıma*” hususunu ele almakta fayda vardır. Subjektif şartlar başlığında yer alan ikinci şart ise, hususiyet olup bir ürünün eser sayılmasında aranan önemli bir şarttır. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünün eser sayılabilmesi için kilit şart olan hususiyet kavramının ne olduğu irdelenmelidir. Hususiyet, tek bir kelimedenden ibaret terim olmasına rağmen pek çok anlama sahiptir. Kanunda hususiyetin bir tanımı olmayıp doktrindeki görüşler ve yargı kararıyla hususiyet şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Doktrinde hususiyetin tam olarak ne olduğu konusunda ortak bir görüş yoktur.¹¹⁵ Yargının ise, hususiyet konusundaki görüşleri

¹¹⁵ Hususiyet oldukça önemli bir kavram olup bunu kavrayabilmek için ayrı bir çalışma yapmak gerekecektir. Bu sebeple, hususiyet konusunda ayrıntılı bir değerlendirme çalışmamızın sınırlarını aşacaktır; Hususiyet için nisbi istiklal ifadesini kullanmıştır. Arslanlı, *Fikri Hukuk*, s. 6, 7; Yargı kararlarında yer alan hususiyet incelemesi için bakınız. Atar, “Hususiyet Kavramına Öğreti ve Yargının Bakışı”, s. 10-21; Atar, “Hukuk Düzeni İçerisindeki Yeri”, s. 100-116; Atar, *Yayma*, s. 23-31; Zihni verim sonucunda ortaya çıkan bu eserin mevcut olan eserlerden daha farklı olması halinde eserin, sahibinin hususiyetini yansıttığına dair bakınız.

farklılık arz etmek olup hususiyetin tespiti için öncelikle uzman bilirkişiye dosyanın gönderilmesi gerektiği belirtmektedir.¹¹⁶ Yapılan inceleme ve

Ayiter, *Ürünler*, s. 40-45; Güçlütürk, *Veri*, s. 126-133; Hususiyet, eser ve eser sahibini birbirine bağlayan bağıdır. Hususiyet konusunda doktrinde ortak bir görüşe varılamamış olup bu kavram tartışmalıdır. Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 201, 208; Somut olayın özelliğine göre hususiyete farklı yaklaşımların olabileceği görüşü hakkında bakınız. Güneş, *Uygulama*, s. 62 vd.; Herkes tarafından meydana getirilemeyen eserlerde hususiyetin olduğuna dair bakınız. Hirsch, *Haklar*, s.131; Yenilik kavramının hususiyetin karşılığı olduğu, bilinenin tekrarının ise hususiyetin olmadığı anlamına geleceği, eserlerden yararlanma ile taklitin farklı olduğuna dair bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 123, 124; Nisbi de olsa kendine has bir özelliğe sahip olan eserlerin, sahibinin hususiyetini taşıdığına dair bakınız. Öztrak, *Haklar*, s. 14 vd.; Fikri ürünün aynı alandaki diğer eserlerle arasında mesafe olması halinde hususiyetin varlığının mümkün olabildiğine dair bakınız. Suluk, Karasu ve Nal, *Fikri*, s. 72 vd.; Hususiyet ile ilgili olarak akademik görüşleri toplu olarak ele alan çalışmaya bakınız. Tekinalp, *Fikri*, s. 104-108; Eser sahibiyle ilişki kurabilmeye yetecek seviyede yaratıcılık taşıyan eserlerin, eser sahibinin hususiyetini taşıdığına dair görüşü için bakınız. Yalçın Tosun, *Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları (bundan sonra: Sinema)*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, 2013, s.71; Anglo-Amerikan hukuk siteminde yer alan orijinallik kriterinde de hususiyetin varlığı aranmaktadır. Yarsuvat, *Sahibi*, s. 52; Yavuz, Alıcı ve Merdivan, *Yorumu*, s. 64; Hususiyet ile ilgili olarak akademik görüşleri ve yargı kararlarını toplu olarak ele alan çalışmaya bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 157 – 168.

¹¹⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T. 20. 09. 2023, E. 2022/624, K. 2023/849 sayılı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 05. 04. 2023, E. 2022/2217, K. 2023/2104 sayılı ilamlara bakınız. Corpus,

araştırmalar neticesinde hakim, hususiyetin varlığı konusunda bir karara varmaktadır.

Hususiyetin pek çok seviyesi vardır. Öğreti ve yargı kararlarında yer alan hususiyet yaklaşımlarındaki farklılığın nedeni, hususiyet seviyelerinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Ortak paydada buluşulmasına engel olan husus; kimi yazarların hususiyeti yüksek seviyelerde yaratıcılıkta aramasıyken kimi yazarların ise, hususiyeti düşük seviyelerdeki yaratıcılıkta aramasıdır.¹¹⁷ Kimi yazarlar, hususiyetin, üslup, şekil veya anlatım tarzı olduğunu ifade etmiştir.¹¹⁸ Kimi yazarlar ise, hem üslubun hem içeriğin bir eserde önemli olduğunu, eserlerin türüne göre bazen şekilde bazen içerikte hususiyetin aranması gerektiğine işaret etmiştir.¹¹⁹

Hirsch, herkes tarafından meydana getirilemeyen eserlerde hususiyetin

www.corpus.com.tr (Erişim: 15. 04. 2024).

¹¹⁷ Yargı kararlarında yer alan hususiyet incelemesi için bakınız. Atar, “Hususiyet Kavramına ğreti ve Yargının Bakışı”, s. 10-21; Hususiyetin üsluplardaki farkla anlaşıldığına dair ve hususiyet hakkında ayrıntılı çalışması için bakınız. Cüneyt Bellican, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Açısından ‘Hususiyet’ Kavramı”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 1 (2008), <https://www.jurix.com.tr/article/3923> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 68 vd.; Hususiyet ile ilgili olarak akademik görüşleri toplu olarak ele alan çalışmaya bakınız. Tekinalp, *Fikri*, s. 104-108; Hususiyet ile ilgili olarak akademik görüşleri ve yargı kararlarını toplu olarak ele alan çalışmaya bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 157 – 168.

¹¹⁸ Ateş, *Eser*, s. 75-77; Hususiyetin anlatım tarzında, üslupta ortaya çıkacağına dair bakınız. Tekinalp, *Fikri*, s. 105.

¹¹⁹ Arslanlı, *Fikri Hukuk*, s. 8; Hususiyetin tespitinde, içerik ve şeklin beraber ele alınması gerekliliği ve böylece sıradan mamullerden farkın ortaya çıkabileceğine dair bakınız. ztan, *Fikir*, s. 82.

var olduğu kanaatindedir.¹²⁰ Yarsuvat'ın hususiyet tanımı ise, Anglo-Amerikan hukuk siteminde yer alan orijinalligi esas almaktadır.¹²¹ Kılıçoğlu, yenilik kavramının hususiyetin karşılığı olduğunu, bilinenin tekrarının ise hususiyet olmadığı anlamına geldiğini ifade ederek eserlerden yararlanma ile taklitin farklı olduğunu vurgulamıştır.¹²² Ateş'e göre hususiyet, ister içerikte ister anlatımda ister her ikisinde aransın farketmeyecektir. Bir eserde, eser sahibinin kayda değer düzeyde bir fikri çalışmasının bulunduğu işin uzmanlarınca anlaşılabilir durumdaysa o eserde hususiyetin bulunduğu kabul edilmelidir.¹²³ Tekinalp, hususiyetin anlatım tarzında, üslupta ortaya çıktığını ifade etmiştir.¹²⁴ Öztan, hususiyetin tespitinde, içerik ve şeklin beraber ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Böylece söz konusu eserin sıradan mamullerden farkının ortaya çıkarılabileceği görüşündedir.¹²⁵ Ayiter, zihni verimle eserin farklılaşma imkanının olabileceğini belirtmektedir. Buna göre yürütülen zihni çalışma sonucunda ortaya çıkan eserin diğerlerinden farklı olması halinde, eserin sahibinin hususiyetini yansıttığını belirtilmiştir.¹²⁶ Arslanlı tarafından, hususiyet için nisbi istiklal ifadesi kullanılmıştır.¹²⁷ Öztrak, nisbi bağımsızlık olsa bile, kendine has bir özelliğe sahip olan eserlerin, sahibinin hususiyetini taşıdığı görüşündedir.¹²⁸ Erel, bağımsız fikri çalışmanın ürünü olan ve sahibinin yaratıcı fikri gücünü gösteren eserlerde hususiyetin

¹²⁰ Hirsch, *Haklar*, s.131.

¹²¹ Yarsuvat, *Sahibi*, s. 52.

¹²² Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 123, 124.

¹²³ Ateş, *Eser*, s. 86.

¹²⁴ Tekinalp, *Fikri*, s. 105.

¹²⁵ Öztan, *Fikir*, s. 92-94.

¹²⁶ Ayiter, *Ürünler*, s. 40-45.

¹²⁷ Arslanlı, *Fikri Hukuk*, s. 6, 7.

¹²⁸ Öztrak, *Haklar*, s. 14 vd.

varlığını kabul etmiştir.¹²⁹ Atar’a göre hususiyet, olağandan farklılıktır.¹³⁰ Suluk, Karasu ve Nal, fikri ürünün hususiyetinin belirlenmesinde, üslubun, nispi bağımsızlığın yanında serbest biçimlendirme alanının olması, genel olandan ve amaca uygun olandan farklı özelliklerin olması gerektiğini ifade etmiştir.¹³¹ Tosun, eser sahibiyle ilişki kurabilmeye yetecek seviyede yaratıcılık taşıyan eserlerin, eser sahibinin hususiyetini taşıdığı görüşündedir.¹³² Güçlütürk ve Cankat tarafından, hususiyet, eser ve eser sahibini birbirine bağlayan bağ olarak görülmektedir.¹³³ Bellican, hususiyetin üsluplardaki farkla anlaşıldığını savunmaktadır.¹³⁴ Yavuz, Alica ve Merdivan’a göre, hususiyet sıradan olmamayı ve belli bi düzeyde yaratıcılığı gerektirmektedir, ancak bu yaratıcılık asgari düzeyde yaratıcılıktır.¹³⁵

Anglo-Amerikan Hukuk sistemine bakıldığında, hususiyetin Birleşik Krallık’taki karşılığı, “*skill, labour, judgement*”, diğer bir deyişle, eser sahibinin becerisi, emeği, yorumudur. Eser sahibinin, ortaya koyduğu eseriyle arasında kendi kişisel etkisiyle kurulmuş bir bağ bulunması aranmaktadır.¹³⁶ Hususiyetin ABD’deki karşılığı, önceleri, “*Sweat of*

¹²⁹ Erel, *Fikir*, s. 52 ve 55.

¹³⁰ Atar, “Hususiyet Kavramına Öğreti ve Yargının Bakışı”, s. 21.

¹³¹ Suluk, Karasu ve Nal, *Fikri*, s. 72 vd.

¹³² Tosun, *Sinema*, s.71.

¹³³ Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 201, 208.

¹³⁴ Bellican, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Açısından ‘Hususiyet’ Kavramı”, s. 68 vd.

¹³⁵ Yavuz, Alica ve Merdivan, *Yorumu*, s. 66.

¹³⁶ İngiliz telif hukuku sistemine göre eserler, hem özellikle ABAD kararlarında vurgulanan kriterler ışığında eser sahibinin kendi yaratıcılığını içkin olmasını (yaratıcı seçimler sonucunda kişisel damgasının esere yansması) hem de İngiliz hukuku gereği emek, yetenek ve muhakeme standartları doğrultusunda eser sahibinin yaratıcılığını içermesini

gerektirmektedir. Amerikan ve İngiliz Telif Hakkı Hukuku için bakınız. Barış Çakır, *Uluslararası Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Bakımından Yapay Zekânın Eser Sahipliği (bundan sonra: Eser Sahipliği)*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programları Enstitüsü, İstanbul 2021, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/tezler/fikir-ve-sanat-eserleri-hukuku-bakimindan-yapay-zekânin-eser-sahipligi> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 20 vd.; Birleşik Krallık Telif Hakkı, Tasarım ve Patent Yasası olan CDPA m. 9/ (1) maddelerinde yazarlık, CDPA m. 9/ (3)’te gerekli düzenlemeleri yapan, CDPA m. 153’te telif hakkı koruması verilmesinin şartları ele alınmıştır. Birleşik Krallık Telif Hakkı, Tasarım ve Patent Yasası hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Copyright, Design and Patent Act (1988), *UK Legislation*, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (Erişim: 15. 04. 2024); Daniel J. Gervais, “Feist Goes Global: A Comparative Analysis of the Notion of Originality in Copyright Law” (bundan sonra: Feist), *Journal of the Copyright Society U.S.A 2002*, SSRN, <https://ssrn.com/abstract=733603> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 958 vd.; Birleşik Krallık’ta bu ifadenin yansıması olan “*skill, judgement and labour*” gerekliliklerinin bir yapay zekâ tarafından da fazlasıyla yerine getirilebileceğine dair bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 609; 1964 tarihli, Birleşik Krallık’ta görülen bir davada; “*skill, labour, judgement*”, diğer bir deyişle, hususiyetin tespiti için esas alınan emek, yetenek, muhakeme gücü kriterlerinin kullanılmıştır. Böylece, futbol maçlarının sonuçlarına dair tablolara, maç fikstürlerine, fikir ve sanat eserlerine kapsamında koruma sağlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Dava hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Ladbroke v. William Hill 1 All ER 465, 1964, *Centre for Intellectual Property and Information Law, University of Cambridge*, <https://www.civil.law.cam.ac.uk/virtual-museum/ladbroke-v-william-hill-1964-1-all-er-465> (Erişim: 15. 04. 2024); Birleşik Krallık’ta, CDPA kapsamında bir ürünün eser, diğer bir deyişle “*copyright work*” olarak korunmasının şartları ürünün CDPA’da sayılan

Brow”, diğerk bir deyişle, biraz çabayı yeterli gören “*alinteri doktrini*” hakim görüş olarak kabul edilmişti. Alinteri doktrini; daha sonra yerini, çabanın/emeğın yanına, sabitlenmiş olmayı, başka eserden kopyalanmamayı ve asgari düzeyde yaratıcılığı, özgünlüğü arayan “*orijinallik doktrinine*” bırakmıştır.¹³⁷ “*Feist & Rural*” olarak bilinen mahkeme kararından sonra,

türlerden birine girmesi, istisnalar arasında yer almaması, şekillendirilmesi, İngiltere’de korunmayı gerektirecek seviyede İngiltere ile bir bağlantısının bulunması ve sadece belirli türlerle sınırlı olarak orijinal olması aranmaktadır. Yılmaztekin, *Sahipliğı*, s. 29, 30.

¹³⁷ Kara Avrupası hukuk sisteminde tespit zorunlu bir unsur değilken Anglo Amerikan hukukunda tespit, sabitleme zorunlu bir unsurdur. Ahmet Türkmen, *Spor Müsabakalarının Yayın Hakları*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s. 131 vd.; Banterle, “Ownership of Inventions”, s. 8, 9; Telif hakkı yasasının bir yatırım koruma planı olmadığına ve insan merkezli yazarlık görüşüne dair bakınız. Gervais, “Author”, s. 2105, 2106; Gervais, “Feist”, s. 954 vd.; ABD’de orijinallik kriterinden önce alın teri doktrini geçerliydi. Yeterli miktarda çaba gösterilmesi, bir eserin orijinal olması için yeterli sayılıyordu. Ancak, Feist & Rural kararından sonra bu kriterin, başka eserden kopya edilmemesi, eserin bağımsız olarak yaratılması ve asgari düzeyde yaratıcılık içermesi gerektiğı yönündeki orijinallik kriterine evrilerek değıştiğıne dair bakınız. Mezei, “Leonardo”, s. 15, 20; Ramalho, “Artistic”, s. 14; Orijinallik kavramının yapay zekâ açısından yeniden ele alınması ve uluslararası alanda geçerli ve resmi ölçütler kullanılarak yeni bir orijinallik tanımı yapılması gerektiğıne dair bakınız. Shlomit Yanisky-Ravid ve Luis Antonio Velez- Hernandez, “Copyrightability of Artworks Produced by Creative Robots, Driven by Artificial Intelligence Systems and the Concept of Originality: The Formality-Objective Model”, *Minnesota Journal of Law, Science & Technology*, SSRN, 2017, <https://ssrn.com/abstract=2943778> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 2 vd.; ABD’de eserin sabitlenmesi gerektiğı hakkında bilgi veren madde olan

eserin sahibinin kişilik özelliğini yansıtmayı gerektirdiği hususuna ağırlık verilmiştir. Böylece, ABD'nin, Kara Avrupasının ve Türk hukukunun kabul ettiği eser sahibinin kişiliğine ağırlık veren hususiyet görüşüne yaklaşıldığı ifade edilmiştir.¹³⁸

Görüleceği üzere, hususiyetin farklı yorumları yapılmış olup hususiyet konusunda ortak bir tanım bulunmamaktadır. Bu nedenle hem yapay zekâya hem de yapay zekânın ürettiği ürünlere telif hakkı koruması sağlanması için eserde yaratıcılığın göstergesi hususiyetin subjektif yorumlardan arındırılıp nesnel olarak ele alınması gerektiği ve bu yolla hususiyetin resmileştirilmesi gerektiği savunulmuştur.¹³⁹

17 USC 102'ye ve ilgili kanun hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. United States Code, *Title 17- Copyrights, Chapter 1, Subject Matter and Scope of Copyright, Subject Matter of Copyright: In General, Section 102- Ownership of Copyright, 17 USC 102*, United States Government Publishing Office, <https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2022-title17/USCODE-2022-title17-chap2-sec201/context> veya <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/102> (Erişim: 15. 04. 2024); ABD'de eser sahipliği hakkında bilgi veren madde olan 17 USC 201'e ve ilgili kanun hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. United States Code, *Title 17- Copyrights, Chapter 2- Copyright Ownership and Transfer, Section 201- Ownership of Copyright, 17 USC 201*, United States Government Publishing Office, <https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2022-title17/USCODE-2022-title17-chap2-sec201/context> (Erişim: 15. 04. 2024); Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 27, 28.

¹³⁸ Gervais, "Feist", s. 954 vd.; Türk hukuku açısından bakınız. Yavuz, Alıcı ve Merdivan, *Yorumu*, s. 64.

¹³⁹ Öznel özgünlüğün artık geçerli olamayacağına ve yapay zekâ vesilesiyle de geleneksel özgünlük, hususiyet anlayışımızı teknolojiye uyduracak şekilde gözden geçirilmesi, aksi halde teknolojik devrimden sağ çıkılamayacağı hakkında bakınız. Yanisky – Ravid ve Velez – Hernandez,

Genel olarak hususiyeti, fikri ürünü meydana getiren insanın, asgari düzeyde bir yaratıcılık göstermesi ve şahsi üslubunu eserine yansıtması olarak tanımlayabiliriz. Bu sayede, eser sahibi, eserine hususiyetini yansıtarak, diğer eserlerden kendi eserinin ayırt edilmesini başarmış olacaktır.

Eser sayılmanın zorunlu şartı olan hususiyet şartının, yapay zekâda tespit edilmesinin mümkün olup olmadığı sorgulanmalıdır. Hususiyeti sadece yaratıcılık olarak ele aldığımızda, yapay zekânın bu konuda herhangi bir engel ile karşılaşmayacağını, meydana getirdiği ürünün eser sayılabileceğini söyleyebiliriz. Burada önemle hatırlatılmalıdır ki; bu çalışmamızda, talimatlarla öngörülebilir bir çıktı üreten yapay zekâdan değil, verilen talimatlardan farklı ve öngörülemez bir çıktı üreten yapay zekâdan bahsedilmektedir. Aksi halde ilk kodları, algoritmayı yükleyen insan tarafından; yapay zekâ araç olarak kullanılarak bir eser meydana getirilmiş olacak ve yapay zekânın yaratıcılığından bahsedilemeyecektir.

Doğrudan yapay zekâ tarafından meydana getirilen bir üründe, hususiyeti sadece yaratıcılık olarak ele aldığımızda, hususiyeti ister yüksek seviyede aranan bir yaratıcılık olarak alalım ister düşük seviyelerde aranan yaratıcılık olarak ele alalım, yapay zekâ için yaratıcılığa dayanan hususiyet kriterini sağlamak zor olamayacaktır. Aynı şekilde, hususiyetin ister içerikte farklılık ister şekilde farklılık olarak ele alalım, yine yapay zekânın yaratıcılığı konusunda zorluk yaşanmayacaktır.

Ancak, hususiyet sadece yaratıcılık olarak tek başına ele alınamaz. FSEK'in aradığı hususiyet, fikri çaba göstermiş insandan sadrolmuş şahsi bir hususiyet olacaktır. Sahibinin kişiliğini yansıtan bir yaratıcılık hususiyetin varlığını gösterecektir. İnsanın zihinsel çabası ile oluşmamış ve yaratıcısından izler taşımayan bir ürün, eser olamayacaktır. O halde sadece

“Copyrightability of Artworks Produced by Creative Robots, Driven by Artificial Intelligence Systems and the Concept of Originality: The Formality-Objective Model”, s. 2, 7, 8.

yaratıcılık olarak ele alınan hususiyet kavramı da sahibi olmadan ve o sahibinin kişiliğini yansıtmadan FSEK için kabul edilebilir bir hususiyet olmayacaktır. Kişiliğini şahsen ve fikren yansıtan eser sahibi de gerçek kişi insan olarak varsayıldığı için, insan dışındaki bir varlığın ne kadar yaratıcı olursa olsun hususiyetini esere yansıttığı kabul edilemeyecektir. Yapay zekânın kişiliği olmadığı, olmayan kişiliğini ürününe yansıtarak hususiyet şartını gerçekleştirmesi mümkün olmadığından, yapay zekânın meydana getirdiği ürünün, var olan hukuk açısından eser olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varılmaktadır.

3. 2. 2. Objektif Unsurlar

Objektif şartlar bölümünde, fikri bir çaba sonucu ortaya çıkan ve hususiyetin yansıtıldığı fikri ürünün ayrıca, somutlaşarak şekillenmesi ve Kanunda “*numerus clausus*” olarak sayılan eser gruplarına dahil olması gerektiği aranmaktadır.

Öncelikle “*Şekillenme*” şartını ele alalım. Düşünce aşamasında kalan soyut bir fikir, şekillenmediği sürece, FSEK kapsamında bir eser olarak korunamamaktadır. Bir eser üzerindeki koruma; fikrin somutlaşmış olması, dışa vurulmuş olması halinde sağlanacaktır. Ancak, fikri ürünün “eser” olarak korunma zırhına kavuşmuş olması için tamamlanmış olmasına gerek yoktur. Fikri ürünün belli bir düzeye kadar biçimlenmiş olması, FSEK kapsamında koruma için yeterli olacaktır. ¹⁴⁰

Öncelikle “*Şekillenme*” şartını ele almıştık. Şimdi de “*Kanunda Sayılan Eser Gruplarına Dahil Olma*” şartını inceleyelim.

5846 sayılı Kanun kapsamında koruma verilmesinin objektif unsuru, fikri çaba gösterilerek ve hususiyet yansıtılarak meydana getirilmiş olan ürünlerin Kanunda sınırlı olarak sayılmış eser kategorileri arasında yer almasıdır. FSEK’de sayılan eser kategorileri; ilim ve edebiyat eserleri (2.

¹⁴⁰ Güçlütürk, *Veri*, s.131; Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 131; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 168, 169.

madde), musiki eserleri (3. madde), güzel sanat eserleri (4. madde), sinema eserleri (5. madde) ve işlenme ve derleme eserler (6. madde) olarak belirtilmiştir. Bu sayılanların herbirinde fikri çaba ve hususiyetini yansıtırma şartları aranmaktadır.¹⁴¹

Yapay zekânın; FSEK’de belirtilen eser kategorilerinden herhangi bir gruba girip girmediği konusunda, Kanunda herhangi bir açık düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, yapay zekânın somutlaşabilen örneklerinden biri olan bilgisayar programının, FSEK çerçevesinde bir ilim ve edebiyat eseri sayılarak korunacağı kabul edilmektedir.¹⁴² 23.04.2009 tarih ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programlarının Hukuki Korumasına İlişkin Avrupa

¹⁴¹ Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 128, 129; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 171-197.

¹⁴² Bilgisayar programının “*ilim ve edebiyat eseri*” olarak kabul edildiğine dair Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 12. 04. 2023, E. 2021/7901, K. 2023/2246 ilama bakınız. Corpus, www.corpus.com.tr (Erişim: 15. 04. 2024); Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 68 vd.; Burakcan Yedek, *Patent Hukuku Açısından Yapay Zekâ (bundan sonra: Patent)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 72 vd.; İnternet web sayfalarının eser olarak korunması hakkında bakınız. Canan Küçükali, “Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Kapsamında Korunması” (bundan sonra: Bilgisayar), *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*, S. 37 (2019), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iticusbe/issue/55168/753444> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 125; Güçlütürk, *Veri*, s. 132; Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 199; Karaca ve Karataş, “*Korunma*”, s. 24; Yapay zekânın bilgisayar programı olarak korunması hususundaki tartışmalar için bakınız. Sarı, “*Korunma*”, s. 66-83; Ayrıntılı bilgi için çalışmaya bakınız. Şafak N. Erel, “Fikri Hukukta Bilgisayar Programlarının Korunması” (bundan sonra: Bilgisayar), *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 49, S. 1 (1994), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3114/43192> (Erişim: 15. 04. 2024); Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 172.

Parlamentosu ve Konsey Yönergesi'nin 1. maddesinde de, üye devletlerin bilgisayar programlarının, telif hakkı ile Bern Sözleşmesi kapsamında edebiyat eseri olarak korunacağı hususu, açıkça, düzenlenmiştir.¹⁴³

FSEK m. 1/B-g'de ele aldığı şekliyle, bilgisayar programı, “*Bir bilgisayar sisteminin özel bir işlem veya görev yapmasını sağlayacak bir şekilde düzene konulmuş bilgisayar emir dizgesini ve bu emir dizgesinin oluşum ve gelişimini sağlayacak hazırlık çalışmalarını*” olarak tanımlanmıştır. Bilgisayar programı; yazılım, uygulama, kaynak kodu (source cod), nesne kodu (object cod) içeren üst bir kavramdır. Algoritma (algorithm) ise bilgisayar programı dışında kalmakta ve bilgisayarın çıktı üretmek için izlediği yol olarak anlaşılabilir.¹⁴⁴

FSEK m. 2'de ilim ve edebiyat eserlerinden sayılan bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımlarından bahsedilmiştir. Hazırlık tasarımlarının sadece kaynak kod olarak yorumlayanlar olmakla beraber yapay zekâ modellerinin oluşturulması, algoritmaların kodlanması da hazırlık tasarımı bağlamında değerlendirilebileceği ve yine ilim ve edebiyat eseri olarak korunabileceği görüşü ifade edilmiştir.¹⁴⁵

¹⁴³ Avrupa Birliği'nin Bilgisayar Programlarının Yasal Olarak Korunması Hakkında Direktifinde, bilgisayar programlarının “*ilim ve edebiyat eserleri*”, İngilizce karşılığı olarak “*Literary and Artistic Works*” olarak korunabileceği düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. European Union, “Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the Legal Protection of Computer Programs”, *European Union Eur-lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024> (Erişim: 15. 04. 2024).

¹⁴⁴ Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 196 vd.; Şener Dalyan, *Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması (bundan sonra: Bilgisayar)*, Ankara: Seçkin Yayınları, 1. Baskı, 2009, s. 28, 108 vd.

¹⁴⁵ Hazırlık tasarımlarının ve kaynak kodların korunmasına dair hukuki

Bilgisayar programı niteliğinde olmayan yapay zekâ, FSEK kapsamında eser olarak korunamayacaktır. Yapay zekânın korunması için, fikri bir çabayla yaratılması, sahibinin hususiyetini yansıtması, dış dünyada şekillenmesi sonrasında, bilgisayar programı niteliğinde somutlaşması beklenmektedir. Tüm şartları sağlayan yapay zekâ, eser olarak korunacaktır. Bunun dışındakiler FSEK kapsamında eser olarak korunamayacaktır.

Bilgisayar programı görünümündeki yapay zekânın, FSEK çerçevesinde ilim ve edebiyat eseri sayılarak korunabileceğini belirttik. Ancak bu sonucumuz, yapay zekânın meydana getirdiği ürün için uygulanabilecek bir sonuç değildir. Yapay zekânın somut görünümlerinden biri olan bilgisayar programı ile eser niteliğinde ürün üretilmesi halinde, diğer bir deyişle yapay zekânın araç olarak kullanıldığı hallerde, diğer şartları da sağlıyorsa, meydana gelen ürün FSEK koruması alabilir. Ancak, bilgisayar tarafından meydana getirilen ürün, diğer bir deyişle yapay zekânın üretimi ürün, FSEK'in emrettiği şartları sağlayamamaktadır. Eser sahibinin, gerçek kişi olması “varsayımı” ve bu gerçek kişinin hususiyetini meydana getirdiği eserine yansıtması şartı, yapay zekânın, meydana getirdiği ürünlerin eser olarak nitelendirilmesine izin vermeyen önemli engellerdir.¹⁴⁶ Yapay zekâ tarafından kitaplar yazılabilir, beste yapılabilir, resim çizilebilir, sinema filmi çekilebilir veya işleme eser oluşturulabilir. Ancak bunların hiçbir

görüşler için bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 70.

¹⁴⁶ Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 64; Yapay zekâ eser sahibi olamaz. Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 202, 208; Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 45; Yapay zekânın bilgisayar programı olarak korunmasının her olasılıkta mümkün olamadığına ve hususiyet şartı hususundaki tartışmalar için bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 66-83; Hususiyet ile ilgili olarak akademik görüşleri toplu olarak ele alan çalışmaya bakınız. Tekinalp, *Fikri*, s. 104-108; Hususiyet ile ilgili olarak akademik görüşleri ve yargı kararlarını toplu olarak ele alan çalışmaya bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 157-168; Zorluel, “Telif”, s. 328 vd.

FSEK kapsamında korunamayacaktır. Eser sayılmanın şartlarından olan subjektif unsurları yerine getiremeyen yapay zekânın ürettiği ürünler, “*var olan hukuk çerçevesinde*” hiçbir şekilde eser olarak korunamayacaktır.

Yapay zekânın insan ürünü olan eserlerde nasıl ele alındığını değil, yapay zekânın bizzat meydana getirdiği “*eserin*” durumunu konuşmakta olduğumuz bu dönemde, yapay zekâ tarafından meydana getirilen bu ürünlerin korunması ve belirsizliğin giderilmesi için, Kanun koyucular tarafından hukuki çarelerin, ivedilikle, ele alınması gerekmektedir. Bu çalışmamızda, özellikle vurgulamak isteriz ki var olan hukuk açısından, yapay zekâ üretimi ürünlerin hiçbirisi eser sayılmakta ve FSEK kapsamında korunamamaktadır. Bunun için başka hukuki çarelere başvuru yapılabilir, ancak FSEK açısından eser sayılmayan bu ürünlere koruma sağlanamamaktadır.

Fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamında verilen fikri mülkiyete dair haklar, özel hukuktan doğan, herkese karşı ileri sürülebilen, maddi nitelikte olmayan mutlak haklardandır. Sözleşmeden doğan haklara bakıldığında ise, sadece sözleşmenin taraflarını bağlayan nisbi haklardan olduğu anlaşılmaktadır. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünler için, öncelikli düşünülen koruma, “*eser*” olarak korumadır. Yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünler “*eser*” olarak kabul edilirse, ürünler üzerindeki hak sahibi, mutlak bir hakka sahip olacak ve herkese karşı ileri sürülebilecektir. Yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünler üzerinde hak sahipliği iddiasında bulunacak suje, ürüne verilecek korumanın “*sözleşme*” ile korunması yerine “*eser*” olarak korunmasını daha çok tercih edecektir. Bilgisayar programı niteliğinde olmayan yapay zekânın ve yapay zekâ tarafından oluşturulan ürünlerin korunması için, kanuni düzenlemeler olmadıkça, ticari sırların korunmasına dair sözleşmelerin veya hak sahipliğinin kim olduğunu belirlemeye yönelik geleceğe yatırım amaçlı sözleşmelerin artacağı anlaşılmaktadır. Ancak sözleşme hükümlerinin sadece tarafları bağlayıcı olduğu, herkese karşı ileri sürülebilen mutlak hak koruması vermediği, üçüncü kişilerce yapay zekânın meydana getirdiği “*eser*” niteliğindeki

ürünlerin ihlal edilebileceği anlaşılmaktadır. İhlal durumunda, yapay zekâ ve yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünler üzerinde hak sahipliği iddiasında bulunacak sujenin, ancak haksız fiil sorumluluğu, sebepsiz zenginleşme veya haksız rekabet hükümlerine başvurabileceği dikkate alınmalıdır. Bu durumda, FSEK'in eser koruması için sağladığı, mutlak ve herkese karşı ileri sürülebilen fikri mülkiyet koruması verilemeyeceğinden amaçlanan korumaya erişilemeyecektir.¹⁴⁷

Eser sayılmanın şartlarından olan fikri çabanın gösterilmesi ve hususiyetin yansıtılması şartlarını yerine getiremeyen yapay zekânın ürettiği ürünler, FSEK' de konuyla ilgili olumlu bir düzenleme yapılmadıkça, var olan hukuk çerçevesinde, hiçbir şekilde, eser olarak korunamayacaktır.

Fikri çabanın gösterilmesi ve hususiyetin yansıtılması şartlarını sağlamasa bile yapay zekânın meydana getirdiği ürünün yaratıcılık konusunda benzersiz olduğu ve insan eserinden ayırt edilemediği haller için yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünü için özel bir koruma statüsü sağlanabilir. Kanuni düzenlemelerle, “*yapay zekânın*

¹⁴⁷ Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerinin hukuki niteliği, başka bir çalışmanın konusu olacak bir öneme ve genişliğe sahiptir; Bozkurt Yüksel, “Dijital”, s. 180; Deltorn ve Macrez, “Authorship”, s. 24; Kop, “Public Domain”, s. 20; Elektronik haksız rekabet hususunda bakınız. Rifat Cankat, “Elektronik Haksız Rekabete Uygulanacak Hukukun Tespitinde Ticaret Hukuku Yaklaşımı”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 185 (2020), <https://www.jurix.com.tr/article/20546?u=99008&c=1> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 101 vd.; Sarı, “Korunma”, s. 83-100; Know-how sözleşmeleri hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Tufan Öğüz, *Know-How Sözleşmeleri*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2001, s. 32 vd.; Ticari sır yerine patent hakkı vermenin daha teşvik edici olduğu, kamunun yararı düşünülerek yapay zekâ hakkında patent verilmesi gerektiğine dair görüşler ileri sürülmektedir. Yanisky-Ravid ve Jin, “Pandemic “, s. 46.

meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünler” başlığı açılarak özel hükümler getirildiği takdirde koruma sağlanabilecektir. Ancak olan hukuk açısından bu şekilde bir koruma mevcut olmadığı için, yapay zekânın meydana getirdiği eserlerin hak sahipliği konusu ele alınırken bir varsayımdan hareket edilmiştir. Yapay zekânın ürettiği ürün, FSEK kapsamında eser olarak kabul edilirse, meydana gelen eserin hak sahipliğinin hangi sujeye verilmesi daha iyi bir çözüm sağlayabilir? Bu varsayımdan hareketle, “olması gereken hukuk” kapsamında hak sahipliği sorunu çözülmeye çalışılmaktadır.

3. 3. Eser Sahipliği Kavramı

Eser sahibi, eseri yaratan kişidir. FSEK m. 8/1’de eser sahibini, “*bir eserin sahibi onu meydana getiren kişidir*” şeklinde tanımlamıştır. Eser sahipliği, maddi bir fiilin sonucu olup eserin oluşturulması ile birlikte kendiliğinden, irade açıklamasına gerek olmadan elde edilmektedir. Eser sahipliği maddi bir fiile ilişkili olduğunda, yalnızca fiil ehliyeti sahibi kimselere münhasır bir sıfat olmayıp fiil ehliyeti olmayanların da eser sahibi olması mümkündür. Maddi fiile eser sahipliği kazanıldığı için tescile de gerek yoktur.¹⁴⁸

FSEK’ de, eser sahibine dair kısa bir tanım yapıldığı tespit edilmekteyse de eser sahipliğini tanımlamak o kadar kolay değildir. Çünkü, öncelikle, bu basit tanımda tanımda geçen “*kişi*” ibaresinden kaynaklı anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Türk hukukunda, bu anlaşmazlığın temeli 2004 tarihli bir kanun değişikliğine dayanmaktadır. Zira, FSEK’de yer alan eser sahipliği tanımında, daha önce gerçek kişi ibaresini kullanılmaktaydı. 2004 tarihli ve 5101 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, “*gerçek*” ibaresi, 5846 sayılı

¹⁴⁸ Eser sahibi, eseri meydana getirmekle başka herhangi bir kayıt-tescil vs. işleme gerek kalmaksızın, *ipso iure*, o eser üzerinde manevi ve mali haklara sahip olur. Suluk, Karasu ve Nal, *Fikri*, s. 109, 116; Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 120; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 199.

Kanunun madde metninden çıkarılmış ve sadece “*kişi*” ifadesi kullanılmak suretiyle 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa atıfta bulunulduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu değişiklikte beraber, FSEK m. 27/IV’te de tüzel kişilerin hak sahipliğine dair koruma süresine dair madde beraber düşünüldüğünde, eser sahibi olarak gerçek kişilerin yanında tüzel kişilerin de eser sahibi olabileceği yorumunun yapılabileceği düşünülebilir. Ancak, tüzel kişilerin de eser sahibi olabileceğine dair görüş eleştiriye uğramıştır. Buna göre, FSEK’in bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği, eser sahibinin eş ve çocuklarından, ölümünden, mirasından bahseden insanla ilişkilendirilebilen madde hükümleri dikkate alınarak, Türk Hukukunda, sadece gerçek kişilerin eser sahibi olabileceği ve tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı ifade edilmiştir.¹⁴⁹ Bu kabulde, “*eseri yaratanın onun sahibi*

¹⁴⁹ Ayiter, *Ürünler*, s. 40-45; Yaratıcı faaliyeti olmayan tüzel kişi davacının eser sahibi olduğundan da söz edilemeyeceğine, tüzel kişinin mali hakları kullanma hakkına sahip olduğu, ancak manevi hak sahipliğinden söz edilemeyeceğine dair kararları için Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 04. 02. 2015, E. 2014/16277, K. 2015/1285 sayılı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 19. 03. 2013, E. 2012/5988, K. 2013/5370 sayılı ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 19. 03. 2013, E. 2012/5988, K. 2013/5370 numaralı ilamlara bakınız. Corpus, www.corpus.com.tr (Erişim: 15. 04. 2024); Eserin yaratıcısı, yaratma eylemine bağlanmış hukuki fiille eser sahibi olmaktadır. Eserin yaratıcısı, eseri yarattığı gibi, eser sahibi sıfatını aslen kazanarak buna sahip olmaktadır. Oysa FSEK değişikliğiyle artık hukuki işlemle eser yaratıldığı gibi sadece mali haklar bakımından tüzel kişilerin eser sahibi “*sayılabileceği*” kabul edilmiştir. Eser sahibi olma ile hak sahibi olma gibi iki ayrı kategori çıkması, teknik sebepler ile eserin doğumundaki menfaatlerden kaynaklanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Erel, *Fikir*, s. 87-88; “*Avrupa Birliği’nin Bilgisayar Programlarının Yasal Olarak Korunması Hakkında Direktifinde*” tüzel kişilerin eser sahibi olabileceğine dair düzenleme yapıldığı ileri sürülmektedir. Directive

2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the Legal Protection of Computer Programs ve m. 2 (1) hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. *European Union Eur-lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024> (Erişim: 15. 04. 2024); Güneş, *Uygulama*, s. 115; Hamdi Yasaman, *Fikri ve Sinai Mülkiyet Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2006, s. 167-178; “Gerçek kişiler” ibaresi, 3/3/2004 tarihli ve 5101 sayılı Kanunun 28/2-a maddesiyle, 5846 sayılı FSEK’in madde metninden çıkarılmış ve sadece “kişi” ifadesi kullanılmıştır. 5101 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Kanun Numarası: 5101, Kabul Tarihi: 03/03/2004, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 12/03/2004, Sayı: 25400, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/03/20040312.htm#1> (Erişim: 15. 04. 2024); Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 119, 120, 193 ve FSEK 27/4 hükmünün gerçek kişilerin eser sahibi olması gerektiğine dair ilkeyle bağdaşmadığına dair eleştirel görüşü için bakınız. s. 194 vd; 3/3/2004 tarihli ve 5101 sayılı Kanunun 28/2-a maddesiyle, 5846 sayılı FSEK’in madde metninden çıkarılmış ve sadece kişi ifadesi kullanılmış olması Kanunda belirsizlik yaratmaktadır. Oysaki, yazarların, tüzel kişi olmadığı, sadece gerçek kişi olduğu yönünde temel bir kabul olduğuna dair görüşleri ve bir insanın yaptığı eserin aynısı olsa bile, makinelerin, hayvanların, robotların eser meydana getiremeyeceğine, eserin varlığı için bir insan tarafından yaratılmış olması gerektiğine dair bakınız. Öztan, *Fikir*, s. 82; Öztrak, *Haklar*, s. 37-47; Yazarların, tüzel kişi olmayıp sadece gerçek kişi olduğu hakkındaki görüşleri için bakınız. Sam Ricketson & Jane C. Ginsburg, *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond (bundan sonra: Berne)*, Oxford: Oxford University Press, 2. Baskı, C. 1, 2005, s. 358; Suluk, Karasu ve Nal, *Fikri*, s. 106; Eser sahibinin onu meydana getiren gerçek kişiye ait olacağı, bu ilkenin istisnasının sadece mali haklar alanında yaşanabileceğine ve bu halde bile

olacağı” ilkesinin varlığının dikkate alınması, tüzel kişilerin fikri bir çalışma ve çaba içerisinde bulunmadığı ve böylece eserin subjektif şartı olan hususiyetini yansıtarak eserin yaratımını sağlayamayacağı, bunu yapabilen tek varlığın gerçek kişiler olduğu dikkate alınarak, tüzel kişilerin eser sahibi olmasının mümkün olmadığı, ancak eser sahipliğinden doğan mali hakları kullanma yetkisine sahip olabileceği ifade edilmektedir.¹⁵⁰ Bu ayırım, sonraki başlıklarda ele alacağımız üzere, yapay zekânın eser sahibi olup olmayacağına dair verilecek kararda önemlidir. Zira, eser sahipliğinin sadece gerçek kişiler tekelinde olduğu bir düzende yapay zekânın ürettiği ürünlerde eser sahipliği gibi bir olasılık, mümkün değildir.

Türk hukukunda, kafa karıştırıcı Kanun değişikliğine rağmen, eser

eser sahibinin değişmediğine dair ve eser sahibi onu meydana getiren kişidir, ilkesinden mali haklar açısından ayrılmayı gerektiren istisnalar için bakınız. Tekinalp, *Fikri*, s. 143-149; İşveren ve tüzel kişilerin eser sahibi olamadığı, sadece belli hakları kullanma yetkisine sahip olduğu, işveren ve tüzel kişilerin kullanma yetkisine sahip olduğu hakların mali haklar olduğu, aksi halin kabulü halinde, işveren ve tüzel kişinin belli hakları kullanma yetkisinden değil, işveren ve tüzel kişilerin eser sahibi olmasından söz etmek gerekeceği, bu kabulün de eseri yaratan gerçek kişinin eser sahipliğinin içi boşaltılmış olacağına dair görüşü için bakınız. Tuğba Akdemir Kamalı, *Fikri Hukuk Kapsamında Bilgisayar Programlarındaki Değişikliklerin Sonuçları (bundan sonra: Değişikliklerin Sonuçları)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 117, 123 - 125; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 198; Sadece gerçek kişilerin eser sahibi olabilecekleri ve tüzel kişilere sadece mali hakları kullanım açısından bazı istisnalar verildiğine dair bakınız. Yarsuvat, *Sahibi*, s. 78, 79;

¹⁵⁰ Gerçek kişi dışında hem tüzel kişilerce hem de makine tarafından üretilen ürünlerin eser niteliğinin olmadığına, makine aracılığı yapılan tercümelerin eser olamayacağına dair bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 120, 193; Zorluel, “Telif”, s. 321.

sahibinin sadece gerçek kişiler olacağı yönünde genel görüşün geçerli olduğunu, tüzel kişilerin mali hakları kullanım açısından hak sahibi olacağı kabul edilmiştir.

Eser sahipliği kavramının farklı hukuki sonuçları bulunmaktayken eser sahipliğinden doğan hakların kullanımının farklı hukuki sonuçları bulunmaktadır. Bu iki kavram, her zaman tek bir sujede toplanmayabilir. Eser sahibine tanınmış olan maddi ve manevi tüm haklarının sadece eser sahibi üzerinde toplanması kuralının katı olarak işletilebilmesi, her durumda mümkün olamamaktadır. Eser sahipliği sıfatı devredilmemekle beraber “*eser sahipliğinden doğan mali hakların kullanma yetkisi*” eser sahibi dışındaki bir sujede toplanabilir. FSEK m. 18’e bakıldığında, “*memur, hizmetli ve işçi*” gibi istihdam bağlantısı olan kişilerin oluşturdukları eserlerde, eser sahipliği ve esere ilişkin manevi haklar eser sahibine ait iken, bu eserden doğan mali hakları kullanma yetkisi, bunları çalıştıran gerçek ve tüzel kişilere ait olmaktadır.¹⁵¹ Yapay zekânın meydana getirdiği eserlerin

¹⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız. Artür Karademir, *Çalışanların Yarattığı Eserler Üzerinde Fikri Hakların Korunması (bundan sonra: Çalışanlar)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2017, s. 62 vd.; Aksi öngörülmemişse, işçilerin, işlerini yaparken meydana getirdiği eserlerin kendine ait eserler olduğuna dair FSEK m. 18’e bakınız; FSEK m. 27/4’te tüzel kişileri için öngörülen 70 yıllık koruma süresine dair hüküm uyarınca ilk yorumun kabul edileceği düşünülebilse de doktrinde genel kabul gören görüş, aksi öngörülmüşse mali hakların da eser sahibine ait olabileceği, ancak eser sahipliğinin aksi öngörülerek çalıştıranlara verilemeyeceği yönündedir. Bunun dayanağı olarak, FSEK m. 1/B (b), m. 8/1, m. 10/3 hükümlerine yollama yapılmaktadır. FSEK m. 27/4 hükmünün gerçek kişilerin eser sahibi olması gerektiğine dair ilkeyle bağdaşmadığına dair eleştirel görüşü için bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 120, 194 vd.; Yasada kullanılan aksi öngörülmedikçe ifadesinin yoruma açık olduğuna ve olasılık değerlendirmelerine dair bakınız. Tekinalp, *Fikri*, s. 143-149.

hak sahipliği sorununa çözüm önerileri getirilirken bu ayrımın verdiği kolaylıktan faydalanılmaktadır. Yatırımcının hak sahipliği mevzuunda belirtileceği üzere, mali hakları kullanma yetkisinin gerçek veya tüzel kişiye verilerek yapay zekâ yaratımı eserin maddi getirilerinden faydalanılmaya çalışılmaktadır.

FSEK incelendiğinde, 8. maddesinde tek kişinin eser sahipliğinin işlendiği, 9. ve 10. maddelerinde ise, birden fazla kişinin eser sahipliğinin işlendiği görülmüştür. Birden fazla kişinin eser sahipliği, müşterek eser sahipliği ve iştirak halinde eser sahipliği ayrımı yapılarak ele alınmıştır.

Sahibinin adı belirtilmeyen veya belirtilemeyen eserler için eser sahipliğine dair karineler oluşturulmuştur. Eser sahipliği karinelerinin, eseri yaratan gerçek kişi kuralıyla aynı doğrultuda olduğu, sadece eserin sahibinin kim olduğu konusunda doğan uyuşmazlıkların çözümü ve ispat kolaylığı için, aksi çürütülene kadar geçerli adi bir karine getirilmiş olduğu ifade edilmektedir.¹⁵² FSEK 11. maddede, umuma arz edilen, sahibinin adı belirtilen ama müstear adını kullanan kimsenin aksi sabit oluncaya kadar, o eserin sahibi sayılacağına yönelik bir karine düzenlenmiştir. FSEK 12. maddede ise, çeşitli şekillerde umuma arz edilen sahibinin adı belirtilmeyen eserlerde, eser sahipliği sıfatına ve haklarına, eseri yayımlayan, çoğaltan ya da temsili icra ettirenin, aksi sabit olununcaya kadar, o eserin sahibi sayılacağına dair eser sahipliği hakkında diğer bir karine düzenlenmiştir. Bu karineler, sonraki başlıklarda ele alacağımız üzere, yapay zekânın ürettiği ürünler üzerinde, kimi sujelerin hak iddiası için açık kapı bırakmaktadır.

Bağılantılı hak sahipliği ise, eser sahipliğinden farklı bir kavramdır. FSEK incelendiğinde, tanımlar bölümünde, bağlantılı hakların iki ayrı gruba ayrılarak belirtildiği anlaşılmıştır. Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla komşu hak sahipleri ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcılarının sahip oldukları haklar olarak komşu haklar başlığında yer almaktadır. Eser sahibinin manevi ve mali haklarına

¹⁵² Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 199.

zarar vermemek kaydıyla ve eser sahibinin izniyle bir eseri çeşitli biçimlerde icra eden sanatçıların, fonogram yapımcılarının ile radyo-televizyon kuruluşlarının sahip oldukları haklar ise ikinci grup bağlantılı haklar olarak belirtilmiştir. Bağlantılı hak sahipleri bir eser yaratmamaktadır, eser sahibi ile eserin ulaştırıldığı kitle arasında bir köprü işlevi görerek katkı sağlamaktadır. Bağlantılı hak sahipliği, bağımsız bir hak değildir ve eser sahibinin hakkına bağlı bir haktır. Tüzel kişiler, eser sahibi olamazken bağlantılı hak sahipleri tüzel kişi olabilir. Eser sahipliğinden doğan haklar, eser sahibi yaşam süresince korunmaktayken bağlantılı hak sahipliği, ilk yayınlandığı tarihten itibaren 70 yılla sınırlandırılmıştır. Eser sahibinin eseri üzerinde münhasıran mali haklara sahip olmasından doğan bir menfaati vardır. Kamunun da, bilgiye erişim hakkından doğan bir menfaati vardır. Birbiriyle çatışan menfaatlerin dengelenmesine duyulan ihtiyaç nedeniyle, bağlantılı hakların korunma süresinde sınırlamaya gidilmiştir.¹⁵³ Bağlantılı hak sahiplerinin eser yaratmamakta olduğu, eser ve eserin ulaştırıldığı kitle arasında bir köprü işlevi görerek katkı sağlamakta olması, sonraki açıklamalarımızda görüleceği üzere, yapay zekânın ürettiği ürünler üzerinde, bağlantılı hak sahiplerinin hak iddiası için açık kapı bırakmaktadır.

Eser sahipliğine dair belirlemeyi genel hatlarıyla yaptıktan sonra, FSEK’de yer alan eser sahibi olarak kabul edilene tanınan manevi ve maddi hakları inceleyebiliriz. Buna göre, eser sahibinin manevi haklarını m. 14’te kamuya arz salahiyeti, m. 15’te adın belirtilmesi salahiyeti, m. 16’da eserde değişiklik yapılmasını men etmek, m. 17’de eser sahibinin malik ve zilyede karşı hakları olarak sıralayabilmekteyiz. Eser sahibinin mali

¹⁵³ Bağlantılı haklar konusunda ayrıntılı bilgi için bakınız. Azra Arkan, *Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar (bundan sonra: Bağlantılı Haklar)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005, s.25 vd.; Emre Gökyayla, *Film Yapım Sözleşmesi (bundan sonra: Film)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015, s. 18, 19; Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 237, 238; Tosun, *Sinema*, s.104 vd.

hakları ise; m. 21’ de işlenme hakkı, m. 22’de çoğaltma hakkı, m. 23’te yayma hakkı, m. 24’te temsil hakkı, m. 25’te temsil, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı, m. 45’te güzel sanat eserlerinin satış bedelinden pay talep etme hakkı olarak sıralayabilmekteyiz.¹⁵⁴ Sonraki başlıklarda ele alacağımız üzere, yapay zekânın ürettiğı eserler üzerindeki mali haklar kabul edilebilse bile, manevi hakkın kullanımına dair belirsizliklerin olması yapay zekânın fikir ve sanat eserleri hukukunda aşamadığı bir handikap olarak karşımıza çıkacaktır.

3. 4. Değerlendirme

Yapay zekânın meydana getirdiğı ürünler için, öncelikli olarak düşünülen korumanın olan “*eser*” koruması olduğı ve böylece hak

¹⁵⁴ Uluslararası sözleşmeler, Anglo-Amerikan ve Kıta Avrupası ülkeleri açısından yapay zekânın meydana getirdiğı ürünlerin, eser olarak kabulü halinde maddi ve manevi hakların kullanımına dair inceleme için bakınız. Çakır, *Eser Sahipliğı*, s. 68 vd.; Eser sahibinin mutlak haklarının adil işlem, adil kullanım doktrini, geçici çoğaltma, metin ve veri madenciliğı başlıkları altında istisnalarının olduğına dair ayrıntılı analiz için bakınız. Güçlütürk, *Veri*, s. 229-253 ve 359 vd.; Eser sahibi, eseri meydana getirmekle başka herhangi bir kayıt-tescil vs. işleme gerek kalmaksızın, *ipso iure*, o eser üzerinde manevi ve mali haklara sahip olur. Suluk, Karasu ve Nal, *Fikri*, s. 109, 116; Eser sahibinin manevi haklarının kullanımı herhangi bir süreyle sınırlandırılmadığı halde, mali haklar, sonsuza kadar korunmamaktadır. Diğer bir anlatımla, eser sahibinin eseri üzerinde münhasıran mali haklara sahip olmasından doğan menfaatte, Kamunun bilgiye erişim hakkından doğan menfaat birbiriyle çatışma halindedir. Bu menfaatlerin dengelenmesine duyulan ihtiyaç nedeniyle koruma süresi sınırlandırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, FSEK m. 27 uyarınca; eser sahibinin hayatı boyunca ve buna ilave olarak 70 yıl süreyle koruma altına alınmıştır. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 47 vd.

sahibinin mutlak bir hakka sahip olacağını ve herkese karşı haklarını ileri sürebileceğini belirttik. Bu sebeplerle, yapay zekâ ve meydana getirdiği ürünlerin, FSEK'in temel taşı “*eser*” ve “*eser sahibi*” ile bağlantısının tespiti oldukça önemlidir. Bu konudaki son sözü de Kanun Koyucu koyacaktır.

Ancak, ele aldığımız üzere, yapay zekâda *insana özgü nitelikler arandığı için* telif hukuku sisteminde yapay zekânın meydana getirdiği ürünler oturtulamamakta ve geleneksel yolun izlediği yorumlardan bir sonuca varılamadığı da görülmektedir. Yapay zekânın, diğer üretimlerden farklı olduğu anlaşılmaktadır. Bize göre, yapay zekânın ve yaratıcı ürünlerinin alalede bir ürün olmadığı, klasik eser sahipliği algısında aranan hususiyet ve insan yazarlığının yapay zekâ ve onun meydana getirdiği *eserlerde* aranmaması gerektiğine dikkat edilmelidir. Bu demek değildir ki, fikir ve sanat eserleri hukukunun insanı esas alan temel yapısı kökten değişmelidir. İlerideki bölümde ayrıntılı olarak ifade edeceğimiz üzere, FSEK korumalarıyla güçlendirilmiş sui generis bir çözüm bulunabilir.

4. BÖLÜM

HAK SAHİPLİĞİNE DAİR GÖRÜŞLER

4. 1. Genel Olarak

Çevremizde gördüğümüz teknolojik, ticari vb. ürünler oldukça ilgi çekici olabilir. Ancak bir ürüne bakmadan önce ürünün yaratıcısını bilmek daha önemlidir. Böylece o ürün üzerindeki haklar ihlal edilince hak sahipliği iddiasında bulunacak süjenin tespiti de kolay olmaktadır. Ancak, bu basit mantık yürütme, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde hak sahipliğinin kimde olacağı sorusunu kolaylıkla cevaplamaya yetmemektedir.

Yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünlerin hak sahibinin kim olduğuna dair sorunun basit bir cevabı yoktur. Yapay zekânın kara kutu oluşu; yapay zekânın programlandıktan sonra kendini güncelleyebilmesinde, ilk halinden farklı özellikler edinmesinde, meydana getirdiği ürün üzerindeki insan izlerinin tespit edilmesindeki zorlukta kendini gösterir. İnsanla ürün arasındaki bağlantıya dair tespit güçlüğü, hak sahipliğine dair problemi yaratmaktadır. Yapay zekânın “*black box*” veya kara kutu özelliğinden kaynaklı karmaşık yapısı, insan izlerini yok etme derecesindeki gelişmişlik seviyesi, farklı yorumların farklı çözümlere neden olmasına çeşitli hak sahipliği iddialarının ileri sürülmesine neden olmuştur.¹⁵⁵ Ancak, önerilen

¹⁵⁵ Abbott, “Artificial Intelligence and Intellectual Property”, s. 6 -8; Frosio, “Four Theories”, s. 13 vd.; Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 39 vd.; Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki sahipliğe dair tartışmaların karmaşıklığı için yazar “*eeny, meeny, miny, moe*” tekerlemesine atıfta bulunur. Hedrick, “Algorithms”, s. 4; Haksız rekabet hükümlerine göre koruma sağlanabileceği görüşüne dair bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 83-100; Yapay zekânın ürettiği ürünlerin sahibinin kim olabileceğine dair

çözümler incelendiğinde, geçiş/geçici dönemi çözümleri olduğu anlaşılmıştır.¹⁵⁶ Bu da demek oluyorki, Kanun Koyucu açık bir çözüm bulana kadar, bir süre daha, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliğine dair görüşler ağacı, dallanıp budaklanmaya devam edecektir.

Bu kapsamda, yapay zekânın kendisinin meydana getirdiği eser üzerinde, kendisinin hak sahibi olması gerektiğine dair görüşler olduğu gibi, bunun tam aksini savunan, yapay zekâ eserlerinin hukuki korumadan faydalandırılmaması, kamunun serbestçe kullanımına sunulması gerektiğine dair görüşler de bulunmaktadır.¹⁵⁷

Yapay zekâ tarafından meydana getirilen eserler üzerinde hak sahipliğinin, hukuken tanınan bir sujeye de verilebilir. Hak sahipliği, yapay

kapsamlı olarak ele alınan görüşlere dair bakınız. Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 692; Yılmaztekin, “Koruma”, s. 1551-1557.

¹⁵⁶ Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 110; Timothy L. Butler, “Can a Computer be an Author-Copyright Aspects of Artificial Intelligence” (bundan sonra: Author), *Hastings Communications and Entertainment Law Journal*, C. 4, S. 4 (1982), https://repository.uclawsf.edu/hastings_comm_ent_law_journal/vol4/iss4/11/ (Erişim: 15. 04. 2024), s. 747.

¹⁵⁷ Jane C. Ginsburg, “People not Machines: Authorship and What It Means in the Berne Convention?” (bundan sonra: People not Machines), *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, C. 49 (2018), <https://link.springer.com/article/10.1007/s40319-018-0670-x> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 91; Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki sahipliğe dair tartışmalar için bakınız. Hedrick, “Algorithms”, s. 4; Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin fikri mülkiyet kapsamı dışında tutulması gerektiğine ve ürünlerin kamuya ait olması gerektiğine dair bakınız görüşüne dair bakınız. Victor M. Palace, “What if Artificial Intelligence Wrote This? Artificial Intelligence and Copyright Law”, *Florida Law Review*, C. 71, S. 1 (2019), <https://scholarship.law.ufl.edu/flr/vol71/iss1/5> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 238-241.

zekâ yazılımını geliştiren yazılımcıya/programcıya veya yapay zekâyı kullanan kullanıcıya verilebilir. Yapay zekâ teknolojisine yatırım yapan yatırımcının da hak sahibi olabileceğine dair görüşler ileri sürülmüştür. Bu sayılanlardan herhangi birini diğerinden üstün tutmanın ne kadar doğru olacağı, birden fazla kişiye hak sahipliği tanınmasının mümkün olup olmadığı hususları ayrı bir sorgulamaya yol açmaktadır.¹⁵⁸

Görüleceği üzere, yapay zekânın hukuk dünyasına girişi, kalıplaşan kalıpların sorgulanmasına neden olmuştur. İnsan tekelinde olduğu düşünülen “*düşünme yetisi*” yeniden ele alınmış ve eser sahibi gibi kavramlar tekrar sorgulanmıştır. Alan Turing’in 1950 tarihli makalesinde ortaya attığı “*Makineler düşünebilir mi?*” sorusu devamında, “*Makinelerin eser sahibi olması mümkün müdür?*” gibi yeni soruların sorulmasına yol açmıştır. Gerçek kişinin, eser sahibi olmasını zorunlu kılan mevcut hukuk kurallarının varlığı dikkate alındığında, bu sorunun olumlu cevaplanması,

¹⁵⁸ Akademik bakış açılarını tek tek ele alan yazısı için bakınız. Abbott ve Rothman-Shubov, “Disrupting Creativity”, s. 20-22; Konuyla alakalı çeşitli görüşlere ve bir çözüm önerisi olarak hayali yazarlığa dair bakınız. Butler, “Author”, s. 734; Bilgisayar, programcı, kullanıcı, programcı ve kullanıcının birlikte hak sahibi olması veya hiç kimsenin hak sahibi olmaması şeklinde beş seçenek üzerine görüşlerin olduğuna ve bilgisayar ürünü çalışmalarda eser sahibinin kullanıcı olduğu görüşlerine dair bakınız. Pamela Samuelson, “Allocating Ownership Rights in Computer-Generated Works” (bundan sonra: Ownership), *University of Pittsburgh Law Review*, C. 47 (1985), <https://lawcat.berkeley.edu/record/1112407> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1190 vd.; Hak sahiplerinin somut olayın özelliğine göre değişiklik göstereceği yönünde bakınız. Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 691; Yapay zekâ sisteminde birden fazla paydaşın olduğu, çok oyunculu bir modelin söz konusu olduğuna dair bakınız. Yanisky-Ravid ve Liu, “Patent”, s. 19-23.

“*de lege lata*” açısından bakıldığında, şu an için mümkün değildir.¹⁵⁹

Bu çalışmamızda, var olan hukuk açısından, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hiçbiri eser sayılamamakta ve FSEK kapsamında korunamamaktadır. Bunun için başka hukuki çarelere başvuru yapılabilir, ancak FSEK açısından eser sayılmayan bu ürünlere koruma sağlanamamaktadır. Yapay zekânın meydana getirdiği eserlerin hak sahipliği konusu ele alınırken bir varsayımdan hareket edilmiştir. Yapay zekânın ürettiği ürün, FSEK kapsamında eser olarak kabul edilirse,

¹⁵⁹ Yaratıcı faaliyeti olmayan tüzel kişi davacının eser sahibi olduğundan da söz edilemeyeceğine, tüzel kişinin mali hakları kullanma hakkına sahip olduğu, ancak manevi hak sahipliğinden söz edilemeyeceğine dair kararları için Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 04. 02. 2015, E. 2014/16277, K. 2015/1285 sayılı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 19. 03. 2013, E. 2012/5988, K. 2013/5370 sayılı ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 19. 03. 2013, E. 2012/5988, K. 2013/5370 numaralı ilamlara bakınız. Corpus, www.corpus.com.tr (Erişim: 15. 04. 2024); Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 202; Mekanik zihinlerin zaman yolculuğunu icat etmedikçe, şu anki hukuk düzeninde varlıklarının bir önemi olmadığına dair görüş için bakınız. James Grimmelman, “There's No Such Thing as a Computer-Authored Work – And It's a Good Thing, Too” (bundan sonra: Good Thing), *SSRN*, 2016, <https://ssrn.com/abstract=2699862> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 414, 403; Eser sahibinin, tüzel kişi olmadığı, sadece gerçek kişi olduğu yönünde temel bir kabul olduğuna dair görüşleri için bakınız. Bir insanın yaptığı eserin aynısı olsa bile, makinelerin, hayvanların, robotların eser meydana getiremeyeceğine, eserin varlığı için bir insan tarafından yaratılmış olması gerektiğine dair bakınız. Öztan, *Fikir*, s. 82; Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 120 vd.; Tekinalp, *Fikri*, s. 103 vd.; Sadece gerçek kişilerin eser sahibi olabilecekleri ve tüzel kişilere sadece mali hakları kullanım açısından bazı istisnalar verildiğine dair bakınız. Yarsuvat, *Sahibi*, s. 78, 79.

meydana gelen eserin hak sahipliğinin hangi sujeye verilmesi daha iyi bir çözüm sağlayabilir? Bu varsayımdan hareketle hak sahipliği sorunu çözülmeye çalışılmaktadır.

Yapay zekâ tarafından oluşturulan ürünlerin hak sahibi olarak, yapay zekâ yaratıcısının, kullanıcısının, sahibinin ya da kamunun hak sahipliğinin mümkün olabileceğine dair farklı alternatifler önerilmiştir. Bu alternatifler üzerinde seçim yaparken, korumanın hangi aktör üzerinden sağlanacağına dair yaklaşımımız, hukuken, bütüncül olmalıdır. Hem toplumsal hem de ekonomik açıdan en fazla faydayı sağlayacak olana bu hakkı ihdas etme anlayışıyla belirleme yapılması gerekmektedir.¹⁶⁰ Ancak, yapay zekânın

¹⁶⁰ Müştereklerin Trajedisi terimi için bakınız. Garret Hardin, “The Tragedy Of Common”, *Science*, C. 162, S. 3859 (1968), <https://www.jstor.org/stable/1724745> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1243 vd.; Kalin Hristov, “Artificial Intelligence and the Copyright Dilemma” (bundan sonra: Dilemma), *IDEA: The Intellectual Property Law Review*, C. 57, S. 3 (2017), https://ipmall.law.unh.edu/sites/default/files/hosted_resources/IDEA/hristov_formatted.pdf (Erişim: 15. 04. 2024), s. 443; Fikri müştereklerin tanıdık trajedisi, bir kişinin araziyi kullanmasının diğerinin çıkarlarına verdiği zararlar olarak örneklendirilmektedir. Mülkiyetin başkaları tarafından kullanılması, “bedava” olarak nitelendirilerek kınanmaktadır. Ancak aksinin yapılarak çok fazla koruma verilmesi de yeterli koruma olmaması kadar kötü bir karar olacaktır ve bu nedenle fikri mülkiyet hukuku dengeyi aramalıdır. Mark A. Lemley, “Property, Intellectual Property and Free Riding”, *Texas Law Review*, C. 83 (2005), <https://ssrn.com/abstract=582602> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1, 9, 11; Fikri hakka dair verimli bir dağıtımın “rastgele” mi tahsis edilmesi gerektiği, yoksa faydacı veya naturalist gerekçelerle mi tahsis edilmesi gerektiğine dair değerlendirmesi için bakınız. Mark Perry ve Thomas Margoni, “From Music Tracks to Google Maps: Who Owns Computer Generated Works?” (bundan sonra: Music), *Computer Law and*

meydana getirdiği üründe hak sahipliğinin, Kanun Koyucuların hangi görüşe ağırlık verip tercih yapacağına bağlı olarak değişeceğini de göz ardı etmemek gerekir.

Yapılan incelemede, hak sahipliği teorilerinin bir sisteme oturtulması çabaları görülmektedir.¹⁶¹ Bununla beraber, yapay zekânın meydana

Security Review, C. 26, S. 621-619, SSRN, 2010, <https://ssrn.com/abstract=1647584> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 21; IBM tıp, hukuk alanında bir sürü yazılım yapmasına rağmen hukuk bürosu, tıp merkezi açmamıştır. Demekki pazara katılımın devamı için, pazar katılımını sağlayacak, ekonomik verimi artıracak olana telif hakkı verilmesi gerekmektedir. Buna dair görüş için Michael Schuster, “Artificial Intelligence and Patent Ownership” (bundan sonra: Patent), *Washington & Lee Law Review*, C. 75, S. 4 (2018), <https://scholarlycommons.law.wlu.edu/wlulr/vol75/iss4/5/> (Erişim: 15. 04. 2024); s. 1990, ayrıca; Ronald Coase tarafından 1960 yılında geliştirilen ve “Coase teoremi” olarak bilinen teoreme göre, dışsal ekonomilerde mülkiyet hakları tesis edilirse mübadele maliyetinin sıfır olması koşuluyla taraflardan biri diğerinin zararını karşılayarak sosyal optimuma ulaşılır ve ekonomik etkinlik sağlanır. Mülkü en verimli kılacak sujeye, kullanıcıya vermek veya kiralamak önemlidir. Ekonomik verimlilik çerçevesinde sorunu çözmek için “Coase teoremi” dikkate alınmasına dair görüşü için de bakınız. s. 1952, 1967, 1981, 1988.

¹⁶¹ Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 39; Yapay zekânın hak sahibi olmasına dair görüş, yapay zekâ için mülkiyet temelli düşünen devrimci okulun görüşüdür. Kamunun hak sahibi olmasına dair görüş, mülkiyet temelli olmayan romantik okulun görüşüdür. Bunun yanında mülkiyet dengeli yaklaşımı benimseyen modernist okul şeklinde üçüncü bir sınıflandırmaya daha gidilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Rosa Maria Ballardini, Kan He ve Teemu Roos, “AI-Generated Content: Authorship and Inventorship in the Age of Artificial Intelligence” (bundan sonra: AI-

getirdiği üründe görüşlere dair sınıflandırma için henüz çok erken olduğu ve kalıplara dayalı sınıflandırmanın sınırlama oluşturacağı dikkate alınarak, her bir hak sahipliğe dair görüşün öncelikle olumlu ve olumsuz taraflarının ayrıntılı ortaya çıkarılıp iyice anlaşılması gerektiği kanısındayız. Bu nedenle herhangi bir sınıflandırma girişimi yapmaktan kaçınılarak bu alandaki görüşlerin açıklaması yolu tercih edilmiştir.

4. 2. Yapay Zekânın Hak Sahipliği

Yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünlere, yapay zekânın kendisinin hak sahibi olması gerektiği, öğretide, belirtilmiştir.¹⁶² Yapay zekâyâ hukuki

Generated Content), *Helsinki Institute for Information Technology*, 2019, <https://www.cs.helsinki.fi/u/ttonteri/pub/aicontent2018.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 117 vd.; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 217 vd.

¹⁶² Yapay zekânın ürünlerine, koruma sağlanarak, yapay zekânın sahiplerine de mülkiyet verilmesi gerektiğine dair, farklı bakış açısı içeren önerisine bakınız. Abbott, “Protecting CGW in the United Kingdoms”, s. 13, 14; ayrıca ABD Patent ofisinin sahtekarlığı teşvik yerine başvuru sahiplerinin şeffaf olmalarını ve buluş sürecinde bilgisayarların rolünü açıklamalarını şart koşması gerektiğine dair bakınız. s. 4; Aksini iddia etmesine rağmen yazarın, bir tür “*Robot Hakları Bildirgesi*” ilan ettiği gözlemlendiği çalışması hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 602, 608, 619; Yapay zekâ tarafından üretilen buluşlarda, patent başvurusunda sahtekarlıkları önlemek için, yapay zekâ tarafında üretilen buluşların tamamen reddi yerine yapay zekânın ürettiği ürünlerin buluş olarak kabulü, ancak koruma süresini kısaltmaya dair dengeli bir çözüm bulunmasına dair görüşe bakınız. Enrico Bonadio, Luke Mcdonagh ve Christopher Arvidsson, “Intellectual Property Aspect of Robotics”, *European Journal of Risk Regulation*, C. 4 (2018), <https://ssrn.com/abstract=3329014> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 3 vd.; Russ Pearlman, “Recognising Artificial Intelligence (AI) as Authors and

kişilik verme yoluyla, meydana getirdiği eser niteliğinde ürünler üzerinde hak sahipliği tanınabilir. Yapay zekâya gerçek kişilik gibi bağımsız bir kişilik verilmesi, tüzel kişilik verilmesi veya elektronik kişilik tanınması yoluyla hukuki kişilik verildiği takdirde, yapay zekâya da hukukun, hakların öznesi olarak değer verilebilecektir.¹⁶³ Bu yolla, yapay zekânın, hem verdiği karardan veya üçüncü kişilerle olan ilişkilerinden doğan zararlardan doğrudan sorumlu tutulması mümkün olabilecek hem de yapay zekânın eser sahibi olarak, meydana getirdiği ürünler üzerinde hak sahibi olmasının önü açılacaktır. Yapay zekânın; tıpta, mühendislikte, finansta insanlığa yararı ölçülemez seviyededir. Zekâ kapasitesi en azından insanınki gibi ve hatta daha hızlı ve unutmadığı için daha güçlü olan zekânın, yapay olması hak sahipliği verilmemesi için yeterli bir gerekçe olarak görülmemektedir. Bu doğrultuda, yapay zekânın meydana getirdiği eserler, bizleri, yeni bir hukuki kişilik türü geliştirme sonucuna götürecek olsa dahi, yapay zekâya hak sahipliğinin tanınması gerektiği ifade edilmiştir.¹⁶⁴ Bunun yanında, bir tür

Inventors under US Intellectual Property Law”, *Richmond Journal of Law & Technology*, C. 24, S. 2 (2018), https://jolt.richmond.edu/files/2018/04/Pearlman_Recognizing-Artificial-Intelligence-AI-as-Authors-and-Inventors-Under-U.S.-Intellectual-Property-Law.pdf (Erişim: 15. 04. 2024), s. 34; Yapay zekânın hak sahibi olmasına dair ayrıntılı bilgilendirme için bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 219 vd.

¹⁶³ Elektronik kişilik önerisi için, “2. 2.Yapay Zekânın ve Ürünlerinin Hukukun Nesnesi Olarak Ele Alınması Gerektiğine Dair İleri Sürülen Görüşler” başlığına bakınız.

¹⁶⁴ Bu kabulde, öncelikle, yapay zekâ programının elden çıkarmamış programcının yapay zekânın işvereni olduğu, yapay zekânın meydana getirdiği üründe programcının ikincil kullanım hakkı sahibi olduğu ve yapay zekânın da bu yolla eser sahibi olduğu belirtilerek hak sahipliği sorununa çözüm getirilmiştir. Bu çözüm yapay zekâya hukuki kişilik

sigorta sisteminin de getirilerek olası zararlara karşı, üçüncü kişileri korumaya yönelik çözüm önerisinde bulunulmuştur.¹⁶⁵ Ancak, yapay zekâya yaratıcı nitelikteki ürünleri için, hukuki kişilik tanıyarak hak sahipliği verme, diğer bir deyişle, eser sahipliği yolunu açarak telif hakkı tanıma düşüncesinin kaçınılmaz olduğu bir zaman gelmişse telif hakkı verilmesi gibi meselelerin endişelerimizin en küçüğü olacağı, bu görüşe karşıt olarak ifade edilmiştir.¹⁶⁶

Yapay zekânın hak sahipliğinin var olan hukuk açısından bakıldığında da, fikir ve sanat eserlerine dair düzenleme içeren kanunlarda yasaklanmadığı, mümkün olduğu ve zımnen kabul edildiği ileri sürülmüştür. Bu düşünceye göre, fikir ve sanat eserleri hukuku bakımından bakıldığında, telif hakkı ile ilişkili yasaların yalnızca insanlar tarafından yaratıcı ifadeler üretildiği dönemde ortaya çıktığı için, eser sahiplerinin her zaman “*insan varsayımı*” ile yorumlanmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Ancak bu varsayım, yasaların insan olmayan eser sahiplerini yasakladığı anlamına gelmemektedir. Kanun Koyucuların, eser sahibinin kim olması gerektiği

verme sonucuna götürse bile ürünlerin korunması için bu görüş kabul edilmelidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 618.

¹⁶⁵ Ayrıca, yapay zekânın hukuki sorumluluğu için sigorta sistemi varsayıldığı takdirde bu sistemin olumlu ve olumsuz yönlerine dair ayrıntılı çalışma bilgi için bakınız. Aksoy, *Büyük Veri ile İlişkisi*, s. 31; Davies, “Evolutionary”, s. 617, 618; Perennou, “Issues”, s. 11, 12.

¹⁶⁶ Bilgisayarlara “*kişilik*” değerlendirmesini zorunlu kılan bir bilinç kazandırılıncaya kadar bilgisayar programları sorun olmayacaktır. Bu bilinç bir kez oluşursa, fikri mülkiyet hukukunda yapılması gereken köklü değişiklikler, toplumun genelinde yapılması gereken değişikliklerle karşılaştırıldığında önemsiz kalacaktır. Clifford, “True Creator”, s. 1703; Mekanik zihinlerin zaman yolculuğunu icat etmedikçe, şu anki hukuk düzeninde varlıklarının bir önemi olmadığına dair görüş için bakınız. Grimmelman, “Good Thing”, s. 414, 403.

konusunda sessiz kaldığı, sessizliğin ise yasak anlamına gelemeyeceği savunulmuştur. Bu görüşe göre, yapay zekânın hak sahipliğinin kanunlarda zımnen kabul edildiğinin farkına varılması ve gelişen teknoloji ile değişen yapı dikkate alınarak, insanların yaratıcı emek üzerinde tekele sahip olduğu varsayımının terk edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.¹⁶⁷

Yapay zekânın hak sahipliğini kabul etmek belirsizliği giderecektir. Yapay zekânın “*black box*” oluşu; yapay zekânın programlandıktan sonra kendini güncelleyebilmesinde, ilk halinden farklı özellikler edinmesinde, meydana getirdiği ürün üzerindeki insan izlerinin tespit edilmesindeki zorlukta kendini gösterir. İnsanla ürün arasındaki bağlantıya dair tespit güçlüğü, telif hakkı ile ilgili problemler yaratmakta olup bu problemlerin en kolay çözümünün de yapay zekâyâ hak sahipliği vermek olduğu ifade edilmiştir. Yapay zekâ programı, satıldıktan sonra, güncellenmeye devam etmektedir. Bir süre sonra programcı tarafından yazıldığı ilk halinden farklı bir noktaya ulaşmaktadır. Sonrasında yapay zekâ bir ürün meydana getirdiği takdirde, bu ürün ile programcı arasında bağlantı kurulamayacağı için

¹⁶⁷ Yapay zekânın ürünlerine fikri hak koruması verilmesi ve sahiplere mülkiyet verilmesi gerektiği konusunda bakınız. Abbott, “Protecting CGW in the United Kingdoms”, s. 13, 14; ABD Telif Hakları Yasasında insan yazarlığının açıkça gerekli kılınmadığına dair bakınız. Abbott ve Rothman-Shubov, “Disrupting Creativity”, s. 13; Yazarları, insan olarak varsayılmış olduğuna, ancak Kanunlarda bunun şart olarak belirlenmediğine dair görüşleri için bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 617, 618; Telif hakkı yasaları, yalnızca insanların yaratıcı ifadeler ortaya çıkardığı dönemlerde ortaya çıkmış olup şimdi yapay zekânın yükselişi insanların sahip olduğu yaratıcı tekel üzerinde hak sahibi olmadığı anlamına mı gelecektir. Telif hakkının insan olmayan yazara da genişletilmesi gerekmektedir. Yapay zekânın ürünleri üzerinde beş yıllık sınırlı bir koruma süresi içeren, telif hakkı koruması verilmesine dair görüşleri için bakınız. Thampapillai, “Value”, s. 2, 3, 4.

programcının haklarının korunamamaktadır. Aynı şekilde, yapay zekâ programını satın alan yeni malikin veya kullanım hakkını alan kullanıcının da, ilgili hukuki işlemler sonrasında, yapay zekâ tarafından meydana gelen ürün üzerinde hak sahipliği iddiası bulunabileceği ifade edilmiştir. Kullanıcının veya yapay zekâ sahibinin haklarının korunamama riskinin olduğu bu tür durumlar için geliştirilecek en uygun çözüm olarak, yapay zekânın hak sahipliği yaklaşımı savunulmuştur.¹⁶⁸

Fikri haklar hukukunda, eser sahibi olmak için fiil ehliyetinin şart olmadığı, maddi bir fiille eser sahipliğinin gerçekleştiği bilinen bir kuraldır.¹⁶⁹ Bu kabulden yola çıkılarak, fiil ehliyeti olmayan birine bile eser sahibi olma hakkı verilirken, insandan çoğu açıdan daha donanımlı olan bir varlığa, yapay zekâyâ, hukuki kişilik tanımamanın ve meydana getirdiği eser üzerinde hak sahipliği vermemenin bir çelişki olduğu ifade edilmiştir. Yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünlerin, salt mekanik bir sürecin sonu ya da rastgele seçilen olasılıkların neticesi olmadığı belirtilmektedir. Ortaya çıkan ürünlerin, amaçlanan sonuca varmak için yapay zekânın yaptığı mantıklı değerlendirmeler olduğu ifade edilmektedir. Bu durumda, yapay zekânın yaratıcı ürünleri için telif koruması verilmelidir. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin korunması, yeniliklere ve gelişmelere teşvik edici olacaktır.¹⁷⁰ Aksi halde, yasal koruma alamayıp kamuya mal olabileceği endişesiyle, yapay zekânın insan yazarlığından ayırt edilemeyen

¹⁶⁸ Yapay zekâ tarafından ortaya çıkan ürünün yeni halinin bir işleme eser olup olmadığını sorgulayan ve işleme eserin sahibinin onu yapan kişi olan yapay zekâ olduğunu, orijinal çalışmayı yapan programcının ise yapay zekâ üretimi eserin sahibi olmadığı sonucuna varan görüşe dair bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 614-619; Yakar ve Kınık, “Görsel”, s. 503.

¹⁶⁹ Arslanlı, *Fikri Hukuk*, s. 62, 63; Erel, *Fikir*, s. 52; Tekinalp, *Fikri*, s. 12; Zorlu, “Telif”, s. 337.

¹⁷⁰ Davies, “Evolutionary”, s. 617, 618.

eserleri gizli kalacaktır. Yapay zekânın ürünlerinin eser olarak tanınmaması veya hak sahipliği verilmemesi yasanın, insanları sahteciliğe başvurmasına teşvik edecektir. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünün eser korumasından faydalanamayacağını bilen kişiler resmi makamlar nezdinde, yapay zekânın meydana getirdiği ürünü kendi eseri olarak belirtecektir.¹⁷¹ Bu tür durumların önüne geçmek amacıyla da, yapay zekânın ürünlerine eser koruması verilmeli ve yapay zekâ da hak sahibi olarak tanınmalıdır.

Yapay zekâ tarafından oluşturulan eserlerin sahibinin, yine yapay zekânın kendisi olabileceğine ilişkin görüşün yenilikçi bir yapıda olduğu yadsınamaz. Ancak bu yenilikçi fikrin, aşağıda değineceğimiz bazı temel hususlarda tenkide uğradığı görülmektedir.¹⁷²

¹⁷¹ İnsanların, “*Telif Hakkı Kayıt Bürolarına*” yapay zekâ tarafından yapılan eserleri kendi eseriymiş gibi kaydettirebileceğine dair bakınız. Abbott ve Rothman-Shubov, “Disrupting Creativity”, s. 17, 18); Zarya of Dawn, Kris Kashtanova tarafından yazılan ve Midjourney adlı yapay zekâ kullanılarak resimlenen kısa bir çizgi romandır. ABD Telif Hakları Bürosuna yapılan resmi başvuruda insan yazar olarak Kris Kashtanova olarak bildirim yapıldığından bu kişi eser sahibi olarak kaydedilmişti. Ancak, ABD Telif Hakları Bürosu tarafından, sonradan Midjourney adlı yapay zekâ kullanılarak resimlenen çizgi romana verilen telif haklarının geri alınmasına karar verilmiştir. Kris Kashtanova ise çizgi romanın yapımında kendi seçimlerinin etkili olduğunu ifade ederek hak iddiasını devam ettireceğini belirtmiştir. ABD Telif Hakları Bürosunun gönderdiği 21/02/2023 tarihli mektubun tamamı için bakınız. United States Copyright Office, <https://www.copyright.gov/docs/zarya-of-the-dawn.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024).

¹⁷² Mekanik zihinlerin zaman yolculuğunu icat etmedikçe, şu anki hukuk düzeninde varlıklarının bir önemi olmadığına dair görüş için bakınız. Grimmelman, “Good Thing”, s. 414; Mezei, “Leonardo”, s. 20.

4. 2. 1. Yapay Zekânın Statüsüzlüğü

Yapay zekânın eser sahibi sayılabilmesi için öncelikle bir hukuki statüye ihtiyacı vardır. Yapay zekânın hukuken tanınmadığı bir ortamda yapay zekânın yaratıcı ürünleri üzerindeki hak sahipliği dinlenemeyecektir. Yeni teknolojilerin, telif hakkına dair yasaları kırılğan ve dayandıkları varsayımları modası geçmiş hale getirdikleri belirtilmiştir. Ancak, yeni bir hukuki düzenlemeyle, diğer bir deyişle yeni bir hukuki kurguyla, yapay zekâya hak sahipliği düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.¹⁷³ Hukuk bir kurgudur derken hukukun sınırsız bir kurgu olmadığı, hukukun sadece insanlar arası düzenin devamı için ortaya atılan bir kurgu olduğu gözetilmelidir.¹⁷⁴ Bu kurgu sisteminde, insanlığın düzenini bozacak veya yok edecek çalışmaların yapılması düşünülemez. Kanun insana hizmet için

¹⁷³ Telif hakkı yasalarının teknolojik devrimi kaldıramayacağına, yetersiz olduğuna ve değişime hazır olması gerektiğine dair görüş için bakınız. Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 670.

¹⁷⁴ İkna edici bir dayanak veya ekonomik kanıtlar olmadığı sürece telif hakkı yasasının yapay zekânın algoritmik yaratıcılığını kapsayacak şekilde genişletilemeyeceği belirtilmiştir. Mezei, “Leonardo”, s. 1, 14, 16; Telif hakkı yasasının ne bir paradigma değişikliği için hazır olduğuna, ne de yapay zekâ tarafından üretilen çıktılar için bir korumanın gerekli ve uygun olduğu doğrudur. Telif hakkı yasasının en temel unsuru, insanla derinden bağlantılı olduğu görüşüne ve insan yazarlığının, telif hakkının yazar merkezli paradigması olduğu, bu paradigmanın korunması gerektiğine, insan zihninin ifadelerinin korunacağına dair görüşleri için bakınız. Mezei, “Nothing”, s. 1, 3; Telif hukukunun, bu haliyle, yapay zekâ sistemiyle başa çıkmaya hazır olmadığına dair ve önerilen çözüm modeline dair bakınız. Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 718, 726.

vardır ve yasanın amacı makineleri korumak değildir, olmamalıdır.¹⁷⁵ Yapay zekânın şimdiden kabarık olan tehlikeli davranışlar listesinde son aşama, insan kontrolünden çıkmaktır. Bu nedenle insan düzenin devamı için yapay zekâyâ bağımsız kişilik tanınması kabul edilemez, ancak ürettiği ürünlerin insan yararına kullanılması için de gerekli korumanın sağlanması gerekir. Kanun yapıcı kimi teşvik edeceğini iyi tespit etmelidir. Makineyi mi makinenin arkasındaki insanı mı teşvik edecektir. Makineyi teşvik edecekse makinenin bu jesti anlayamayacağını, buna ihtiyacı olmadığını da bilmesi gerekir.¹⁷⁶

Fikri mülkiyet hukukuna konu olabilecek şekilde; eser, buluş, faydalı model, tasarım vb. gibi yaratıcı ürünler üretiyor diye insan dışında bir varlığa hukuki kişilik ve bunun sonucu olan ürünlerde hak sahipliğinin verilmemesi gerektiği, hukuki kişilik için bu özelliklerin tek başına yeterli olmadığı, hukukun ceza hukuku, anayasa hukuku, vergi hukuku, medeni hukuk gibi dallarının da olduğu gözetilerek bütüncül bir hukuki çözümün ele alınması gerektiği ifade edilerek yapay zekânın hak sahipliğine dair yaklaşım eleştirilmiştir.¹⁷⁷

Yapay zekâyâ, eser sahipliğinin tanınması için bir kişilik tanındığı varsayılsa bile, yapay zekâ tarafından veya yapay zekâyâ karşı fikri hakların ihlali halinde sorumluluğun nasıl dağıtılacağı konusunda belirsizlikler bulunmaktadır. Yapay zekânın ürettiği ürün eser olarak kabul edilse ve eserin sahibinin de yapay zekânın kendisi olduğu kabul edilerek yapay zekâyâ hak sahipliği verilse bile, yapay zekânın haklarının ihlal edildiği

¹⁷⁵ Yasalar insanlar tarafından ve insanlar için yapılmıştır. Eidenmüller, “The Rise of Robots”, s. 1; Zimmerman, “Minds”, s. 27.

¹⁷⁶ Çözüm üretmek için teşviklere ihtiyaç duymadıkları sürece fikri mülkiyet haklarını yapay zekâlara tahsis etmek mantıklı olmayacağına dair bakınız. Chiabotto, “Non-Human”, s. 7.

¹⁷⁷ Chiabotto, “Non-Human”, s. 17.

hallerde, yapay zekânın ihlal edilen hakkının peşine düşebilecek, hakkın izini sürebilecek ve ihlal tespiti halinde dava açacak yeterli zekâyâ sahip olup olmayacağı belirsizdir. Yapay zekânın telif hakkı, üçüncü bir kişi tarafından ihlal edilebilir. Bu halde, yapay zekânın bu hakkını kimin aracılığı ile kullanacağı, bir temsilci seçmeyi tercih edecekse, yasal temsilcisini nasıl tayin edeceği veya yapay zekânın kendisinin üçüncü kişilerin telif hakkını ihlali halinde yapay zekânın sorumluluğuna nasıl gidilebileceği meselelerinin çözülmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁷⁸

¹⁷⁸ Yapay zekâlara hak sahipliği tanılsa bile yapay zekâ bu hakların kullanımı konusunda eksik kalmaktadır. Örnek olarak; “AIVA” verilebilir. AIVA’nın ürünlerinin telif hakları koruması; Fransız ve Lüksemburglu gerçek kişi sanatçıların kayıtlı olup eserlerinin korumasını sağladığı SACEM’de kendi adına sağlanmaktadır. Ancak, AIVA bir yapay zekâ olarak kendi başına telif hakkını koruyamamakta, haklarının getirdiği maddi getiriden faydalanamamakta ya da ürettiği eserlerin başka telif haklarına tecavüz niteliğinde olması halinde meydana gelebilecek muhtemel zararları tazmin edememektedir. AIVA hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. AIVA, <https://www.aiva.ai/> (Erişim: 15. 04. 2024); Lüksemburg Hak Sahipleri Danışma Komitesi raporunda, SACEM’de AIVA isimli yapay zekâ kaydı olduğu belirtilmişse de bu kaydın gerçek yazarın, bestecinin veya yayıncının takma adı olduğu belirtilmektedir. Diğer bir anlatımla, yapay zekânın hak sahibi olarak tanındığı şeklinde yorumlanamayacağına dair bakınız. Bulayenko ve öte., “AI Music Outputs”, s. 52, 56; Perry ve Margoni, “Music”, s. 21; Makine ihlalin izini sürmek ve buna karşı dava açmak için yeterli zekâyâ sahip olacak mı sorusuna cevap arayan yazarın görüşleri için bakınız. Pratap Devarapalli, “Machine Learning to Machine Owning Redefining the Copyright Ownership from the Perspective of Australian, US, UK and EU Law” (bundan sonra: Redefining), *European Intellectual Property Review*, C. 40, S. 11 (2018), <https://ssrn.com/abstract=3293518> (Erişim: 15. 04.

Şüphesiz ki, kanunen düzenleme yapılırsa, hukuki kişiliğe sahip bir yapay zekânın, meydana getirdiği ürün üzerindeki hak sahipliği; şu anki duruma göre daha kolay ele alınabilir. Yapay zekâya gerçek kişilik benzeri bağımsız bir hukuki kişilik verilebilir. Yapay zekâya tüzel kişilik verilebilir. Bu olasılıklara ek olarak, gerçek kişilerin eser sahibi olabilmesine dair kabul değiştirilip tüzel kişilerin eser sahipliği de kabul edildiği takdirde yapay zekâ meydana getirdiği üründe hak sahibi olarak tanınabilir. Bu düzenlemeler yapıldığı takdirde, yapay zekânın hak sahipliğine dair görüş daha dikkate alınabilir.

Sonuç olarak yapay zekâya hukuki kişilik tanımak, tek başına, yapay zekânın, eser sahibi olabilmesini sağlayamamaktadır. Bunun yanında, bir sonraki başlıkta ele alacağımız üzere, eserin kaynağının insan olduğu algısında ve hususiyet şartı konusunda değişiklikler yapılması gerekmektedir.

4. 2. 2. İnsan Yazarlık Varsayımı

Yapay zekâ ürünleri üzerinden, yapay zekânın kendisine hak sahipliği verilmesi hususunda, ülkelerin hukukunun ve uluslararası hukukun elverişli olmadığı eleştirisi yapıldığını ifade etmiştik. Ancak yapay zekânın hukuk dünyasına adım atmasının önündeki ilk engel olan hukuki kişilik zırhının yapay zekâya verildiği ve yapay zekânın bir statüye kavuştuğu düşünülse bile, diğer bir deyişle, hukuki elverişlilik sağlansa bile, yapay zekânın eser sahipliği sorunu hemen çözülememektedir. Yapay zekâya hukuki kişilik tanınması çözümü; eser sahibinin sadece gerçek kişi olarak kabul edildiği

2024), s. 9, 10; “*Society of Authors, Composers and Publishers of Music*”, diğer bir deyişle “*SACEM*” hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. SACEM, <https://repertoire.sacem.fr/en/results?filters=parties&query=AIVA#search> Btn (Erişim: 15. 04. 2024).

hukuk sistemlerinde, yapay zekâya eser sahipliği zırhının verilmesi için yeterli bir çözüm olamamaktadır.¹⁷⁹

Karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde inceleme yapıldığında; ülkelerin hukuk kurallarının, yapay zekâ ürünlerinin eser olarak kabulüne ve bu ürünler için yapay zekâya hak sahipliği verilmesine elverişli olmadığı anlaşılabacaktır. Eser sahipliği için eseri insanla bağdaştıran fikri çaba ve

¹⁷⁹ Yasalar insanlar tarafından ve insanlar için yapılmıştır. Eidenmüller, “The Rise of Robots”, s. 1; Telif hakkı yasasının insanlığın ilerlemesini engellememesi, desteklemesi gerektiği gerçeği, Anayasanın desteklediği bir gerçektir. Telif hakkı yasaları, insan yaratıcılığını teşvik etmek anlamına gelmektedir. Edebi ve sanatsal alanda, yapay zekâ tarafından daha fazla üretim yapılması için teşvik yaratması, aslında insan ilerlemesi için bir tehdit anlamına gelmektedir. Makine yapımlarının telif hakkı da reddedilmelidir, çünkü makineler çalışmalarından sorumlu tutulamazlar, oysaki telif hakkı ve telif hakkı sahibi kişinin çalışmasının sorumluluğu tarihsel olarak el ele gitmiştir. Kısacası kanun makine imalatlarını korumamalıdır. Gervais, “Author”, s. 2105, 2106; Grimmelman, “Good Thing”, s. 411; Kavita Bahoran, *AI-Generated Artworks: Challenging The Traditional Notions of Copyright? (bundan sonra: AI-Generated Artworks)*, Tilburg Üniversitesi, Tilburg 2020, <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=151211> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 37-50; Romantik yazarlık kavramı ölmüş olabilir, ancak “insan özgünlüğü” diye bir gerçeklik hala yaşıyor. Telif hakkı yasalarına, bir yatırım koruma programı gözüyle bakılmamalıdır. Son zamanlarda bazı ülkelerin keskin bir yapay zekâ yarışına girmiş olması, ortaya çıkan eserlerin acil korunması ihtiyacını meşrulaştıramayacaktır. Sırf algoritmik üretime koruma sağlamak için, orijinallik/hususiyet kriterinden insan faktörü çıkarılamaz. Mezei, “Nothing”, s. 11.

hususiyet ölçütünün arandığı ve bu kavramların yeniden düzenlenmesi gerektiği ifade edilmektedir.¹⁸⁰

ABD hukuk sisteminde yapılan incelemede, eser sahipliğinin, orijinal ürünü meydana getiren kişiye ait olduğu kabul edilmektedir. Ancak, Anglo-Amerikan hukuk sisteminde eser sahibinin kişiliğini eserine yansıtması temel unsur olarak aranmamaktadır. Hususiyetin ABD'deki görünümü “*orijinallik doktrini*” veya özgünlük olarak adlandırılmaktadır. Önceleri “*Sweat of Brow*”, diğer bir deyişle, biraz çabayı yeterli gören “*alinteri doktrini*” hakim görüş olarak kabul edilmiştir. Alinteri doktrini; daha sonra yerini, çabanın/emeğin yanına, sabitlemeyi, başka eserden kopyalanmamayı ve asgari düzeyde yaratıcılığı arayan “*orijinallik doktrinine*” bırakmıştır. ABD’ de “*Work Made for Hire*” hukuki kalıbıyla ile işveren veya sipariş veren de eser sahibi olmaktadır. Tüzel kişilerin doğrudan eser sahibi olmalarına izin veren bu hüküm de bile, eserin kaynağının insan olması gerektiği kabul edilmiştir. Sipariş veren veya işveren ile yapılan sözleşmenin karşı tarafının gerçek insan olması gerekmektedir. Çabanın/emeğin yanına, sabitlemeyi, başka eserden kopyalanmamayı ve asgari düzeyde yaratıcılığı sağlayan gerçek kişi veya “*Work Made for Hire*” doktrini ile işveren veya sipariş veren “*gerçek veya tüzel kişinin doğrudan*”

¹⁸⁰ Yapay zekâ sistemleri tarafından meydana getirilen yaratımların ulusal ve uluslararası telif yasaları ve düzenlemeleri uyarınca, yaratıcılık kriterinde eser koruma şartlarının sağlandığı, ancak tartışma yaratan hususun, eser sahipliğini gerçek kişi olarak insana atfeden hususiyet (orijinallik) kriterinde olduğuna dair bakınız. Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 107 vd.; Mezei, “Leonardo”, s. 19; AB, ABD ve Avustralya; yazarı insanla eşitlemekte olduğu için, yapay zekânın meydana getirdiği ürünleri üzerinde yapay zekânın doğrudan hak sahipliği konusunda hukuki elverişsizlik vardır. Ramalho, “Artistic”, s. 12, 13.

eser sahibi olduğu kabul edilmektedir.¹⁸¹ ABD’de görülen, “*Feist & Rural*” olarak bilinen mahkeme kararından sonra, eserin sahibinin kişilik özelliğini yansıtmaması gerektiği hususuna ağırlık verilmiştir. Böylece, ABD’nin, Kara Avrupasının ve Türk hukukunun kabul ettiği eser sahibinin kişiliğine ağırlık veren hususiyet görüşüne ağırlık verildiği ifade edilmektedir. Kara Avrupası hukuk sisteminde, Anglo-Amerikan ülkelerine nazaran, eser sahibinin kişiliğini eserine yansıtmaması daha çok aranmaktadır. Bu nedenle Kara Avrupası hukuk sisteminde, eser sahibinin kişiliğine ağırlık veren hususiyet aranmaktadır. Eserin sahibinin, esere kişiliğini yansıtmaması gerektiği görüşü, Kara Avrupası hukuk sisteminde yaygındır. *Feist Publications ve Rural Telephone Service Company Inc.* 499 U. S. 340 (1991) davası incelendiğinde, eser sahipliğinin kişisel yaratıcılık içerdiği, bunun da insana özgüllük anlamına geldiği ifade edilmiştir.¹⁸²

¹⁸¹ Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 110; Cahit Suluk, *Çalışan Buluşları Hukuku (bundan sonra: Çalışan)*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, 2020, s. 145 vd.; Ayrıntılı bilgi için bakınız. Karademir, *Çalışanlar*, s. 62 vd.

¹⁸² Abbott ve Rothman-Shubov, “Disrupting Creativity”, s. 13; Hususiyetin farklı ülkelerde ele alınışını inceleyen çalışma için bakınız. Ateş, *Eser*, s. 74; Özgünlük ve yaratıcılığın “*Feist*” kararı sonrası değiştiiğine ve bu değişimin bilgisayarlar yazarlık verilmesini zorlaştırmış olduğuna dair yorumuna ilişkin olarak bakınız. Bridy, “Coding Creativity”, s. 7, 8; Kıta Avrupası ve Anglo Amerikan ülkelerindeki hususiyet seviyelerine dair ayrıntılı bilgi için bakınız. Frosio, “Four Theories”, s. 12; Gervais, “Feist”, s. 954 vd.; Yasalar insanlar tarafından ve insanlar için yapılmıştır. Eidenmüller, “The Rise of Robots”, s. 1; Gervais, “Author”, s. 2105, 2106; Guadamuz, “Electric”, s. 15; Mezei, “Leonardo”, s. 15; AB, ABD ve Avustralya; yazarı insanla eşitlemektedir. Ramalho, “Artistic”, s. 16; ABD’de eser sahipliği hakkında bilgi veren madde olan 17 USC 201’e bakınız. Ayrıntılı bilgi için bakınız. United States Code, Title 17- Copyrights, Chapter 2- Copyright Ownership and Transfer, Section 201-

ABD’de yapay zekâ üretimi ürünlerin telif hakkına tabi olmasına engel olan düzenlemenin bir kanuni düzenlemede açıkça yer almadığı, ABD’de telif haklarının korunmasından sorumlu ve görevli olan ana idari kurum ABD Telif Hakları Ofisi, orijinal adıyla “*The United States Copyright Office*” tarafından yapıldığı ifade edilmiştir. Amerikan Telif Hakları Ofisi Uygulamaları’nın, orijinal adıyla *Compendium of U. S. Copyright Office Practices* 300. bölüm, 306. nolu kısımda, Ofis tarafından sadece bir insan tarafından meydana getirilen orijinal fikri ürünlerin eser olarak tescil edilebileceği açıkça belirtilmiştir.¹⁸³ Böylece, yapay zekânın

Ownership Of Copyright, 17 USC 201, *United States Government Publishing Office*, <https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2022-title17/USCODE-2022-title17-chap2-sec201/context> (Erişim: 15. 04. 2024); ABD’de eserin sabitlenmesi gerektiği hakkında bilgi veren madde olan 17 USC 102’ye bakınız. Ayrıntılı bilgi için bakınız. United States Code, *Title17- Copyrights, Chapter 1, Subject Matter and Scope of Copyright, Subject Matter of Copyright: In General, Section 102- Ownership Of Copyright, 17 USC 102*, *United States Government Publishing Office*, <https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2022-title17/USCODE-2022-title17-chap2-sec201/context> veya <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/102> (Erişim: 15. 04. 2024); Yaratıcılığın insan kökenli olduğuna dair diğer bir emsal dava için bakınız. US Supreme Court, *Burrow-Giles Lithographic Company-Sarony* 111 US 53 (1884), *JUSTIA*, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/111/53/> (Erişim: 15. 04. 2024); Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Yorumu*, s. 64; Feistle ilgili olarak bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 26 vd.; ABD hukukuna dair bakınız Yılmaztekin, “Koruma”, s. 1530.

¹⁸³ ABD Telif Hakları Yasasında insan yazarlığının açıkça gerekli kılınmadığına dair bakınız. Abbott ve Rothman-Shubov, “Disrupting Creativity”, s. 13, 17; İnsan yazarlık şartını arayan örnek mahkeme kararlarına dair ayrıntılı bilgi için bakınız. Bridy, “Coding Creativity”, s.

18 vd.; 1976 ABD Telif Hakkı Yasası, yazarlık kavramını tanımlayan veya insan yazarlık şartını arayan herhangi bir açık yasal hükmü içermediği, ancak Telif Hakkı Yasası amaçları doğrultusunda kimin veya neyin yazar olabileceği nihai olarak anayasal bir sorun olduğuna dair bakınız. Chiabotto, “Non-Human”, s. 8; Devarapalli, “Redefining”, s. 6 vd.; Guadamuz, “Electric”, s. 17; Kop, “Public Domain”, s. 22; Nina I. Brown, “Artificial Authors: A Case for Copyright in Computer-Generated Works” (bundan sonra: CGW), *The Columbia Science & Technology Law Review*, C. 20, S. 1 (2018), <https://journals.library.columbia.edu/index.php/stlr/article/view/4766> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 27, 28; Ayrıca, “*Trademark Cases*” olarak bilinen ABD Yüksek Mahkeme Marka Davalarında, telif hakları koruması elde edebilecek ürünlerin sadece insan beyninin fikri çalışmasının ürünleri olabileceği belirtmiştir. US Supreme Court, *Trademark Cases*, 100 U. S. 82 (1879), *JUSTIA*, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/100/82/> (Erişim: 15. 04. 2024); 2021 tarihli, Amerika Birleşik Devletler Telif Hakları Bürosu’nun uygulamalarının açıklandığı belgenin 300. Bölüm, 306. kısmında açıkça telif hakları korumasının sadece insanların çalışmalarına tanınacağı belirtmektedir. *Telif hakkı yasası yalnızca “zihnin yaratıcı güçlerinde temellenen”, “fikri emeğin meyvelerini” korur.* Orijinali hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. United States Copyright Office, “Compendium of U. S. Copyright Office Practices 1984”, Third Edition, 2017, Bölüm: 300, Paragraf: 306, *US Copyright Office*, <https://www.copyright.gov/comp3/docs/compendium.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024); Zarya of Down, Kris Kashtanova tarafından yazılan ve Midjourney adlı yapay zekâ kullanılarak resimlenen kısa bir çizgi romandır. ABD Telif Hakları Bürosuna yapılan resmi başvuruda insan yazar olarak Kris Kashtanova olarak bildirim yapıldığından bu kişi eser sahibi olarak kaydedilmişti. Ancak, ABD Telif Hakları Bürosu tarafından, sonradan Midjourney adlı yapay zekâ kullanılarak resimlenen çizgi romana verilen telif haklarının geri

işleyişi sonucu ortaya çıkan yaratıcı nitelikli ürünlerle; salt mekanik bir sürecin sonucu olarak ortaya çıkmış sıradan çalışmalar ile tesadüfî seçimlere dayanan çalışmalar aynı kefeye konulmuş ve Telif Hakları Ofisi tarafından tescil edilemeyeceği belirtilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Kaliforniya'da, görülmüş olan, eser sahipliğinin, insan bilinci kökenli olması gerektiğine dair, *Naruto v. Slater* davası, yapay zekânın hak sahipliği hususunda incelenmeye değerdir. Telif hakkı konusunda, insan dışı bir varlığa dava hakkı verilemeyeceğini ifade etmesi açısından önemli bir emsal davadır. Mahkeme tarafından; ABD'de uygulanan Telif Hakları Kanununun, hayvanlara açıkça mahkemelerde taraf olma hakkı, dava hakkı vermediğini ve hayvanların Kanun kapsamında davacı olma ehliyetinin olmadığına hükmedilmiştir.¹⁸⁴ Bu halde, ABD'de yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde insanla bağlantı tespit

alınmasına karar verilmiştir. Kris Kashtanova ise çizgi romanın yapımında kendi seçimlerinin etkili olduğunu ifade ederek hak iddasını devam ettireceğini belirtmiştir. ABD Telif Hakları Bürosunun gönderdiği 21/02/2023 tarihli mektubun tamamı için bakınız. United States Copyright Office, <https://www.copyright.gov/docs/zarya-of-the-dawn.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024).

¹⁸⁴ Hayvanların eser meydana getiremeyeceğine dair bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 119; *Naruto v. Slater* kararın tam metni için bakınız. *Naruto v. Slater*, ABD 9. Bölge Temyiz Mahkemesi, 888 F. 3d 418 (Ninth Circuit 2018), US Court, <https://cdn.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2018/04/23/16-15469.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024); Makinelerin, hayvanların, robotların eser meydana getiremeyeceğine dair bakınız. Öztan, *Fikir*, s. 87; Hayvan bir maymuna kamera kullanılmasının öğretildiği, fotoğraf çekilmesi için gerekli eğitimin verildiği hallerde çektiği fotoğrafın eser sahipliği ile bilgisayarın eser sahipliği arasındaki karşılaştırma için bakınız. Lambert, "Selfies", s. 4.

edilemediği hallerde, yapay zekânın da hak sahipliği iddiası dinlenebilir sayılamayacak ve reddedilecektir.

Avustralya hukuk sisteminde yapılan incelemede, 1968 tarihli, Avustralya Telif Hakları Yasasının 35. maddesinin 2. fıkrasında, eser sahibinin kişi olarak tanındığı belirtilmiştir.¹⁸⁵ Avustralya’da görülen, Acohs Pty Ltd ve Ucorp Pty Ltd. isimli davada ele alındığı üzere, sadece insanların eser sahibi olabileceği belirtilmiştir. Bu durumda, yapay zekânın hak sahipliği tanınmamaktadır.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Ayrıntılı bilgi için Avustralya Telif Hakları Yasası Bölüm 3 (32 ve 33)’ e bakınız. Australia Copyright Act 1968, Part 3 Copyright in Original Literary, Dramatic, Musical and Artistic Works, *Federal Register of Legislation*, <https://www.legislation.gov.au/Details/C2021C00044> (Erişim: 15. 04. 2024); Devarapalli, “Redefining”, s. 5; Güçlütürk ve Cankat, “Mesele”, s. 205; Avustralya telif hakkı hukuku hakkında daha fazla bilgi almak için, Avustralya Telif Hakkı Konseyinin yayınladığı bilgi notuna bakılabilir. The Australian Copyright Council (ACC), “Ownership of Copyright”, *The Australian Copyright Council (ACC)*, <https://www.copyright.org.au/browse/book/ACC-Ownership-of-Copyright-INFO058> (Erişim: 15. 04. 2024).

¹⁸⁶ Davayı ele alan ve yapay zekâ ürünlerine hak sahipliği için yatırımcının korunmasına dair çözümü ele alan çalışması için bakınız. Jani McCutcheon, “The Vanishing Author in Computer Generated Works: A Critical Analysis of Recent Australian Case Law” (bundan sonra: Vanishing Author), *Melbourne University Law Review*, C. 36 (2013), <https://ssrn.com/abstract=2297192> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 958-964; Avustralya’da görülen bir davada, sadece insanların eser sahibi olabileceği, yapay zekânın ne tek başına ne de ortak yazar olarak eserde hak sahibi olmasının kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Kaynak kodun ortak yazarlığı davasında; Mahkeme, bilgisayarın müdahalesiyle oluşturulmuş eserin, insan tarafından oluşturulmadığını kabul edip telif

Avrupa Birliği Adalet Divanı diğer bir deyişle “*Court of Justice of the European Union*”, kısaca “*CJEU*” veya ABAD tarafından, 2009 yılında “*Infopaq*” olarak bilinen bir davada verdiği karar incelendiğinde, fikri ürünün eser sayılabilmesi için eser sahibinin fikri çalışmasının sonucu olması, yazarın kendi kişisel dokunuş damgasını yansıtmayı, özgür ve yaratıcı seçimler yaparak yaratıcı yeteneklerini özgün şekilde ifade etmesi gerektiğine hükmettiği anlaşılmıştır. Böylece, Avrupa Birliğine dahil ülkelerde görülecek davalarda, emsal olarak alınmak üzere, hususiyetin tespiti için bir standart belirlenmiş oldu.¹⁸⁷ Yine, aynı şekilde, Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından 2011 yılında karar verilen “*Painer*” davası da incelenmeye değerdir. Buna göre, bir ürün, makine aracılığıyla oluşturulsa bile, bu eserin temel taşıyı oluşturan fikrin yaratılması, icrası ve düzeltilmesi aşamalarında insan yaratıcılığının ortaya konulması ve eser sahipliğinin gerçek kişilik çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Söz konusu ürün; yazarın kişiliğini yansıtıyorsa, entellektüel birikimi sonucuysa, özgür ve yaratıcı seçimlerin mevcutsa eser sayılabilecektir. Üründe yazarın

hukuku bakımından korunacak bir hakkın bulunmadığına karar vermiştir. Bu karar kaynak kodun meydana getirdiği ürünün korunamaması riskini doğurmuştur. İlgili dava için bakınız. Federal Court of Australia, “*Acohs Pty Ltd ve Ucorp Pty Ltd*”, *JADE*, <https://jade.io/article/262011> (Erişim: 15. 04. 2024).

¹⁸⁷ “*Personal touch stamp*” kişisel dokunuş damgası demektir. Dava, medya takip ve analizi hizmeti sağlayan Infopaq International şirketinin hazırladığı haber özetlerinin eser sahiplerinin rızası olmaksızın kullanılmasının çoğaltma hakkını ihlal ettiğine ilişkin olarak ačílmıřtır. Infopaq kararı için bakınız. Court Of Justice of the European Union, Case C-5/08, *Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening* ECLI: EU: C: 2009: 465, *InfoCuria*, <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-5/08> (Eriřim: 15. 04. 2024); Yılmaztekin, *Sahipliđi*, s. 89 vd.

kişiliğine işaret edildiğinden hak sahibi olarak gerçek kişi belirlenecektir.¹⁸⁸

Japonya’da ve Almanya’da ise, gerçek kişinin eser sahibi olabileceğine dair hukuki kabullerin varlığı sebebiyle, telif hakkı sahipliğine dair kurallarda değişikliğe gidilmedikçe, şu an için, yapay zekânın hak sahibi olması mümkün değildir.¹⁸⁹

Kara Avrupası hukuk sistemine dahil ve hususiyeti fikir ve sanat eserleri hukukunun yapı taşlarından biri olarak gören Fransa hukuku incelendiğinde, yapay zekânın üreticisi olduğu ürünlerin eser niteliğinde kabul edilmemektedir. Eser sahipliği gerçek kişi üzerinden tanımlandığı için, yapay zekâyâ hak sahipliği verilemeyeceği anlaşılmaktadır.¹⁹⁰

Hong Kong, Güney Afrika, İrlanda, Yeni Zelanda ve Birleşik Krallık ülke hukuklarına bakıldığında ise, gerekli düzenlemeyi yapana hak sahipliği

¹⁸⁸ Infopaq davasıyla aynı doğrultuda olan diğer emsal dava için bakınız. Serbest fotoğrafçı olan Eva-Maria Painer’ın fotoğrafını çektiği bir çocuğun kaybolması üzerine bulunması amacıyla ve bulunduktan sonra da haberlerde, onun izni alınmadan, Painer’a ait fotoğrafların kullanılması üzerine dava açılmıştır. Yazarının kendi entelektüel eseri olması durumunda fotoğrafın korunduğunu, yazarının üretiminin çeşitli noktalarında ve çeşitli şekillerde özgür ve yaratıcı seçimler yapabildiği ve böylece yarattığı esere “*kişisel dokunuşu*” damgasını vurabildiği, dava konusu fotoğraf bağlamında, entelektüel yaratımın yazarın kişiliğini yansıttığı sürece telif hakkıyla korunabileceğine ilişkin dava hakkında bakınız. Court of Justice of the European Union, Case C-145/10, Eva-Maria Painer v Standard Verlags GmbH and Others, 2011, *InfoCuria*, <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?&num=C-145/10> (Erişim: 15. 04. 2024); Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 123 vd.; AB hukuku düzenlemelerine dair bakınız. Yılmaztekin, “Koruma”, s. 1525-1530,

¹⁸⁹ Japonya ve Almanya’daki hukuk sistemine dair yorumları hakkında bakınız. Yamamoto, “Copyright”, s. 9.

¹⁹⁰ Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 22-24, 61.

verilmesi gerektiği hususlarından bahsedilmiştir. Kastedilenin insan kaynağından üretilen eser olduğu ve gerçek kişinin hak sahipliği üzerinde durulduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, Birleşik Krallık hukukunda da “*Work Made for Hire*” modeline benzer bir düzenleme mevcuttur. İşçinin çalışması sırasında, işçi tarafından ortaya konan fikir ve sanat eserlerindeki hak sahipliğinin, sözleşmede aksi yönde hüküm öngörülmemişse, işi gördürene “*gerçek veya tüzel kişiye*” ait olacağı kabul edilmiştir. Tüzel kişilerin doğrudan eser sahibi olmalarına izin veren bu hüküm de bile, eserin kaynağının insan olması gerektiği kabul edilmiştir.¹⁹¹ Birleşik Krallık’ta “*yapay zekâ tarafından oluşturulan eser*” ifadesi doğrudan kullanılmamış ve Birleşik Krallık Kanunlarında, “*bilgisayar tarafından oluşturulan eser*” ve “*bilgisayar yardımıyla oluşturulan ürün*” ayrımı yapılmıştır. “*Bilgisayar tarafından oluşturulan eser*” için “*computer-generated work*” ibaresi kullanılmıştır.¹⁹²

¹⁹¹ İngiltere’de kabul edilen 1988 tarihli Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Kanunu (CDPA) m. 11 (2), m. 9/ (3), m. 9/ (1) maddeleri ve ayrıntılı bilgi için bakınız. Copyright, Design and Patent Act (1988), *UK Legislation*, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (Erişim: 15. 04. 2024); Lambert, “Selfies”, s. 3; Ülkelerin düzenlemelerine dair bakınız. Mezei, “Leonardo”, s. 15; Ramalho, “Artistic”, s. 17.

¹⁹² 1988 tarihli CPDA ile mülga olan Copyright Act (1956-UK-Birleşik Krallık) için bakınız. Copyright Act 1956, *UK Legislation*, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Eliz2/4-5/74/introduction/enacted> (Erişim: 15. 04. 2024); Gerekli düzenlemeleri yapma kavramı ve yazarlık kavramlarının Birleşik Krallık Telif Hakkı, Tasarım ve Patent Yasası olan CDPA m. 9/ (3) ve CDPA m. 9/ (1) maddelerinde nasıl ele alındığına ve CDPA hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Copyright, Design and Patent Act (1988), *UK Legislation*, [https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/ contents](https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents) (Erişim: 15. 04. 2024); Guadamuz, “Electric”, s. 11.

Fikir ve sanat eserleri hukuku alanında temel nitelikte uluslararası bir sözleşme olan Bern sözleşmesinde, eser sahibi tanımına yer verilmemiş olması, ülke hukuklarında benimsenen, eser sahibinin, sadece insan olabileceğine dair bakış açısının benimsendiği yönünde yorumlanmaktadır. Bu nedenle yapay zekânın kendisine, yapay zekâ çıktısı üzerinde herhangi bir hak sahipliği imkanının verilmediği sonucu çıkarılmıştır.¹⁹³ Bern

¹⁹³ Bern Sözleşmesi için bakınız. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, *WIPO*, <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/> (Erişim: 15. 04. 2024); Ginsburg, “People not Machines”, s. 91; “Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesinde Değişiklik Yapan ve 1979'da Tadil Edilen Paris Metnine Katılmamızın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanuna” bakınız. Kanun No: 4117, Kabul Tarihi: 7.7.1995, RG: 12.07.1995- 22341 sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22341.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024); Telif hakkı kanunları ve uluslararası telif hakkı anlaşmaları, fikri hukuk sisteminin en önemli unsurlarından birini, yani “*eser sahibi*” veya “*author*” kavramını tanımlamamıştır. Bern Sözleşmesinde; vatandaşlığın yalnızca insan bireylere verilebileceği, yazarların birlik üye devletlerinin vatandaşları olmalarını şart koşulduğu ileri sürülerek, sözleşme kapsamında, insan yazarlığının varsayıldığı sonucuna varılmıştır. Hem “*İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*” hem de “*Birleşmiş Milletler Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinde*” insan hakları “*herkese*”, diğer bir deyişle “*insan*” olan herkese verilmektedir. ABAD çeşitli davalarda, yazarların entelektüel yaratımlara kişisel dokunuşlarını yansıtmalarına, telif hakkı koruması verilebileceğine karar vermiştir. Ticari Marka Davalarından bu yana, ABD mahkemeleri davalarında sıklıkla “*zihninin yaratılması*” ifadesini kullanırlar. Bu bağlamda, genel görüş, insan zihnine atıfta bulunulduğu yönündedir. Mezei, “Nothing”, s. 8.

Sözleşmesi, Kıta Avrupası hukuk sistemiyle paralel bir algıya sahip olduğu için, eser sahibinin eser üzerindeki manevi haklarının, bireysel yaratıcılık faaliyetlerinin önemini ön plana çıkarmaktadır. Bu da insan dışındaki varlıklara eser sahipliğinin tanınmaması sonucunu doğurmaktadır.¹⁹⁴ Ancak, farklı bir görüşe göre; Bern gibi, WIPO, TRIPS anlaşmaları incelendiğinde eser sahibi tanımına yer verilmemesi, eser sahibinin “*insan*” olmasının şart koşulmadığı anlamına gelecektir. Dolayısıyla eser sahibinin kim olabileceği, gerçek kişi mi, tüzel kişilik mi, sui generis bir kişilik mi olduğu hususunun ulusların takdir yetkisine bırakıldığı da ileri sürülmüştür.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Ginsburg, “People not Machines”, s. 91; Yazarların, tüzel kişi olmayıp sadece gerçek kişi olduğu hakkındaki görüşleri ve Bern Sözleşmesinin yorumu için bakınız. Ricketson & Ginsburg, *Berne*, s. 358.

¹⁹⁵ Chiabotto, “Non-Human”, s. 7; Eidenmüller, “The Rise of Robots”, s. 1; Gervais, “Author”, s. 2105, 2106; Karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde yapılan inceleme için bakınız. Lorenzoni, “Solution”, s. 28; WIPO Icralar ve Fonogramlar Andlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Kanun No. 5646, Kabul Tarihi: 2/5/2007, RG 08. 05. 2007-26516 sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070508-8.htm> (Erişim: 15. 04. 2024); WIPO Telif Hakları Andlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanuna bakınız. Kanun No: 5647, Kabul Tarihi: 2/5/2007, Milletlerarası Anlaşma Karar Sayısı: 2008/13597, RG 14. 05. 2008-26876 sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/05/20080514-1.htm> (Erişim: 15. 04. 2024); Uluslararası sözleşmelerdeki yazar tanımı konusundaki sessizlik; yazarın manevi hakları, eserin korunma süresi gibi madde hükümleriyle insan yazarlık varsayımına yol açmıştır. Ramalho, “Artistic”, s. 14; Bu uluslararası sözleşmelerin ortak alanlarının, yazarlığın insan alanı olduğu düşüncesinde olduğu tespiti için bakınız. Thampapillai, “Value”, s. 4, 20; 1996 tarihli WIPO bünyesinde hazırlanan WIPO Telif

Bilgisayar programlarının korunmasına dair Avrupa Birliğinin 2009/24/EC sayılı Direktifi'nde üye devletlerin mevzuatlarının elverdiği ölçüde, tüzel kişinin eser sahibi olarak belirlenebileceği şeklinde yorumlanmaktadır. Direktifle, tüzel kişilerin eser sahibi olup olmayacağı üye devletlerin takdirine bırakılmıştır. Bu direktifin kabulü ve “*Work Made for Hire*” modeli kapsamında; “*yapay zekâya tüzel kişilik verilmesi halinde*” yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünlerde hak sahipliği verilmesi mümkün olabilir. Ancak gerçek veya tüzel kişi şeklinde bir hak sujesi olmayan yapay zekânın meydana getirdiği ürün üzerindeki hak sahipliği, ne söz konusu Direktif'te ne de “*Work Made for Hire*” modelinde söz konusu olabilecektir. Türk hukukuna bakıldığında; FSEK 18/II maddesinde yer alan düzenlemenin tüzel kişiye eser sahipliği tanımadığı, sadece hak sahipliği verdiği ifade edilmiştir.¹⁹⁶

Hakları Anlaşmasının, kısaca WCT olarak bilinen anlaşmaya bakınız. WIPO Telif Hakları Andlaşması (WCT) için bakınız. WIPO Copyright Treaty (WCT), *WIPO*, <https://wipolex.wipo.int/en/text/295166> (Erişim: 15. 04. 2024); World Trade Organization, Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) Anlaşması, 15 Nisan 1994 tarihinde Fas'ın Marakeş kentinde imzalanan Dünya Ticaret Örgütünü kuran Marakeş Anlaşması'nın 1-C ekidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. World Trade Organization, Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, *World Trade Organization*, https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm (Erişim: 15. 04. 2024).

¹⁹⁶ İşveren ve tüzel kişilerin eser sahibi olamadığı, sadece belli hakları kullanma yetkisine sahip olduğu, işveren ve tüzel kişilerin kullanma yetkisine sahip olduğu hakların mali haklar olduğu, aksi halin kabulü halinde, işveren ve tüzel kişinin belli hakları kullanma yetkisinden değil, işveren ve tüzel kişilerin eser sahibi olmasından söz etmek gerekeceği, bu kabulün de eseri yaratan gerçek kişinin eser sahipliğinin içi boşaltılmış

Türk hukuku açısından bakıldığında; önceki bölümlerde de izah ettiğimiz üzere; bir fikri ürünün, FSEK çerçevesinde, eser niteliğini kazanabilmesi için fikri bir çaba sonucu fikri bir ürünün ortaya çıkarılması, meydana gelen bu fikri ürünün eser yaratıcısının hususiyetini taşıması, eserin şekillenmiş olması, FSEK madde 1/B’de sayılan eser türlerinden birine dahil olması gerekir. Yargıtay kararlarına göre de, gerçek kişilerin eser sahipliğinden bahsedilebileceği, yaratıcı faaliyeti olmayan tüzel kişilerin eser sahibi olduğundan söz edilemeyeceğine, tüzel kişinin mali hakları kullanma hakkına sahip olduğu, ancak manevi hak sahipliğinden söz edilemeyeceği görüşünde olduğu anlaşılmaktadır.¹⁹⁷

olacağına dair görüşü için bakınız. Akdemir Kamalı, *Değişikliklerin Sonuçları*, s. 117, 123 -125; Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, s. 49; Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 64; Dalyan, *Bilgisayar*, s. 108 vd; Bilgisayar programlarının korunmasına dair 2009/24/EC sayılı Direktif m. 2 hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. European Union, Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on The Legal Protection of Computer Programs”, *Euro-lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024> (Erişim: 15. 04. 2024); Frosio, “Four Theories”, s. 7; Yapay zekâ eser sahibi olamaz. Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 202, 208; Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 45 vd.; Çalışanın buluşları ve tüzel kişi işveren hakkında bilgi için bakınız. Nemutlu, *Patent*, s. 46 vd.; Bilgisayar programlarının eser olarak korunacağına ve bunlarda hususiyet aranacağına dair bakınız. 2009/24/EC sayılı Direktifin, insan merkezli yazar tanımı olarak yorumlanması gerektiğine dair bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 66 vd.; “*Work Made for Hire*” uygulamasında, tüzel kişilerin eser sahipliği hususu hakkında bilgi için bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 244 vd.

¹⁹⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 04. 02. 2015, E. 2014/16277, K. 2015/1285 sayılı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 19. 03. 2013, E.

Bilgisayar programı görünümündeki yapay zekânın, FSEK açısından ilim ve edebiyat eseri olarak korunabileceğini belirttik.¹⁹⁸ Ancak bu sonucumuz, yapay zekânın meydana getirdiği ürün için uygulanabilecek bir sonuç değildir. Yapay zekânın somut görünümlerinden biri olan bilgisayar programı ile eser niteliğinde ürün üretilmesi halinde, diğer bir deyişle yapay zekânın araç olarak kullanıldığı hallerde, diğer şartları da sağlıyorsa, meydana gelen ürün FSEK koruması alabilir. Ancak, bilgisayar tarafından meydana getirilen ürün, diğer bir deyişle yapay zekânın yaratıcı ürünü, 5846 sayılı Kanunun emrettiği şartları sağlayamamaktadır. Eser sahibinin, gerçek kişi olması “varsayımı” ve bu gerçek kişinin hususiyetini meydana getirdiği eserine yansıtması şartı, yapay zekânın, meydana getirdiği ürünlerin eser olarak nitelendirilmesine izin vermeyen önemli engellerdir. İnsan dışındaki varlıkların meydana getirdiği ürünler, eser sayılamadığından korunamayacaktır.¹⁹⁹ Yapay zekâ tarafından kitaplar yazılabilir, beste yapılabilir, resim çizilebilir, sinema filmi çekilebilir veya işleme eser

2012/5988, K. 2013/5370 sayılı ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 19. 03. 2013, E. 2012/5988, K. 2013/5370 numaralı ilamlara ve bilgisayar programının “*ilim ve edebiyat eseri*” olarak kabul edildiğine dair Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 12. 04. 2023, E. 2021/7901, K. 2023/2246 ilama bakınız. Corpus, www.corpus.com.tr (Erişim: 15. 04. 2024).

¹⁹⁸ “3.2.2.2. Kanunda Sayılan Eser Gruplarına Dahil Olma” başlığına bakınız.

¹⁹⁹ Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 64; Yapay zekâ eser sahibi olamaz. Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 202, 208; Karaca ve Karataş, “*Korunma*”, s. 45; Yapay zekânın bilgisayar programı olarak korunması ve hususiyet şartı hususundaki tartışmalar için bakınız. Sarı, “*Korunma*”, s. 66-83; Hususiyet ile ilgili olarak akademik görüşleri toplu olarak ele alan çalışmaya bakınız. Tekinalp, *Fikri*, s. 104-108; Hususiyet ile ilgili olarak akademik görüşleri ve yargı kararlarını toplu olarak ele alan çalışmaya bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 157-168; Zorluel, “*Telif*”, s. 328 vd.

oluşturulabilir. Ancak bunların hiçbirisi FSEK kapsamında korunamayacaktır. Eser sayılmanın şartlarından olan subjektif unsurları yerine getiremeyen yapay zekânın ürettiği ürünler var olan hukuk çerçevesinde hiçbir şekilde eser olarak korunamayacaktır.

Bu durumda, yapay zekâ teknolojileri kullanılarak oluşturulmuş yaratıcı ürünlerin sahibi, fikri hukuka dair hukuk kuralları çerçevesinden bakıldığında, sadece insan olabilecektir. İnsan dışındaki bir varlığa, yapay zekâya, ürünü üzerinde hak sahibi olması şeklindeki çözümün, mevcut kurallar çerçevesinde ulusal ve uluslararası bir uygulanabilirliği henüz bulunmamaktadır. Yapay zekâya hukuki statü tanımak, yapay zekâyı eser sahibi yapmaya yetmemektedir. Eser sahibi, hususiyet gibi gerçek kişiyle doğrudan bağlantılı kavramların güncellenmesi, insan yazarlık varsayımının değişmesi gerekecektir.

Eser sahipliği konusunda yeni tanımlamalar yapılması gerektiği ve eser sahipliğinde devrimin meydana geleceği belirtilmektedir. Ancak bu devrim yapılırken makinenin arkasında bir insan olması gerektiği vurgulanmaktadır. Eser sahipliğinin hususiyetten arındırılamayacağı, yapay zekânın yanında veya ardında herhangi bir gerçek kişilik olmadan, yapay zekâya yazarlık gibi bir statü verilmemesi gerektiği ifade edilmektedir.²⁰⁰

Yapay zekânın meydana getireceği ürünlerde hak sahipliği verilmesi için bulunması gereken çözümün, insanın manevi beklenti ve değerlerine uygun olması gerekmektedir. İnsanların, makinelerle eşit muamele görmesi, eşit olarak yarışması ve makinelerle hak sahipliğinde eşitlik sağlanması

²⁰⁰ Craig, “Tech-Neutrality”, s. 16, 17; Telif hakkının baş kahramanı rolünü işgal eden insan öznesi kavramına ulaşamadığından yapay zekânın yetersizliğine ve yapay zekânın ontolojik olarak eser sahibi olamayacağına dair ayrıntılı inceleme için bakınız. Craig ve Kerr, “Death”, s. 45-58; Yaratıcılığın, bir insan yetisi olduğunu, bu nedenle sadece insan tarafından ifa edilen yazarlığın kabul edildiğine dair bakınız. Mezei, “Leonardo”, s. 14, 16.

insan eser sahiplerinin aşağılanmış hissedeceğine, insanların meydana getirdiği sanatın da metaya indirgenip değersiz olarak görülmeğe başlanacağına dair sonuçları olduğu ifade edilerek, yapay zekâyâ telif hakkı verilmesinin olumsuz psikolojik sonuçlarının olacağından bahsedilmektedir.²⁰¹ Bu durumda, yapay zekâ tarafından üretilen sanatla,

²⁰¹ Yapay zekânın mevcut fikri mülkiyet anlayışı üzerinde yıkıcı bir etkiye neden olacağını ve insanlığın her zaman üstünlüğünü sürdürdüğü bir alanı etkileyebileceğine dair görüşleri için bakınız. Chiabotto, “Non-Human”, s. 5; Yasalar insanlar tarafından ve insanlar için yapılmıştır. Eidenmüller, “The Rise of Robots”, s. 1; Telif hakkı yasasının insanlığın ilerlemesini engellememesi, desteklemesi gerektiği gerçeği, Anayasanın desteklediği bir gerçektir. Telif hakkı yasaları, insan yaratıcılığını teşvik etmek anlamına gelmektedir. Edebi ve sanatsal alanda, yapay zekâ tarafından daha fazla üretim yapılması için teşvik yaratması, aslında insan ilerlemesi için bir tehdit anlamına gelmektedir. Makine yapımlarının telif hakkı da reddedilmelidir, çünkü makineler çalışmalarından sorumlu tutulamazlar, oysaki telif hakkı ve telif hakkı sahibi kişinin çalışmasının sorumluluğu tarihsel olarak el ele gitmiştir. Kısacası kanun makine imalatlarını korumamalıdır. Gervais, “Author”, s. 2105, 2106; Yapay zekâ tarafından üretilen içeriğin telif hakkıyla korunmasının hem yaratım hem yenilik hem de yayma üzerindeki olumsuz etkileri de dikkate alınmalıdır. Yapay zekâ için telif hakkı vermek, yapay zekâ tarafından üretilen çıktıların desteklenmesi için yeterlidir. Tanya Aplin ve Giulia Pasqualetto, “Artificial Intelligence and Copyright Protection” (bundan sonra: Copyright Protection), *King's College London Law School Research Paper, SSRN*, 2019, <https://ssrn.com/abstract=3419481> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 18, 19; Boyden, “Emergent Works”, s. 379; Branislav Havuzcha, “Artificial Intelligence and Cultural Production: Possible Impacts on Creativity and Copyright Law” (bundan sonra: Cultural), *SSRN*, <https://ssrn.com/abstract=4028106> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 6.

insan tarafından üretilen sanatın rekabet edemeyeceği dikkate alınarak, insanı daha yücelten bir hukuki çözüm tarzı bulunması zorunludur. Diğer bir anlatımla, hukuk düzenlerinin, yapay zekâlara insan gibi değer biçmesi, insan olmanın değerini kaldıracaktır. Dolayısıyla, yapay zekâyâ eser sahipliği tanınarak köklü değişimler yapmanın, yapay zekâ yazılımlarına gerçek kişiymiş gibi hak ve yükümlülükler vermenin; hem gerçek kişi kavramının içini boşaltacağı hem de toplum içerisindeki insanın hukuki kabiliyetlerini azaltacağına dair karşıt görüşler ileri sürülmüştür.²⁰²

4. 2. 3. Değerlendirmelerimiz

Yapay zekânın, eser üretimi alanında insan kadar yaratıcı olduğu ve üretimlerinden doğan hak sahipliğinin yapay zekâyâ verilmesi gerektiği, bunun için gerekirse, yapay zekâyâ hukuki kişilik bile tanınması gerektiğine yönelik görüşü yukarda izah ettik. Ancak, bu görüşün, hukukun insan ırkına hizmet etmesi gerektiğini gözden kaçırdığı kanısındayız. Yapay zekânın yaratıcılığı ve gücü konusundaki açıklamalara katılsak da, hukukun amacının, insanlar arası meseleleri çözmesi gerektiği unutulmamalıdır. Hem genel olarak hukuk sisteminde hem de özel olarak fikri mülkiyet hukukunda insan unsurundan vazgeçilmeden, yapay zekânın üretimlerine bir çözüm bulunmalıdır. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin değerli olduğu ve bu değere hak kazanan sujenin, insan unsuruyla bağlantılı olması gerektiği kanaatindeyiz.

Yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünün yapay zekâyâ atfedilmesi gerektiği, insan unsuru olmadığı için insana verilmemesi gerektiğine dair görüşler ileri sürülmektedir. Ancak, neden böyle bir hukuki

²⁰² İnsan yazarlığının yapay zekânın çok sayıda eser üretmesi nedeniyle engellenebileceği tehlikesine dair bakınız. Craig, “Tech-Neutrality”, s. 24; Yapay zekâ ile insanın yaptığı ürünlerin ayırt edilemediğine, yapay zekânın insan yerine ödülleri ve teşvikleri topladığına dair bakınız. Nina I. Brown, “CGW”, s. 3.

değişim yaşamak durumundayız, buna mecbur olduğumuz, “*Robot Hakları Evrensel Bildirgesi*” gibi bir evrensel yasa mı vardır. Yapay zekânın insan hayatında vazgeçilmez bir yerde olduğu yadsınamaz; ancak insan hayatında, insanların hukuk sisteminde bu geçerli bir kuraldır. Yapay zekânın tarihsel gelişim aşamalarında da görüleceği üzere, yapay zekâ insana yardımcı olmak amacıyla üretilmekte, insan yatırımcıya kazanç sağlamak için desteklenmektedir. Yapay zekâyâ hukuk düzeninde yer verilmesi gerektiği fikrine katılmakla beraber, sadece, insanın yönlendirmesine bağımlı bir hukuk düzeninde olması gerektiğini düşünmekteyiz. Yapay zekânın hiç bir zaman, insandan bağımsız olacak şekilde bir kişiliğinin olması düşünülemez. Dolayısıyla “*yapay zekâyâ haklarını verin*” şeklinde bir yaklaşımın insanların hukuk düzenine uygun olmadığı, belki başka bir evrende veya boyutta söz konusu olabilecek bir talep olarak görmekteyiz. Ayrıca yapay zekânın böyle bir talebi de yoktur, olmaması için de her zaman makinenin arkasında bir insan olması ve kontrol ile sorumluluğun onda bulunması gerekmektedir. Yapay zekânın ardındaki o insan, sorumluluk silsilesinden kaldırılırsa makinenin haklarını değil de insan haklarını konuşmamız gerekecektir.

Hayvanlar dünyası incelendiğinde, insanlar kadar olmasa da, hayvanların da hareket etme, içgüdüsel olarak seçimler yapma, Pavlov’un öğrenme yöntemiyle eğitilebilme özelliklerinin olduğunu görmekteyiz.²⁰³ Bu halde, hayvanlara da ayrı hukuki bir kişilik mi tanımak gerekecektir. ABD’de görülen *Naruto & Slater* davası; hayvanın ne kadar yaratıcı ürün ortaya koyarsa koysun dava açma hakkını haiz olmadığını vurgulaması görüşümüzü desteklemektedir. Aksinin kabulü, insanlar arasında düzeni

²⁰³ Cengiz Hakan Aydın, "Öğrenme ve Öğretme Kuramlarının Eğitim İletişimine Katkısı", *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, C. 17 (2000), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kurgu/issue/59589/857998> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 184.

sağlayan hukuk kurallarının, maymunlar arası bir meseleye karışıp maymunların yaratıcı ürünlerine de fikri haklar tanınması gerektiğine dair bir sonuca ulaştıracaktır. Bir kere elimizdeki hukuk insan için yapılmış bir hukuk sistemidir. Bu hukuk sistemi, insan dışındaki canlı veya cansız varlıklara, hayvanlara, hukukun bir sujesi olarak uygulanamayacağı gibi, yapay zekâya da uygulanmaz.²⁰⁴ Aksi halde, yaratıcı seçimler yapıp eser ortaya çıkaran hayvanlara, örneğin, insan konuşmalarından kısımlar alıp birleştiren ve ifade eden papağana, gösteri yapan maymuna da fikri hak tanımamız sonucunu gerektirirdi. Oysa, sadece insan unsuru ile bağlantılı ise, maymunun veya yapay zekânın ürettiği ürün için verilecek hak sahipliği insan veya insanlar grubuna tanınmalıdır.

Yaratılan her türlü bilim, sanat veya edebiyat eserlerinden doğan maddi ve manevi menfaatlerin korunmasına dair hakların, tüm insanlara tanınmış olduğu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 27. maddesinde yer almıştır.²⁰⁵ Avrupa Birliği Adalet Divanı’nın bir kararında açıklandığı üzere, telif hakları adeta temel insan hakları düzeyinde konumlandırılmaktadır.²⁰⁶ Yine normlar hiyerarşisinde, kanunların

²⁰⁴ Yasalar insanlar tarafından ve insanlar için yapılmıştır. Eidenmüller, “The Rise of Robots”, s. 1.

²⁰⁵ 1948 Tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen “*İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*” m. 27 için bakınız. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Daire Başkanlığı, <https://inhak.adalet.gov.tr/Home/BilgiDetay/2> (Erişim: 15. 04. 2024); Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 22; Zorluel, “Telif”, s. 337.

²⁰⁶ AB Temel Hakları şartı için bakınız. European Union, Charter Of Fundamental Rights of the European Union (2016/C 202/02), *Official Journal of the European Union*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0024&from=EN#d1e242-16-1> (Erişim: 15. 04. 2024).

anayasadan kaynaklı yapıldığı ve anayasanın ve kanunların insanı veya insanlar tarafından kontrol edilip yönetilen tüzel kişilerin temel olarak aldığı gözetilmelidir. Hukukun sadece insanın hizmetine sunulduğu, yeni bir tür olarak görülebilecek yapay zekâlı varlıkların hukukun öznesi olarak görülemeyeceği kabul edilmelidir. Durum türler arasında seçim yapmaktır. Hukukun, sadece insanların kendi arasındaki meseleleri düzenlemekte olduğu ve diğer her şeyin hukukun nesnesi olduğu unutulmamalıdır. 5846 sayılı Kanunda, eser sahibinin eserine hususiyetini yansıtarak, eseri meydana getiren kişi olduğunu belirtmiştik. Buradaki “*kişi*” ibaresinden 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’na işaret edildiği anlaşılmaktadır. 4721 sayılı TMK’ya bakıldığında, yukarıda ele aldığımız üzere, kişi olarak sadece gerçek ve tüzel kişiler sayılmaktadır. Yapay zekâ, kişi olarak tanınmadığı için de yapay zekânın meydana getirdiği ürünler eser sayılamamakta ve yapay zekâ eser sahibi olarak değerlendirilememektedir. Ancak bu olanaksızlığa, sadece Türk Hukuk sisteminde rastlanıldığına dair izlenimi doğru değildir. Zira, yukarıda incelediğimiz kadarıyla, diğer ülkelerin pozitif hukukları kapsamında da, yapay zekâyâ hukuki kişilik verilmemiş, yapay zekânın eser sahipliği tercih edilmemiş ve Fikir ve Sanat Eserleri hukuku açısından, yapay zekâ lehine düzenlemeler henüz yapılmamıştır. Ancak, mahkemeler, yapay zekâ ve fikri haklar hukuku arasındaki ilişkinin tartışılması gereken davalarla karşılaşmaya başlamıştır. Mahkemelerin verdikleri kararlar farklılaştıkça, yapay zekâ konusunda bir düzene oturtma ihtiyacı daha da belirgin hale gelecektir. Hukuk dünyasında resmi olarak yer almayan yapay zekânın, teknolojinin itici gücüyle mahkeme salonlarına taşınması ve sonrasında resmi olarak mevzuatlarda düzenlenmesi çok uzak bir gelecek değildir. Bu düzenlemelerin yapılması olumlu görülmeyle beraber insan odağından şaşılmaması gerektiğinin de altı çizilmelidir.

4. 3. Yatırımcının Hak Sahipliği

Yapay zekânın meydana getirdiği ürüne yatırım yapan yatırımcının hak sahibi olabileceği ileri sürülmüştür. Böylece yapay zekâyâ yapılacak

yatırımlar artacak, bu alandaki çalışmalar teşvik edilecektir.²⁰⁷ Konunun ayrıntılarına girmeden önce, yatırımcının kim olduğunu çözmemiz gereklidir. Yapay zekânın meydana getirdiği üründe hak sahipliği iddasında bulunabilecek iki tür yatırımcı söz konusudur. Veri tabanı için verilen korumadan yararlanan veri tabanı yatırımcısı ile sipariş üzerine oluşturulan eserlerdeki sipariş veren yatırımcı bu başlık altında ele alınmaktadır.

4. 3. 1. Veri tabanı Yatırımcısı

Veri, sonuç çıkarılabilecek şekilde kodlanmış bilgi olarak tanımlanabilir. İnternetin gelişmesiyle, veri akışının hem hızlandığı hem de arttığı bir çağa girmiş bulunmaktayız. Yapay zekâda öğrenme veriler aracılığıyla gerçekleşmekte olup yapay zekânın gücü verilerin fazlalığına bağlıdır. Verinin hacmi, çeşitliliği, gerçekliği ve hızından etkilenecek çeşitlenmiş ve sınıflandırılmış olan veriler, büyük veri paketleri, diğer bir deyişle “*big data*” kavramını oluşturmaktadır.²⁰⁸ Veri tabanı; bilgilerin toplandığı, derlendiği, depolandığı, somutlaştığı, erişilebilir ve kullanılabilir hale getirilerek pazarlanabilir hale getirildiği ürünlerdir.²⁰⁹ Yapay zekâ

²⁰⁷ İnsan merkezli bir sistemden, yatırım koruma sistemine geçişe doğru yorumlayıcı bir değişikliği/evrimi düşünmek gereklidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Banterle, “Ownership of Inventions”, s. 10, 27; Yapay zekâlara kişilik tanınmaksızın, sadece yapay zekânın ürünlerine koruma sağlamasına yönelik ileri sürülen “*Work Made for Hire*” görüşüne dair ayrıntılı bilgi için bakınız. Hristov, “Dilemma”, s. 445 vd.; Yatırımcının korunmasına dair çözüm için bakınız. McCutcheon, “Vanishing Author”, s. 965.

²⁰⁸ “*Veri*” ve “*Büyük Veri*” nin üzerinde uzlaşılmış bir tanımı yoktur. Konu hakkında detaylı inceleme için bakınız. Güçlütürk, *Veri*, s. 11-23.

²⁰⁹ Veri tabanı ve hukuki koruma hususu, oldukça geniş bir inceleme gerektirdiğinden başka bir çalışmanın konusu olacaktır; Güçlütürk, *Veri*, s. 200 vd.; Mustafa Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, *Ankara*

çağında, veriye sahip olmak büyük bir ticari güce sahip olunduğunun göstergesidir. Bunun öneminin farkında olan yasa koyucular veri tabanı sahiplerine, çeşitli korumalar sağlamıştır.²¹⁰ Türk hukuk sistemi de bu gerçeği görmezden gelmemiş ve FSEK’de veri tabanlarına ilişkin koruma sağlayan hükümlere yer verilmiştir.²¹¹

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 55, S. 1 (2006), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42634/513915> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 49.

²¹⁰ Veri tabanlarının yasal korunmasına ilişkin 11 Mart 1996 tarih ve 96/9/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. European Union, “Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the Legal Protection of Databases”, *European Union Eur-lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996L0009> (Erişim: 15. 04. 2024).

²¹¹ Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, s. 49; Güçlütürk, *Veri*, s. 200 vd.; Yapay zekâ tarafından eser meydana getirilmesi için girişimde bulunan yatırımcı şartları var ise FSEK m.18/II veya m. 80 kapsamında işveren sıfatıyla veya bağlantılı hak sahibi olarak korunacağı, koruma sağlanamayan yatırımcıların ise veri tabanı yatırımcısını korumak için ihdas edilen ek madde 8’e benzer bir düzenleme getirilerek eser sahibinin haiz olduğu korumadan istifade ettirilebileceği, bağlantılı haklara ilişkin 80. maddeye yeni fıkra eklenmesi yoluyla çözüm üretilebileceğine dair görüşleri için bakınız. Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 42 vd.; Veri tabanı ve yapay zekâ hakkında bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 105; Üç aşamalı test ile varılacak yorum ile bağlantılı hak sahibini hak sahipliğinin mümkün olabileceğine, FSEK ek madde 8’e ve madde 80’ e yeni fıkra eklenmesi yoluyla bulunabilecek çözüm önerisine dair bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 275-283; Yılmaztekin, “Koruma”, s. 1568 vd.

Veri tabanları, FSEK kapsamında tek bir başlık altında koruma altına alınmamış olup iki temel düzenlemeyle iki ayrı başlık altında koruma altına alınmıştır. FSEK m. 6/11’de hususiyet aranan, özgün veri tabanları ve FSEK ek madde 8’de hususiyet aranmayan, özgün olmayan veri tabanları düzenlenmiştir.

FSEK 6. madde, 11. bent incelendiğinde, veri tabanları için “*işlenmeler ve derlemeler*” başlığı altında bir düzenleme yapıldığı anlaşılmıştır.²¹² Bu sebeple işleme ve derlemenin ne olduğunu incelemek gerekir. FSEK’ de “*Tanımlar*” bölümünde, 1 / B (c) ’ye göre işleme eseri, 1 / B (d)’ ye göre de derleme eser tanımlanmıştır.

FSEK madde 6 ile başlıca işlenmeleri saymıştır. Bunların arasında derlenme sonucu ortaya çıkan veri tabanları sayılmıştır. FSEK m. 6 son fıkrasında ise; işleyenin hususiyetini taşıyan işlenmelerin, eser sayılacağı ifade edilmiştir. O halde, derlenme neticesinde ortaya çıkan veri tabanı, hususiyet içeren işleme eser olarak korunmaktadır. FSEK m. 6/11 hükmü, hususiyet içeren veri tabanını esas almıştır.

FSEK madde 1/B (d) hükmü ile FSEK madde 6/11 hükmünün birlikte değerlendirildiğinde, hususiyet içeren bir veri tabanının FSEK’e göre korunabilmesi için; bir içeriğe sahip olması, bu içeriğin hususiyet arzedecek şekilde seçilmiş veya düzenlenmiş olması ve içeriğe herhangi bir şekilde erişilebilir olması aranmaktadır. Görüleceği üzere, bir eserde bulunması gereken subjektif unsur ne ise, veri tabanında aranacak subjektif unsur da onu meydana getirenin, diğer bir deyişle veri tabanı yapımcısının hususiyetidir. “*Düşünce yaratıcılığı sonucundaki eser*” ifadesinden, veri tabanının, onu meydana getiren kişinin yaratıcı fikri mesaisini anlamak gerekir. Hususiyet içeren veri tabanındaki “*yaratıcılık unsurunu*” veri

²¹² Yapay zekâ, veri tabanı ve işleme arasındaki ilişkiye dair bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 101 -105.

tabanının bütününde değil sadece “içeriğinin seçilmesi veya düzenlenmesinde” aramak gerekmektedir.²¹³

FSEK ek m. 8’de, veri tabanı yapımcısına sağlanan korumadan ve koruma süresinin aleniyet tarihinden itibaren on beş yıl olduğuna dair bir düzenleme yapıldığı anlaşılmıştır. FSEK ek madde 8 uyarınca, önemli ölçüde yatırım yapan veri tabanı yapımcısı korunmaktadır. Buradaki yatırım ifadesinden sırf maddi katkı sağlanması olarak yorumlamamak gerekir. Veri tabanının içeriğinin oluşturulması, düzenlenmesi için kayda değer ölçüde emek ve mesai harcanmışsa da, esaslı bir yatırımın yapılmış olduğunun kabulü gerekir. Hususiyet aranmayan veri tabanlarının korunmasının hukuki mahiyeti itibarıyla bir eser koruması değildir. O nedenle de, bu tür ürünler üzerindeki hakların ihlali halinde FSEK’in eser sahibinin haklarını koruyan hükümlerinin tamamını uygulanması mümkün değildir.²¹⁴

5101 sayılı Kanunla 2004 yılında yapılan değişiklikle gelen FSEK ek m. 8’in kaynağı, AB hukukuna dayandırılmaktadır. Bern Sözleşmesi, TRIPS ve WIPO’nun Fikri Haklar Anlaşması gibi uluslararası hukuk metinlerinde hususiyet içeren veya özgün olan veri tabanlarının fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamında eser olarak korunması ilkesi benimsenmişken, Türkiye’de ve AB hukukunda, hem hususiyet içeren veri tabanlarının eser olarak korunduğuna hem de hususiyet içermeyen veri tabanlarında sui generis olarak, veri tabanı yatırımcısının haklarının korunduğuna dair ikili

²¹³ Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, s. 60-66; Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 198; Atar, “Hususiyet Kavramına Öğreti ve Yargının Bakışı”, s. 10-21; Atar, “Hukuk Düzeni İçerisindeki Yeri”, s. 100-116; Atar, *Yayma*, s. 23-31.

²¹⁴ Buna göre özgün olmayan veri tabanı yapımcısı hukuki taleplerini FSEK hükümleri yerine Borçlar Kanunun genel hükümlerine veya şartları gerçekleşmiş ise Ticaret Kanununun haksız rekabete ilişkin hükümlerine dayandırabilecektir. Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, s. 80, 81.

bir çözüm kabul edilmiştir.²¹⁵ Veri tabanı korunması konusunda, hususiyet aranıp aranmamasına göre ortaya çıkan bu ikili yaklaşım, “*Veri Tabanlarının Yasal Korunmasına İlişkin 11 Mart 1996 tarih ve 96/9/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi Direktifi*” ile diğer bir deyişle, “*Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the Legal Protection of Databases*” ile bağlantılıdır. 96/9/EC sayılı Direktif incelendiğinde; Direktif m. 1 (1) hususiyet aranan veri tabanını ele almaktayken ve Direktif m. 7 (1) hususiyet aranmayan veri tabanını, madde başlığında işaret edilen şekliyle “*sui generis hakkı*” ele almaktadır. Her iki düzenlemede de, hususiyet aranan veri tabanı için koruma süresi genel hükümlere tabi iken, hususiyet aranmayan veri tabanı için koruma süresi 15 yıl olarak belirlenmiştir.²¹⁶

²¹⁵ Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, s. 51.

²¹⁶ Eser sahibine sağlanan 70 yıllık koruma süresiyle ilgili olarak FSEK m. 27 ve veri tabanı sahibine sağlanan 15 yıllık koruma süresiyle ilgili olarak FSEK ek m. 8’e bakınız; Ayrıca, FSEK’in, veri tabanı açısından AB mevzuatına tam uyum sağlamadığına dair eleştiri ve bu konu için çözüm önerisine dair bakınız. Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, s. 73 vd.; Direktif m. 1 (1)’de geçen ifadenin Türk hukukundaki karşılığının hususiyet aranan veri tabanını ele alan FSEK m. 6 (11) olduğu ve Direktif m. 7 (1)’de geçen ifadenin Türk hukukundaki karşılığının hususiyet aranmayan veri tabanını ele alan FSEK ek m. 8 olduğu görülmektedir. Veri tabanlarının yasal korunmasına ilişkin 11 Mart 1996 tarih ve 96/9/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. European Union, “Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the Legal Protection of Databases”, *European Union Eur-lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996L0009> (Erişim: 15. 04. 2024); Yatırımcının korunmasına dair çözüm için bakınız. McCutcheon, “Vanishing Author”, s. 965; AB Hukuku ve Türk Hukuku

Yukarda genel hatlarıyla izah ettiğimiz veri tabanının yatırımcısına FSEK ek madde 8 uyarınca tanınan sui generis hakkın bir benzerinin, yapay zekâ yatırımcısına da tanınması gerektiği ileri sürülmüştür. Yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin korunması, yatırımcının hak sahipliğinde doğmak üzere, getirilecek sui generis bir koruma ile sağlanabilir. Veri tabanı yatırımcısının, yatırımlarının, ticari kazanımlarının korunması amacıyla konulan bu hüküm, yapay zekâyâ yatırım yapan yatırımcıya da aynı gerekçelerle benzer bir korumanın sağlanmasını mümkün hale getirebilir. Yapay zekâ alanındaki yatırımların maliyetinin oldukça yüksek olduğu ve yatırımcısına özel bir koruma sağlamadan kimsenin böyle bir riski üstlenmeyeceği anlaşılmaktadır. O halde yapay zekâ alanında gelişim isteniyorsa, yatırımcının teşviki gerekecektir. Bu teşvikler uzun vadede, kamunun yararına olacaktır.²¹⁷

düzenlemelerinin birbiriyle uyumlu olduğuna dair bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 101 vd.

²¹⁷ Ancak, “*AB Veri Tabanı Direktifi Değerlendirme Raporu*”, sui generis hakkın veri tabanı koruması üzerindeki ekonomik etkisinin kanıtlanmadığını ve sui generis hükümlerinin “*önemli yasal belirsizliğe*” neden olduğunu kabul etmiştir. Veri Tabanı Yönergesinin yürürlükten kaldırılması gerektiği ifade edilmiştir. Yapay zekânın ürünlerine veri tabanı yatırımcısına verilen sui generis hakkın, piyasa başarısızlığından kaçınmak için sunulan en iyi çözümün olup olmadığını belirlemek için daha fazla ekonomik araştırma yapılması gerekmektedir. Bahoran, *AI-Generated Artworks*, s. 34 vd.; İnsan merkezli bir sistemden, yatırım koruma sistemine geçişe doğru yorumlayıcı bir değişikliği/evrimi düşünmek gereklidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Banterle, “Ownership of Inventions”, s. 10, 27; Yapay zekâyâ yatırımcısının veri tabanlarının korunma yöntemine benzer sui generis bir statüyle korunmasının daha uygun olduğuna, yapay zekâ sahibinin, yapay zekânın ürünlerinin sahibi olması gerektiğine dair görüş için bakınız. Lorenzoni, “Solution”, s. 32;

Ayrıca, FSEK’de olmazsa olmaz şart olarak kabul edilen hususiyet şartının esnetilebileceği madde, FSEK ek madde 8 olmaktadır. Zira, veri tabanı yatırımcısının hak sahipliği için de, hususiyet ve özgün olma şartları aranmamaktadır. Yapay zekânın meydana getirdiği eserin oluşturulması, doğrulanması veya sunumu için önemli ölçüde emek, mesai, para harcanmışsa, esaslı bir yatırımın yapılmış olduğu kanaatine varılacak ve yatırımcısına koruma verilecektir.²¹⁸

Yapay zekânın kendisine değil, yatırımcıya verilen destekle; araştırma, geliştirme, yenilik teşvik edilecek ve yapay zekâ teknolojisinin oldukça değerli bir alan olduğu dikkate alınarak korunacaktır. Yapay zekânın meydana getirdiği ürüne yatırım yapan yatırımcının, yapay zekâ çıktısının sahibi olması kabul edilebilir bir çözümdür. Hususiyet aranmayan veri tabanlarının korunmasının hukuki niteliği itibarıyla bir eser koruması olmadığını ve bu nedenle de bu ürünler üzerindeki hakların ihlali halinde FSEK’in eser sahibinin haklarını koruyan hükümlerinin tamamının uygulanmasının mümkün olmadığı yukarda belirtilmişti. Hususiyet aranmayan veri tabanlarının yatırımcısına verilen haklara uygun düştüğü ölçüde yapay zekânın yatırımcısına da benzer şekilde haklar verilebilecektir. Yapay zekâ tarafından üretilen ürünün sahibi yatırımcı olarak belirlendikten sonra, yatırımcı tarafından hakların devri için, müzakere ve sözleşme araçları kullanılabilir.²¹⁹

Yatırımcıya tanınan sui generis hakkın ihlali halinde m. 72 (3) hükmünün uygulanacağı belirtilerek yatırımcının hakları FSEK kapsamında

Yapay zekâ ve veri tabanı arasındaki ilişkiye dair bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 101 vd.

²¹⁸ Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, s. 51.

²¹⁹ Yapay zekâ ve ürünleri için, veri tabanlarının korunma yöntemine benzer sui generis bir statünün daha uygun olduğuna, yapay zekâyâ yatırım yapan yatırımcının, yapay zekânın ürünlerinin sahibi olması gerektiğine dair görüş için bakınız. Lorenzoni, “Solution”, s. 32.

korunmaya alınmıştır. Yatırımcının haklarını ihlal edenler için cezai yaptırımlar öngörülmesi hakların koruyuculuğunu artırmıştır. FSEK kapsamında yatırımcının haklarının bu nitelikte bir düzenlemeyle korunması, yatırımcıyı haksız rekabet, ticaret, borçlar hukuku gibi genel düzenlemelere, yorumlarla farklılaşacak mahkeme kararlarına ve bunların genel yaptırımı olan tazminat ödenmesi sonucuna mecbur bırakmamıştır. Aksine FSEK'in geçerli olduğu özel hükümlerle yatırımcının hakları belirli hale getirilmiş, özel ve uzmanlaşmış mahkemelerde yargılanma usulü sağlanmış ve tazminat yaptırımının yanı sıra cezai yaptırımlarla haklar güçlendirilmiştir. Bu imkanlar dikkate alınarak yapay zekânın meydan getirdiği ürünler lehine bir düzenleme yapılabilir.

Yapay zekâ tarafından oluşturulan sonuçlar için koruma süresinin hesaplanması gerekmektedir. Yapay zekânın "*potansiyel ölümsüz*" olduğu dikkate alınarak, eserlere sağlanan koruma süresinden daha kısa bir süre belirlenmelidir. Zira, yukarda ifade ettiğimiz üzere, hususiyet aranan veri tabanı için koruma süresi genel hükümlere tabi iken, hususiyet aranmayan veri tabanı için koruma süresi 15 yıl olarak belirlenmiştir.²²⁰

4. 3. 2. Work Made for Hire Kalıbı ve İşçi Yapay Zekâlar

Yatırımcının haklarını korumaya yönelik bulunan çözümün diğer bir görünümü, eseri meydana getiren işverenin, en baştan eser sahipliğini kazandığı "*Work Made for Hire*" modelinin uygulanmasıdır.²²¹

²²⁰ Yapay zekâ ve ürünleri için, veri tabanlarının korunma yöntemine benzer sui generis bir statünün daha uygun olduğuna, yapay zekâyâ yatırım yapan yatırımcının, yapay zekânın ürünlerinin sahibi olması gerektiğine dair görüş için bakınız. Lorenzoni, "Solution", s. 32.

²²¹ Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 110; Hususiyetin terki ve kontrol odaklı yaklaşımla, "*Work Made for Hire*" uygulaması çerçevesinde, FSEK m.18 (2)'ye eklenecek bir düzenleme ile kontrol eden kullanıcının hak sahipliğine dair önerisine bakınız. Güçlütürk ve Cankat, "*Mesele*", s. 215-

Karşılaştırılmalı hukuk mevzuatında karşılaştığımız “*Work Made for Hire*” hukuki kalıbına göre, sipariş üzerine veya iş ilişkisi çerçevesinde yaptırılan eserlerde eser sahipliği sıfatı ve eser sahipliğinden doğan haklar, taraflar arasında aksine yazılı bir anlaşma yapmadıkça, siparişte bulunan kişiye veya işverene ait olacaktır. Tekinalp tarafından, “*Adam tut, eser oluşturt, sahibi ol*” olarak serbest çevrilen ilke, “*Kıralık İş*” olarak da bilinmektedir. 4110 sayılı Kanun değişikliğinden önce, FSEK eski m. 8 (2); “*memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken vücuda getirdikleri eserlerin sahipleri bunları çalıştıran ve tayin edenlerdir.*” ve FSEK eski m. 8 (3); “*Yayımlayanın tayin ettiği plan dairesinde bir eser vücuda getirilmişse bu eserin sahibi yayımlayandır*” şeklindeki hükümlerle “*Work Made for Hire*” hükümlerine Türk hukukunda yer verilmişti. Ancak, 4110 sayılı Kanun değişikliğiyle bu hüküm tamamen değiştirilmiş ve Türk hukukunda “*Work Made for Hire*” uygulaması kaldırılmıştır.²²²

ABD hukuk sisteminde açıkça yer bulan “*Work Made for Hire*” denilen çalışma modeline göre, iş ilişkisi çerçevesinde veya sipariş üzerine yaptırılan eserlerde eser sahipliği sıfatının ve bundan doğan hakların,

219; Hristov, “Dilemma”, s. 452; “*Work Made For Hire*” ve bu uygulamanın kullanıcıların hak sahipliğine uygun olacak şekilde düzenlenmesi gerektiğine dair görüşleri için bakınız. Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 671, 707 vd.

²²² Tekinalp, *Fikri*, s. 144; FSEK değişiklik öncesi 8. madde hakkında bakınız. Lexpera, <https://29b13951316a490bc215ebb98f180002769de725.vetisonline.com/karsilastirmasi/fikir-ve-sanat-eserleri-kanunu-5846/6/6/1/0/1> (Erişim: 15. 04. 2024); 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunda, 4110 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Kanun Numarası: 4110, Kabul Tarihi: 07/06/1995, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 12/06/1995, Yayımlandığı Sayı: 22311, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22311.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024).

tarafklar arasında aksine yazılı bir anlaşma bulunmadığı sürece işverene veya siparişte bulunan kişiye ait olacağı kabul edilmiştir.²²³ Bir görüşe göre ABD Telif Hakkı Yasası, “*Work Made for Hire*” uygulamasının varlığından ötürü, insan olmayan yazarları zaten kabul etmekte ve hukuken bünyesinde barındırmaktadır. Zira, fiili yazar olamayan bir işverenin oluşturulan eser üzerinde kanuni müellif olduğu kabul edilmektedir. ABD Telif Hakkı Yasası, “*Work Made for Hire*” ile, çalışan yazardan işveren yazara atama yapmayı kabul etmektedir. ABD’ de “*Work Made for Hire*” doktrininin varlığı, Bern sözleşmesi ile tutarsız olsa da, tüzel kişilerin eser sahipliğinin kabulü ve ekonomik hakları kullanmaları anlamına gelmektedir.²²⁴

Birleşik Krallık hukukunda da benzer bir düzenleme mevcuttur. İşçi tarafından, işçinin çalışması sırasında ortaya konan fikir ve sanat eserlerindeki hak sahipliğinin, sözleşmede aksi öngörülmedikçe, işi gördürene ait olacağı kabul edilmiştir.²²⁵

²²³ Havuzcha, “Cultural”, s. 8; Hristov, “Dilemma”, s. 445; “*Work Made for Hire*” görüşünün eleştirisi ve bağlantılı hak sahipliğine dair görüş önerisi için bakınız. Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 42 vd.; ABD’de eser sahipliği hakkında bilgi veren madde olan 17 USC 201(b)’ye ve ilgili Kanun hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. United States Code, Title17- Copyrights, Chapter 2- Copyright Ownership and Transfer, Section 201- Ownership Of Copyright, 17USC 201, *United States Government Publishing Office*, <https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2022-title17/USCODE-2022-title17-chap2-sec201/context> (Erişim: 15. 04. 2024); “*Work Made for Hire*” ve bu uygulamanın kullanıcıların hak sahipliğine uygun olacak şekilde düzenlenmesi gerektiğine dair görüşleri için bakınız. Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 671, 707 vd.; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 243 vd.; Zorluel, “Telif”, s. 350-351.

²²⁴ Suluk, *Çalışan*, s. 145 vd.; Tekinalp, *Fikri*, s. 144.

²²⁵ İngiltere’de kabul edilen 1988 tarihli Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Kanunu (CDPA) m. 11 (2), m. 9/ (3) ve CDPA m. 9/ (1) maddeleri ve

“*Work Made for Hire*” uygulaması, telif hakkı elde etmek için gerçek insan yazarı atlamak için ortaya atılan yasal bir kurgu olarak değerlendirilmektedir. “*Work Made for Hire*” modeli kalıbına göre, yatırımcı bir işveren veya sipariş veren konumunda iken yapay zekâ ise bir işçi konumunda sayılacaktır.²²⁶ Bu modelin işletilmesiyle yapay zekâ tarafından meydana getirilen eserlerin hak sahibi doğrudan işveren veya sipariş veren yatırımcıya ait olacaktır. Üretilen ürünler eser olarak işveren tarafından telif konusu edinilebilecektir.

“*Works Made for Hire*” doktrininin aşırı uygulanmasıyla ilgili en çok eleştirilen konu, insan yazarları sömürme potansiyeline sahip olmasıdır. Zira, işverenlerin; sözleşme sırasında öngörülmemiş ve üzerinde anlaşmaya varılan istihdam veya iş fiyatına yansıtılmayacak olan telif haklarını alabilme olasılıkları vardır. Ancak, “*Work Made for Hire*” çerçevesini yapay zekânın meydana getirdiği ürünlere uyarladığımızda, yazar yapay zekânın sömürülmesi konusunda endişe edilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.²²⁷

ayrıntılı bilgi için bakınız. Copyright, Design and Patent Act (1988), *UK Legislation*, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (Erişim: 15. 04. 2024).

²²⁶ Buna göre, ABD hukuku kapsamında, telif hakkıyla korunan konu kapsamının gereğinden fazla genişletilmesine gerek kalmadan, var olan telif hakkı yasasının mevcut hükümlerinin nasıl değiştirilebileceğini düşünmek gereklidir. İşleme eser doktrini ile kiralık iş doktrini, mülkiyetin nasıl ve kimde olduğuna dair mevcut şekle mükemmel bir uyum sağlamamakla beraber önerilebilecek yasal çerçevelerdir. Kiralama doktrini ise türev iş doktrininin çözemediği sorunları çözebileceği için, daha uygun bir çerçevedir. “*Work Made for Hire*” yoluyla yapay zekâ eserlerinin korunmasına dair görüş için bakınız. Bridy, “Coding Creativity”, s. 26, 27.

²²⁷ Abbott ve Rothman-Shubov, “Disrupting Creativity”, s. 40.

Yapay zekânın meydana getirdiği eserlerin hak sahipliğini, “*Works Made for Hire*” yoluyla yatırımcıya verme görüşünün, olan hukuka uymadığı belirtilerek eleştirilmiştir.²²⁸ ABD’ de “*Works Made for Hire*” aracılığıyla, Bern sözleşmesi ile tutarsız olsa da, tüzel kişilerin eser sahibi olmaları ve ekonomik hakları kullanmaları mümkündür. Ancak yine de, bunun için bile, yapılan eserlerin mutlaka bir insan kaynağı aradığı, insanların işin kaynağı olarak görüldüğü, insandan kaynaklanarak meydana gelen eserin sahipliğinin, doğrudan işverene verildiği ifade edilmektedir. Yapay zekâ, “*gerçek insan*” olmadığından yapay zekâdan kaynaklı ürün eser olarak değerlendirilememektedir.²²⁹

Yapay zekânın statüsüzlüğünün hakim olduğu bir ortamda, “*Work Made for Hire* kalıbı” kullanıma elverişli olamamaktadır. “*Work Made for Hire*” çerçevesi, sözleşme ehliyetine sahip olmayı gerektirmektedir. Hukuka uygun bir sözleşmede, karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları aranmaktadır. Sözleşmede belirtilen unsurlar üzerinde müzakere edebilme ve rızanın sağlanması şartları aranmaktadır. Yapay zekânın hukuki suje olarak sözleşme konusu hakka sahip olması aranır. Bunun yanında, durumun gerektirdiği koşullar çerçevesinde, yapay zekâ işçi kategorisinde yer almaktaysa, hukuken buna dair gereklilikleri sağlaması, haklara sahip olması ve haklarını kullanabilmesi yeteneği aranır. Ancak, belirtilen tüm bu gerekliliklerin, yapay zekânın statüsüzlüğü ortamında karşılanabileceğini görmek zordur.²³⁰

²²⁸ Nemutlu, *Patent*, s. 102, 103 vd.; Telif için gerekli yasal statüye sahip olamayan yapay zekâyı, çalışan statüsü nitelendirmesinin hatalı olduğuna dair bakınız. Yakar ve Kınık, “Görsel”, s. 505; “*Work Made for Hire*” çözümünün, avantajlı ve dezavantajlı yönleriyle ele alan çalışma için bakınız. Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 714, 716.

²²⁹ Aplin ve Pasqualetto, “Copyright Protection”, s. 11; Hristov, “Dilemma”, s. 445, 446; Zorluel, “Telif”, s. 350-351.

²³⁰ “*Work Made for Hire*” görüşünün eleştirisi için bakınız. Butler,

Bu görüşün kabulü demek, sadece Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda değil, ulusal veya globalleşen dünyada uluslararası tüm hukuk sistemlerinde pek çok köklü değişiklik yapılmasına yol açacaktır. İşveren ve işçi kavramları öncelikle esnetilecek veya yeniden inşa edilecektir. Öncelikle, yapay zekâya işçi olarak özel bir kişilik verilmesi, daha sonra işveren ile yapay zekâ arasında yapılacak sui generis bir sözleşmenin kapsamının düzenlenmesi gerekecektir.²³¹

İşverenin yatırım sağladığı bir yapay zekâ, başkaca işlevler edinebilir, kendisinin üst versiyonunu geliştirebilir. Zira, yapay zekânın çevrimiçi olarak, nesnelerin interneti sayesinde çok fazla sayıda başkaca sistemlerle iletişim içerisinde olduğu bilinen bir husustur.²³² “*Work Made for Hire*” görüşünün kabul edildiği varsayıldığında, hakların yanına sorumluluklar da gelecektir. İşçinin çalışmasından doğan zararların tazmini hakkında işverene

“Author”, s. 742; İkincil hak sahipliğine dair bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 618; Eser, onu meydana getiren ile bütünleşmiş bir yaratımdır. Eser sahipliğe temlike elverişli değildir. Eseri yaratan asıl eser sahibidir, eser sahibinden eserin kullanım hakkını, mali haklarını devralanlar eserin yaratıcısı değildir. Eser, sahibinin kişisel damgasını taşır. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 125; “*Work Made for Hire*” uygulamasında, çalışan veya işçi yapay zekâların bu halde, ücret talep etme, patent başvurusunda bulunma, buluşçunun isminin gizli tutulması gibi haklarını nasıl kullanacağını belirsiz olduğuna dair eleştirileri için bakınız. Nemutlu, *Patent*, s. 102, 103 vd.; Telif için gerekli yasal statüye sahip olamayan yapay zekâya, çalışan statüsü nitelendirmesinin hatalı olduğuna dair bakınız. Yakar ve Kınık, “Görsel”, s. 505; Zorluel, “Telif”, s. 350, 351.

²³¹ Ramalho, “Artistic”, s. 18.

²³² Nesnelerin interneti hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Mehmet Akif Ocak ve Abdullah Alper Efe, *Nesnelerin İnterneti*, Ankara: Anı Yayıncılık, 2021.

rücu edilebileceği dikkate alınarak, yapay zekânın hukuka aykırı ve zarar doğuran tüm fiillerinden işverenin sorumlu tutulabileceği sonucuna varılabilecektir. Öngörülemeyen değişimin gerçekleştiği hallerde, yapay zekânın meydana getirdiği eserlerden doğan zararlar ile yatırımcı arasında adil bir şekilde illiyet bağının nasıl kurulacağının tespiti oldukça zor olacaktır.

Yapay zekâyâ çalışan veya işçi statüsü vermek işverenlere, işçinin/çalışanın öngörülemeyen zararlarından kaçınmak için işin uzmanı birini görevlendirmesi, yapay zekâyı denetleyecek farklı bir kişiyi istihdam etme zorunluluğunu doğurmaktadır. Bu durumda da yapay zekâyâ çalışan statüsünü vermek anlamsız ve gereksiz ek iş olacaktır.²³³

Türk hukuku açısından bakıldığında “*Work Made for Hire*” görüşünün hukukumuzda yer almadığını belirtmiştik. FSEK m. 18 hükmü mevcut olup bu hükmün yorumladığımızda, eser sahipliğinin işçilere ve çalışanlara ait olduğu; sadece eserden doğan mali hakları kullanma yetkisinin işverene veya çalıştırana ait olabileceği ve manevi hakların devredilemeyeceği kabul edilmektedir. Sözleşme ile devredilecek olan, eser sahipliği olmayıp eser sahipliğinden doğan mali haklardır. FSEK’e göre, yapay zekânın eser sahibi olamayacağı gibi sözleşme yapıp mali haklarını da devredemeyeceği ortadadır. Bu nedenle FSEK m. 18, yapay zekânın eser sahipliğine ve yatırımcıya haklarının devrine imkan vermemektedir.²³⁴

Ayrıca, yapay zekânın meydana getirdiği ürün için yatırımcının hak sahipliğine imkan sağlansın diye, “*Work Made for Hire*” görüşünün Türk hukunda kabul ettiğimiz varsaysak dahi, bu kabul sadece FSEK açısından değil, hukukun diğer alanlarında da değişim yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Büyük değişime ayak uydurmak zor olacağından, başlangıç

²³³ Nemutlu, *Patent*, s. 104 vd.

²³⁴ Türk hukuku açısından çalışan buluşları konusunda ayrıntılı bilgi için bakınız. Suluk, *Çalışan*, s. 145 vd.; Aynı yönde bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 68 vd.; Zorluel, “Telif”, s. 350-351.

için küçük çaplı değişikliklerle yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliğine çözüm üretilmelidir.

4. 3. 3. Değerlendirmeler

Yatırımcının, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde hak sahibi olabileceğine dair görüşün amacı; yapay zekâyâ haklar vermek değil, yatırımları korumak ve toplumun ilerlemesine katkı sağlamaktır. Yapay zekâyâ yatırım yapana, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hak sahipliği verilebilmesi, faydacı teoriler çerçevesinde kabul edilebilir bir çözümdür. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünler üzerindeki hak sahibinin, yatırımcı olarak kabulü, hak sahipliği sorununa kesin bir çözüm sağlayamamakla beraber yol gösterici bir çözüm olarak ele alınabilir. Ancak, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliği için, “*Work Made for Hire*” görüşünün uygulanmasının uygun olmadığı kanaatindeyiz. Yapay zekânın meydana getirdiği ürün için yatırımcının hak sahipliğine imkan sağlansın diye, “*Work Made for Hire*” görüşünün Türk hukunda kabul ettiğimiz varsaysak dahi, bu kabul sadece FSEK açısından değil, hukukun diğer alanlarında da değişim yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Büyük değişime ayak uydurmak zor olacağından, başlangıç için küçük çaplı değişikliklerle yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliğine çözüm üretilmelidir.

Yukarda genel hatlarıyla izah ettiğimiz veri tabanının yatırımcısına FSEK ek madde 8 uyarınca tanınan sui generis hakkın bir benzerinin, yapay zekâ yatırımcısına da tanınması gerektiği görüşünün ise, daha dikkate alınabilir olduğu kanaatindeyiz. Yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin korunması, yatırımcının hak sahipliğinde doğmak üzere, getirilecek sui generis bir koruma ile sağlanabilir. Veri tabanı yatırımcısının, yatırımlarının, ticari kazanımlarının korunması amacıyla konulan bu hüküm, yapay zekâyâ yatırım yapan yatırımcıya da aynı gerekçelerle benzer bir korumanın sağlanmasını mümkün hale getirebilir. Yapay zekâ alanındaki yatırımların maliyetinin oldukça yüksek olduğu ve yatırımcısına özel bir

koruma sağlamadan kimsenin böyle bir riski üstlenmeyeceği anlaşılmaktadır. O halde yapay zekâ alanında gelişim isteniyorsa, yatırımcının teşviki gerekecektir. Bu teşvikler uzun vadede, kamunun yararına olacaktır.

Ayrıca, FSEK’de olmazsa olmaz şart olarak kabul edilen hususiyet şartının esnetilebileceği madde, FSEK ek madde 8 olmaktadır. Zira, veri tabanı yatırımcısının hak sahipliği için de, hususiyet ve özgün olma şartları aranmamaktadır. Yapay zekânın meydana getirdiği eserin oluşturulması, doğrulanması veya sunumu için önemli ölçüde emek, mesai, para harcanmışsa, esaslı bir yatırımın yapılmış olduğu kanaatine varılacak ve yatırımcısına koruma verilecektir. Hususiyet aranmayan veri tabanlarının korunmasının hukuki mahiyeti itibarıyla bir eser koruması olmadığını ve bu nedenle de bu ürünler üzerindeki hakların ihlali halinde FSEK’in eser sahibinin haklarını koruyan hükümlerinin tamamının uygulanmasının mümkün olmadığı yukarda belirtilmişti. Hususiyet aranmayan veri tabanlarının yatırımcısına verilen haklara uygun düştüğü ölçüde yapay zekânın yatırımcısına da benzer şekilde haklar verilebilecektir. Yapay zekâ tarafından üretilen ürünün sahibi yatırımcı olarak belirlendikten sonra, yatırımcı tarafından hakların devri için, müzakere ve sözleşme araçları kullanılabilir.

Yapay zekâ tarafından oluşturulan sonuçlar için koruma süresinin hesaplanması gerekmektedir. Yapay zekânın "*potansiyel ölümsüz*" olduğu dikkate alınarak, eserlere sağlanan koruma süresinden daha kısa bir süre belirlenmelidir. Zira, yukarda ifade ettiğimiz üzere, hususiyet aranan veri tabanı için koruma süresi genel hükümlere tabi iken, hususiyet aranmayan veri tabanı için koruma süresi 15 yıl olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde yatırımcının sui generis hak sahipliğinde, koruma süresi kısaltılabilir.

Yatırımcıya tanınan sui generis hakkın ihlali halinde m. 72 (3) hükmünün uygulanacağı belirtilerek yatırımcının hakları FSEK kapsamında korunmaya alınmıştır. Yatırımcının haklarını ihlal edenler için cezai

yaptırımlar öngörülmesi hakların koruyuculuğunu artırmıştır. FSEK kapsamında yatırımcının haklarının bu nitelikte bir düzenlemeyle korunması, yatırımcıyı haksız rekabet, ticaret, borçlar hukuku gibi genel düzenlemelere, yorumlarla farklılaşacak mahkeme kararlarına ve bunların genel yaptırımını olan tazminat ödenmesi sonucuna mecbur bırakmamıştır. Aksine FSEK'in geçerli olduğu özel hükümlerle yatırımcının hakları belirli hale getirilmiş, özel ve uzmanlaşmış mahkemelerde yargılanma usulü sağlanmış ve tazminat yaptırımının yanı sıra cezai yaptırımlarla haklar güçlendirilmiştir. Bu imkanlar dikkate alınarak yapay zekânın meydan getirdiği ürünler lehine bir düzenleme yapılabilir.

Veri tabanına sağlanan korumaya benzer şekilde, yapay zekâ ürünü de özel olarak kayıt altına alınmalıdır. Yapay zekânın meydana getirdiği eserler için, eser sahipliğinin elden geçirilerek kanunlarda yeniden düzenleme altına alınması gerektiği hususlarının dile getirildiğinden bahsetmiştik. Ancak olması gereken, geleneksel yazarlık algısını değiştirmeden veri tabanına sağlanan korumaya benzer şekilde, yapay zekâ ürünlerinin korunması için de, Kanunda ayrı bir başlık açılması ve yapay zekânın meydana getirdiği ürünün, yapay zekâyâ yatırım yapan veya satın alan kişiye verilmesi şeklinde bir düzenleme yapılmasıdır. Bunun yanında, kullanıcı ile yatırımcı arasında veya yatırımcı ile programcı arasındaki hukuki ilişki de kanunda düzenlenerek belirsizlik giderilebilecektir. FSEK' de yapay zekâ için, ayrı bir eser kategorisi açılmalıdır ve yapay zekâyâ yatırım yapan yatırımcıya hak sahipliği verilmesi kabul edilmelidir. Çünkü yatırımcının yapay zekâyâ yatırım yapmasındaki amacı, eser üreten bir ürün olarak kazanç sağlamadır. Bu sebeplerle, kanaatimizce yatırımcının hak sahipliği önerisi, yapılacak kanuni bir düzenlemede dikkate alınabilecek öneriler arasındadır.

4. 4. Sahipsiz Eserler ve Bağlantılı Hak Sahipliği

4. 4. 1. Genel olarak

Eseri haklı sebeple tespit eden veya ticari maksatlarla haklı olarak çoğaltan yahut eseri geniş kitlelere yayan kişilerin, edindikleri görev nedeniyle verilen korumaya, bağlantılı hak sahipliği koruması adı verilmektedir. Bağlantılı hak sahipliği, bağımsız bir hak olmayıp eser sahibinin hakkına bağlı bir haktır. Bağlantılı hak sahipleri bir eser yaratmamaktadır, eser sahibi ile eserin ulaştırıldığı kitle arasında bir köprü işlevi görerek katkı sağlamaktadır.²³⁵

Yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünlerin, bağlantılı hak sahipliği çerçevesinde dağıtılması görüşü ileri sürülmüştür.²³⁶ Bu konuyu ikiye ayırmakta fayda vardır. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünler üzerinde doğrudan bağlantılı hak sahipliği verilebilir veya sahipsiz eserler yoluyla dolaylı bir bağlantılı hak sahipliği verilebilir. Konuyu Türk hukuku bağlamında ele alırsak, FSEK 80 vd. maddelerine yeni bir madde eklenerek, yapay zekânın meydana getirdiği eserler üzerinde doğrudan

²³⁵ Türk hukukunda, tüzel kişi doğrudan eser sahibi olamazken bağlantılı hak sahibi eser sahibi olabilir, koruma süreleri arasında da farklılık vardır. eser sahibinin izniyle bağlantılı hak sahibi olunabilir. Bağlantılı haklara dair ayrıntılı bilgi için bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 238.

²³⁶ Yapay zekâ tarafından eser meydana getirilmesi için girişimde bulunan yatırımcı şartları var ise FSEK m.18/II veya m. 80 kapsamında işveren sıfatıyla veya bağlantılı hak sahibi olarak korunacağı, koruma sağlanamayan yatırımcıların ise veri tabanı yatırımcısını korumak için ihdas edilen FSEK ek madde 8'e benzer bir düzenleme getirilerek eser sahibinin haiz olduğu korumadan istifade ettirilebileceği, bağlantılı haklara ilişkin 80. maddeye yeni fıkra eklenmesi yoluyla çözüm üretilebileceğine dair görüşleri için bakınız. Karaca ve Karataş, "Korunma", s. 42 vd. ; Üç aşamalı test ile varılacak yorum ile bağlantılı hak sahibini hak sahipliğinin mümkün olabileceğine, FSEK ek madde 8'e ve madde 80' e yeni fıkra eklenmesi yoluyla bulunabilecek çözüm önerisine dair bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 275-283; Zorluel, "Telif", s. 338.

bağlantılı bir hak sahipliği sağlanabilir. Yapay zekânın meydana getirdiği eserlerin FSEK m. 11 ve 12’de ele alınan sahipsiz eserler kategorisine sokulması ve bu eserleri ilk tespitini gerçekleştirenlerin, tanıtan, yayan, çoğaltanların bağlantılı hak sahibi olacağına dair dolaylı bir çözüm benimsenebilir.

Öncelikle, doğrudan bağlantılı hak sahipliğini ele alalım. Bağlantılı hak sahipliği ise, eser sahipliğinden farklı bir kavramdır. 5846 sayılı FSEK’ de “*Tanımlar*” bölümünde bağlantılı haklar; m. 1/B (j) hükmünde bağlantılı haklar; m. 1/B (k) hükmünde, komşu haklar tanımlanmıştır. FSEK incelendiğinde, bağlantılı hakların iki ayrı gruba ayrılarak belirtildiği anlaşılmıştır. Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla komşu hak sahipleri ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcılarının sahip oldukları haklar olarak “*komşu haklar*” üst başlığında yer almaktadır. Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla ve eser sahibinin izniyle bir eseri özgün bir biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçıların, bir icra ürünü olan veya sair sesleri ilk defa tespit eden fonogram yapımcıları ile radyo-televizyon kuruluşlarının sahip oldukları haklar ise “*ikinci grup bağlantılı haklar*” olarak belirtilmiştir. Bağlantılı hakların hangi hükümlerle, nasıl korunacağı ise, FSEK m. 80 vd. kapsamında ele alınmıştır.

Bu hükümler dikkate alınarak, yapay zekâ tarafından üretilen ürünleri tespit eden kişinin, eser sahibi sayılmasa da, bağlantılı hak sahibi sayılabileceği görüşü ileri sürülmüştür.²³⁷ Yapay zekâ tarafından üretilen

²³⁷ Yapay zekâ tarafından eser meydana getirilmesi için girişimde bulunan yatırımcı şartları var ise FSEK m.18/II veya m. 80 kapsamında işveren sıfatıyla veya bağlantılı hak sahibi olarak korunacağı, koruma sağlanamayan yatırımcıların ise veri tabanı yatırımcısını korumak için ihdas edilen FSEK ek madde 8’e benzer bir düzenleme getirilerek eser sahibinin haiz olduğu korumadan istifade ettirilebileceği, bağlantılı haklara

ürünlerde bunları tespit eden veya ticari maksatlarla haklı olarak çoğaltan yahut yayan kişilerin, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde hak sahibi olabileceği belirtilmiştir. Yapay zekâların yaratmak için bir doğrudan bir teşviğe ihtiyaç duymaması, başka kişilerin teşviğe ihtiyaçları olmadığı anlamına gelmez. Yapay zekânın üretimi olan ürünlere, halkın erişimini sağlama konusunda toplumun bir çıkarı olduğu ortadadır. Koruma alamayacağı endişesiyle gizli tutulan ürünler, kamunun zararına olacaktır. Yaratma ve yayma arasında bir ayrım yapılması gerektiği, yapay zekânın meydana getirdiği ürünleri yayan ve böylece onları halka ulaştıran birinin, bunu yaptığı için teşvik edilmesi veya ödüllendirilmesi gerekmektedir. Kültür, bilim ve yeniliğin gelişimini teşvik eden bir çözüm bulunmalıdır. Yapay zekânın ürettiği üründen doğan hakların birine tahsisi gerekecekse, bu kişinin eserlerin kamu dolaşımına sokanın veya yayanın olması daha kabul edilebilir bir çözüm olacaktır. Zira, fikri mülkiyet sisteminin, sadece eser sahiplerini değil, özellikle eseri piyasaya süren aracıları da ödüllendirdiği unutulmamalıdır.

Ticari veya teknik düşüncelerin ön planda olduğu yapımcıların veya yayıncıların haklarının korunmasına benzer şekilde, bağlantılı hak veya komşu hak kategorilerinin genişletilerek yeni bir komşu bir hakkın verilmesi ile hak sahipliği sorunu çözülebilecektir. Böylece, yapay zekânın ontolojik yapısını sorgulamadan, fikri haklar hukukunun temeli olan hususiyet unsuru değiştirilmeden, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin korunması için yeni bir hak sahipliği kategorisi yaratılabilecektir. Buradaki temel amaç, değerli bir çıktı olan yapay zekâ ürünlerinin

ilişkin 80. maddeye yeni fıkra eklenmesi yoluyla çözüm üretilebileceğine dair görüşleri için bakınız. Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 42 vd.; Üç aşamalı test ile varılacak yorum ile bağlantılı hak sahibini hak sahipliğinin mümkün olabileceğine, FSEK ek madde 8’e ve madde 80’ e yeni fıkra eklenmesi yoluyla bulunabilecek çözüm önerisine dair bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 275-283; Zorluel, “Telif”, s. 338.

korunmasıdır.²³⁸

Eser sahipliğinden doğan haklar, eser sahibi yaşadığı sürece korunmaktayken bağlantılı hak sahipliği, FSEK m. 27 (4) incelendiğinde, ilk eser sahibi tüzel kişiyse, ilk yayınlandığı tarihten itibaren 70 yıllla sınırlandırılmıştır. Eser sahibinin eseri üzerinde münhasıran mali haklara sahip olmasından doğan menfaate, kamunun bilgiye erişim hakkından doğan menfaat birbiriyle çatışma halindedir. Bu menfaatlerin dengelenmesine duyulan ihtiyaç nedeniyle, bağlantılı hakların korunma süresi sınırlandırılmıştır.²³⁹ Aynı sınırlama Avrupa Birliğinin Koruma Süreleri ve Bağlantılı Haklarla ilgili Yönergesinde de ele alınmıştır. Eser sahiplerine tanınan genel koruma süresinden farklı olarak, yayımcılara verilen bağlantılı hakka benzer hakkın koruma süresinin, 2006/116/EC sayılı Direktifin m.4'te belirtildiği gibi, 25 yıl olarak belirlendiği anlaşılmaktadır. Bu kural, yapay zekâ alanına da uyarlanabilecektir. Yapay zekâ tarafından meydana getirilen üründe eser sahipliği sorgulamasına gidilmesine gerek kalmadan, yapay zekânın meydana getirdiği ürüne fikri hak koruması verilecektir. Yapay zekâ ürününü yayan ödüllendirilmiş olduktan ve sınırlı koruma süresi geçtikten sonra, fikri hak korumasına konu

²³⁸ Ancak, “*AB Veri Tabanı Direktifi Değerlendirme Raporu*”, sui generis hakkın veri tabanı koruması üzerindeki ekonomik etkisinin kanıtlanmadığını ve sui generis hükümlerinin “*önemli yasal belirsizliğe*” neden olduğunu kabul etmiştir. Veri Tabanı Yönergesini yürürlükten kaldırılması gerektiği ifade edilmiştir. Yapay zekânın ürünlerine veri tabanı yatırımcısına verilen sui generis hakkın, piyasa başarısızlığından kaçınmak için sunulan en iyi çözümün olup olmadığını belirlemek için daha fazla ekonomik araştırma yapılması gerekmektedir. Bahoran, *AI-Generated Artworks*, s. 34 vd.

²³⁹ Bağlantılı haklar konusunda ayrıntılı bilgi için bakınız. Arkan, *Bağlantılı Haklar*, s. 25 vd. ; Gökyayla, *Film*, s. 18, 19; Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 237, 238; Tosun, *Sinema*, s.104 vd.

eser, kamunun yararı için açıklanacaktır. Sınırlı koruma süresine sahip bağlantılı haklar korumasıyla, yapay zekâ üretimi ürünlerin, halk arasında yayılması teşvik edilmiş olacaktır.²⁴⁰

Yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerinden doğan hak sahipliğini bağlantılı hak sahipliği korumasıyla ele almanın dolaylı yolu ise; sahipsiz eserler yoluyla mümkün olabilir. Türk hukuku açısından bakıldığında; FSEK m. 11’de sahibinin adı belirtilen eserleri, m. 12’de sahibinin adı belirtilmeyen eserler ele alınmış olup eser sahipliği hakkında karineler düzenlenmiştir.

²⁴⁰ Avrupa Birliğinin, “*Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on The Term of Protection of Copyright and Certain Related Rights*” olarak bilinen “*Koruma Süreleri ve Bağlantılı Haklarla ilgili Yönergesine*” bakınız. European Union, “The European Related Rights Directive”, *European Union Eur-Lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006L0116> (Erişim: 15. 04. 2024); Frosio, “Four Theories”, s. 21; Eser sahipliğinden doğan haklar eser sahibi yaşadığı sürece korunur. Ancak, bağlantılı hak sahipleri için, FSEK 27/4 hükmü geçerli olduğuna dair görüşü için bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 238; Yazar, AB Koruma Süreleri Yönergesinin 4. maddesinden esinleniyor ve yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin koruma dışı ürünler gibi muamele görüp üzerlerinde yayanın hakkı veya “*disseminator right*” şeklinde bir koruma tanınması gerektiğini ileri sürüyor. Yayıncıların hakkı önerisi hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Ramalho, “Artistic”, s. 20, 21, 22; AB mevzuatı için bakınız. Kültür ve Turizm Bakanlığı, “Fikri Haklarla İlgili AB Müktesebatı”, *Türkiye Cumhuriyeti Telif Hakları Genel Müdürlüğü*, <https://telifhaklari.ktb.gov.tr/TR-332425/fikri-haklarla-ilgili-ab-muktesebati.html> (Erişim: 15. 04. 2024).

FSEK 11 ve 12. madde doğrudan yapay zekâ tarafından üretilen ürünleri düzenlemese de, bu ürünler için FSEK kapsamında koruma almak için sahipsiz eserlere dair maddeler kullanılabilir. Eser sahipliği hakkındaki bu karinelerin yapay zekânın ürettiği ürünlerde hak sahipliği sorununa çözüm olabileceği düşünülebilir. Yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin ticari getirisinden faydalanmak için bu riskli yola başvurulabilir. Yapay zekânın meydana getirdiği ürün, FSEK kapsamında sayılan türlerden birine giriyor ise, eser sahibine tanınan haklardan yararlanmak için kendisini eser sahibi olarak gösterebilecektir. Bu durumda FSEK m. 11 uygulama alanı bulacak ve aksi ispat edilene kadar bu kişi eser sahibi sayılarak ilgili haklardan yararlanabilecektir. Yatırım yapan kişinin kendini ya da başka birini eser sahibi gibi göstermeksizin yapay zekâ tarafından üretilen ürünün yayınlaması durumunda da, FSEK m. 12 uygulama alanı bulabilecektir.²⁴¹

Yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünlerin, bağlantılı hak sahipliği çerçevesinde dağıtılması görüşüne karşı bazı eleştiriler getirilmektedir. Doğrudan bağlantılı hak sahipliği sağlamak konusunda; “*eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla ve eser sahibinin izniyle*” ifadesi dikkate alındığında, bağlantılı hakların söz konusu olabilmesi için bir eserin ve eser sahibinin varlığının arandığı

²⁴¹ Ayrıca, Avrupa Birliğinin, “2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on Certain Permitted Uses of Orphan Works” olarak bilinen “Sahipsiz Eserlere Dair Yönergesine” bakınız. European Union, “The European Orphan Works Directive”, *European Union Eur-Lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012L0028&from=EN> (Erişim: 15. 04. 2024); Güçlütürk ve Cankat, “Mesele”, s. 213-215; Ancak bu görüşe yapılan eleştirilere göre, FSEK m. 11 ve 12’nin uygulanamayacağı, zira eseri / buluşu meydana getiren yapay zekâ olduğu için belli olduğu ve bu durum kanuni karinelerin yürütülmesine engel olabileceği görüşü de ifade edilmiştir. Zorluel, “Telif”, s. 348, 349.

anlaşılmaktadır. Doğrudan bağlantılı hak sahibi olunması; yapay zekânın hukuki kişilik elde etmesine ve meydana getirdiği ürünün FSEK kapsamında “*eser*” olarak tanınmasını gerektirmektedir. Ancak olan hukuk açısından, yapay zekânın meydana getirdiği ürünler üzerindeki hak sahipliğini, bağlantılı hak sahipliği olarak korumanın mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Bu hususta kanuni düzenleme yapılabilir.²⁴²

Dolaylı bağlantılı hak sahipliği sağlamak konusunda; teknik hukuk anlamında ürünü ortaya koyanın yapay zekâ olduğu belli olduğu için ve ortada FSEK kapsamında bir eser bulunmadığı için, FSEK 11 ve 12. madde aracılığıyla verilecek bağlantılı hak sahipliği düzenlemeleri yapay zekâ tarafından üretilen ürünler için uygulama alanı bulmayacaktır. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünü, bağlantılı hak sahibi olarak edinildiği varsayıldığı takdirde, bu uzun vadede güvenilir bir yol olmayacaktır. Bu görüşün zayıf noktası, bir uyumsuzluk çıkınca kendini gösterecektir. Eser sahipliği konusunda çıkacak bir uyumsuzlukta, haklılığın ispatı için, yetkili kişinin tespiti zorunlu olacaktır. Yapay zekânın meydana getirdiği ürün; üçüncü bir tarafça ihlal edilirse, yapay zekânın meydana getirdiği ürünün hukuken tanınan bir sahibinin ortaya çıkması gerekir. Ancak, hukuken tanınan bir eser sahibi veya ürünün hak sahibi ortaya çıkmazsa, yapay zekânın meydana getirdiği ürün yine korumasız kalacaktır. Bu görüşün amaçladığı sonuç ortaya çıkamayacak ve en baştaki soruna, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliğinin kimde olacağı konusuna çözüm bulunamamış olacaktır. Bu nedenle Telif Hakkı Büroları, başvuru

²⁴² Türk hukukunda, tüzel kişi doğrudan eser sahibi olamazken bağlantılı hak sahibi eser sahibi olabilir, koruma süreleri arasında da farklılık vardır. eser sahibinin izniyle bağlantılı hak sahibi olunabilir. Bağlantılı haklara dair ayrıntılı bilgi için bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 238.

sahiplerini bir eseri isimsiz olarak kaydettirmek yerine bir yazarın adını vermeye teşvik etmektedirler.²⁴³

Yetim bir eser söz konusuysa, bilgisayar tarafından yapılan ürünü ilk farkedenden, tanıyan ilk kişi eser sahibi olarak nitelendirilebilmesinin ne derece adil ve doğru olacağı da tartışmaya açık bir konudur. Bir tarafta gerçek insan yazarlar varken bir tarafta yapay zekânın yazarlığının gizlenerek, eser sahipliği veya bağlantılı hak sahipliği durumu ortaya çıkmaktadır. Yani, birisi bir eser yaratmak yerine onu keşfedebilir. Yapay zekânın ürünlerinin korunmaması, bu ürünlerin yüksek ticari getirisinden faydalanmak için çeşitli hileli yollara başvuruyu artırabilecektir. Bu ikiliği bitirmek ve Kanun eliyle doğruluğa teşvik etmek için yapay zekânın ürünlerine açık bir hukuki koruma verilmelidir.²⁴⁴

4. 4. 2. Değerlendirme

Bağlantılı hak sahipliği görüşüne yöneltilen eleştirilere katılmaktayız. Kanunımızca, sadece yayıcıya bağlantılı hak kapsamında hak sahipliği

²⁴³ Abbott ve Rothman-Shubov, “Disrupting Creativity”, s. 17; Yapay zekâ tarafından üretilen içeriğin telif hakkıyla korunmasının hem yaratım hem yenilik hem de yayma üzerindeki olumsuz etkileri de dikkate alınmalıdır. Eğer yapay zekâ tarafından üretilen ürünler çoğalırsa, muhtemelen yetim eserlerdeki hak sahipliği sorunu daha da kötüleşecektir. Aplin ve Pasqualetto, “Copyright Protections”, s. 15, 19; Yine, bu görüşe diğer bir eleştiri, FSEK m. 11 ve 12’nin uygulanamayacağı, zira eseri / buluşu meydana getiren yapay zekâ olduğu için belli olduğu ve bu durum kanuni karinelerin yürütülmesine engel olabileceği görüşü de ifade edilmiştir. Zorluel, “Telif”, s. 348, 349.

²⁴⁴ İnsanların yapay zekânın ürettiği ürün kendisininmiş gibi gösterebileceklerine dair tehlike hakkında bakınız. Abbott, “I Think, Therefore I Invent”, s. 1098; Abbott, “Protecting CGW in the United Kingdoms”, s. 11; Güçlütürk ve Cankat, “Mesele”, s. 213-215.

tanımak, yapay zekânın meydana getirdiği ürüne katkısı veya bağlantısı daha çok olan diğer tarafların ihmali anlamına gelecektir. Ki bu taraflar, programcı, yazılımcı, kullanıcı, yatırımcı gibi, gelişimin öncüsü teknik bilgiye veya maddi kaynağa sahip önemli taraflardır. Müştereklerin trajedisine uğramamak adına, her açıdan en çok fayda sağlayacak sujeye, hak sahipliği verilmesinin tercih edilmesi gerekmektedir. Bunlar, öncelikle programcı, kullanıcı, yatırımcı çözümleri olması gerekirken, öncelik değerlendirmesinde en sonda kalması gereken bağlantılı hak sahiplerinin en başta düşünülmesi görüşünün ihtiyaçları karşılamayacağını ve fikri haklar hukukuna uymayan bir görüş olduğu kanısındayız.

4. 5. Kamunun Hak Sahibi Olması

4. 5. 1. Genel olarak

Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin kamuya ait olması fikri ortaya atılmıştır.²⁴⁵ Yapay zekânın meydana getirdiği ürünler üzerinde

²⁴⁵ Yapay zekânın ürettiği ürünün yazarı olmadığı ve üretilen ürünün kamuya ait olduğuna dair bakınız. Clifford, “True Creator”, s. 1695; Kamusal alanın korunmayı hak etmeyen bir alan olduğu algısının değiştirilip sistemin geri kalanının çalışmasına izin veren bir aygıt olduğu anlaşılırsa yapay zekânın ürettiği ürünlerin kamusal alana verilmesi gerektiği anlaşılabilecektir. Craig, “Tech-Neutrality”, s. 22, 25, 26; Bern Sözleşmesi, ABAD kararları, Alman, Fransız yasaları, ABD Telif Hakkı Ofisi incelendiğinde insan yazar gerekliliği arandığına sonucuna varılabilecektir. Ulusal telif hakkı yasalarının çoğu, telif hakkı yasaları tarafından korunmayan ürünleri, kamu malı olarak kabul eder. Deltorn and Macrez, “Authorship”, s. 9, 10; Yapay zekâ üretimlerinin, ticari olmayan “*creative common lisansı*” ile halka açık olması gerektiğine dair bakınız. Devarapalli, “Redefining”, s. 14 vd.; Yasalar insanlar tarafından ve insanlar için yapılmıştır. Eidenmüller, “The Rise of Robots”, s. 1; Telif hakkı yasasının insanlığın ilerlemesini engellememesi, desteklemesi

kamunun hak sahipliğine dair görüş, halihazırdaki hukuk sistemlerine uygun bir görüştür. Eserin meydana gelmesinde temel şart olarak ele alınan insan unsurunun eksikliği, yapay zekânın meydana getirdiği ürünün eser olmasına

gerektiği gerçeği, Anayasanın desteklediği bir gerçektir. Telif hakkı yasaları, insan yaratıcılığını teşvik etmek anlamına gelmektedir. Edebi ve sanatsal alanda, yapay zekâ tarafından daha fazla üretim yapılması için teşvik yaratması, aslında insan ilerlemesi için bir tehdit anlamına gelmektedir. Makine yapımlarının telif hakkı da reddedilmelidir, çünkü makineler çalışmalarından sorumlu tutulamazlar, oysaki telif hakkı ve telif hakkı sahibi kişinin çalışmasının sorumluluğu tarihsel olarak el ele gitmiştir. Kısacası kanun makine imalatlarını korumamalıdır. Gervais, “Author”, s. 2105, 2106; Bilgisayarlar tarafından üretilen bir ürünün, eser olamayacağına dair görüşleri için bakınız. Grimmelman, “Good Thing”, s. 403 vd. ; Kop, “Public Domain”, s. 15; İnsan olmadığı için daha fazla eser üretmek için teşvike ihtiyacı olmayan bir bilgisayar programına teşvik verirsek aslında kime fayda sağlıyoruz? Cevap, hiç kimsedir. Hiçbir geçerli sebebi olmayan tekerci durumlar yaratmak, iktisat teorisinin temel kurallarıyla da çeliştiği için yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin fikri mülkiyet kapsamı dışında tutulması gerektiğine, ürünlerin kamuya ait olması gerektiğine ve kamusal erozyonun önlenmesine dair görüşleri için bakınız. Perry ve Margoni, “Music”, s. 22-25; Yapay zekâ yaratımlarının kamu alanına atfedilmesi, yapay zekâ yaratımlarının halka ulaşmasını sağlamak için bir araç olarak bir “*yayma hakkı*” oluşturulması gerektiği, ancak böyle bir hakkın tasarısının, yapay zekâ yaratımlarının kamu malı niteliğini tehlikeye atmaması gerektiği ve bu nedenle kapsamının sınırlı olması gerektiğine dair görüşü için bakınız. Ramalho, “Artistic”, s. 20, 21, 22; Robotların telif hakkı hayali kurmadığına ve aksi bir tercihin ontolojik yapıya ters olduğuna, sanatın da metaya dönüşeceğine dair görüşleri için bakınız. Schönberger, “Questions”, s. 8-11; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 217-218.

engel oluşturmaktadır. Bu halde, yapay zekânın meydana getirdiği ürünün FSEK bakımından koruma altına alınamaması ve kamu malı sayılması gerekmektedir. Böylelikle yapay zekânın ürettiği ürünlere hem herkes tarafından ulaşılabilir olacak hem de kültürel ve bilimsel gelişmeye katkı sağlanmış olunacaktır. Bir zincirin halkaları gibi, kamuya açık tutulan eserler başka ürünlerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Bu görüşe göre, kamunun hak sahipliğine girecek ürünleri belirlemek için şöyle bir işlem uygulanabilir. İnsanın yaratıcı katkısıyla öngörülemeyen yaratımlar ile öngörülen yaratımların bir elekten geçirilmesi gerekmektedir. Tamamen yapay zekâ eseri olanların kamu malı sayılarak FSEK bakımından kimsenin koruması altına alınamaması gereklidir. “yazarsız çıktı” savunucularına göre, eğer yapay zekânın programcısı/yazılımcısı/geliştiricisi/kullanıcısı yapay zekânın yürütme sürecini kontrol edemiyor ve gerçek zamanlı olarak iş birliği yapamıyorsa, meydana gelen ürün üzerinde de, eser sahibi sıfatıyla hak sahibi olduğunu iddia edemeyecektir. Yapay zekâ tarafından meydana gelen ürün ise, “yazarsız çıktı” olur ve kamu malı olarak kamunun kullanımına sunulacaktır.²⁴⁶ Bir robot tarafından çekilen özçekimlerden biri olarak örnek gösterilen NASA Mars Rover Sol 87' nin özçekiminin, mevcut telif hakkı koruması kapsamına girmediği ve kamusal alana girdiği ifade edilerek, bu örneğin kamunun hak sahipliğini yeterince açıklığa kavuşturan bir örnek olduğu ifade edilmiştir.²⁴⁷

Bir ürünün yapay zekâ tarafından oluşturulduğu durumlarda, telif koruması verilir verilmeyeceği sorusuna şüpheyile yaklaşılmalıdır. Ne kullanıcıya ne de programcıya yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin hak sahipliği verilmelidir. Zira, programcı veya kullanıcı esere kişiliğini yansıtamayacağı için eserin yaratıcısı olamamaktadır ve bu nedenle yapay

²⁴⁶ Yazarsız çıktı ifadesi orijinalinde “*authorless*” olarak geçmektedir.

Ayrıntılı bilgi için bakınız. Mezei, “Leonardo”, s. 18, 19.

²⁴⁷ Schönberger, “Questions”, s. 8.

zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliği kamuya verilmelidir. Programcı, eserin yaratılmasında doğrudan yer almadığı için, eser programcının hususiyetini yansıtamayacaktır. Programcı, yaratmadığı bir şey için ödüllendirilmemeli ve üretemeyeceği bir eser yaratmak için herhangi bir teşvik de alamamalıdır. Bu nedenle programcı, sadece yapay zekâların yaratılmasından kaynaklanan faydalara hak kazanmalıdır. Ancak yapay zekânın yaratımlarından kaynaklanan ikincil üretimlerden gelen faydalara hak kazanamamalıdır. Aksi yönde bir çözüm, yapay zekâların programcısına, çifte ödüllendirilmesine yol açacaktır. Bu durumda, programcı, yalnızca yapay zekâların yaratılmasından değil, yapay zekânın meydana getirdiği tüm çıktıları için de gelir elde edebilecektir.²⁴⁸

Amerikan Yüksek Mahkemesi tarafından verilen 1984 tarihli bir kararda, telif hakkı sahipliğinin dağıtımında gözetilen esas yararın; fikri ürün ortaya koyan kişilerin yaratıcı aktivitelerinin onlara özel bir ödülün sağlanmasıyla motive edilmesi ve ardından, telif hakkının koruma süresi sona erdikten sonra, eserlerin halkın yararlanmasına bırakılması olduğu kabul edilmiştir.²⁴⁹

²⁴⁸ Ramalho, “Artistic”, s. 20.

²⁴⁹ Telif hakkıyla korunan eserler yalnızca yaratıcılığı teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda telif hakkı sona erdikten sonra kamuya açık olan eserlerin sayısını da artırır. Hristov, “Dilemma”, s. 438; Kop, “Public Domain”, s. 16, 17; 1984 yılında Sony Corp. Am. v. Universal Studios, Inc. davasında Yüksek Mahkeme, telif hakkı sahipliğiyle bağlantılı sınırlı faydaların “özel bir ödül sağlayarak yazarların ve mucitlerin yaratıcı faaliyetlerini motive etmeyi ve sınırlı münhasır denetim süresi sona erdikten sonra, halkın kendi dehalarının ürünlerine erişmesini sağlamayı amaçladığına” karar verdi. Dava hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. US Supreme Court, Sony Corp of America v. Universal City Studios Inc, 464 U. S. 417 (1984), *JUSTIA*, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/464/417/> (Erişim: 15. 04. 2024).

Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakları Bürosu, herhangi bir insanın yaratıcı katkısı bulunmaksızın ortaya konan çalışmaların eser olarak kabul edilmeyeceği görüşündedir.²⁵⁰ Bunun anlamı, yapay zekâ tarafından üretilen

²⁵⁰ Bozkurt Yüksel, *Buluşçu*, s. 38; ABD’de sadece insan yazarlara hak sahipliği verileceği ve yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin kamu alanına gireceğine, telif koruması verilmediğine dair bakınız. Nina I. Brown, “CGW”, s. 5, 27; ABD Telif Hakları Bürosu’nun uygulamalarının açıklandığı ve özellikle telif hakkı sahipliğinin kabul edilmesi, belgelendirilmesi, lisanslarda dahil telif hakkı belgelerinin kaydedilmesine odaklanan ve uygulanacak temel hukuk ilkelerinin ortaya konulduğu belgenin 306. paragrafında, ABD Telif Hakları Bürosu’nun, fikri ürünün insan tarafından yaratılması şartıyla, orijinal bir çalışmayı eser olarak kabul edeceği açıkça belirtilmiştir. Bunun yanında, telif hakkının yalnızca zihnin yaratıcı güçlerinde oluşturulan fikri emeğin ürünlerini koruduğu belirtilmiştir. Bir fikri ürünün insan tarafından yaratılmadığının tespiti durumunda ise eser olarak kabul edilmeyeceği de açıkça belirtilmiştir. İlgili 306. kısmının orijinal hali için bakınız. United States Copyright Office, “Compendium of US Copyright Office Practices 1984”, Third Edition, 2017, Bölüm: 300, Paragraf: 306, *US Copyright Office* <https://www.copyright.gov/comp3/docs/compendium.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024); Zarya of Down, Kris Kashtanova tarafından yazılan ve Midjourney adlı yapay zekâ kullanılarak resimlenen kısa bir çizgi romandır. ABD Telif Hakları Bürosuna yapılan resmi başvuruda insan yazar olarak Kris Kashtanova olarak bildirim yapıldığından bu kişi eser sahibi olarak kaydedilmişti. Ancak, ABD Telif Hakları Bürosu tarafından, sonradan Midjourney adlı yapay zekâ kullanılarak resimlenen çizgi romana verilen telif haklarının geri alınmasına karar verilmiştir. Kris Kashtanova ise çizgi romanın yapımında kendi seçimlerinin etkili olduğunu ifade ederek hak iddasını devam ettireceğini belirtmiştir. Daha sonra Kris Kashtanova’ya sadece görsellerin seçimi, düzenlenmesi için kısmi telif hakkı verilmiştir.

ürünler gerçek bir kişi tarafından yaratılmadığı için, telif hakkı kapsamında korunamayacağı ve dolayısıyla herkesin serbest kullanımına sunulacağıdır.²⁵¹

İnsan yaratıcılığının teşviki ve yatırımcıların desteği konusunda bu görüşün eksikliklerinin olduğu ve eleştirildiği görülmektedir. Yapay zekâ tarafından üretilen üründe hak sahipliğinin, kamuya arzı her zaman beklenen sonucu doğurmayabilir. Fikri hak ürünlerine koruma sağlanmasına dair teorilere bakıldığında, koruma verilmesinin gerekçelerinden birinin, bilimin ve sanatın gelişiminin önünü açmak olduğu kabul edilmektedir. Telif hakkı korumasının asıl amacı, yaratıcılığı canlandırmak ve özgün çalışmaları teşvik etmektir. Ancak yapay zekânın teşvik edilmesi gibi bir durum söz konusu olamayacağı, bu nedenle yapay zekâyâ özel haklar vermenin mantıklı olmadığı düşüncesi ne kadar doğru ise de, yapay zekâ

ABD Telif Hakları Bürosunun gönderdiği 21/02/2023 tarihli mektubun tamamı için bakınız. United States Copyright Office, <https://www.copyright.gov/docs/zarya-of-the-dawn.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024); Elisa Shupe (Amazon’da Ellen Rae takma adıyla yayımlanmıştır), yapay zeka ile AI Machinations: Tangled Webs and Typed Words bir roman yazmış olup ABD Telif Hakkı Bürosu (USCO) önce roman için yapılan başvuruyu red etmiştir. Sonrasında, kullanıcı Elisa Shupe’un yaptığı seçimler için telif hakkı vermiştir. Bu koruma, kitabın bütün olarak izinsiz kopyalanmaya karşı korunmasını içermekte olup tek tek cümle ve paragrafların kopyalanmasını içermemektedir. <https://www.timesnownews.com/lifestyle/books/features/how-one-author-challenged-the-boundaries-of-ai-copyright-law-article-109426632> (Erişim: 15. 04. 2024); İlgili kayıt için ABD Telif Hakkı Ofisine bakınız. United States Copyright Office, Elisa Rae Shupe, <https://cocatalog.loc.gov/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?PAGE=sbSearch&SEQ=20240424033619&PID=Zp0gRquxOs2432JNUpCndNlrqS-dqdnA> (Erişim: 15. 04. 2024).

²⁵¹ Mezei, “Leonardo”, s. 4, 5, 8.

tarafından oluşturulan ürünlere hiçbir koruma sağlamamak da, diğer bir söyleyişle yapay zekânın ürünlerinin kamu malı sayılması düşüncesi de o kadar yanlıştır. Kamuya aitlik düşüncesinin, hem eser sahiplerini hem de yatırımcıları yaratıcı eserler ortaya koymaktan caydıracağı için kabul edilebilir bir öneri olmadığı belirtilmiştir. Dolaylı yoldan da olsa yaratıcı faaliyet ve özgün çalışmaların önü kesilmiş olacaktır.²⁵² Yapay zekâ

²⁵² Fikri mülkiyet teorileri için bakınız. Akdemir Kamalı, *Değişikliklerin Sonuçları*, s. 52-70; Atar, “Hususiyet Kavramına Öğreti ve Yargının Bakışı”, s. 10-21; Atar, “Hukuk Düzeni İçerisindeki Yeri”, s. 100-116; Atar, *Yayma*, s. 23-31; Teoriler hakkında bakınız. Ayiter, *Ürünler*, s. 33-38; Fikri Mülkiyet Teorileri arasında, teşvik, kişilik, ödül teorileri ayrımına ek olarak işçi teorisi ve hukuk-ekonomi teorilerini ekledi. Bahoran, *AI-Generated Artworks: Challenging The Traditional Notions of Copyright*, s. 37-50; Fikri mülkiyet sisteminin amacı, yaratıcılığın ve yeniliğin teşvikidir. Adalet, kişilik, teşvik, kültürel teoriler için bakınız. Chiabotto, “Non-Human”, s. 12, 13; Fikri Mülkiyet teorileri arasında, doğru davranışın yapılması gerektiğine, sonucun ön planda olmadığına ilişkin deontolojik yaklaşım (kişilik ve emek) ve sonucun önemli olduğu, davranışın ön planda olmadığı teleolojik (faydacı) teorileri ayrımını kabul etti. Craig ve Kerr, “Death”, s. 75; Dilara Buket Tatar, *Mülkiyet ve Fikri Mülkiyetin Felsefi Temelleri*, Ankara: Astana Yayınları, 2014, s. 101-113; Erel, *Fikir*, s. 33-35; Telif hakkı yasası tarihi boyunca dört fikri mülkiyet teorisi ile karşılaşıldığı, bunların adalet teorisi, kişilik teorisi, refah teorisi ve daha yakın zamanda kültürel teori olduğuna dair ayrıntılı bilgi için bakınız. Frosio, “Four Theories”, s. 3, 4; Hirsch, *Haklar*, s. 2; Hristov, “Dilemma”, s. 435 – 436; Eser sahiplerinin çabalarının ödüllendirilmesine dair bakınız. Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 21; Yapay zekânın ürettiği ürünlerin kamu malı sayılmasındansa, yapay zekâyâ yatırımcının veri tabanlarının korunma yöntemine benzer sui generis bir statü tanınmasının daha uygun olduğuna, yapay zekâ sahibinin, yapay zekânın ürünlerinin de

tarafından üretilen ürünlerdeki hak sahipliğinin, kamuya arzı yönündeki tercih; kısa vadede kullanıcılar veya kamu lehine olacağı düşünülse de, uzun vadede kamunun aleyhine olacaktır. Yapay zekâ teknolojileri geliştiren şirketler, yapay zekânın meydana getirdiği fikri ürünlerden kazanç elde edemeyeceği düşünceleriyle bu teknolojilere yatırım yapmamaktan vazgeçebilecektir. Örneğin, Caharles Babbage gibi bilim insanları yeterli

sahibi olması gerektiğine dair görüş için bakınız. Lorenzoni, “Solution”, s. 32; İnsanlığın kültürel ve ekonomik gelişiminin bir yansıması olan yapay zekânın, insan toplumunun hedeflerine geniş anlamda da hizmet edebildiği, yapay zekânın, küresel salgınlarla mücadelesi ve diğer genel avantajlarının olduğu bir gerçektir. Ancak yapay zekânın yararlı olması, algoritmaların insanların bireysel veya toplu çıkarlarıyla eşit düzeyde ele alınması gerektiği anlamına gelmeyecektir. Telif hakkı tarihinin, tartışmasız bir insanlık tarihi olduğu unutulmamalıdır. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Mezei, “Nothing”, s. 5, 6; Tekinalp, *Fikri*, s. 90 vd.; Yapay zekânın çıktılarını telif hakkı ile koruyamazsak yapay zekâ uygulamalarının da son bulacağı, ortaya yazarsız eserler, mucitsiz buluşlar çıkacağına ve fikri haklar alanındaki pazar sahibi yatırımcıların bu konuda teşviki gerektiğine, bu düşünce kanunlaşana kadar da haksız rekabet hükümleriyle korumaya dair görüşleri için bakınız. Tim Dornis, “Of 'Authorless Works' and 'Inventions without Inventor'-The Muddy Waters of 'AI Autonomy' in Intellectual Property Doctrine” (bundan sonra: Authorless), *SSRN*, 2021, <https://ssrn.com/abstract=3776236> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 8, 26; Fikri mülkiyetin, yatırımı teşvik eden ekonomiyi ileriye taşıyan motorlar olup fikri haklar konusundaki yatırımı artırdığına dair bakınız. Yamamoto, “Copyright”, s. 16, Ayrıca fikri Mülkiyet teorileri arasında, emek, kişilik, teşvik ve araç teorileri arasında ayrım yaptı. s. 4-8; Fikri mülkiyet teorileri için hukuk ve ekonomi, kişilik ve emek teorileri şeklinde yapılan ayırımına bakınız. Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 699-707; Zorluel, “Telif”, s. 335.

mali destek alamadığı için, bilgisayar gibi bir icadı yaşadığı 1800'lü yıllarda yapamamış olacak ve ondan yıllar sonra ENİAC 1946'da bilim dünyasına sunulmuş olacaktır.²⁵³

Kamuya hak sahipliği tanınmasına dair görüşün, bazı riskleri içerdiği, kötü niyetli kişiler tarafından kullanılmaya müsait olduğu da ifade edilerek eleştirilmiştir. Koruma verilmeyerek sahipsiz bırakılan ürünlerin, kötü niyetli kişiler tarafından kendi ürünüymüş gibi gösterilmesinin yolunun açıldığı belirtilmiştir. Bu görüşün belirsizliği körükleyen bir tarafının olduğu, artacak olan belirsizliğin adaletsiz sonuçlara, haksız kazanca yol açacağı da belirtilmiştir.²⁵⁴

4. 5. 2. Değerlendirme

Yapay zekâ tarafından üretilen üründe hak sahipliğinin, kamuya arzı her zaman beklenen sonucu doğurmayabilir. Telif hakkı korumasının asıl amacı, yaratıcılığı canlandırmak ve özgün çalışmaları teşvik etmektir. Ancak yapay zekânın teşvik edilmesi gibi bir durum söz konusu olamayacağı, bu nedenle yapay zekâyâ özel haklar vermenin mantıklı olmadığı düşüncesi ne kadar doğru ise de, yapay zekâ tarafından oluşturulan ürünlere hiçbir koruma sağlamamak da, diğer bir söyleyişle yapay zekânın ürünlerinin kamu malı sayılması düşüncesi de o kadar yanlıştır. Kamuya aitlik düşüncesi; hem eser sahiplerini hem de yatırımcıları, yaratıcı eserler ortaya koymaktan caydıracağı için kabul edilebilir bir öneri olmadığı konusundaki görüşlere

²⁵³ Buse Kudun, “Bilgisayarın Babası Unvanına Sahip Charles Babbage Kimdir?”, *Startup Teknoloji*, 2021, https://startupteknoloji.com/bilgisayarın-babası-unvanına-sahip-charles-babbage-kimdir/?doing_wp_cron=1678648805.

2188789844512939453125 (Erişim: 15. 04. 2024).

²⁵⁴ Abbott, “Protecting CGW in the United Kingdoms”, s. 11; ABD’de kendini kasıtlı olarak yanlış şekilde mucit olarak belirtmek ceza gerektiren bir suçtur. Abbott, “An Introduction”, s. 9.

katılmaktayız. Dolaylı yoldan da olsa yaratıcı faaliyet ve özgün çalışmaların önü kesilmiş olacaktır.

Kamuya hak sahipliği tanınmasına dair görüşün, bazı riskleri içerdiği, kötü niyetli kişiler tarafından kullanılmaya müsaittir. Koruma verilmeyerek sahipsiz bırakılan ürünlerin, kötü niyetli kişiler tarafından kendi ürünümüğü gibi gösterilmesinin yolu açılacaktır. Belirsizlik adaletsiz sonuçlara, haksız kazanca yol açacaktır.

Yapay zekânın meydana getirdiğı ürünler üzerinde kamunun hak sahipliğine dair görüş, halihazırdaki hukuk sistemini onaylayan bir görüş olup sadece gerçek kişilerin eser sahibi olabileceğı fikrini desteklemektedir.²⁵⁵ Ancak, yapay zekâ tarafından üretilen ürünler, koruma kapsamına alınmamaya ve kamunun erişimine ücretsiz olarak sunulmaya devam edilirse, yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin korunması amacıyla, başka yollar tercih edilecek gibi görünmektedir. Ticari sırların korunmasına dair sözleşmelerin veya hak sahipliğinin kim olduğuna belirlemeye yönelik geleceğe yatırım amaçlı sözleşmelerin artacağı öngörülmektedir.²⁵⁶

4. 6. Gerekli Ayarlamaları Yapan Kişinin Hak Sahibi Olması

4. 6. 1. Genel olarak

Yapay zekânın meydana getirdiğı eserler üzerindeki hak sahipliğı için gerekli ayarlamaları yapan kişiye hak sahipliğı verilmesine dair yaklaşım ileri sürülmektedir.²⁵⁷ Yapay zekânın ortaya koyduğu eserde, kendi kişisel

²⁵⁵ Bern Sözleşmesi, ABAD kararları, Alman, Fransız yasaları, ABD Telif Hakkı Ofisi incelendiğinde insan yazar gerekliliğı arandığına sonucuna varılabilecektir. Ulusal telif hakkı yasalarının çoğı, telif hakkı yasaları tarafından korunmayan ürünleri, kamu malı olarak kabul eder. Deltorn and Macrez, “Authorship”, s. 9, 10.

²⁵⁶ Abbott, “I Think, Therefore I Invent”, s. 1079, 1081, 1115.

²⁵⁷ Ballardini ve He ve Roos, “AI-Generated Content”, s. 131 vd.; Bilgisayar

özellikleri ve tercihleri ile temel girdiyi sağlayan insanın, yapay zekânın meydana getirdiği eserde hak sahipliğini kazanabilmesi gereklidir. Yaratıcı yapay zekâda bilişsel süreç, insan katkısıyla ve insan eli değerek ilerlemişse bu katkıyı sağlayana da haklarını vermek gerekir. İngiliz yaklaşımı olarak adlandırdığımız bu görüş, diğer görüşlere nazaran teoride kalmayan ve yasal olarak kendine yer bulan bir görüş olması nedeniyle oldukça önemlidir. Birleşik Krallık, İrlanda ve Yeni Zelanda yasaları incelendiğinde; yapay zekânın meydana getirdiği eserlerden, bilgisayar tarafından üretilen eserler olarak, orijinal haliyle “*computer generated works*” olarak bahsedilmiştir. Yapay zekânın somut görünümlerinden biri olan bilgisayar tarafından meydana getirilen eser için, gerekli düzenlemeleri yapan kişi kimse, sonuç ürünün de sahibinin o kişi olacağı belirtilmiştir. Dikkat edilirse bu görüş, yapay zekâ ile insan unsuru arasında bağlantı kurmaya çalışarak insan unsurunu temel almaktan vazgeçmemiştir. Bunun yanında, bilgisayar tarafından meydana getirilen eser üzerindeki hak sahipliğini ise, tamamen reddetmemiştir. Bu görüşün yapay zekânın fikri haklar serüvenine farklı bir bakış açısı kazandırdığı inkar edilemez. İnsan unsurunun etkisinin kaldırılmadığı ve hatta insan unsurunun yasaların desteğiyle güçlendirildiği

programları bakımından gerekli düzenlemeleri sağlayan kişiye telif hakkı verilmelidir. McCutcheon, “Vanishing Author”, s. 958-964; İnsan katkısının düzeyinin belirlenmesi, katılım düzeyini belirlenmesi önemlidir. Yapay zekâ ortak yazar da olabilir Thamapillai, “Value”, s. 5, ayrıca yapay zekâ ticari değeri olan çıktı ürettiğinden korunmalıdır. s. 5, 6; Cevabın farklı insanlar tarafından sağlanan katkıya bağlı olarak değişeceğine, yani gerekli düzenlemeyi yapanın kim olduğuna bağlı olarak belirleneceğine dair bakınız. White ve Matulionyte, “Picture”, s. 29; Türk hukukunda, yapay zekâ tarafından üretilen bu tarz ürünlerde söz konusu ürünlerin ortaya konması için gerekli ayarlamaları ve çalışmaları yapan kişilerin eser sahibi olarak anılmasının en makul ve doğru çözüm yolu olarak gören görüş için bakınız. Zorluel, “Telif”, s. 348, 352.

bir çözüm olması açısından önemli bir görüştür.²⁵⁸

²⁵⁸ Computer-generated work için CDPA m. 9/ (3)’e bakınız. Ayrıca, CDPA m. 178 uyarınca, bilgisayar üretimi eser, bilgisayar tarafından üretilmiş olan ve insan yazarının veya eser sahibinin bulunmadığı eseri ifade etmektedir. İlgili maddeler için ve Birleşik Krallık Telif Hakkı, Tasarım ve Patent Yasası olan CDPA hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Copyright, Design and Patent Act (1988), *UK Legislation*, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (Erişim: 15. 04. 2024); Birleşik Krallık 1988 Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Yasası’nın 9(3) bölümü uyarınca, “*bilgisayar tarafından oluşturulan*” ve hiçbir insan yazarı olmayan eserlerin telif hakkı ile korunacağına dair hükmün telif hakkı sistemi içinde nereye uyduğu açık olmadığı ve çelişkili olduğuna dair görüşleri için bakınız. Patrick Russell Goold, “The Curious Case of Computer-Generated Works under the Copyright, Designs and Patents Act 1988” (bundan sonra: Curious Case), *Intellectual Property Quarterly*, S. 2 (120-129) (2021), <https://core.ac.uk/display/394977074?source=2> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 6, 7, 21; Gerekli ayarlamaları yapan kişinin hak sahibi olması gerektiğine dair görüşün benzeri olarak ifade edebileceğimiz diğer bir görüşe göre, kontrolü elinde tutanın hak sahibi olması gerektiğine dair bir çözüm de savunulmuştur. Buna göre, yapay zekâ tarafından üretilen eserlerde, telif hakkına kimin sahip olması gerektiği sorusu oldukça karmaşık olup programcının mı yoksa kullanıcının mı ortaya çıkan çalışmada gerekli düzenlemeyi yaptığını tespit etmek zor olacaktır. O halde bunun tespiti yerine, yaratıcı süreçte kullanılan algoritmayı kontrol eden insana hak sahipliği verilmelidir. Zira, telif hakkı, bir insana tahsis edildiğinde gelişir. Telif hakkının var olma nedeni budur ve bu nedenle teşvikler yapılır. Nihayetinde, yapay zekâyı yaratan ve kullanan insanların; yapay zekânın kararları üzerinde yeterli kontrole sahip olduğu ve bunun insan mülkiyetine bir engel teşkil etmediği kabul edilmelidir. Hedrick, “Algorithms”, s. 50, 56, 57; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 232 vd.

Bu düzenlemenin klasik yazarlık algısından farklı olduğu ifade edilmektedir. “*Computer generated works*” çalışmalarından gerekli ayarlamayı yapana eser sahipliği verilmesi; eser sahibini, eserin yaratıcı olarak tanımlayan kuraldan farklı bir yaklaşımdır. Eserin yaratılabilmesi için bir şeyi organize eden, eseri yaratma inisiyatifini alan, nihai yaratma eylemine en yakın olan kişi “*computer generated works*” eser sahipliği için aranan kriterlerdir. Fakat bu istisnai düzenleme de bile, yine bir insan girdisi aranmaktadır. İnsan girdisi olmadan, tamamen bilgisayar tarafından üretilen ürünler için gerekli düzenlemeyi yapana eser ve hak sahipliği verilemeyeceği ifade edilmiştir.²⁵⁹

Birleşik Krallık’taki Copyright, Designs and Patent Act (CDPA) m. 9/3’ de bilgisayar tarafından üretilen eserlerde eserin yaratımı için gerekli düzenlemeleri yapan kişinin eser sahibi olacağı düzenlemesine yer verilmiştir.²⁶⁰ 2000 tarihli İrlanda Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Kanunu’nun 21’inci maddesinde de bu durum ele alınmıştır. Bu bağlamda anılan yasanın 21/f maddesinde, İngiliz Telif Kanunu m. 9/3’te yer alan düzenlemeye benzer şekilde, bilgisayar üretimi olan fikri ürünlerde eser sahibinin, eserin meydana getirilmesi için gerekli ayarlamaları yapan kişi olduğuna yer verilmiştir.²⁶¹ 1995 tarihli Yeni Zelanda Telif Hakları Kanunu

²⁵⁹ Diğer bir deyişle daha az özerk yapay zekâlar için “*computer generated works*” hükmü uygulanabilir, ancak insan girdisinden tamamen bağımsız olan yapay zekâlar için bu uygulanabilir bir kural değildir. Ramalho, “Artistic”, s. 17, 18, 19.

²⁶⁰ Eser sahipliği hakkındaki madde olan Birleşik Krallık Telif Hakkı, Tasarım ve Patent Yasası olan CDPA m. 9/ (1)’e, gerekli ayarlamaları yapan kişi hakkındaki madde olan CDPA m. 9/ (3)’e ve ayrıntılı bilgi için bakınız. Copyright, Design and Patent Act (1988), *UK Legislation*, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (Erişim: 15. 04. 2024).

²⁶¹ 2000 tarihli İrlanda Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Kanunu’nun

da benzer bir düzenleme içermektedir. Yeni Zelanda Kanunun 5/2 (a) bendinde tıpkı İngiliz Telif Kanunu m. 9/3 hükmünde olduğu gibi bilgisayar tarafından meydana getirilen edebi, dramatik, müzikal veya güzel sanatlarla ilgili çalışmalar için eser sahibinin, eserin meydana getirilmesinde gerekli ayarlamaları yapan kişi olduğu ifade edilmiştir.²⁶²

Her üç yasada bilgisayar üretimi olan fikri ürünler üzerinde eser sahibini gerekli ayarlamaları yapan kişi olarak tanımlamış, ancak buna rağmen bu kişinin kim olduğu konusunda bir açıklamaya yer verilmemiştir. Gerekli ayarlamayı yapanın programcı mı, yatırımcı mı, kullanıcı mı olduğu konusunda belirsizlik vardır.²⁶³ Gerekli ayarlamaları yapan kişinin, somut

21'inci maddesinde, bilgisayar ortamında üretilen bir eser söz konusu olduğunda gerekli düzenlemeleri yapan kişi eseri oluşturur. Ireland Copyright and Related Rights Act 2000, Chapter 2, Article 21 ve ilgili Kanun hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Ireland Copyright and Related Rights Act 2000, *WIPO*, <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/586520> (Erişim: 15. 04. 2024).

²⁶² 1995 tarihli Yeni Zelanda Telif Hakları Kanunun 5/2 (a) bendinde tıpkı İngiliz Telif Kanunu m. 9/3 hükmünde olduğu gibi bilgisayar tarafından meydana getirilen edebi, dramatik, müzikal veya güzel sanatlarla ilgili çalışmalar için eser sahibinin, eserin meydana getirilmesinde gerekli ayarlamaları yapan kişi olduğu ifade edilmiştir. New Zealand Copyright Act 1994 Article 5/2 (a) ve ilgili Kanun hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. New Zealand Copyright Act 1994, *New Zealand Legislation*, <https://www.legislation.govt.nz/act/public/1994/0143/latest/DLM345899.html> (Erişim: 15. 04. 2024).

²⁶³ İnsan yazarlığı ile makine yazarlığının iç içe geçtiği, kullanıcının mı yoksa programcının mı, yapay zekânın meydana getirdiği üründe hak sahibi olabileceğine dair ikilemleri çözmek için, “*makul öngörülebilirlik*” adında bir testin yapılması gerektiği önerilmiştir. Bu öneriye göre, programın çıktısının varsayılan yazar için makul bir şekilde öngörülebilir

olayın özelliklerine göre bilgisayar programcısından, kullanıcıya veya yatırımcıya kadar geniş bir alanı kapsayacaktır. Gerekli ayarlamayı yapan ifadesi tek bir kişi veya kişileri işaret etmemekte, durumun özelliklerine göre değişmektedir. Gerekli ayarlamayı yapan programcı olabilir ve programcı yapay zekâyı kullanıcıya sattıktan veya kiraladıktan sonra yapay zekâ yaratıcı bir ürün meydana getirmiş olabilir. Aynı senaryoyu, gerekli ayarlamayı yatırım yaparak sağlayan yatırımcı için de kurabiliriz. Yine

olup olmadığının tespiti gereklidir. Böylece gerekli ayarlamaları yapan kişinin, aslında makul öngörülebilirlik adında bir testi geçen kişi olacağı ve yazarlık haklarının kendisine verilebileceği belirtilmiştir. Bilgisayar tarafından üretilen eserlerin yazarlığını belirlemek için, haksız fiil hukukundaki ihmal iddiasının unsurlarına benzetilen öneriye göre, programın çıktısının varsayılan yazar için makul bir şekilde öngörülebilir olup olmadığının tespit edilmesi gereklidir. Böyle bir araştırma; eser yazarının, hayal gücünün ve onun hakkındaki kavrayışının ürünü olup olmadığının belirlenmesine yöneliktir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Boyden, “Emergent Works”, s. 379, 385; Gerekli ayarlamaları yapan kişinin hak sahibi olması gerektiğine dair görüşün benzeri olarak ifade edebileceğimiz diğer bir görüşe göre, kontrolü elinde tutanın hak sahibi olması gerektiğine dair bir çözüm de savunulmuştur. Buna göre, yapay zekâ tarafından üretilen eserlerde, telif hakkına kimin sahip olması gerektiği sorusu oldukça karmaşık olup programcının mı yoksa kullanıcının mı ortaya çıkan çalışmada gerekli düzenlemeyi yaptığını tespit etmek zor olacaktır. O halde bunun tespiti yerine, yaratıcı süreçte kullanılan algoritmayı kontrol eden insana hak sahipliği verilmelidir. Zira, telif hakkı, bir insana tahsis edildiğinde gelişir. Telif hakkının var olma nedeni budur ve bu nedenle teşvikler yapılır. Nihayetinde, yapay zekâyı yaratan ve kullanan insanların; yapay zekânın kararları üzerinde yeterli kontrole sahip olduğu ve bunun insan mülkiyetine bir engel teşkil etmediği kabul edilmelidir. Hedrick, “Algorithms”, s. 50, 56, 57.

yapay zekânın programcısından habersiz veya gizli olarak yapay zekâda gerekli ayarlamayı yaparak yaratıcı ürün ortaya çıkmasını sağlayan bir kullanıcı da söz konusu olabilir. Açık bir düzenleme yapılmadığı için yoruma göre farklılaşacak hak sahipliği iddialarıyla durum karmaşık hal alacaktır.

Gerekli ayarlamaları yapmak ifadesinden ne anlaşılması gerektiği tartışmalıdır. Maddi desteğin sunulması gerekli ayarlama sayılabileceği gibi bilgisayar programına eklemeler yapılması da gerekli ayarlama sayılabilir. Bunun gibi kişisel tercihlere dair düzenlemeler veya cihaz güncellemelerine dair güncellemeler de gerekli ayarlama sayılabilir.

Gerekli ayarlamayı yapanlar arasında hangisinin daha üstün olduğu konusunda da açık bir düzenleme yapılmadığı için yoruma göre farklılaşacak hak sahipliği iddialarıyla durum karmaşık hal alacaktır.²⁶⁴ Gerekli ayarlamaları yapana hak sahipliği verilmesine dair görüşün en zayıf noktası; “*computer generated works*” için yapılan hukuki düzenlemelerin geniş yorumlanmaya müsait olması ve bunun belirsizliğe yol açmasıdır.

Birleşik Krallık 1988 Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Yasası'nın 9(3) hükmünün; telif hakkı sistemi içinde nereye uyduğunun açık olmadığı ve çelişkili olduğu belirtilerek eleştirilmektedir. Birleşik Krallık'ta hususiyetin varlığının kabulü için eserde; emek, yetenek ve muhakeme

²⁶⁴ Gerekli düzenlemeleri yapan kişiyi tespit etmenin zor olduğuna dair bakınız. Goold, “Curious Case”, s. 17; Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin ticarileştikçe koruma verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Lambert, “Selfies”, s. 3, 4; Yanisky-Ravid ve Jin, “Pandemic”, s. 2, 27; Yapay zekâların geliştirdiği ürünlerde kimin etkisinin olduğunu saptamak hali hazırda zor bir konudur. Yapay zekânın geliştirdiği buluşlarda patent hakkı sahibi olduğunu iddia edebilecek birden fazla taraf olabilir. Yapay zekânın etkin olduğu her durumda ürüne katkı yapanlar değişecektir. “*Multiplayer Model (Çoklu Oyunculu Model)*” önerisine dair bakınız Yanisky-Ravid ve Liu, “Patent”, s. 20 vd.

standartları doğrultusunda eser sahibinin yaratıcılığının ve eser sahibinin kendi kişisel etkisiyle kurulmuş bir bağın bulunması aranmaktadır.²⁶⁵ Eserlerde aranan “*hususiyet*” şartı “*computer generated works*” çalışmalarında da aranıyorsa, bu madde anlamsız kalacaktır. CDPA m. 9/3’ün hususiyet şartına bir istisna olduğu ve bu şekilde yorumlanması gerektiği şeklinde alternatif bir yorum yapılabilir. Bu halde, CDPA m. 9/3’ün anlamsız olmayacaktır, ancak bu sefer de bu istisnai hükmün, tam olarak hangi kategoriye girdiği belirsiz kalacaktır. Hükmün niteliği konusunda farklı yorumlar yapılabilecektir. Orijinal olmayan eserlere telif hakkı benzeri bir koruma sağlanması amacıyla konulmuş olabileceği bir tür bağlantılı hak kategorisi yaratıldığı veya yatırımcısına koruma sağlamayı amaç edinmiş sui generis bir hak kategorisi yaratıldığı düşünülebilir.²⁶⁶

4. 6. 2. Değerlendirme

Gerekli ayarlamayı yapanın, yapay zekâ ürününde hak sahibi olmasına dair görüşe karşı yapılan eleştirilerde haklılık payı olmasına rağmen, bu yönde yasal bir düzenlemenin de olumlu karşılandığı, yapay zekâ çalışmalarının büyümesi ve geliştirilmesi için desteklenmesi gerektiğine dair görüşlere katılmaktayız.²⁶⁷ Zira, gerekli ayarlamayı yapanın, yapay

²⁶⁵ Hususiyetin farklı ülkelerde ele alınışını inceleyen çalışma için bakınız. Ateş, *Eser*, s. 74; Amerikan ve İngiliz Telif Hakkı Hukuku için bakınız. Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 20 vd.; Guadamuz, “Electric”, s. 11, 15; McCutcheon, “Vanishing Author”, s. 959-960; Belirsizliğe dair bakınız. Samuelson, “Ownership”, s. 1205; Yavuz, Alıcı ve Merdivan, *Yorumu*, s. 64.

²⁶⁶ Eleştiriler hakkında bakınız. Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 206; Goold, “Curious Case”, s. 6,7, 11, 12, 15; Guadamuz, “Electric”, s. 11, 24.

²⁶⁷ Bu çözümün hem yaygın yasal ilkeleri bozmayacağı hem de yapay zekâ tarafından üretilen çıktılara yeterli katılımı sağlayan insanlara gerekli teşvikin sağlanmasına, insan odaklı yasa yaklaşımını devamının

zekânın meydana getirdiği üründe hak sahibi olmasına dair görüşte, hem insan unsurunun hala fikri haklar hukukunun temel taşı olduğu görüşü korunmakta hem de yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünün fikri haklar hukuku korumasından faydalandırılması sağlanmaktadır. Bu korumanın neticesi olarak, hem yatırımcıların güveni kazanılmakta hem de gerçek kişiler dışlanmayarak, gerçek kişilerin yaratıcı ürünler ortaya koyması, teşvik edilmektedir.

Gerekli ayarlamayı yapan iddiasını kanıtlayabildiği sürece, hak sahipliğinin kendisine ait olması kabul edilebilir bir öneridir. İddiasını ispat eden hak sahipliğini kazanacaktır. Ancak, yapay zekânın kara kutu bilmesinden kaynaklanan karmaşık yapısı, insan izlerini yok etmesindeki ustalığı nedeniyle hak sahipliğine dair kesin yargıda bulunulamamaktadır.²⁶⁸ Gerekli ayarlamaları yapana hak sahipliğinin tahsisine dair görüşte, geniş yorum yelpazesinin olması belirsizlikleri körüklediği için yeterli bir görüş değilse de yapılacak bir kanuni yenilikler için yol gösterici olabilir. Gerekli ayarlamayı yapanın hak sahibi olması, kesin bir çözüm sağlayamamakla beraber yol gösterici bir çözüm olarak ele alınabileceği kanısındayız.

Bu görüşü destekleyen emsal niteliğinde bir mahkeme kararı da mevcuttur. Çin’de görülen “*Shenzhen Tencent Computer System Co. Ltd. v. Shanghai Yingxun Technology Co. Ltd.*” davasında; hukuk firmasına ait yapay zekâ tarafından üretilen bir makalenin, izinsiz olarak, Çin arama motoru olan “*Baidu*” arama motoru tarafından kullanılmasının telif hakkını

sağlanacağı belirtilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Ballardini ve He ve Roos, “AI-Generated Content”, s. 129.

²⁶⁸ Yapay zekânın sosyal taleple bağlantılı olduğu dikkate alınarak “*black box*” yerine, yapay zekânın açıklanabilirliğinin sağlanarak “*glass box*” olarak adlandırulan cam kutuya benzetildiğine dair görüşleri için bakınız. Hedrick, “Algorithms”, s. 52, 56, 57; Birçok aktörün hak iddia edebileceği ve kara kutu sorununun olduğuna dair bakınız. Lorenzoni, “Solution”, s. 30.

ihlal edip etmediği konusundaki uyuşmazlık ele alınmıştır. Öncelikle, Çin mevzuatında, sadece gerçek kişilerin eser sahibi olabileceğini belirtilerek yapay zekânın bir hukuk sujesi olarak hak sahibi kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Ancak bu sonucun, yapay zekânın meydana getirdiği ürünün korunmasız kalacağı ve sömürülebileceği anlamına gelemeyeceği belirtilmiştir. Yapay zekânın meydana getirdiği üründe hak sahibi olarak, ayarlamayı yapan kişilerin hak sahibi olduğunu ve uyuşmazlığa göre ise, gerekli ayarlamayı yapanın programcı olduğu belirlenmiştir. ABD’de “*Telif Hakları Ofisi*” yapay zekânın meydana getirdiği ürünlere telif hakkı verilmeyeceğini ve bu tür eserlerin kamu malı sayılacağı görüşündedir. Çin Mahkemelerinde görülen bu davada, bu görüş kabul edilmemiştir. Bunun aksine, yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünün, gerekli ayarlamayı yapan kişiye ait bir eser olarak kabul edildiği anlaşılmıştır.²⁶⁹ Bu kararın

²⁶⁹ Andreas Guadamuz, “Chinese Court Rules That AI Article Has Copyright”, *Tecnollama*, 2020, <https://www.technollama.co.uk/chinese-court-rules-that-ai-article-has-copyright> (Erişim: 15. 04. 2024); Beijing Internet Court Civil Judgment (2018) Jing 0491 Min Chu No. 239 dosyası hakkında bilgi için bakınız. Beijing Internet Court, “Beijing Internet Court Civil Judgment (2018) Jing 0491 Min Chu No 239”, *Beijing Internet Court*, https://english.bjinternetcourt.gov.cn/2019-05/28/c_168.htm (Erişim: 15. 04. 2024); Beijing İnternet Mahkemesi tarafından hazırlanan dava özeti ve kararın bu alanda verilen ilk karar olduğuna dair bakınız. Beijing Internet Court, “Beijing Internet Court Ruling in First Case of Copyright Infringement of AI-Generated Article”, *Beijing Internet Court*, https://english.bjinternetcourt.gov.cn/2019-05/30/c_170.htm (Erişim: 15. 04. 2024); Geçmişteki varsayım, bu eserlerin hiçbirinin herhangi bir telif hakkı korumasına sahip olmadığı ve bu nedenle dünyadaki herkes tarafından kopyalanıp çoğaltılabileceği şeklindeydi; ancak bu kararlar Çinliler, yapay zekâ eserlerinin tam olarak korunmasına yönelik ilginç bir ilk adım attıklarına dair görüşü için bakınız. Guadamuz, “Electric”, s. 20,

hem insan odaklı olduğu hem de yapay zekâ alanındaki gelişmeyi desteklediği dikkate alındığında, çok yerinde olduğu kanısındayız.

4. 7. Programcının Hak Sahipliği

4. 7. 1. Genel olarak

Yapay zekânın yaratıcı ürün meydana getirmesinde, yapay zekâyı yaparak ilk kıvılcımı yakan kişinin programcı olduğu ve yeni ürünlerin hak sahipliğinin de programcıya verilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.²⁷⁰

21; Li Yan, “Court Rules AI-Written Article Has Copyright”, *ECNS. CN*, 2020, <http://www.ecns.cn/news/2020-01-09/detail-ifzsqrm6562963.shtml?ref=blog.juntolaw.com> (Erişim: 15. 04. 2024); Dava Tencent şirketinin Dreamwriter isimli yapay zekâ zekâ robotu tarafından yazılan bir makalenin Yingxun şirketi tarafından çoğaltıp yayılması nedeniyle Tencent şirketinin fikri haklarının ihlal edildiği iddiasıyla açılmıştır. Mahkeme, Dreamwriter adlı yapay zekâ tarafından yazılan bir makalenin kendiliğinden değil, davacının çalışanlarının düzenlemeleri ve seçimlerine göre şekillendiğini, bu nedenle makalenin fikri hakkın gerektirdiği koruma şartlarını yerine getirdiğini kabul etmiştir. Detaylı bilgi için bakınız. Yanru Chen, “Chinese Court Backs Copyrights for AI-Created Works”, *China Justice Observer*, 2020, <https://www.chinajusticeobserver.com/a/chinese-court-backs-copyrights-for-ai-created-works> (Erişim: 15. 04. 2024).

²⁷⁰ Çin’de görülen Shenzhen Tencent Computer System Co. Ltd. v. Shanghai Yingxun Technology Co. Ltd. davasında verilen kararda, yapay zekânın programcına hak sahipliği verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bir üst başlığa bakınız; Ada Lovelace, Analitik Motorun, herhangi yeni bir şeyi ortaya çıkarmak için hiçbir iddiası yoktur. Sadece, programcının bildiği her şeyi yapabilir. Computer History Museum, “Ada Lovelace”, *Computer History Museum*, <https://www.computerhistory.org/babbage/adalovelace/> (Erişim: 15. 04. 2024); Bağımsız olarak sanat üretmek için tasarlanmış bir bilgisayar programı olan AARON’ un, sadece yaratıcısı olarak kabul

edilen Harold Cohen tarafından belirlenen sınırlar içinde, kendi başına kararlar alabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla, yapay zekâyı kimin kullandığına bakılmaksızın, yapay zekânın meydana getirdiği ürünün, programcının oluşturduğu sınırlar dışına çıkamamakta olduğu dikkate alınarak, oluşan ürünün programcıya ait olması gerektiği belirtilmiştir. Dan Rosen, “A Common Law for the Ages of Intellectual Property”, *University of Miami Law Review*, C. 38, S. 5 (1984), <https://repository.law.miami.edu/umlr/vol38/iss5/2/> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 803, 804; Programcının hak sahipliğine dair bilgilendirme bakınız. Darin Glasser, “Copyrights in Computer-Generated Works: Whom, if Anyone, Do We Reward?” (bundan sonra: Reward), *Duke law. & Technology Review*, Cilt 24, Sayı 1 (2001), <https://dltr.law.duke.edu/2001/07/11/copyrights-in-computer-generated-works-whom-if-anyone-do-we-reward/> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 13; Telif hakkı korumasının, makineler tarafından oluşturulan eserlere verilmesi önerisi reddedilmiş olup insan yazarlığı gerekliliğine dair görüşler için bakınız. Frosio, “Four Theories”, s. 10, 11; Guadamuz, “Electric”, s. 169-186, 174; Nova Productions isimli şirkette oyunun tasarlanmasından sorumlu olan programcının eserin meydana getirilmesi için gerekli hazırlıkları yapan kişi olduğuna karar verildi. Oyunu oynayanların ise sanatsal türden bir emek veya yetenek ortaya koymadıklarına işaret edildi. 2007 yılında, Nova Productions v Mazooma Games arasında görülen dava hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Jurisdiction of England & Wales, Nova Productions v Mazooma Games 2007, *Casemine*, <https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff71260d03e7f57ea71d6> (Erişim: 15. 04. 2024); Turing testinin Lovelace testi ile değiştirilmesine dair görüşe bakınız. Mark O. Riedl, “The Lovelace 2. 0 Test of Artificial Creativity and Intelligence”, *ArXiv*, <https://arxiv.org/abs/1410.6142> (Erişim: 15. 04. 2024), s.1; Makine üretimi olan yaratıcı ürünlerde programcının hak sahipliği görüşünün eleştirisi için bakınız. Samuelson, “Ownership”, s. 1205-1220.

Yapay zekâ bir eser üretmiş olabilir, ama yapay zekâ tarafından üretilen ürün, varlık nedenini yapay zekâyı yapan programcıya borçludur. Bilgisayar programı yazmak için gösterilen çabanın ödüllendirilmesi ve yeniliklerin teşviki, ancak programcının ödüllendirilmesiyle sağlanabilecektir. Bu ödüllendirme, yapay zekâ programcısının, yapay zekânın meydana getirdiği üründe hak sahibi olarak tanınarak itibar görmesi şeklinde olacaktır.

Bu kabulün eşitlikçi ve gerçekçi olmadığı gerekçesiyle eleştirildiği tespit edilmiştir.²⁷¹ Buna göre; yapay zekânın kendisini yeni durumlara uyarlayacağı ve deneyimleriyle öğrenerek kendisini yeniden yazabileceği, ilk günkü temel kodlarının aynı kalmayacağı, yapay zekânın onu yazan programcıyla hem hukuki hem fiili bağlantısının kesilebileceği olasılıklar dikkate alınmamıştır. Programcı ile yapay zekânın meydana getirdiği ürün arasında hususiyetin nasıl tespit edileceği sorunu da çözüme kavuşturulmamıştır. Yapay zekânın ürettiği her ürünün hak sahipliğinin programcıya mal edilmesi hakkaniyetli olmayıp dengesizliğe yol açacaktır.²⁷²

Yapay zekâ ile programcısının aralarındaki hukuki bağ kesilebilir. Programcı ile son kullanıcı arasında veya programcı ile yatırımcı arasında satış, kira, kısmen veya tamamen hakların devri, lisanslama vb. isimler altında yapılacak olan sözleşmelerle yapay zekâ geçici veya kalıcı olarak

²⁷¹ Güçlü yapay zekâların kendi kendine öğrenme özellikleri nedeniyle değişikliklere adapte olabilme özelliklerine istinaden başlangıçta yazılımcıları tarafından yüklenen kaynak kodları sürekli değiştirerek farklı bir yazılıma dönüşeceği, dolayısıyla programcının, yapay zekâ tarafından sonradan meydana getireceği ürün hakkında hak iddia edemeyeceğine dair bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 615.

²⁷² Aynı şekilde yapay zekânın kendinin değiştirerek, yaratıcısı tarafından öngörülemeyen zararlara yol açma potansiyeli olduğuna dair bakınız. Bak, “Sorumluluk”, s. 217-218; Davies, “Evolutionary”, s. 615; Yanisky-Ravid, “Generating”, s. 694.

devredilebilir. Bu süreç içerisinde, yapay zekânın ilk günkü temel kodları aynı kalmayacak ve yenilenecektir. Hukuki işlemler yapıldıktan sonra, yapay zekânın meydana getireceği yaratıcı ürünler için hak sahibi olarak yine programcının kabulü hakkaniyetli olmayacaktır. Programcıya, hem yapay zekâ yazılımında hem de yapay zekânın meydana getirdiği üründe hak vermek; bir koyundan iki post çıkarmak anlamına gelecek ve bu da haksız kazanç anlamına gelecektir.²⁷³ Programcı yaratıcı olmayıp yaratma potansiyelini yaratandır. Ancak sırf bu gerekçeyle, programcıyı yapay zekânın, meydana getirdiği tüm ürünlerin sahibi kabul edemeyiz. Bill Gates'in Microsoft bilgisayarları tarafından üretilen eserlerde telif hakkı olmadığı gibi, bir programcı, istediği gibi, kendi kaynaklarından oluşturulan çıktılarda bir telif hakkına sahip olmamalıdır.²⁷⁴

Yapay zekâ ile programcısının aralarındaki fiili bağ kesilebilir. Bu görüşün en çok karışıklık meydana getireceği kısmının, bir yapay zekâ uygulamasının, programcısının ölümünden sonra üretken olduğu durumlarda ortaya çıkacağı belirtilmiştir. Programcıya hak sahipliği tanınması anlayışı, yapay zekânın gelecekte üreteceği her bir parçasını da içermek zorunda kalacaktır. Programcıya hak sahipliği, programcının ölümü sonrası bile programcının hak sahipliğine yol açacaktır. Yaratıcı bir yapay

²⁷³ Nina I. Brown, “CGW”, s. 36, 37; Programcı, eserin yaratılmasında doğrudan yer almadığı için eser onun kişiliğini yansıtmaz ve yaratmadığı bir şey için ödüllendirilmemelidir. Aynı şekilde üretemeyeceği bir eser yaratmak için herhangi bir teşvik de alamamalıdır. Böyle bir çözüm, yapay zekâların yazarına, programcıya, çifte ödüllendirmeye yol açacaktır, programcı o zaman yalnızca yapay zekâların yaratılmasından değil, yapay zekânın meydana getirdiği tüm çıktıları için gelir elde edebilecektir. Ramalho, “Artistic”, s. 20.

²⁷⁴ Glasser, “Rewards”, s. 5.

zekâ uygulamasının, programcısının ölümünden sonra icat etmeye devam etme olasılığı göz önünde bulundurulmalıdır.²⁷⁵

Programcının hak sahipliği görüşü, yapay zekânın “*yapay zekâ*” üretmesi halinde, “*programcı yapay zekâ*” kavramının ortaya çıkmasına ve “*programcı yapay zekâ*” ya hak tanınmasını veya yapay zekâyâ hukuki kişilik verilmesini zorunlu kılacak bir çözüme götürmektedir.²⁷⁶

Programcıya telif hakkı vermek, fikri mülkiyet teorilerinin teşvik mantığıyla da pek uyumlu olmamaktadır. Bu pazar zaten, potansiyel satış gelirleri veya lisanslama telif ücretleri yoluyla, programcılara yaratma teşviki sağlamaktadır. Programcı için yapay zekânın meydana getireceği ürünler önemliyse, tabii ki ürünü elinde tutabilir, yapay zekâ programı üzerinde kontrol sahibi olmaya devam edebilir. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünler üzerinde hak sahipliğini de talep edebilir. Ancak, programcı, buna alternatif olarak, alıcılarla pazarlık yapabilme veya yapay zekâyı devredilebilme yolunu da seçmiş olabilir. Yapay zekâ kullanıcılarının elindeyken, yapay zekâ tarafından bir eser meydana gelmiş olabilir. Bu halde yeni eser meydana getirildiğinden bile habersiz olan programcıya hak sahipliği tanımak adil olmayacaktır.²⁷⁷

Yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin, programcının yapay zekâsından işlenmiş eser olduğu, yapay zekânın meydana getirdiği ürünün

²⁷⁵ Dornis, Authorless, s. 20.

²⁷⁶ Yapay zekâ kendi kendini yeniden geliştirdiğinde, yapay zekânın kendisine patent hakkı verilmemesi anlamsız olacaktır. Nemutlu, *Patent*, s. 76 vd.

²⁷⁷ Programcı mı ile kullanıcı mı hak sahipliği verilmesi gerektiğine dair yapılan karşılaştırma ve programcıya verilen hak sahipliğine dair eleştirileri için bakınız. Robert Denicola, “Ex Machina: Copyright Protection for Computer-Generated Works” (bundan sonra: Ex Machina), *Rutgers University Law Review*, C. 69 (2016), <https://ssrn.com/abstract=3007842> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 283, 284.

işlenme eser sayılacağı gerekçesiyle, programcı hak sahipliği iddia edilebilir. Ancak, işlenme eserin mevcut çalışmalardan izler taşıdığı, yapay zekânın ise bu prensiple çalışmadığı, temel kodları kendi algoritmasınca radikal bir değişime uğrattığı belirtilmektedir. Bu durumda, yapay zekânın meydana getirdiği ürün işlenme eser sayılamaz, yapay zekâ tarafından en baştan yaratılır.²⁷⁸

4. 7. 2. Değerlendirme

Programcıya hak sahipliği verme çözümü, insan ve yapay zekânın yaratıcı eseri arasındaki göbek bağının kesilmesi gerçeğinden kaynaklanan doktriner bir boşluğun üstesinden gelmek için işleri sürülen geçici bir

²⁷⁸ Bridy, “Coding Creativity”, s. 25 vd.; Kanun tarafından kullanılan ve içtihatla yorumlanan “türetme” nin anlamını yanlış yorumlanmaktadır. Doğası gereği, türev bir çalışma veya işlenme eser, tamamen veya önemli ölçüde bir başkasının çalışmasına dayanır. İkinci kişinin yaratıcı girdisinin miktarının, ikinci çalışmayı birinciden yeterince ayırt etmek için yetersiz bulunmuştur. Ancak, yapay zekâ tarafından üretilen çalışmalarda, ortaya çıkan ürün, telif hakkıyla korunan yapay zekâ yazılımına dayanmaz veya ondan türetilmez, yapay zekâ tarafından yaratılır. Yapay zekâ yazılımının meydana getirdiği ürün işlenme eser sayılmaz. Yapay zekâ yazılımının yaratıcı işlevi, bu olasılığı neredeyse ortadan kaldırır ve “türetilmiş çalışma” telif hakkı kavramının uygulanmasını etkili bir şekilde engeller. Butler, “Author”, s. 743; Bilgisayar tarafından üretilen çıktı, telif hakkı yasası anlamında otomatik olarak “türev eserler” olarak kabul edilmemelidir. Sadece bilgisayar tarafından oluşturulan çalışmalar, temeldeki programlardan tanınabilir ifade bloklarını içeriyorsa ve bunu, temel alınan programın adil kullanımı olamayacak bir şekilde yapıyorsa, o zaman bilgisayar çıktısı işlenme eser olabilir Kullanıcıların katkılarının işlenme eser olmadığı hakkında bakınız. Samuelson, “Ownership”, s. 1209-1217, 1221; Yakar ve Kınık, “Görsel”, s. 506.

çözümünden daha fazlası olamaz. Programcının yapay zekânın meydana getirdiği tüm ürünlerin sahibi olarak kabul edilmesi hakkaniyetli bir çözüm olmadığından, programcının rolünün ne zaman sona erdiğinin tespiti gerekmektedir. Yapay zekânın kendi deneyimlerinden faydalananarak kendini güncellemesi, evrimleşmesi halinde bile programcıya hak sahipliği vermek, bu görüşün yeterli çözüm sunmadığını göstermektedir.

Görüleceği üzere, yapay zekâ ve programcı arasında hukuki ve fiili bağlantı kesilse bile, yapay zekânın çıktılarının her durumda programcıya ait olduğuna dair çözüm yeterli bir çözüm olamamaktadır. Programcının yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde hak sahibi olmasına dair çözüme karşı yapılan eleştirilere katılmaktayız. Ancak, hiç bir koruma verilmemesinden bu şekilde bir koruma verilmesi de dikkate değerdir. Bu görüş, başlangıç için, yol gösterici bir çözüm olarak ele alınabilir.

4. 8. Kullanıcının Hak Sahipliği

4. 8. 1. Genel olarak

Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin sahibinin kullanıcı olması gerektiğine dair bir çözüm önerisi ortaya atılmıştır.²⁷⁹ Bir kişinin hakka

²⁷⁹ Mucidin, hesaplama sonuçlarının önemini zihinsel olarak tanıyan ve değerlendiren ilk kişi olarak tanımlanabileceğine, mucitin, hesaplamalı buluşu tanıyan kişi olacağına görüşlere dair bakınız. Banterle, “Ownership of Inventions”, s. 23, 24; Bridy, “Coding Creativity”, s. 23; 1978 tarihli, ABD Telif Haklarıyla Korunan Eserlerin Yeni Teknolojik Kullanımları Hakkında Ulusal Komisyon veya Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works, kısaca CONTU olarak bilinen rapor incelendiğinde, yapay zekânın çıktıları üzerinde, yapay zekânın kullanıcısının hak sahibi olması gerektiği hususlarından bahsedildiği anlaşılmıştır. Telif Haklarıyla Korunan Eserlerin Yeni Teknolojik Kullanımları Hakkında Ulusal Komisyon veya Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works, kısaca CONTU olarak bilinen

komisyon, bilgisayar tarafından üretilen çıktıların mülkiyetine kullanıcının hak sahibi olduğu görüşündedirler. Comission of United States Congress, *National Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works Final Report 1978*, <https://digital-law-online.info/CONTU/contu6.html> (Erişim: 15. 04. 2024); ABD Telif hakkı Bürosunda son zamanlarda alınmış bazı kararların kullanıcının hak sahipliğini desteklediği kanısındayız. Elisa Shupe (Amazon’da Ellen Rae takma adıyla yayımlanmıştır), yapay zekâ ile *AI Machinations: Tangled Webs and Typed Words* bir roman yazmış olup ABD Telif Hakkı Bürosu (USCO) önce roman için yapılan başvuruyu red etmiştir. Sonrasında, “*yapay zekâ kullanıcısı*” Elisa Shupe’un yaptığı seçimler için telif hakkı vermiştir. Bu koruma, kitabın bütün olarak izinsiz kopyalanmaya karşı korunmasını içermekte olup tek tek cümle ve paragrafların kopyalanmasını içermemektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. <https://www.timesnownews.com/lifestyle/books/features/how-one-author-challenged-the-boundaries-of-ai-copyright-law-article-109426632> (Erişim: 15. 04. 2024); İlgili kayıt için ABD Telif Hakkı Ofisine bakınız. United States Copyright Office, Elisa Rae Shupe, <https://cocatalog.loc.gov/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?PAGE=sbSearch&SEQ=20240424033619&PID=Zp0gRquxOs2432JNUpCndNlrqS-dqdnA> (Erişim: 15. 04. 2024); Kanunların, “*yazarları*” değil “*yazıları*” dikkate aldığını ve telif hakkının öncelikle yazarın yararına değil, halkın yararına olduğunu, bu nedenle yazarlardan ziyade bir bilgisayarın bir yazı oluşturup oluşturamayacağını sormak, onun bir yazar olup olamayacağını sormaktan daha uygun olduğu, yazıların halka sunduğu faydaların ve kullanıcıya motive olmazsa bilgisayar tarafından ürün de üretilmeyeceği hususlarının dikkate alınarak yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin eser olarak kabul edilmesi gerektiği ve yapay zekâ eserlerinde hak sahipliğinin kullanıcıya ait olması gerektiğine dair bakınız. Denicola, “*Ex Machina*”, s. 282, 286, 287; Hususiyetin terki ve kontrol odaklı yaklaşım çerçevesinde, “*Work*

sahip olması gerekiyorsa, o kişinin kullanıcı olması en iyi seçenektir. Belirli bir teknolojinin kullanıcılarına hakların tahsisi, kullanıcının aynı zamanda işin ortaya çıkmasına en çabuk neden olan kişi olduğu dikkate alınarak, her açıdan en tutarlı bir seçenek olduğu belirtilmiştir.²⁸⁰ Böylece yeni işler üretmek için geliştirici niteliğindeki kullanıcılar teşvik edilmiş olur. Bunun sonucunda, yenilikçi yazılımlar için talep artışı olacak ve teknolojik gelişmelerin önü açılacaktır.²⁸¹ Kullanıcı motive olmadıkça, bilgisayar tarafından üretilen bir çalışma ortaya çıkmayacaktır. Bu görüş, fikri haklar

Made for Hire” uygulaması çerçevesinde FSEK m.18(2)’ye eklenecek bir düzenleme ile kontrol eden kullanıcının hak sahipliğine dair önerisine bakınız. Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 215-219; Nina I. Brown, “CGW”, s. 36, 37; Programcı yazılımı, satmayı tercih ettiğinde, sonuçlarını kabul etmiş sayılacağından telif hakkı kullanıcıya tahsis etmelidir. Makine üretimi olan yaratıcı ürünlerde, hak sahibinin kullanıcı olması gerektiğine dair bakınız. Samuelson, “Ownership”, s. 1185, 1023, 1204, 1028; IBM tıp, hukuk alanında bir sürü yazılım yapmasına rağmen hukuk bürosu, tıp merkezi açmamıştır. Demekki pazara katılımın devamı için, pazar katılımını sağlayacak, ekonomik verimi artıracak olana telif hakkı verilmesi gerekmektedir. “*Ronald Coase*” tarafından 1960 yılında geliştirilen ve “*Coase Teoremi*” olarak bilinen teoreme göre, dışsal ekonomilerde mülkiyet hakları tesis edilirse mübadele maliyetinin sıfır olması koşuluyla taraflardan biri diğerinin zararını karşılayarak sosyal optimuma ulaşılır ve ekonomik etkinlik sağlanır. Mülkü en verimli kılacak sujeye, kullanıcıya vermek veya kiralamak önemlidir. Ekonomik verimlilik çerçevesinde sorunu çözmek için “*Coase Teoremi*” nin dikkate alınmasına dair görüşü için de bakınız. Buna dair görüş için bakınız. Schuster, “Patent”, ayrıca; s. 1952, 1967, 1981, 1988, 1990.

²⁸⁰ Chiabotto, " Non-Human ", s. 17.

²⁸¹ Nina I. Brown, “CGW”, s. 37, 38.

hukuku teorilerinden yaratıcıların teşviki teorisiyle de uyumludur.²⁸² Ekonomik açıdan bakıldığında da en verimli çözüm, yapay zekâ tarafından üretilen eserin hak sahipliğini son kullanıcılara tahsis etmektir. Böylece toplam refahın maksimize edileceği belirtilmiştir. Kullanıcının hak sahibi olmasına dair çözüm, halk arasında yapay zekânın yayılmasını sağlayacaktır.²⁸³

²⁸² Denicola, “Ex Machina”, s. 282.

²⁸³ Nova Productions isimli şirkette oyunun tasarlanmasından sorumlu olan programcının eserin meydana getirilmesi için gerekli hazırlıkları yapan kişi olduğuna karar verildi. Oyunu oynayanların ise sanatsal türden bir emek veya yetenek ortaya koymadıklarına işaret edildi. 2007 yılında, Nova Productions v Mazooma Games arasında görülen dava hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Jurisdiction of England & Wales, Nova Productions v Mazooma Games 2007, *Casemine*, <https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff71260d03e7f57ea71d6> (Erişim: 15. 04. 2024); Bu bağlamda, ekonomik teşvik teorisi temelinde bir analiz, robot kullanıcılarına koruma sağlamanın, mantıklı olabileceğini göstermektedir. Robot kullanıcısı, robotu eğitmede merkezi bir rol oynar, ortaya çıkan robot üretimi işlerin yaygınlaştırılması amacıyla toplum için fayda sağlayan kullanıcı, böylece yenilikleri oluşturma ve yaygınlaştırmayı sağlamaya en iyi aday olarak, faydayı maksimize edecektir. Kullanıcı temelli verilen hakların, yeni insan ve robot yaratımlarının önüne geçmesini de engellemek için komşu haklar benzeri bir hak grubu yaratılarak, bu tür hakların, koruma süresi kısıtlanabilir. Martin Senftleben ve Laurens Buijtelaar, “Robot Creativity: An Incentive-Based Neighboring Rights” (bundan sonra: Neighboring), (2020), <https://ssrn.com/abstract=3707741> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 23; Nina I. Brown, “CGW”, s. 36, 37; Ramalho, “Artistic”, s. 11; Samuelson, “Ownership”, s. 1185; Araçsal teoriye, diğer bir deyişle faydacı teoriye dayanarak tüketicilerin esere talebi olduğu ve eser arzını artırdığı sürece

Kullanıcı yerine programcıya telif hakkı vermek, fikri mülkiyet teorilerinin teşvik mantığıyla da pek uyumlu olmamaktadır. Bu pazar zaten, potansiyel satış gelirleri veya lisanslama telif ücretleri yoluyla, programcılara yaratma teşviki sağlamaktadır. Programcı için yapay zekânın meydana getireceği ürünler önemliyse, tabii ki ürünü elinde tutabilir, yapay zekâ programı üzerinde kontrol sahibi kullanıcı olmaya devam edebilir. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünler üzerinde hak sahipliğini de talep edebilir. Ancak, programcı, buna alternatif olarak, alıcılarla pazarlık yapabilme veya yapay zekâyı devredilebilme yolunu da seçmiş olabilir. Yapay zekâ tarafından üretilen tüm işlerin sahibinin programcı olarak ilan edilmesi, yapay zekâ yazılımının kullanıcılarına ağır ve önemli bir yükümlülük yükleyecektir. Ayrıca, yapay zekâ kullanıcılarının elindeyken, yapay zekâ tarafından bir “eser” meydana gelmiş olabilir. Bu halde, yeni eser meydana getirildiğinden bile habersiz olan programcıya hak sahipliği tanımak adil olmayacaktır.²⁸⁴

Programcı programı dağıtmayarak, kendine saklayarak, çıkarlarını meşru bir şekilde koruyabilir. Programcının bir seçeneği vardır ve programı pazarlamak için yaptığı seçimin sonuçlarından şikayet etmemelidir. Programının değerinden yararlanmayı seçen programcının, yapay zekâ ürününün meydana getirdiği ürünler için haklarının bir kısmını bu hak için ödeme yapanlara vermeyi kabul etmesi adil bir çözüm olacaktır. Yaratıcı ürünler üreten yapay zekâ programını satın alan veya kiralayan kişinin de, programın edinilmesinin, onu çıktı yaratmak için kullanma hakkını beraberinde getirdiğini varsayabilmesi hukuken makul ve iyi niyetli bir beklenti olacaktır.²⁸⁵

her türlü esere telif hakkı tanınması görüşüne dair bakınız. Yamamoto, “Copyright”, s. 6, 7.

²⁸⁴ Programcı mı ile kullanıcı mı hak sahipliği verilmesi gerektiğine dair yapılan karşılaştırma ve programcıya verilen hak sahipliğine dair eleştirileri için bakınız. Denicola, “Ex Machina”, s. 283, 284.

²⁸⁵ Programcı, programın satışları veya programın kullanımı için lisans

Programcıya yapay zekânın yaptığı tüm işlerin lisansı verilirse, kullanıcının böyle bir yapay zekâyı satın almasında, kiralamasında herhangi bir çıkarının olmayacağı ve kullanıcının yapay zekâlı robotla tek ilgisinin robotla oynamak olacağı belirtilmiştir.²⁸⁶ Kullanıcı genellikle satın alma, kiralama veya lisans yoluyla kullanma hakları için programın sahibine veya programcıya zaten ödeme yapmıştır. Böylece, programcı yarattığı şeyin

ücretleri yoluyla, programın ticari değeri için -ki bu onun yarattığı şey için zaten ödüllendirilebilir. Muhtemelen ihtiyacı olan tüm motivasyon da budur. Kullanıcı ise iki şekilde motive olacaktır. Öncelikle, eğer bir şey yaratmak için yapay zekâ programını kullanmazsa, program onun için ödediği paraya değmeyecektir. İkincisi, kullanıcı, ham maddeyi, fikri mülkiyet hakkı elde edebileceği ticari olarak değerli bir versiyona dönüştürebilir ve kullanıcı, dönüştürülmüş versiyonda, tartışmasız bir şekilde telif hakkı yasasının öngördüğü türden "yazar" olabilir ve bir telif hakkı alabilir. Bu durumda, yapay zekâ tarafından üretilen ürünün, kamu dolaşımına sokmak için kullanıcının, motive edilmesi en doğru seçenek gibi görünmektedir. Aksinin kabulü halinde, yeni üretimlere telif verilmeyerek, kamu malı olacağı endişesiyle kullanıcının çıktığı halktan saklayacağı veya eseri kimin yarattığı hakkında yalan söyleyebileceği gibi olasılıklar çıkabilir. Toplumun bu tür eserlerin halka açık hale getirilmesinde bir çıkarının olduğu inkar edilemez. Gizli tutulan yenilikler, ortaya çıkan ve yayılan yenilikler kadar bilimin ve faydalı sanatların ilerlemesini desteklemez. Eğer birisine işi ilerletmesi için teşvik verilmesi gerekiyorsa, buna en iyi cevap verecek olan kullanıcı olacaktır. Kullanıcıya hakların verilmesi aynı zamanda en uygulanabilir ve davaya yol açma olasılığı en az olan çözüm, kullanıcının bilgisayar tarafından üretilen çalışmaların açık ve tek sahibi olarak tanınmasını da destekler. Samuelson, "Ownership", s. 1225, 1226.

²⁸⁶ Yapay zekâ sadece oynamak için üretilmemiştir. Abbott, "An Introduction", s. 1; Senftleben ve Buijtelaar, "Neighboring", s. 16, 17.

değeri için, zaten bir miktar ödüllendirilmiş olur. Bu durumda yapay zekâyı, ek eserler yaratmak amacı ile kullanan bir kişiye bazı haklar verilmesi daha adil bir çözüm olacaktır.

Kullanıcı; çıktıyı ticari olarak değerli bir biçime dönüştürmede, yalnızca bir düğmeye basmaktan veya üretici süreci tetikleyen basit bir talimat yazmaktan çok daha büyük bir rol oynamaktadır. Kullanıcı, yapay zekâ tarafından meydana getirilen eserin değerli, korunması gereken kısımlarını tespit ederek seçebilir. Bazı durumlarda, kullanıcının iş için öngördüğü modele uyacak şekilde, sonuç ürünün değiştirilmesi gereken kısımları seçilip kişisel özellikler de katılarak yenilenebilir. Yine kullanıcı, programcının da uzmanlığının ötesindeki işlevler için bir yapay zekâ programını kullanabilir. Örneğin, bir programcı, mimari planlar üretebilecek bir program geliştirmiş olmasına rağmen yapay zekâ programının mimari proje üretmesi için deneyimli bir mimar gerekebilir. Programcının kendisi bir mimar olmayabilir ve programı kullanan deneyimli bir mimarın kullanımıyla bir mimari tasarım yaratılmış olabilir. Benzer şekilde, bir programcı müzik besteleyen bir yapay zekâ programı yazmış olabilir. Ancak, programcı müzisyen olmadığı için program tarafından üretilen parçalardan hangilerinin müzikal olarak üstün olduğunu doğru bir şekilde değerlendiremeyebilir. İşin uzmanı kullanıcının seçimleriyle meydana gelen beste “*eser*” olarak korunmaya uygun hale getirilmiş olabilir. Ham çıktının hangi bölümlerinin diğer parçalardan daha iyi olduğu, çok iyi olmayan parçaları düzeltmek için ne yapılması gerektiği gibi durumlarda işin uzmanı kullanıcının seçimleri devreye girmiş olabilir. Bu halde, kullanıcının yaptığı seçimler ön plandadır.²⁸⁷

Yapay zekâda insana özgü nitelikler arandığı için telif hukuku günümüzün teknolojik yapısına uyum sağlayamamaktadır. Zihnin yaratıcı güçleriyle kurulmuş olma, entelektüel emeğin meyveleri olma gibi romantikleştirilmiş bir eser sahipliği görüşü, telif hakkı yasasına hakim olsa

²⁸⁷ Samuelson, “Ownership”, s. 1204.

da bu bakış açısı telif hakkının geleceği için geleceğe yönelik zayıf bir köprü olacaktır. Yapay zekânın ürettiği eserlerde, insan girdisi nispeten az miktardadır ve gelecekte giderek daha da azalacaktır. Yapay zekâ kullanıcısının, ortaya çıkan “*eser*” niteliğindeki çalışmanın ve telif hakkının sahibi olarak tanınması insan mı yapay zekâ mı ikiliğini çözecektir. Bilgisayar kullanıcılarına hak sahipliği tanımak, bilgisayarla üretilmiş ve bilgisayar destekli uygulamalar arasında anlaşılmaz bir ayrım yapmanın gerekliliği sorunu ortadan kaldıracaktır.²⁸⁸

Kullanıcıların yaratıcı özellik geliştirmeleri zor olduğu için eser sahibi olarak tanınmaması gerektiği gerekçesiyle bu görüş eleştiriye uğramıştır.²⁸⁹ Kullanıcılar açısından bakıldığında, kullanıcıların da yapay zekânın meydana getirdiği ürünün hak sahipliğini tercih etmeyebilecekleri, bu çözümün kullanıcının aleyhine bir sonuç doğurabileceği ifade edilmiştir. Yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin hak sahipliği kullanıcıya bazı sorumluluklar da yükleyecektir. Yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin içeriğine dair sorumluluk, kullanıcı açısından bazen istenmeyen sonuçlara yol açabilir. Yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünler hukuka aykırı da olabilir. Kullanıcıların bu sorumluluktan kaçmayı

²⁸⁸ Denicola, “Ex Machina”, s. ,283-287.

²⁸⁹ Ne kullanıcının ne de programcının yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünün yaratıcısı olacağına, yapay zekânın kendisine, yaratıcı eserler yaptığı için hak sahipliği tanınması gerektiğine dair bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 612, 614; Kullanıcının katkısı az olduğu için, yazar olarak, kullanıcı kabul edilemez. Hristov, “Dilemma”, s. 444; Kullanıcıların hak sahipliğinin, fikri mülkiyet haklarının genel ilkelerine aykırı olduğuna dair eleştirileri için bakınız. Perry ve Margoni, “Music”, s. 19; Kullanıcı mı, programcı mı olması gerektiğine dair karşılaştırma neticesinde, gerekli düzenlemeyi yapanın hak sahibi olması gerektiği ve bu cevabın farklı insanlar tarafından sağlanan katkıya bağlı olarak değişeceğine dair bakınız. White ve Matulionyte, “Picture”, s. 23, 29.

tercih edebilecekleri belirtilmiştir.²⁹⁰

Yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin hak sahipliği kullanıcıya atfetmek, sosyal barış üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Yapay zekâ programcıları, yapay zekâlara erişimini kasıtlı olarak kısıtlayabilirler. Bunun yerine, mülkiyeti programcıya vermek gerektiği ve bu durumun da, yapay zekâyâ erişimi kısıtlamak yerine onu etkinleştirmeye teşvik edebileceği belirtilmiştir.²⁹¹

Kullanıcıların yapacağı program değişikliklerinin, “türev bir çalışma”, diğer bir deyişle FSEK’de karşılığı olan “işlenme eser” olabileceği ve programcının telif hakkı ihlali iddiasına yol açabileceği belirtilmiştir. Bu durumda, açılacak ihlal davaları, kullanıcıların yaratıcı çalışma yapmalarının önünü kesebilecektir. İşlenme eserde, asıl eser sahibinin haklarına zarar verilmemesi ilkesi geçerli olup kullanıcının, programcının kodunu değiştirerek yapay zekânın ürün meydana getirmesini sağlaması telif hakkı ihlaline neden olacak bir değişiklik anlamına gelebilecektir. Bu durumda, kullanıcılara ihlal davaları açılabilmesi ve bunun kullanıcıyı yaratıcılığa teşvikten uzaklaştıracak sonuçlara neden olacağı ifade edilmiştir.²⁹² FSEK’ de “Tanımlar” bölümünde, 1 / B (c) ’ye göre işlenme eser, “diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip, bu esere nispetle

²⁹⁰ Senftleben ve Buijtelaar, “Neighboring”, s. 22, 23.

²⁹¹ Son kullanıcıya hak sahipliği vermek, yapay zekâ programcısının kasıtlı olarak kullanıcının erişimini kısıtlamasına neden olabileceği hakkında bilgi için bakınız. Bonadio, McDonagh ve Arvidsson, “Artificial Intelligence as Inventor: Exploring the Consequences for Patent Law”, *European Journal of Risk Regulation*, C. 4 (2018), <https://ssrn.com/abstract=3798767> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 24.

²⁹² Yapay zekâ tarafından ortaya çıkan ürünün yeni halinin bir işlenme eser olup olmadığı ve işlenme eserin sahibinin onu yapan yapay zekâ olduğunu, orijinal çalışmayı yapan kişinin eser sahibi / programcı olmadığı sonucuna varan görüşe dair bakınız. Davies, “Evolutionary”, s. 614-615.

müstakil olmayan ve işleyenin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat mahsullerini” belirtmektedir.²⁹³ FSEK 21. maddede belirtildiği üzere, eser sahibinin mali haklarından biri olan işlenme, eser sahibinin münhasır hakkı olup eser sahibinin izniyle işlenme eser meydana gelebilir.²⁹⁴ İşlenme eserde; asıl bir eserin varlığı, asıl esere bağımlılık, FSEK’de “*numerus clausus*” olarak sayılan gruba girmesi ve işleyen tarafından hususiyetini yansıtarak yaratma ilkesine uyulması şartları aranmaktadır.²⁹⁵ FSEK m. 6 (10)’a göre, bir bilgisayar programının uyarlanması, düzenlenmesi veya programda herhangi bir değişim yapılmasının işlenme eser oluşturduğu belirtilmiştir. FSEK m. 38’e göre; bilgisayar programının düşünüldüğü amaca uygun kullanımı için gerekli olduğu durumda, bilgisayar programının onu hukuki yollardan edinen kişi tarafından çoğaltılması ve işlenmesi serbest olduğu belirtilmiştir. FSEK’de belirtilen şahsen kullanma sınırının aşılmaması şartıyla belirtilen sınırlar dahilinde bilgisayar programı görünümündeki yapay zekâya müdahale edip işlenme eser oluşturulabilecektir. Bu hükümler, programdan normal yararlanma ile çelişir veya hak sahibinin meşru yararlarına makul olmayan müdahale eder şekilde kullanılmasına izin verecek tarzda yorumlanamayacaktır.

Yapay zekânın meydana getirdiği eseri niteliğindeki ürünün hak sahipliği kullanıcıya verme görüşünün kullanıcıyı ihlal davalarıyla karşı karşı getireceğine dair görüş şu şekilde çürütülmektedir. Kullanıcıların

²⁹³ İşlenme eserler hakkında bakınız. Ozan Ali Yıldız, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Çizgi Roman*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2017, s. 33 vd.

²⁹⁴ Ali Demirbaş, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Eser Sahibinin Mali Haklarına Tecavüz Halinde Hak Sahibine Sağlanan Hukuki Koruma*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015, s. 17; Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 149, 279; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 192; Asıl eser sahibinin izni yoksa işlenme eser değil intihal söz konusudur. Öztrak, *Haklar*, s. 30, 31.

²⁹⁵ Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 148, 198.

yaptığı değişikliklerle oluşturulan çalışmaların işlenme eser sayılamayacağı, işlenme eserin mevcut çalışmalardan izler taşıdığı, ancak yapay zekânın bu prensiple çalışmadığı, bunları radikal bir değişime uğrattığı belirtilmektedir.²⁹⁶ Ayrıca, işlenme eserin kapsamının, bu kadar geniş yorumlanması amaçlanmamıştır.²⁹⁷ Yapay zekâ tarafından oluşturulan ürün, birebir kopyalanabilir bir çalışma olmadığı sürece, intihal ürünü eser veya işlenme eser olarak kabul edilemez.²⁹⁸

²⁹⁶ Bridy, “Coding Creativity”, s. 25 vd.; Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerinin türetilmiş çalışma olamayacağına dair bakınız. Bulayenko ve öte., “AI Music Outputs”, s. 48; Kanun tarafından kullanılan ve içtihatla yorumlanan “*türetme*” nin anlamını yanlış yorumlamaktadır. Doğası gereği, işlenme eser tamamen veya önemli ölçüde bir başkasının çalışmasına dayanır. İkinci kişinin yaratıcı girdisinin miktarının, ikinci çalışmayı birinciden yeterince ayırt etmek için yetersiz bulunmuştur. Ancak, yapay zekâ tarafından üretilen çalışmalarda, ortaya çıkan ürün, telif hakkıyla korunan yapay zekâ yazılımına dayanmaz veya ondan türetilmez, yapaya zekâ tarafından yaratılır. Yapay zekâ yazılımının meydana getirdiği ürün işlenme eser sayılmaz. Yapay zekâ yazılımının yaratıcı işlevi, bu olasılığı neredeyse ortadan kaldırır ve “*türetilmiş çalışma*” telif hakkı kavramının uygulanmasını etkili bir şekilde engeller. Butler, “Author”, s. 743; Gervais, “Author”, s. 2098; Bilgisayar tarafından üretilen çıktı, telif hakkı yasası anlamında otomatik olarak “*türev eserler*” olarak kabul edilmemelidir. Sadece bilgisayar tarafından oluşturulan çalışmalar, temeldeki programlardan tanınabilir ifade bloklarını içeriyorsa ve bunu, temel alınan programın adil kullanımı olamayacak bir şekilde yapıyorsa, o zaman bilgisayar çıktısı işlenme eser olabilir. Kullanıcıların katkılarının işlenme eser olmadığı hakkında bakınız. Samuelson, “Ownership”, s. 1209-1217; Yakar ve Kınık, “Görsel”, s. 506-511.

²⁹⁷ Kılıçoğlu, *Karşılaştırmalı*, s. 148.

²⁹⁸ Samuelson, “Ownership”, s. 1221.

4. 8. 2. Değerlendirme

Yapay zekâ ürünlerinde kullanıcının hak sahibi olması gerektiği düşüncesine biz de katılmaktayız. Hatta, yapay zekâ ürünlerinde kullanıcının hak sahibi olması gerektiği düşüncesinin seçenekler arasındaki en iyi tercih olacağı kanısındayız. Bir kişinin hakka sahip olması gerekiyorsa, o kişinin kullanıcı olması en iyi seçenektir.

Zira, kullanıcının aynı zamanda işin ortaya çıkmasına en çabuk neden olan kişi olduğu dikkate alınarak, her açıdan en tutarlı bir seçenektir. Böylece yeni işler üretmek için geliştirici niteliğindeki kullanıcılar teşvik edilmiş olur. Bunun sonucunda, yenilikçi yazılımlar için talep artışı olacak ve teknolojik gelişmelerin önü açılacaktır. Kullanıcı motive olmadıkça, talep etmedikçe, yapay zekâ veya bilgisayar tarafından üretilen bir çalışma ortaya çıkmayacaktır. Ekonomik açıdan bakıldığında da en verimli çözüm, yapay zekâ tarafından üretilen eserin hak sahipliğini son kullanıcılara tahsis etmek olacaktır. Yatırımcı da programcı da kullanıcının talebi olmadıktan sonra yapay zekâ tarafından üretilen eserin de bir değeri olmayacaktır. Yapay zekâyâ ve ürünlerine hukuki koruma verilmesine dair taleplerin ana kaynağı, ticari getirisi olan ürünlerden yararlanma isteğidir. Kullanıcının menfaatine yaramayan ürüne talep azalacağı için bir süre sonra yapay zekâyaya yapılan yatırımlar ve teşvikler de düşecektir. Ancak, kullanıcının hak sahipliği sağlarsa, kullanıcı halk arasında yapay zekânın yayılmasını sağlayacağı için yapay zekâ alanına daha da rağbet edilecektir. Yatırımcı ve programcı, hak sahipliğinin kullanıcıya verilmesi halinde, kullanıcıya arz için teşvik edilmiş olacaktır. Yatırımcı ve programcı kazanç sağlamak için yapay zekâyâ ve meydana getireceği ürüne daha çok yatırım yapacak ve destek verecektir.

Programcı, programı kendine saklayabilir ve başkalarının programın sonuç ürününden menfaat elde etmesini engelleyebilir. Programcının bir seçeneği vardır ve programı pazarlamak için yaptığı seçimin sonuçlarından şikayet etmemelidir. Ancak kullanıcının böyle bir seçeneği yoktur. Yapay zekâ programı satın alan veya kiralayan kullanıcının, programın

edinilmesinin, onu çıktı yaratmak için kullanma hakkını beraberinde getirdiğini varsayabilmesi hukuken makul ve iyi niyetli bir beklenti olacaktır. Zira, programcı yarattığı şeyin değeri için, zaten bir miktar ödüllendirilmiştir. Aksi durumda, yeni eser meydana getirildiğinden bile habersiz olan programcıya hak sahipliği tanımak adil olmayacaktır.

Programcıya yapay zekânın yaptığı tüm işlerin lisansı verilirse, kullanıcının böyle bir yapay zekâyı satın almasında, kiralamasında herhangi bir çıkarının olmayacağı ve kullanıcının yapay zekâlı robotla tek ilgisinin robotla oynamak olacaktır. Oysaki, kullanıcının programı satın almasındaki veya kiralamasındaki amacı; alalede bir ürün elde etmek olmayıp “*eser*” niteliğinde ürün yaratıcı ürün elde etmektir.

Kullanıcı; çıktıyı ticari olarak değerli bir biçime dönüştürmede, yalnızca bir düğmeye basmaktan veya üretici süreci tetikleyen basit bir talimat yazmaktan çok daha büyük bir rol oynamaktadır. Kullanıcı, yapay zekâ tarafından meydana getirilen eserin değerli, korunması gereken kısımlarını tespit ederek seçebilir. Bazı durumlarda, kullanıcının iş için öngördüğü modele uyacak şekilde, sonuç ürünün değiştirilmesi gereken kısımları seçilip kişisel özellikler de katılarak yenilenebilir. Yine kullanıcı, programcının da uzmanlığının ötesindeki işlevler için bir yapay zekâ programını kullanabilir. Bu halde, kullanıcının yaptığı seçimler ön plandadır.

Ancak, kullanıcının yaptığı seçimlerin ön planda olmadığı hallerde bile, kullanıcının hak sahipliği en uygun görüş olarak kalacaktır. Zira, yapay zekâda insana özgü nitelikler arandığı için telif hukuku günümüzün teknolojik yapısına uyum sağlayamamaktadır. Zihnin yaratıcı güçleriyle kurulmuş olma, entelektüel emeğin meyveleri olma gibi romantikleştirilmiş bir eser sahipliği görüşü, telif hakkı yasasına hakim olsa da bu bakış açısı telif hakkının geleceği için geleceğe yönelik zayıf bir köprü olacaktır. Yapay zekânın ürettiği eserlerde, insan girdisi nispeten az miktardadır ve gelecekte giderek daha da azalacaktır. Yapay zekâ kullanıcısının, ortaya çıkan “*eser*” niteliğindeki çalışmanın ve telif hakkının sahibi olarak

tanınması insan mı yapay zekâ mı ikiliğini çözecektir. Bilgisayar kullanıcılarına hak sahipliği tanımak, bilgisayarla üretilmiş ve bilgisayar destekli uygulamalar arasında anlaşılmaz bir ayrım yapmanın gerekliliği sorunu ortadan kaldıracaktır. Bu nedenle kullanıcıların yaratıcı özellik geliştirmeleri zor olduğu için eser sahibi olarak tanınmaması gerektiği gerekçesiyle yapılan eleştiriler dayanaksız kalmaktadır.

Yapay zekâda insana özgü nitelikler arandığı için telif hukuku sisteminde yapay zekânın meydana getirdiği ürünler oturtulamamaktadır. Ancak geleneksel yolun izlediği yorumlardan bir sonuca varılamaz. Yapay zekânın, diğer üretimlerden farklı olduğu kabul edilmelidir. Yapay zekânın farklılığı, yapay zekânın meydana getirdiği ürünün farklılığına da yansıtılarak yorumlanmalıdır. Kullanıcının satın aldığı veya kiraladığı ürün, alalede bir ürün değildir. Kullanıcının, hukuki kullanımındaki ürün yaratıcı eserler üretmek için programlanmış bir ürün olduğu dikkate alınarak, klasik eser sahipliği algısında aranan hususiyet ve insan yazarlığının bu tür nitelikteki eserlerde aranmaması gerekir. Üretimi yapan yapay zekâ programı, yeni bir ürün elde etmek için kullanılan araçtır. Diğer işlerin üretiminde kullanılmak üzere tasarlanmış, bir nevi fabrika niteliğindedirler. Dolayısıyla yapay zekâyı kullanan kullanıcı, yapay zekâyı araç olarak kullanmakta ve yeni bir ürün ortaya çıkarmaktadır ki kullanıcının bunun da sahibi olması doğal haklar teorisi gereği fikri hakların amacına da uygundur.²⁹⁹

Fikri çabanın gösterilmesi ve hususiyetin yansıtılması şartlarını sağlamasa bile yapay zekânın meydana getirdiği ürünün yaratıcılık konusunda benzersiz olduğu ve insan eserinden ayırt edilemediği haller için yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünü için özel bir

²⁹⁹ İnsan iradesine göre hareket edilmiş ve eserin meydana getirilmesi için makine bir araç olarak kullanılıyorsa, ortada insanın yarattığı bir eserin bulunduğu dair görüş için bakınız. Ateş, *Eser*, s. 157-158; Samuelson, “Ownership”, s. 1120.

koruma statüsü sağlanabilir. *Kullanıcının hak sahipliğinde doğmak üzere, kanuni düzenlemelerle, “yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünler”* başlığı ile özel hükümler getirildiği takdirde FSEK’in temel kabulleri değişmeden uygun bir koruma sağlanabilecektir.

Kullanıcıların da yapay zekânın meydana getirdiği ürünün hak sahipliğini tercih etmeyebilecekleri, yapay zekâ meydana tarafından meydana getirilen ürünler hukuka aykırı olabileceği ve kullanıcıların bu sorumluluktan kaçmayı tercih edebilecekleri belirtilmiştir. Bu durumun riskli yanları olsa da hiçbir hak sorumluk olmadan var olmamaktadır. Sorumluluğu en aza indirmek için “*açıklanabilir yapay zekâ*” çalışmalarının önü açılacağı kanısındayız. Zira yapay zekâda en önemli sorun olan öngörülemezliğin tek çözümü yine kullanıcıya hak sahipliği sunmak olacaktır. Kullanıcı, daha az sorumluluk için “*açıklanabilir yapay zekâ*” talep edecektir. Talebe göre şekillenen arz da buna dair çözümler geliştirecektir. Bu çözümler sadece fikir ve sanat eserleri hukukunun değil ceza hukukunun da işine yarayacak sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır. Yapay zekânın öngörülebilirliği arttıkça, yapay zekâ kullanımından kaynaklı tehlikeler azaltılmış olacaktır. Yapay zekâ, bilimkurgunun korkulacak bir figürü olmaktan ziyade kontrolü ve öngörülebilirliği mümkün, insan yaşamını kolaylaştırıcı bir araç olarak kalacaktır.

Yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin hak sahipliği kullanıcıya atfetmek, sosyal barış üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olacağı, yapay zekâ programcılarının, yapay zekâlara erişimini kasıtlı olarak kısıtlayabileceği belirtilmektedir. Bunun yersiz bir endişe olacağı, kullanıcı yapay zekânın meydana getirildiği üründe hak sahipliği yoluyla menfaat elde ettikçe, programcının daha çok nitelikli yapay zekâ araştırması yapacağı, yatırımcının da buna daha çok kaynak ayıracağı anlaşılabilecektir.

Kullanıcıların yapacağı program değişikliklerinin, “*türev bir çalışma*”, diğer bir deyişle FSEK’de karşılığı olan “*işlenme eser*” olabileceği ve programcının telif hakkı ihlali iddiasına yol açabileceği, bu durumda, açılacak ihlal davaları, kullanıcıların yaratıcı çalışma yapmalarının önünü

kesebileceği belirtilmiştir. Oysa, kullanıcıların yaptığı değişikliklerle oluşturulan çalışmaların işlenme eser sayılamayacağı, işlenme eserin mevcut çalışmalardan izler taşıdığı, ancak yapay zekânın bu prensiple çalışmadığı, bunları radikal bir değişime uğrattığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, işlenme eserin kapsamının, bu kadar geniş yorumlanması amaçlanmamıştır. İşlenme eserde; asıl bir eserin varlığı, asıl esere bağımlılık, FSEK’de “*numerus clausus*” olarak sayılan gruba girmesi ve işleyen tarafından hususiyetini yansıtarak yaratma ilkesine uyulması şartları aranmaktadır. Ancak, yapay zekânın meydana getirdiği ürünün işlenme eser olabileceği hususu açıkça belirtilmediğinden, FSEK’de “*numerus clausus*” olarak sayılan işlenmeler grubunda yer alamayacaktır.

Kamunun hak sahipliği görüşü dışında, yukarda ele alınan tüm görüşler için, FSEK’de var olan hükümler tek başına yeterli olamamaktadır. Doktrinde de yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünlerde hak sahipliği için FSEK’te kanun boşluğu olduğu ve ek bazı düzenlemeler yapılması gerektiği ifade edilmektedir.³⁰⁰ Aynı şekilde kullanıcının hak

³⁰⁰ Güçlütürk, *Veri*, s. 200 vd.; Yapay zekâ tarafından eser meydana getirilmesi için girişimde bulunan yatırımcı şartları var ise FSEK m.18/II veya m. 80 kapsamında işveren sıfatıyla veya bağlantılı hak sahibi olarak korunacağı, koruma sağlanamayan yatırımcıların ise veri tabanı yatırımcısını korumak için ihdas edilen ek madde 8’e benzer bir düzenleme getirilerek eser sahibinin haiz olduğu korumadan istifade ettirilebileceği, bağlantılı haklara ilişkin 80. maddeye yeni fıkra eklenmesi yoluyla çözüm üretilebileceğine dair görüşleri için bakınız. Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 42 vd.; Veri tabanı ve yapay zekâ hakkında bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 105; Üç aşamalı test ile varılacak yorum ile bağlantılı hak sahibini hak sahipliğinin mümkün olabileceğine, FSEK ek madde 8’e ve madde 80’e yeni fıkra eklenmesi yoluyla bulunabilecek çözüm önerisine dair bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 275-283; Yılmaztekin, “Koruma”, s. 1568 vd; Türk hukukunda, yapay zekâ

sahipliğine dair de ek bazı düzenlemeler yapılarak kullanıcının hak sahipliği görüşünün güçlendirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Kullanıcının hak sahipliği için FSEK ek madde 8 yol gösterici olacaktır.

FSEK ek madde 8 uyarınca, esaslı bir nispet dahilinde yatırım yapan veri tabanı yapımcısının hakları korunmaktadır. FSEK’de olmazsa olmaz şart olarak kabul edilen hususiyet şartının esnetilebileceği madde, FSEK ek madde 8 olmaktadır.³⁰¹ Hususiyet aranmayan veri tabanları yatırımcısına, FSEK ek madde 8 uyarınca tanınan sui generis hakkın bir benzerinin, yapay zekâ kullanıcısına da tanınması gerektiği kanısındayız. Yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin korunması, kullanıcının hak sahipliğinde doğmak üzere, getirilecek sui generis bir koruma ile sağlanabilir.

Veri tabanı yatırımcısına tanınan sui generis hakkın ihlali halinde m. 72 (3) hükmünün uygulanacağı belirtilerek yatırımcının hakları FSEK kapsamında korunmaya alınmıştır. Yatırımcının haklarını ihlal edenler için cezai yaptırımlar öngörülmesi hakların koruyuculuğunu artırmıştır. FSEK kapsamında yatırımcının haklarının bu nitelikte bir düzenlemeyle korunması, yatırımcıyı haksız rekabet, ticaret, borçlar hukuku gibi genel düzenlemelere, yorumlarla farklılaşacak mahkeme kararlarına ve bunların genel yaptırımı olan tazminat ödenmesi sonucuna mecbur bırakmamıştır. Aksine FSEK’in geçerli olduğu özel hükümlerle yatırımcının hakları belirli hale getirilmiş, özel ve uzmanlaşmış mahkemelerde yargılanma usulü sağlanmış ve tazminat yaptırımının yanı sıra cezai yaptırımlarla haklar güçlendirilmiştir. Bu imkanlar dikkate alınarak yapay zekânın meydan getirdiği ürünler lehine bir düzenleme yapılabilir.

Telif hakkına dair kanunların, endüstrinin taleplerinin ve çıkar

tarafından üretilen bu tarz ürünlerde söz konusu ürünlerin ortaya konması için gerekli ayarlamaları ve çalışmaları yapan kişilerin eser sahibi olarak anılmasının en makul ve doğru çözüm yolu olarak gören görüş için bakınız. Zorluoğlu, “Telif”, s. 348, 352.

³⁰¹ Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, s. 51.

çatışmalarını çözmekle yükümlü olduğu, toplumsal değer ile ekonomik zorunluluklar arasında denge kurması gerekmektedir. Veri tabanı yatırımcısına verilen sui generis korumanın bir benzerinin kullanıcıya verilmesi ve kararın piyasaya bırakılması gerekir. Yatırımcının, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde hak sahibi olabileceğine dair görüşün amacı; yapay zekâyâ haklar vermek değil, yatırımların ve ticari kazanımların korunmasıdır.³⁰² Bu sayede toplumun ilerlemesine katkı sağlanacağı ve bunun faydacı teoriler çerçevesinde kabul edilebilir bir çözüm olduğunu ifade etmiştik. Veri tabanı yatırımcısı için özel olarak konulan bu istisnai hükmün, bir benzerinin kullanıcıya da aynı gerekçelerle verilebileceği kanısındayız. Veri tabanı nasıl nevi şahsına münhasır bir ürünse, yapay zekâ ve yapay zekânın meydana getirdiği üründe aynı niteliklere sahiptir. Veri tabanı için sui generis hüküm getirilebilmesi, yapay zekâ ve kullanıcının hak sahipliği için de sui generis hüküm getirilerek çözüme varılabileceğinin göstergesidir. Zira, yapay zekâda *insana özgü nitelikler arandığı için* telif hukuku sisteminde yapay zekânın meydana getirdiği ürünler oturtulamamakta ve geleneksel yolun izlediği yorumlardan bir sonuca varılamamaktadır. Yapay zekânın, diğer üretimlerden farklı olduğu kabul edilmelidir. Kullanıcının satın aldığı veya kiraladığı ürün, alalede bir ürün değildir. Kullanıcının, hukuki kullanımındaki ürün yaratıcı eserler üretmek için programlanmış bir ürün olduğu dikkate alınarak, klasik

³⁰² Kararın piyasaya bırakılması gerektiğine dair görüşleri için bakınız. Abbott, “Artificial Intelligence and Intellectual Property”, s. 18; İnsanların faaliyetleri ile yapay zekânın faaliyetleri arasında ayırım yapmaması gerektiğini, kararı piyasaya bırakılması gerektiği hususunda görüşleri için bakınız. Abbott, “The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and Law”, s. 4; İnsan merkezli bir sistemden, yatırım koruma sistemine geçişe doğru yorumlayıcı bir değişikliği/evrimi düşünmek gereklidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Banterle, “Ownership of Inventions”, s. 10, 27; Thampapillai, “Value”, s. 23, 24.

eser sahipliği algısında aranan hususiyet ve insan yazarlığının bu tür nitelikteki eserlerde aranmaması gerekmektedir. Bu demek değildir ki, fikir ve sanat eserleri hukukunun insanı esas alan temel yapısı kökten değişmelidir. Veri tabanı koruması için, temel yapıyı değiştirmeden çözüm üretildiği dikkate alınarak, yapay zekâ ve yapay zekânın meydana getirdiği üründe hak sahipliği için de sui generis bir çözüm bulunabilir.

Ancak, yapay zekâ tarafından oluşturulan sonuçlar için koruma süresinin hesaplanması gerekmektedir. Yapay zekânın "*potansiyel ölümsüz*" olduğu dikkate alınarak, eserlere sağlanan koruma süresinden daha kısa bir süre belirlenmelidir. Zira, yukarda ifade ettiğimiz üzere, hususiyet aranan veri tabanı için koruma süresi genel hükümlere tabi iken, hususiyet aranmayan veri tabanı için koruma süresi 15 yıl olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde kullanıcının sui generis hak sahipliği için de koruma süresi kısaltılabilir.

Kullanıcının hak sahipliği düzenlemesi içerisine, kullanıcının ihlal davalarıyla karşılaşmaması için de, yapay zekânın meydana getirdiği ürünler için, işlenme hakkı konusunda, belirsizlikleri gidermek adına, "*açıkça*" istisnalar kapsamına alınabilir. Kullanıcının, program kodlarını değiştirebilmesi, eğitim seti hazırlayabilmesi, ağı eğitebilmesi, yeni veriler ekleyebilmesi bu şekilde mümkün olacaktır. Bu özelliklere sahip kullanıcı merkezli programlar üretilmesi; nihai kullanıcıyı öğrenmeye, üretmeye, çalışmaya ve yazılımı satın almaya teşvik edecektir. Günümüzde, bu araçları yönetmek üst düzey beceriler gerektirse de; gelecekte bu beceriler tüm nüfusa yayılacak ve erişimi kolaylaştıracak yazılımlar geliştirileceğine dair görüşlere katılmaktayız.³⁰³

4. 9. Türk Hukuku Açısından Değerlendirme

Derin öğrenme destekli gelişmiş yapay zekâ tarafından üretilen roman, resim, beste gibi "*eser*" niteliğinde ürünlerin, yapay zekânın oluşturulma ve

³⁰³ Yakar ve Kınık, "Görsel", s. 509-511.

geliştirilme sürecine dahil kişiler tarafından dahi öngörülemedebileceği, bu kişilerin münferit katkılarının ürünü etkilemekle birlikte bu etkinin hususiyet olarak nitelendirilebilecek bir seviyeye erişmeyebileceği durumlarla sıkça karşılaşmaktayız. Yapay zekânın ve yapay zekâ tarafından üretilen “*eser*” niteliğinde ürünlerin hukuki niteliği ve hak sahipliği konusu, uluslararası alanda olduğu gibi ulusal alanda da tartışılmaya başlanmıştır.

Türk hukuku açısından bakıldığında; önceki bölümlerde de ayrıntılı olarak izah ettiğimiz üzere; 5846 sayılı Kanunda yer alan eser kategorilerinden yapay zekânın belirtilmediği görülmektedir. Ancak, yapay zekâ algoritmalarının kullanılmasıyla oluşturulan bir bilgisayar programının, FSEK kapsamında bir ilim ve edebiyat eseri olarak korunacağı kabul edilmektedir. Ancak, bilgisayar program niteliğinde olmayan yapay zekâ, FSEK kapsamında eser olarak korunamayacaktır.³⁰⁴ 23 Nisan 2009 tarih ve 2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programlarının Hukuki Korumasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi’nin 1. maddesinde de açıkça üye devletlerin bilgisayar programlarını telif hakkı ile Bern Sözleşmesi kapsamında edebiyat eseri olarak koruyabilecekleri

³⁰⁴ Bilgisayar programının “*ilim ve edebiyat eseri*” olarak kabul edildiğine dair Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 12. 04. 2023, E. 2021/7901, K. 2023/2246 ilama bakınız. Corpus, www.corpus.com.tr (Erişim: 15. 04. 2024); Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 68 vd.; Yedek, *Patent*, s. 72 vd.; İnternet web sayfaları oluşturulması eser sahibinin hususiyetini taşıması özelliğinden dolayı FSEK kapsamında koruma altındadır. Eser aynı zamanda bir endüstriyel tasarım da oluşturuyorsa FSEK kapsamı dışında da korunur. Küçükali, “Bilgisayar”, s. 125; Güçlütürk, *Veri*, s. 132; Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 199; Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 24; Yapay zekânın bilgisayar programı olarak korunması hususundaki tartışmalar için bakınız. Sarı, “Korunma”, s. 66-83; Ayrıntılı bilgi için çalışmayı inceleyiniz. Erel, “Bilgisayar” ; Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 172.

düzenlenmiştir.³⁰⁵

Bilgisayar programı görünümündeki yapay zekânın, FSEK kapsamında ilim ve edebiyat eseri olarak korunabileceğini belirttik. Ancak bu sonucumuz, “*yapay zekânın meydana getirdiği ürün*” için uygulanabilecek bir sonuç değildir. Yapay zekânın somut görünümlerinden biri olan bilgisayar programı ile eser niteliğinde ürün üretilmesi halinde, diğer bir deyişle yapay zekânın araç olarak kullanıldığı hallerde, diğer şartları da sağlıyorsa, meydana gelen ürün FSEK koruması alabilir. Ancak, bilgisayar tarafından meydana getirilen ürün, diğer bir deyişle yapay zekânın meydana getirdiği ürün, 5846 sayılı Kanunun emrettiği şartları sağlayamamaktadır. Eser sahibinin, gerçek kişi olması “varsayımı” ve bu gerçek kişinin hususiyetini meydana getirdiği eserine yansıtması şartı, yapay zekânın, meydana getirdiği ürünlerin eser olarak nitelendirilmesine izin vermeyen önemli engellerdir.³⁰⁶ Yapay zekâ tarafından kitaplar yazılabilir, beste

³⁰⁵ “Avrupa Birliği'nin Bilgisayar Programlarının Yasal Olarak Korunması Hakkında Direktifinde”, bilgisayar programlarının ilim ve edebiyat eseri, İngilizce karşılığı olarak “*Literary and Artistic Works*” olarak korunabileceği düzenlenmiştir. Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the Legal Protection of Computer Programs, “*Article 1 Object of protection 1. In accordance with the provisions of this Directive, Member States shall protect computer programs, by copyright, as literary works within the meaning of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. For the purposes of this Directive, the term ‘computer programs’ shall include their preparatory design material.*” Ayrıntılı bilgi için bakınız. European Union, “Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the Legal Protection of Computer Programs”, *European Union Eur-lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024> (Erişim: 15. 04. 2024).

³⁰⁶ Çakır, *Eser Sahipliği*, s. 64; Karaca ve Karataş, “Korunma”, s. 45; Yapay

yapılabilir, resim çizilebilir, sinema filmi çekilebilir veya işleme eser oluşturulabilir. Ancak bunların hiçbiri FSEK kapsamında korunamayacaktır. Eser sayılmanın şartlarından olan subjektif unsurları yerine getiremeyen yapay zekânın ürettiği ürünler var olan hukuk çerçevesinde hiçbir şekilde eser olarak korunamayacaktır.

Türk hukukunda, FSEK ile belirlenmiş temel ilke ve kabuller yapay zekânın meydana getirdiği ürünün eser olarak koruma almasına imkan vermemektedir. Bir fikri ürünün, FSEK kapsamında, eser niteliğini kazanabilmesi için fikri bir çaba sonucu fikri bir ürünün ortaya çıkarılması, meydana gelen bu fikri ürünün eser yaratıcısının hususiyetini taşıması, eserin şekillenmiş olması, FSEK madde 1/B kapsamında sayılan eser türlerinden birine dahil olması gerekir. Subjektif unsurlar kısmında, fikri bir çaba sonucu fikri bir ürünün ortaya çıkarılması ve meydana gelen bu fikri ürünün eser yaratıcısının hususiyetini taşıması şartları; objektif unsurlar kısmında, fikri bir çaba sonucu ortaya çıkan ve hususiyetin yansıtıldığı fikri ürünün somutlaşarak şekillenmesi ve Kanunda “*numerus clausus*” olarak sayılan eser gruplarına dahil olması gerektiği aranmaktadır. Yapay zekânın eser olmanın objektif gerekliliklerini yerine getirebileceği konusunda sıkıntı çıkmamaktadır. Ancak, eser olmanın subjektif gereklilikleri kısmında yer alan, fikri çaba ve hususiyeti yansıtma şartları için aynı şey söylenememektedir.

Bir ürünü eser olarak kabul etmek için, fikri bir çaba sonucu fikri bir ürünün ortaya çıkarılması gereklidir. Eser; fikri bir faaliyet veya çaba

zekâ eser sahibi olamaz. Güçlütürk ve Cankat, “*Mesele*”, s. 202, 208; Yapay zekânın bilgisayar programı olarak korunması ve hususiyet şartı hususundaki tartışmalar için bakınız. Sarı, “*Korunma*”, s. 66-83; Hususiyet ile ilgili olarak akademik görüşleri toplu olarak ele alan çalışmaya bakınız. Tekinalp, *Fikri*, s. 104-108; Hususiyet ile ilgili olarak akademik görüşleri ve yargı kararlarını toplu olarak ele alan çalışmaya bakınız. Yılmaztekin, *Sahipliği*, s. 157-168; Zorluel, “*Telif*”, s. 328 vd.

sonucu yaratılan bir ürün olduğu için ancak “*gerçek kişiler*” tarafından şahsen ve fikren yaratılabilir. Bu durumda, bir makine veya hayvan tarafından eserin meydana getirilemeyeceği sonucuna varılmaktadır. Türk hukukunda öğreti tarafından, eser sahibinin sadece gerçek kişiler olacağı yönünde genel kabul bulunmaktadır. Tüzel kişilerin ise, mali hakların kullanımı açısından hak sahibi olacağı kabul edilmiştir.

Yargıtay’ın kararları dikkate alınınca; yaratıcı faaliyeti olmayan tüzel kişi davacının eser sahibi olduğundan da söz edilemeyeceğine, tüzel kişinin mali hakları kullanma hakkına sahip olduğu, ancak manevi hak sahipliğinden söz edilemeyeceği görüşünde olduğu anlaşılmaktadır.³⁰⁷

Kanunun lafzına bakıldığında; meydana gelen ürünün, insan tarafından yaratılması ilkesinin FSEK’ de açıkça yazılmadığı veya başka varlıkların eser yaratılmasının açıkça yasaklanmadığı tespit edilmektedir. Üstelik, 2004 tarihli ve 5101 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, “*gerçek*” ibaresi, 5846 sayılı FSEK’in madde metninden çıkarılmış ve sadece “*kişi*” ifadesi kullanılmak suretiyle 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa atıfta bulunulduğu tespit edilmiştir. Bu kanun değişikliği farklı yorumlara müsaittir. Yasalarda eser sahipleri her zaman “*insan varsayımı*” ile yorumlanmaktadır. Yasaların ortaya çıktığı dönemlerde, yaratıcı ifadeler sadece insanlar tarafından üretilmekteydi. Tarihsel altyapıdan kaynaklı olarak “*insan varsayımı*” kabul edilmektedir. FSEK’ e bakıldığında başka varlıkların eser niteliğinde ürün yaratmasının açıkça yasaklandığına veya aynı şekilde eserin sadece insan ürünü olabileceğine dair açıkça bir hüküm konulmamıştır. Ancak, eser sahibinin ölümünden, mirasından, eş ve çocuklarından bahseden madde hükümleri dikkate alınınca, sadece gerçek insan tarafından yaratılmış bir

³⁰⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 04. 02. 2015, E. 2014/16277, K. 2015/1285 sayılı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 19. 03. 2013, E. 2012/5988, K. 2013/5370 sayılı ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 19. 03. 2013, E. 2012/5988, K. 2013/5370 numaralı ilamlara bakınız. Corpus, www.corpus.com.tr (Erişim: 15. 04. 2024).

eserin korunabileceği sonucuna varılmaktadır. Ayrıca, yargı kararları ve öğretinin bu konudaki yorumu dikkate alındığında, FSEK kapsamında, “sadece insan tarafından yaratılmış bir eserin korunabileceği” anlaşılmaktadır. Bu kabul, kaynağını yapay zekâdan alan ve insandan almayan ürünlerin eser niteliğini kazanamayacağını, FSEK kapsamında korunamayacağı sonucuna götürmektedir. Türk hukukunda, insan dışındaki varlıkların meydana getirdiği ürünler, eser sayılmadığından korunamayacaktır. Subjektif unsurlardan “fikri çaba gösterilmesi” unsuru açısından da yapay zekânın meydana getirdiği ürünün, var olan hukuk açısından eser olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varılmaktadır.³⁰⁸

Eser olabilmenin subjektif şartları başlığında yer alan ikinci şart ise, hususiyettir. Hususiyet, tek bir kelimedenden ibaret bir kavram olmasına rağmen pek çok anlama sahiptir. Kanunda hususiyetin bir tanımı bulunmamaktadır. Doktrindeki görüşler ve yargı kararıyla hususiyet şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Hususiyetin farklı yorumlarına yukarda izah ettmiştik. Hususiyetin pek çok seviyesi olup doktrinde hususiyetin tam olarak ne olduğu konusunda ortak bir görüş varılamadığı anlaşılmaktadır. Öğreti ve yargı kararlarında yer alan hususiyet yaklaşımlarındaki farklılığın nedeni, hususiyet seviyelerinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Ortak paydada buluşulmasına engel olan husus; kimi yazarların hususiyeti yüksek seviyelerde yaratıcılıkta aramasıyken kimi yazarların ise, hususiyeti düşük seviyelerdeki yaratıcılıkta aramasıdır. Hususiyet, kimi yazarlarca üslupta kimi yazarlarca, içerikte aranmalıdır. Ancak tüm hususiyet tanımlarındaki ortak nokta, hususiyetin insandan kaynaklanmasıdır.³⁰⁹

Doktrindeki görüşlerden yola çıkarak hususiyeti, fikri ürünü meydana getiren insanın, asgari düzeyde bir yaratıcılık göstermesi ve şahsi üslubunu eserine yansıtması olarak tanımlayabiliriz.

Eser sayılmanın zorunlu şartı olan hususiyet şartının, yapay zekâda

³⁰⁸ “3.2.1.1 Fikri Bir Çaba Gösterilmesi” başlığına bakınız.

³⁰⁹ “3.2.1.2. Sahibinin Hususiyetini Taşıma” başlığına bakınız.

tespit edilmesinin mümkün olup olmadığı sorgulanmalıdır. Hususiyeti sadece “*yaratıcılık*” olarak ele aldığımızda, yapay zekânın yaratıcılığını sergileyip ürünlere farklı özellikler katabilmesi ve ürünü sıradanlıktan çıkarabilmesi mümkündür. Aynı şekilde, eserin içeriğinde veya şeklinde, yapay zekânın “*sıradanlığı aşarak yaratıcı olması*” zor olmayacaktır. Bu halde, yapay zekânın meydana getirdiği üründe hususiyetin mevcut olduğu sonucuna varılabilir. Sıradan olmayan ürünler yaratan yapay zekânın, bu konuda herhangi bir engel ile karşılaşmayacağını, meydana getirdiği ürünün “*hususiyeti*” yansıttığı için eser sayılabileceğini söyleyebiliriz.

Fakat, hususiyeti sadece “*yaratıcılık*” olarak tek başına ele alamamaktayız. FSEK’in aradığı hususiyet, “*sahibinin kişiliğini yansıtan bir yaratıcılık*” olarak ele alınmaktadır. Eserin kaynağı olarak gerçek kişinin arandığı Türk hukuk sisteminde insandan sadrolan ve insanın kişiliğiyle şekillendirdiği bir “*hususiyet*” aranmaktadır. O halde, hususiyetin varlığının kabulü sadece “*yaratıcılık*” sergilenmesi kriteriyle tanımlanamayacaktır. Türk hukukunda aranan hususiyet, “*şahsi bir yaratıcılığın yansıtılmasıyla farklılık meydana getiren hususiyet*” olacaktır. Sahibinin kişiliğini yansıtan bir yaratıcılık hususiyetin varlığını gösterecektir. Sadece “*yaratıcılık*” olarak ele alınan hususiyet kavramı, söz konusu yaratıcılığın bir sahibi olmadan ve o sahibinin kişiliğini yansıtmadan FSEK için kabul edilebilir bir hususiyet olmayacaktır. Kişiliğini şahsen ve fikren yansıtan eser sahibi de gerçek kişi insan olarak varsayıldığı için, insan dışındaki bir varlığın ne kadar yaratıcı olursa olsun hususiyetini eser yansıttığı kabul edilemeyecektir. Yapay zekânın gerçek kişiliği olmadığından, olmayan kişiliğini ürününe yansıtması ve hususiyet şartını gerçekleştirmesi mümkün değildir. Subjektif unsurlardan “*hususiyet*” unsuru açısından da yapay zekânın meydana getirdiği ürünün, var olan hukuk açısından eser olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varılmaktadır.

Yapay zekânın insan ürünü olan eserlerde nasıl ele alındığını değil, yapay zekânın bizzat meydana getirdiği “*eserin*” durumunu konuşmakta olduğumuz bu dönemde, yapay zekâ tarafından meydana getirilen bu

ürünlerin korunması ve belirsizliğin giderilmesi için, Kanun koyucular tarafından hukuki çarelerin, ivedilikle, ele alınması gerekmektedir. Bu çalışmamızda, özellikle vurgulamak isteriz ki var olan hukuk açısından, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hiçbirisi eser sayılamamakta ve FSEK kapsamında korunamamaktadır. Bunun için başka hukuki çarelere başvuru yapılabilir, ancak FSEK açısından eser sayılmayan bu ürünlere koruma sağlanamamaktadır. Eser sayılmanın şartlarından olan fikri çabanın gösterilmesi ve hususiyetin yansıtılması şartlarını yerine getiremeyen yapay zekânın ürettiği ürünler, FSEK’ de konuyla ilgili olumlu bir düzenleme yapılmadıkça, var olan hukuk çerçevesinde, hiçbir şekilde, eser olarak korunamayacaktır.

Fikri çabanın gösterilmesi ve hususiyetin yansıtılması şartlarını sağlamasa bile yapay zekânın meydana getirdiği ürünün yaratıcılık konusunda benzersiz olduğu ve insan eserinden ayırt edilemediği haller için yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünü için özel bir koruma statüsü sağlanabilir. Kanuni düzenlemelerle, “*yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünler*” başlığı açılarak özel hükümler getirildiği takdirde koruma sağlanabilecektir. Ancak olan hukuk açısından bu şekilde bir koruma mevcut olmadığı için, yapay zekânın meydana getirdiği eserlerin hak sahipliği konusu ele alınırken bir varsayımdan hareket edilmiştir. Yapay zekânın ürettiği ürün, FSEK kapsamında eser olarak kabul edilirse, meydana gelen eserin hak sahipliğinin hangi sujeye verilmesi daha iyi bir çözüm sağlayabilir? Bu varsayımdan hareketle hak sahipliği sorunu çözülmeye çalışılmaktadır.

Yapay zekânın meydana getirdiği “*eser*” niteliğindeki ürünlerde hak sahipliği konusunda, uluslararası ve ulusal alanda yapay zekânın, kamunun, yatırımcının, programcının, kullanıcının hak sahipliği ve bağlantılı hak sahipliği konusu ele alınmıştır. Türk hukukunda olan hukuk açısından, yapay zekânın meydana getirdiği “*eser*” niteliğindeki ürünlerin korunması ve hak sahipliği konusunda “*kanuni boşluk*” bulunmaktadır. Diğer bir anlatımla, FSEK açısından, yapay zekâ tarafından üretilen “*eser*”

niteliğindeki ürünlere koruma sağlanamamaktadır. Koruması olmayan bu ürünlerin sahibi de yoktur.

Yapay zekânın meydana getirdiği ürünler “*eser*” olarak korunamamakta ve kamuya açıktır. Ancak bu sonuca FSEK’de var olan açık bir düzenlemeyle erişememekteyiz. FSEK’in, sadece gerçek kişilerin eser sahibi olabileceği fikrini desteklediği için yorum yoluyla bu sonuca ulaşılmaktadır. Yapay zekânın meydana getirdiği ürünler üzerinde “*kamunun hak sahipliğine dair görüş*”, halihazırdaki hukuk sistemini onaylayan bir görüştür.

Ancak, yapay zekâ tarafından üretilen ürünler, koruma kapsamına alınmamaya ve kamunun erişimine ücretsiz olarak sunulmaya devam edilirse, yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin korunması amacıyla, başka yollar tercih edilecek gibi görünmektedir. Ancak, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin ticari getirisi dikkate alındığında, FSEK kapsamında olmasa da, ticaret hukuku, haksız rekabet hukuku, borçlar hukuku yoluyla korunma önerileri gündeme gelmiştir. Bilgisayar programı niteliğinde olmayan yapay zekânın ve yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin korunması için, kanuni düzenlemeler olmadıkça, ticari sırların korunmasına dair sözleşmelerin veya hak sahipliğinin kim olduğunu belirlemeye yönelik geleceğe yatırım amaçlı sözleşmelerin kullanılacağı anlaşılmaktadır. Ancak sözleşme hükümlerinin sadece tarafları bağlayıcı olduğu, herkese karşı ileri sürülebilen mutlak koruma hakkı vermediği, üçüncü kişilerce yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin kullanılabileceği, bu durumda ancak haksız fiil sorumluluğu, sebepsiz zenginleşme veya haksız rekabet hükümlerine gidilebileceği dikkate alınmalıdır. Bu durumda, FSEK’in eser koruması için sağladığı, mutlak ve herkese karşı ileri sürülebilen fikri mülkiyet koruması verilemeyeceğinden istenen korumaya erişilemeyecektir.

Türk hukukunda, var olan hukuk açısından, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin “*eser*” olarak korunmayacağı ve kamuya açık olduğu anlaşılmaktadır. Kanuni boşluğun üstesinden gelmek için uluslararası alanda

ve Türk Hukukunda olması gereken hukuk açısından, yukarda ayrıntılı olarak izah ettiğimiz çözüm önerileri getirilmiştir. “*Kamunun hak sahipliği görüşü*” dışında, yukarda ele alınan hak sahipliği sorunu çözmeye aday tüm görüşler için, FSEK’de var olan hükümler tek başına yeterli olamamaktadır. Doktrinde de yapay zekânın meydana getirdiği “*eser*” niteliğindeki ürünlerde hak sahipliği için FSEK’te kanun boşluğu olduğu ve ek bazı düzenlemeler yapılması gerektiği ifade edilmektedir.

İnceleyebildiğimiz kadarıyla Türk hukukunda; kamunun, yatırımcının, kullanıcının hak sahipliği ve bağlantılı hak sahipliği konusunda görüşleri sürüldüğü tespit edilebilmiştir. Yukarda ayrıntılı ile bahsettiğimiz çözümlerin, FSEK’de var olan hükümler çerçevesinde değerlendirildiğinde tek başına yeterli olmadığı ve olması gereken hukuk kapsamında ifade edildiğini söylemekte yarar vardır. O halde Türk hukukunda, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin FSEK kapsamında korunmasıyla ilgili kanuni bir boşluk olduğu sonucuna varabilir.

SONUÇ

Yapay zekâ alanı, başlangıçta Gepettoların kendi pinokyolarını yapma naifliğiyle şimdi pinokyoları yarıştıran galip gelme alanına, teknolojik savaşa dönüşmüştür. Gelecek, teknolojinin hızına en iyi ayak uyduranların olacaktır. İnsanların sırtında yükselen ilerleme, artık yapay zekânın yükü sırtlamasıyla rolleri değiştirecek bir seviyeye ulaşmıştır. Yapay zekâ bu rolünü resmileştirmenin yanında yarattığı ürünlerinde hukuki niteliğinin belirlenmesini istemekte ve kendi sahibinin pastasından hak iddia etmektedir. Yapay zekânın kendisi, ürettiği eserin veya yaptığı icadın sahibidir, diyebilmemiz için; bu ifadeyi kullanmadan önce, hukuki kişilik konusunda hukuk sistemlerinde köklü bir değişiklik gerçekleşmiş ve yapay zekâyâ hukuki kişilik sağlanmış olması gerekmektedir. Neyseki, hukuken şu an için, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin sahibi, yapay zekâ olarak kabul edilmemektedir.

Yapay zekânın kendisinin de lege lata korunması açısından, bilgisayar programı adı altında ilim ve edebiyat eseri olarak telif hakkı çerçevesinde korunabileceği tespitini yapabilmekteyiz. Ancak, kolaylıkla ulaşabileceğimiz bu tespiti, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin hukuki niteliğini ve bu ürünler üzerindeki hak sahipliğini belirlemek için kullanamamaktayız. Buna rağmen, yapay zekânın ürettiği ürünün hiçbir korumadan faydalanamayacağı şeklindeki görüşlerin kabul edilmemesi gerektiği; zira bu kabulün, yapay zekânın gelişimine ve dolayısıyla insan hayatının kolaylaştırılması girişimlerine taş koyacağı, uzun vadede kamunun zararına bir seçenek olduğu anlaşılmaktadır.

Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliği konusunda, de lege lata açısından kesin bir sonuca varmak zor olacaktır. Hem yapay zekânın meydana getirdiği ürünün hukuki niteliği hem de yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliği konusunda, teknolojinin

getirilerinin doğurduğu ihtiyaçlara aykırı olarak bir kanuni boşluk bulunmakta olup kanun koyucular, bu sorunlara dair bir hüküm koymadan, bir sonuca varmak mümkün olamamaktadır. Şu an için, farklılaşan yorumlara ve somut olaya göre değişecek geçici çözümler bulunabilmektedir. Bu nedenle, “*de lege ferenda*” bakımından, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliği için pek çok görüşün ileri sürüldüğü tespit edilebilmiştir. Yapay zekânın, programcının veya yazılımcının, kullanıcının, yatırımcının, kamunun hak sahibi olması, gerekli ayarlamaları yapanın hak sahipliği gibi çözüm önerileri ileri sürülmüştür.

Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliği için “*kullanıcının hak sahipliği*” görüşünün, seçenekler arasındaki en iyi tercih olacağı kanısındayız. Bir kişinin hakka sahip olması gerekiyorsa, o kişinin kullanıcı olması en iyi seçenektir. Ekonomik açıdan bakıldığında da en verimli çözüm, yapay zekâ tarafından üretilen eserin hak sahipliğini son kullanıcılara tahsis etmek olacaktır. Yatırımcı da programcı da kullanıcının talebi olmadıktan sonra yapay zekâ tarafından üretilen eserin de bir değeri olmayacaktır. Yapay zekâyâ ve ürünlerine hukuki koruma verilmesine dair taleplerin ana kaynağı, ticari getirisi olan ürünlerden yararlanma isteğidir. Kullanıcının menfaatine yaramayan ürüne talep azalacağı için bir süre sonra yapay zekâyaya yapılan yatırımlar ve teşvikler de düşecektir. Ancak, yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünlerde kullanıcının hak sahipliği sağlanırsa, halk arasında yapay zekânın yayılmasını sağlanacak ve bu alana daha da rağbet artacaktır. Yatırımcı ve programcı da, kullanıcıya arz için teşvik edilmiş olacaktır. Yatırımcı ve programcı kazanç sağlamak için yapay zekâyâ ve meydana getireceği ürüne daha çok yatırım yapacak, bu alandaki teknolojik araştırmalar artacaktır.

Kullanıcılara yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerdeki hak sahipliğinin tanınması, “*açıklanabilir yapay zekâ*” çalışmalarının önünü açacağı kanısındayız. Kullanıcı, daha az sorumluluk için *yapay zekâdaki black box sorununun çözülmesini* ve “*açıklanabilir yapay zekâyı*” talep edecektir. Talebe göre şekillenen arz da buna dair çözümler geliştirecektir.

Bu çözümler, sadece fikir ve sanat eserleri hukukunun değil ceza hukukunun da işine yarayacak sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır. Yapay zekânın öngörülebilirliği artttıkça, yapay zekâ kullanımından kaynaklı tehlikeler azaltılmış olacaktır. Yapay zekâ, bilimkurgunun korkulacak bir figürü olmaktan ziyade kontrolü ve öngörülebilirliği mümkün, insan yaşamını kolaylaştırıcı bir araç olarak kalacaktır.

Programcı, programı kendine saklayabilir ve başkalarının programın sonuç ürününden menfaat elde etmesini engelleyebilir. Programcının bir seçeneği vardır ve programı pazarlamak için yaptığı seçimin sonuçlarından şikayet etmemelidir. Ancak kullanıcının böyle bir seçeneği yoktur. Yapay zekâ programı satın alan veya kiralayan kullanıcının, programın edinilmesinin, onu çıktı yaratmak için kullanma hakkını beraberinde getirdiğini varsayabilmesi hukuken “*makul ve iyi niyetli*” bir beklenti olacaktır. Zira, programcı yarattığı şeyin değeri için, zaten bir miktar ödüllendirilmiştir. Aksi durumda, yeni eser meydana getirildiğinden bile habersiz olan programcıya hak sahipliği tanımak adil olmayacaktır.

Kullanıcının yaptığı seçimlerle, düzenlemelerle yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliği üründe hak sahibi olarak tanınmalıdır. Ancak, kullanıcının yaptığı seçimlerin ön planda olmadığı hallerde bile, kullanıcının hak sahipliği, yine, en uygun görüş olarak kalacaktır. Yapay zekâda insana özgü nitelikler arandığı için telif hukuku günümüzün teknolojik yapısına uyum sağlayamamaktadır. Zihnin yaratıcı güçleriyle kurulmuş olma, entelektüel emeğin meyveleri olma gibi “*romantikleştirilmiş bir eser sahipliği görüşü*”, telif hakkı yasasına hakim olsa da bu bakış açısı telif hakkının geleceği için geleceğe yönelik *zayıf bir köprü* olacaktır. Yapay zekânın ürettiği eserlerde, insan girdisi nispeten az miktardadır ve gelecekte giderek daha da azalacaktır. Yapay zekâ kullanıcısının, ortaya çıkan “*eser*” niteliğindeki çalışmanın ve telif hakkının sahibi olarak tanınması insan mı yapay zekâ mı ikiliğini çözecektir. Bilgisayar kullanıcılarına hak sahipliği tanımak, bilgisayarla üretilmiş ve bilgisayar destekli uygulamalar arasında anlaşılmaz bir ayrım yapmanın

gerekliliği sorununu ortadan kaldıracaktır. Bu nedenle kullanıcıların yaratıcı özellik geliştirmeleri zor olduğu için eser sahibi olarak tanınmaması gerektiği gerekçesiyle yapılan eleştiriler dayanaksız kalmaktadır.

Kamunun hak sahipliği görüşü dışında, yukarda ele alınan tüm görüşler için, FSEK’de var olan hükümler tek başına yeterli olamamaktadır. Doktrinde de yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünlerde hak sahipliği için FSEK’te kanun boşluğu olduğu ve ek bazı düzenlemeler yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Aynı şekilde kullanıcının hak sahipliğine dair de ek bazı düzenlemeler yapılarak kullanıcının hak sahipliği görüşünün güçlendirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Kullanıcının hak sahipliği için FSEK ek madde 8 yol gösterici olacaktır.

96/9/EC sayılı AB Veri Tabanı Yönergesi ile bağlantılı olan FSEK ek madde 8 uyarınca, esaslı bir nispet dahilinde yatırım yapan veri tabanı yapımcısının hakları korunmaktadır. Veri tabanı yatırımcısına tanınan sui generis hakkın ihlali halinde m. 72 (3) hükmünün uygulanacağı belirtilerek yatırımcının hakları FSEK kapsamında korunmaya alınmıştır. Yatırımcının haklarını ihlal edenler için cezai yaptırımlar öngörölmesi hakların koruyuculuğunu artırmıştır. FSEK kapsamında yatırımcının haklarının bu nitelikte bir düzenlemeyle korunması, yatırımcıyı haksız rekabet, ticaret, borçlar hukuku gibi genel düzenlemelere, yorumlarla farklılaşacak mahkeme kararlarına ve bunların genel yaptırımı olan tazminat ödenmesi sonucuna mecbur bırakmamıştır. Aksine FSEK’in geçerli olduğu özel hükümlerle yatırımcının hakları belirli hale getirilmiş, özel ve uzmanlaşmış mahkemelerde yargılanma usulü sağlanmış ve tazminat yaptırımının yanı sıra cezai yaptırımlarla haklar güçlendirilmiştir.

FSEK’de olmazsa olmaz şart olarak kabul edilen hususiyet şartının esnetilebileceği madde, FSEK ek madde 8 olmaktadır. Hususiyet aranmayan veri tabanları yatırımcısına, FSEK ek madde 8 uyarınca tanınan sui generis hakkın bir benzerinin, yapay zekâ kullanıcısına da tanınması gerektiği kanısındayız. Yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin korunması, kullanıcının hak sahipliğinde doğmak üzere, getirilecek sui generis bir

koruma ile sağlanabilir. Böylece, FSEK'in geçerli olduğu özel hükümlerle yapay zekâ tarafından meydana getirilen eser niteliğindeki ürünler için koruma koşulları belirli hale getirilmiş, özel ve uzmanlaşmış mahkemelerde yargılanma usulü sağlanmış ve tazminat yaptırımının yanı sıra cezai yaptırımlarla haklar güçlendirilmiş olacaktır.

Yatırımcının, yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde hak sahibi olabileceğine dair görüşün amacı; yapay zekâyı haklar vermek değil, yatırımların ve ticari kazanımların korunmasıdır. Bu sayede toplumun ilerlemesine katkı sağlanacağı ve bunun faydacı teoriler çerçevesinde kabul edilebilir bir çözüm olduğunu ifade etmiştik. Veri tabanı yatırımcısı için özel olarak konulan bu istisnai hükmün, bir benzerinin kullanıcıya da aynı gerekçelerle verilebileceği kanısındayız. Veri tabanı nasıl nevi şahsına münhasır bir üründen, yapay zekâ ve yapay zekânın meydana getirdiği üründe aynı niteliklere sahiptir. Veri tabanı için sui generis hüküm getirilebilmesi, yapay zekâ ve kullanıcının hak sahipliği için de sui generis hüküm getirilerek çözüme varılabileceğinin göstergesidir. Veri tabanının ekonomik getirisi dikkate alınarak FSEK çerçevesinde koruma altına alınmasıyla FSEK'in temel yapısı değişmediği gözetilerek yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünün de aynı korumadan faydalandırılabilmesi kanısındayız. Zira, yapay zekâda insana özgü nitelikler arandığı için telif hukuku sisteminde yapay zekânın meydana getirdiği ürünler oturtulamamakta ve geleneksel yolun izlediği yorumlardan bir sonuca varılamamaktadır. Yapay zekânın, diğer üretimlerden *farklı* olduğu kabul edilmelidir. Kullanıcının satın aldığı veya kiraladığı ürün, alalede bir ürün değildir. Kullanıcının, hukuki kullanımındaki ürün yaratıcı eserler üretmek için programlanmış bir ürün olduğu dikkate alınarak, klasik eser sahipliği algısında aranan hususiyet ve insan yazarlığının bu tür nitelikteki eserlerde aranmaması gerekmektedir. Bu demek değildir ki, fikir ve sanat eserleri hukukunun insanı esas alan temel yapısı kökten değişmelidir. Veri tabanı koruması için, temel yapıyı değiştirmeden çözüm üretildiği dikkate alınarak, yapay zekâ ve yapay zekânın meydana getirdiği üründe hak sahipliği için de

sui generis bir çözüm bulunabilir. Fikri çabanın gösterilmesi ve hususiyetin yansıtılması şartlarını sağlamasa bile yapay zekânın meydana getirdiği ürünün yaratıcılık konusunda benzersiz olduğu ve insan eserinden ayırt edilemediği haller için yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünü için özel bir koruma statüsü sağlanabilir. Kullanıcının hak sahipliğinde doğmak üzere, kanuni düzenlemelerle, “*yapay zekânın meydana getirdiği eser niteliğindeki ürünler*” başlığı açılarak özel hükümler getirildiği takdirde koruma sağlanabilecektir.

Yapay zekâ tarafından oluşturulan sonuçlar için koruma süresinin daha kısa hesaplanması gerekmektedir. Böylece, teknolojinin hızı ve kamunun yararı konusunda dengeleyici bir çözüme ulaşabilmek mümkün olsun. Yapay zekânın “*potansiyel ölümsüz*” olduğu dikkate alınarak, normalde eserlere sağlanan tekelden daha kısa bir koruma süresi öngörülerek, dengeleyici bir çözüm bulunabilir. Zira, yukarda ifade ettiğimiz üzere, hususiyet aranan veri tabanı için koruma süresi genel hükümlere tabi iken, hususiyet aranmayan veri tabanı için koruma süresi 15 yıl olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerde kullanıcının sui generis hak sahipliği için de koruma süresi kısaltılabilir. Bunun yanında, kullanıcının hak sahipliği düzenlemesi içerisine, kullanıcının ihlal davalarıyla karşılaşmaması için de, yapay zekânın meydana getirdiği ürünler için, işlenme hakkı konusunda, belirsizlikleri gidermek adına, “*açıkça*” istisnalar kapsamına alınabilir.

KAYNAKÇA

- ABBOTT, Ryan, ROTHMAN-SHUBOV ve Elizabeth. “Disrupting Creativity: Copyright Law in the Age of Generative Artificial Intelligence” (Kısaltma: Disrupting Creativity), *SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4185327> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-42.
- ABBOTT, Ryan. “Artificial Intelligence and Intellectual Property: An Introduction” (Kısaltma: An Introduction), *SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4065150> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-19.
- ABBOTT, Ryan. “Artificial Intelligence, Big Data and Intellectual Property: Protecting Computer-Generated Works in the United Kingdom” (Kısaltma: Protecting CGW in the United Kingdom), *Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies*, *SSRN*, 2017, <https://ssrn.com/abstract=3064213> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-16.
- ABBOTT, Ryan. “I Think, Therefore I Invent: Creative Computers and the Future of Patent Law” (Kısaltma: I Think, Therefore I Invent), *Boston College Law Review*, C. 57 (2016), <https://ssrn.com/abstract=2727884> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1079-1126.
- AKSOY DURSUN, Sanem. *Eşya Kavramı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2012.
- AKSOY, Ecem. *Yapay Zekânın Sorumluluk Hukukundaki Konumu ve Büyük Veri ile İlişkisi* (Kısaltma: Büyük Veri ile İlişkisi), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- ALEXANDRE, Filipe Maia. “The Legal Status of Artificially Intelligent Robots” (Kısaltma: Legal Status), *SSRN*, 2017, <https://ssrn.com/abstract=2985466> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-68.
- ALLEN, Tom and WIDDISON, Robin. “Can Computers Make Contracts?” (Kısaltma: Contracts), *Harvard Journal of Law & Technology*, C. 9, S. 1, (1996), <http://jolt.law.harvard.edu/volumes/volume-9> (Erişim: 15. 04.

2024), ss. 26-52.

ANTALYA, Osman Gökhan. *Eşya Hukuku, C. IV/1*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, 2021.

APLİN, Tanya ve PASQUALETTO, Guilia. “Artificial Intelligence and Copyright Protection” (Kısaltma: Copyright Protection), *King's College London Law School Research Paper, SSRN*, 2019, <https://ssrn.com/abstract=3419481> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-19.

ARKAN, Azra. *Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar (Kısaltma: Bağlantılı Haklar*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005.

ARPACI, Abdülkadir. *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)*, Kırklareli: Beta Basım, 2. Baskı, 2000.

ARSLANLI, Halil. *Fikri Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri (Kısaltma: Fikri Hukuk)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1954.

ATAR, Eray Aksın. “İsviçre ve Türk Hukukundaki Fikir ve Sanat Eserlerindeki Hususiyet Kavramına Öğreti ve Yargının Bakışı” (Kısaltma: Hususiyet Kavramına Öğreti ve Yargının Bakışı), *İstanbul Barosu E-Yayınları*, 2022, <https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/yayinlar/eyayin/doc/y70yfvsek.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 3-26.

ATAR, Eray Aksın. “Teoriler Işığında Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Hukuk Düzeni İçerisindeki Yeri” (Kısaltma: Hukuk Düzeni İçerisindeki Yeri), *Necla Giritlioğlu’na Armağan*, ed. Hasan Erman, Tufan Ögüz, Şükran Şıpka, Emrehan İnal, Başak Baysal, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020, ss. 85-136.

ATAR, Eray Aksın. *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkı ve Korunması (Kısaltma: Yayma)*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.

ATEŞ, MUSTAFA. “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 55, S. 1 (2006), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42634/513915> (Erişim: 15. 04. 2024), ss.

47 – 84.

ATEŞ, Mustafa. *Fikri Hukukta Eser (Kısaltma: Eser)*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2007.

AYAN, Mehmet ve AYAN, Nurşen. *Kişiler Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınevi, 8. Baskı, 2016.

AYAN, Mehmet. *Eşya Hukuku I*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 13. Baskı, 2016.

AYDIN, Cengiz Hakan. "Öğrenme ve Öğretme Kuramlarının Eğitim İletişimine Katkısı", *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, C. 17 (2000), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kurgu/issue/59589/857998> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 183-197.

AYİTER, Nuşin. *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri (Kısaltma: Ürünler)*, Ankara: Sevinç Matbaası, 1972.

BACAKSIZ, Pınar, SÜMER ve Seda Yağmur. *Robot, Yapay Zekâ ve Yeni Teknolojiler (Kısaltma: Yeni Teknolojiler)*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.

BAHORAN, Kavita. *AI-Generated Artworks: Challenging The Traditional Notions of Copyright? (Kısaltma: AI-Generated Artworks)*, Tilburg Üniversitesi, Tilburg 2020, <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=151211> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-59.

BAK, Başak. "Medeni Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk" (Kısaltma: Sorumluluk), *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 35 (2018), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/52647/693619> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 211-232.

BALKIN, Jack M. "The Path of Robotics Law", *California Law Review, Public Law Research*, C. 6 (2015), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2586570 (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 45-60.

BALLARDINI Rosa Maria ve HE, Kan ve ROOS, Teemu. "AI-Generated Content: Authorship And Inventorship in the Age of Artificial Intelligence"

- (Kısaltma: AI-Generated Content) , *Helsinki Institute for Information Technology*, 2019, <https://www.cs.helsinki.fi/u/ttonteri/pub/aicontent2018.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), ss.117-135.
- BANTERLE, Francesco. “Ownership of Inventions Created by Artificial Intelligence” (Kısaltma: Ownership of Inventions), *SSRN*, 2018, <https://ssrn.com/Abstract=3276702> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-25.
- BONADIO, Enrico, MCDONAGH, Luke ve ARVIDSSON, Christopher. “Artificial Intelligence as Inventor: Exploring the Consequences for Patent Law”, *European Journal of Risk Regulation*, C. 4 (2018), <https://ssrn.com/abstract=3798767> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-30.
- BONADIO, Enrico, MCDONAGH, Luke ve ARVIDSSON, Christopher. “Intellectual Property Aspect of Robotics”, *European Journal of Risk Regulation*, C. 4 (2018), <https://ssrn.com/abstract=3329014> (Erişim: 15. 04. 2024), s. 1-20.
- BOSTROM, Nick. *Süper Zekâ Yapay Zekâ Uygulamaları, Tehlikeler ve Stratejiler (Kısaltma: Stratejiler)*, çev. Ferit Burak Aydar, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, 2020.
- BOYDEN, Bruce E. “Emergent Works”, *Columbia-VLA Journal of Law & The Arts*, C. 39, S. 3 (2016), <https://journals.library.columbia.edu/index.php/lawandarts/article/view/2077> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 377- 394.
- BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru. “Ticari Sırların Dijital Ortamda Korunması” (Kısaltma: Dijital), *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 33 (2018), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/52649/693673> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 143-192.
- BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru. *Buluşçu Yapay Zekâ ve Patent Hukuku (Kısaltma: Buluşçu)*, İstanbul: Aristo Yayınları, 1. Baskı, 2020.
- BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru. *Robot Hukuku*, İstanbul: Aristo Yayınları, 2020.

- BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru. *Yapay Zekâ Endüstri 4. 0 ve Robot Üreticiler-Hukuki Bakış*, İstanbul: Aristo Yayınları, 2. Baskı, 2021.
- BRIDY, Annemarie. “Coding Creativity: Copyright And The Artificially Intelligent Author” (Kısaltma: Coding Creativity) *Stanford Technology Law Review*, C. 5 (2012), <https://ssrn.com/abstract=1888622> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-28.
- BROWN, Gary D. “If You Think AI Won't Eclipse Humanity, You're Probably Just a Human” (Kısaltlama: Just a Human), *William & Mary Bill of Rights Journal*, C. 30, S. 2 (2021), SSRN, <https://ssrn.com/abstract=4186986> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 455-466.
- BROWN, Nina I. “Artificial Authors: A Case for Copyright in Computer-Generated Works” (Kısaltlama: CGW), *The Columbia Science & Technology Law Review*, C. 20, S. 1 (2018), <https://journals.library.columbia.edu/index.php/stlr/article/view/4766> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-41.
- BRYSON, Joanna J. “Robots Should Be Slaves” (Kısaltlama: Be Slaves), SSRN, 2010, <https://www.joannajbryson.org/publications/robots-should-be-slaves-pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-12.
- BULAYENKO ve öte., “AI Music Outputs: Challenges to the Copyright Legal Framework” (Kısaltma: AI Music Outputs), SSRN, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4072806> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-152.
- BUTLER, Timothy L. “Can a Computer be an Author- Copyright Aspects of Artificial Intelligence” (Kısaltma: Author), *Hastings Communications and Entertainment Law Journal*, C. 4, S. 4 (1982), https://repository.uchastings.edu/hastings_comm_ent_law_journal/vol4/iss4/11/ (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 707-747.
- ÇAKIR, Barış. *Uluslararası Fikir Sanat Eserleri Hukuk Bakımından Yapay Zekânın Eser Sahipliği (Kısaltma: Eser Sahipliği)*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programları Enstitüsü, İstanbul 2021, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/tezler/fikir-ve-sanat-eserleri-hukuku->

- bakimından-yapay-zekânin-eser-sahipliği (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-118.
- CALO, Ryan. “Artificial Intelligence Policy a Primer and Roadmap” (Kısaltma: Roadmap), *University of California Davis School of Law Rewiev*, C. 51 (2017), *SSRN*, <https://ssrn.com/abstract=3015350> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-28.
- CANKAT Rifat. “Elektronik Haksız Rekabete Uygulanacak Hukukun Tespitinde Ticaret Hukuku Yaklaşımı”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 185 (2020), <https://www.jurix.com.tr/article/20546?u=99008&c=1> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 81-106.
- ÇELEBİCAN, Özcan Karadeniz. “Roma Hukukunda Peculuim Müessesesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 25, S. 3(1968), <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/48067/3382.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Erişim: 15. 04. 2024), ss.179-194.
- CERKA, Paulius, GRIGIENE, Jurgita ve SIRBIKYT Gintare. “Liability for Damages Caused by Artificial Intelligence”, *Computuer Law Securitiy Review*, C. 31, S. 5 (2015), <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S026736491500062X> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 376-389.
- ÇETİN, Selin. “Yapay Zekâ ve Hukuk ile ilgili Güncel Tartışmalar, Yapay Zekâ Çağında Hukuk”, İstanbul, Ankara ve İzmir Baroları Çalıştay Raporu,2019,https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/docs/Yapay_Zekâ_Cag_inda_Hukuk2019.pdf (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 52-63.
- CHEN, Daniel L. “Machine Learning and the Rule of Law”, *SSRN*, 2019, <https://ssrn.com/abstract=3302507> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-12.
- CHESSMAN, Christian F. “Not Quite Human: Artificial Intelligence, Animals and the Regulation of Sentient Property”, *SSRN*, 2018, <https://ssrn.com/abstract=3200802> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-65.

- CHESTERMAN, Simon. “Artificial Intelligence and the Limits of Legal Personality” (Kısaltma: Legal Personality), *International & Comparative Law Quarterly*, C. 69, S. 4 (2020), <https://ssrn.com/abstract=3682372> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 819-844.
- CHIABOTTO, Alessio, “Intellectual Property Rights Over Non-Human Generated Creations” (Kısaltma: Non-Human), *SSRN*, 2017, <https://ssrn.com/abstract=3053772> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-18.
- CLIFFORD, Ralph D. “Intellectual Property in the Era of the Creative Computer Program: Will the True Creator Please Stand Up?” (Kısaltma: True Creator), *Tulane Law Review*, 1997, https://scholarship.law.umassd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1077&context=fac_pubs (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1675-1703.
- CRAIG, Carys ve KERR, Ian. “The Death of the AI Author” (Kısaltma: Death), *Osgoode Legal Studies Research Paper*, *SSRN*, 2019, <https://ssrn.com/abstract=3374951> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 31-86.
- CRAIG, Carys. “The AI-Copyright Challenge: Tech-Neutrality, Authorship, and the Public Interest” (Kısaltma: Tech-Neutrality), *SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4014811> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-31.
- CROUCH, Dennis D. “Legal Fictions and the Corporation as an Inventive Artificial Intelligence”, *University of Missouri School of Law Legal Studies Research Paper 2022-04*, *SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4081569> (Erişim: 15. 04. 2024), ss.1-26.
- DALYAN, Şener. *Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması (Kısaltma: Bilgisayar)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2009.
- DAVIES, Colin R. “An Evolutionary Step in Intellectual Property Rights- Artificial Intelligence and Intellectual Property” (Kısaltma: Evolutionary), *Computer Law & Security Review*, C. 27, S. 6 (2011), <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0267364911001518> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 601-619.
- DELTORN, Jean-Marc and MACREZ, Franck. “Authorship in the Age of Machine

- Learning and Artificial Intelligence” (Kısaltma: Authorship) , *Centre for International Intellectual Property Studies Research Paper No. 2018-10*, SSRN, 2018, <https://ssrn.com/abstract=3261329> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-24.
- DEMİRBAŞ, Ali. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Eser Sahibinin Mali Haklarına Tecavüz Halinde Hak Sahibine Sağlanan Hukuki Koruma*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015.
- DENICOLA, Robert. “Ex Machina: Copyright Protection for Computer – Generated Works” (Kısaltma: Ex Machina), *Rutgers University Law Review*, C. 69 (2016), <https://ssrn.com/abstract=3007842> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 251-287.
- DEVARAPALLI, Pratap. “Machine Learning to Machine Owning Redefining the Copyright Ownership from the Perspective of Australian, US, UK and EU Law” (Kısaltma: Redefining), *European Intellectual Property Review*, C. 40, S. 11 (2018), <https://ssrn.com/abstract=3293518> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-15.
- DOĞAN, Erdem. *Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu (Kısaltma: Statüsü)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- DOĞAN, Mehtap. *Yapay Zekâ ve Bilinç Problemi, Yapay Bilincin İmkanına Dair Bir Tartışma: Yapay Bir “Ben” Mümkün mü?*, İstanbul: Çizgi Kitapevi, 2020.
- DORNIS, Tim. “Of 'Authorless Works' and 'Inventions without Inventor' -The Muddy Waters of 'AI Autonomy' in Intellectual Property Doctrine” (Kısaltma: Authorless), SSRN, 2021, <https://ssrn.com/abstract=3776236> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-28.
- DREXL, Josef, HILTY, Reto, BENEKE, Francisco ve öte. “Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective” (Kısaltma: An Understanding), *Max Planck Institute for Innovation & Competition Research*, SSRN, (2019), <https://ssrn.com/abstract=3465577> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-14.
- DURAL, Mustafa ve ÖĞÜZ, Tufan. *Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku*,

- İstanbul: Filiz Kitabevi, 23. Baskı, 2022.
- EIDENMULLER, Horst. “The Rise of Robots and the Law of Humans”, *Oxford Legal Studies Research*, S. 27 (2017), <https://ssrn.com/abstract=2941001> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-15.
- EKİCİ, Şerafettin. *Bilişim ve Teknoloji Hukuku (Kısaltma: Bilişim)*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2023.
- ELMAS, Çetin. *Yapay Zekâ Uygulamaları*, Ankara: Seçkin Yayınları, 5. Baskı, 2021.
- ERDOĞAN, İhsan ve KESKİN, Dilşad. *Türk Medeni Hukuku*, Ankara: Gazi Kitabevi, 3. Baskı, 2020.
- EREL, Şafak N. “Fikri Hukukta Bilgisayar Programlarının Korunması” (Kısaltma: Bilgisayar), *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 49, S. 1 (1994), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3114/43192> (Erişim: 15. 04. 2024). ss. 141-164.
- EREL, Şafak N. *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, (Kısaltma: Fikir), Ankara: Yetkin Yayınları, 3. Baskı, 2009.
- FLASINSKI, Mariusz. *Introduction to Artificial Intelligence*, Switzerland: Springer, 2016.
- FROSIO, Giancarlo. “Four Theories in Search of an A(I)uthor”, In *Handbook of Artificial Intelligence and Intellectual*” (Kısaltma: Four Theories), *SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4004138> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-25.
- GERVAIS, Daniel J. “Feist Goes Global: A Comparative Analysis of the Notion of Originality in Copyright Law” (Kısaltma: Feist), *Journal of the Copyright Society USA*, *SSRN*, <https://ssrn.com/abstract=733603> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 949-981.
- GERVAIS, Daniel. “The Machine as Author” (Kısaltma: Author), *Iowa Law Review*, C. 105, S. 5 (2019), <https://ssrn.com/abstract=3359524> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 2053-2106.
- GINSBURG, Jane C. “People not Machines: Authorship and What It Means in the

- Berne Convention?” (Kısaltma: People not Machines), *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, C. 49 (2018), <https://link.springer.com/article/10.1007/s40319-018-0670-x> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 79-91.
- GLASSER, Darin. “Copyrights in Computer-Generated Works: Whom, if Anyone, Do We Reward?” (Kısaltma: Reward), *Duke law. & Technology Review*, C. 24, S. 1 (2001), <https://dltr.law.duke.edu/2001/07/11/copyrights-in-computer-generated-works-whom-if-anyone-do-we-reward/> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-18.
- GÖKYAYLA, Emre. *Film Yapım Sözleşmesi (Kısaltma: Film)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015.
- GOOLD, Patrick Russell. “The Curious Case of Computer-Generated Works under the Copyright, Designs and Patents Act 1988” (Kısaltma: Curious Case), *Intellectual Property Quarterly*, S. 2 (120-129) (2021), <https://core.ac.uk/display/394977074?source=2> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-22.
- GRIMMELMAN, James. “There's No Such Thing as a Computer-Authored Work – And It's a Good Thing, Too” (Kısaltma: Good Thing), *SSRN*, 2016, <https://ssrn.com/abstract=2699862> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 403-416.
- GUADAMUZ, Andres. “Do Androids Dream of Electric Copyright? Comparative Analysis of Originality in Artificial Intelligence Generated Works” (Kısaltma: Electric), *Intellectual Property Quarterly*, C. 2017, S. 2 (2020), <https://ssrn.com/abstract=2981304> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-24.
- GÜÇLÜTÜRK, Osman Gazi ve CANKAT, Rıfat. “Yapay Zekâ ile Oluşturulan Ürünlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği Meselesi”, *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ (Kısaltma: Mesele)*, ed. E. Eylem Aksoy Retornaz/ Osman Gazi Güçlütürk. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- GÜÇLÜTÜRK, Osman Gazi. *Yapay Zekâ ve Verinin Kullanımı (Kısaltma: Veri)*, İstanbul: On iki Levha Yayıncılık A. Ş., 2022.
- GÜNEŞ, İlhami. *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (Kısaltma: Uygulama)*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, 2022.

- GUNKEL, David J. “Both/And Why Robots Should Not Be Slaves” (Kısaltma: Not Be Slaves), *Person, Thing, Robot: A Moral and Legal Ontology for the 21st Century and Beyond- MIT Press, SSRN*, 2022, <https://ssrn.com/abstract=4115647> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-19.
- HARDIN, Garret, “The Tragedy of Common”, *Science*, C. 162, S. 3859 (1968), <https://www.jstor.org/stable/1724745> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1243-1248.
- HATEMİ, Hüseyin. *Kişiler Hukuku*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 9. Baskı, 2021.
- HAVUZCHA, Branislav. “Artificial Intelligence and Cultural Production: Possible Impacts on Creativity and Copyright Law” (Kısaltma: Cultural), *SSRN*, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4028106 (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-22.
- HEDRICK, Samantha Fink. “‘I 'Think', Therefore I Create: Claiming Copyright in the Outputs of Algorithms” (Kısaltma: Algorithms), *New York University Journal of Intellectual Property And Entertainment Law*, C. 8, S. 2 (2019), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3367169 (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-57.
- HELVACI, Serap ve ATAR, Eray Aksın. “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Üç Aşamalı Test”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 22, S. 3 (2016), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/335634> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1289-1302.
- HELVACI, Serap. *Gerçek Kişiler*, İstanbul: Legal Yayınevi, 9. Baskı, 2021.
- HELVACI, Serap. *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar*, İstanbul: Beta Basım, 1 Baskı, 2001.
- HINTZ, Arend. “Understanding The Four Types of AI, From Reactive Robots to Self-Aware Beings”, *The Conversation UK*, 2016, <https://theconversation.com/understanding-the-four-types-of-ai-from-reactive-robots-to-self-aware-beings-67616> (Erişim: 15. 04. 2024).

- HIRSCH, Ernst. *Fikri ve Sınai Haklar (Kısaltma: Haklar)*, Ankara: Ar Basımevi, 1. Baskı, 1948.
- HRISTOV, Kalin, “Artificial Intelligence and the Copyright Dilemma” (Kısaltma: Dilemma), *IDEA: The Intellectual Property Law Review*, C. 57, S. 3 (2017), https://ipmall.law.unh.edu/sites/default/files/hosted_resources/IDEA/hristov_formatted.pdf (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 431-454.
- HUBBORD, Thomas Patrick. “Do Androids Dream: Personhood and Intelligent Artifacts” (Kısaltma: Personhood), *Temple Law Review*, C. 83 (2010), <https://ssrn.com/abstract=1725983> (Erişim: 15. 04. 2024), ss-1-97.
- KAMALI AKDEMİR, Tuğba. *Fikri Hukuk Kapsamında Bilgisayar Programlarındaki Değişikliklerin Sonuçları (Kısaltma: Değişikliklerin Sonuçları)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- KAPLAN, Andreas ve HAENLEİN, Micheal. “Siri, in My Hand: Who’s The Fairest in the Land? On the Interpretations, Illustrations, and Implications of Artificial Intelligence” (Kısaltma: Siri), *Business Horizon*, C. 62, S. 1 (2019), <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0007681318301393> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 15-25.
- KARA KILIÇARSLAN, Seda. “Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Hukuki Kişiliği Üzerine Tartışmalar” (Kısaltma: Statü), *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, C. 2, S. 4 (2019), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ybuhukuk/issue/47456/599224> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 363-389.
- KARACA, Uğur ve KARATAŞ, Esra. “Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Fikri Ürünlerin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Korunması” (Kısaltma: Korunma), *Maltepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 1 (2022), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mhfd/issue/70711/1137744> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 17-50.
- KARADEMİR, Artür. *Çalışanların Yarattığı Eserler Üzerinde Fikri Hakların Korunması (Kısaltma: Çalışanlar)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı,

2017.

KATZ, Andrew. “Intelligent Agents and Internet Commerce in Ancient Rome”, *Society Computer & Law Tech Law for Everyone*, <https://www.scl.org/1095-intelligent-agents-and-internet-commerce-in-ancient-rome/> (Erişim: 15. 04. 2024).

KAYIHAN, şaban. *Kişiler Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2022.

KAYIHAN, şaban. *Medeni Hukuk Bilgisi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, 2022.

KELLEY, Richard ve öte. “Liability in Robotics: An International Perspective on Robots as Animals”, *Advanced Robotics*, C. 24, S. 13 (2010), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2271471 (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-49.

KESKİN ORHAN, Merve. *Boręlar Hukukunda Hayvan Bulunduranın Sorumluluğu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2020.

KESKİN, Dilşad ve DEMİRCİOğLU, Reyhan. *Medeni Hukuku II Eşya Hukuku Miras Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.

KILIğOğLU, Ahmet M. *Sinai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar (Kısaltma: Karşılaştırmalı)*, Ankara: Turhan Kitapevi, 8. Baskı, 2022.

KIM, Eugene Eric ve TOOLE, Betty Alexandra. “Ada and the First Computer”, *Scientific American Inc.* (1999), https://www.cs.virginia.edu/~robins/Ada_and_the_First_Computer.pdf (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 76 -81.

KOP, Mauritz. “AI & Intellectual Property: Towards an Articulated Public Domain” (Kısaltma: Public Domain), *University of Texas School of Law, Texas Intellectual Property Law Journal*, C. 28, S. 1 (2019), <https://ssrn.com/abstract=3409715> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1 – 39.

KÜÇÜKALİ, Canan. “Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Kapsamında Korunması”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*, S. 37 (2019), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iticusbe/issue/55168/753444> (Erişim: 15. 04.

2024), ss. 104-127.

KÜSBECİ, Polathan. *İşletmelerde Yapay Zekâ (Kısaltma: İşletmeler)*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2021.

LAMBERT, Paul. “Computer Generated Works and Copyright: Selfies, Traps, Robots, AI and Machine Learning” (Kısaltma: Selfies), *European Intellectual Property Review*, C. 39, S. 1 (2017), https://www.researchgate.net/publication/326126398_Computer_Generated_Works_and_Copyriht_Selfies_Traps_Robots_AI_and_Machine_Learning (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-13.

LEMLEY, Mark A. “Property, Intellectual Property and Free Riding”, *Texas Law Review*, C. 83, (2005), <https://ssrn.com/abstract=582602> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-56.

LOCKE, John. “Two Treatises of Government” (Kısaltma: Government), *Binker North Published*, 2004, <https://www.yorku.ca/conninel/courses/3025pdf/Locke.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), ss.1-216.

LORENZONI, Isabella, “Artificial Intelligence Creates, Invents ... And Challenges Intellectual Property Law AI: The Mind Behind Creative and Innovative Works, Can a Sui Generis System Be a Solution” (Kısaltma: Solution), *Stockholm Intellectual Property Law Review*, C. 3, S. 2 (2020), https://stockholmiplawreview.com/wp-content/uploads/2021/01/4.Isabella-Lorenzoni-LL.M._IP_nr-2_2020_A4.pdf (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 26-35.

LUZAN, Tetiana ve KURKI, A. J. “Legal Personhood of Artificial Intelligence” (Kısaltma: Personhood), *University of Helsinki Faculty of Law*(2020),<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/dc58ef4d-2b51-446f-87a9-6f74724a10c3/content> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-91.

MAYOR, Adrienne. *Gods and Robots: Myths, Machines, and Ancient Dreams of Technology*, USA, New Jersey: Princeton University Press, 2018, (Erişim: 15. 04. 2024).

MCCUTCHEON, Jani. “The Vanishing Author in Computer Generated Works: A

- Critical Analysis of Recent Australian Case Law” (Kısaltma: Vanishing Author), *Melbourne University Law Review*, C. 36 (2013), <https://ssrn.com/abstract=2297192> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 915-969.
- MEZEI, Peter. “From Leonardo to the Next Rembrandt-The Need for AI-Pessimism in the Age of Algorithms” (Kısaltma: Leonardo), *Archive for Copyright, Film and Theatre Law-UFITA*, S. 2 (2020), <https://ssrn.com/abstract=3592187> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-30.
- MEZEI, Peter. “You Ain’t Seen Nothing yet'- Arguments against the Protectability of AI-generated Outputs by Copyright Law” (Kısaltma: Nothing), *SSRN*, 2021, <https://ssrn.com/abstract=3890051> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-17.
- MIJVEL, Maad M. “History of Artificial Intelligence” (Kısaltma: History), *Researchgate*, 2015, https://www.researchgate.net/publication/322234922_History_of_Artificial_Intelligence (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-5.
- NABIYEV, Vasif. *Yapay Zekâ (Kısaltma: Zekâ)*, Ankara: Seçkin Yayınları, 6. Baskı, 2021.
- NEMUTLU, İbrahim Berat. *Yapay Zekânın Patent Hukukuna Etkileri (Kısaltma: Patent)*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- OCAK, Mehmet Akif ve EFE, Abdullah Alper, *Nesnelerin İnterneti*, Ankara: Anı Yayıncılık, 2021.
- ÖĞÜZ, Tufan. *Know-How Sözleşmeleri*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2001.
- OĞUZMAN, Kemal, SELİÇİ, Özer ve OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe. *Eşya Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 23. Baskı, 2021.
- ÖZBAY, Ümit Vefa, "Dijital Peculium Kavramı" (Kısaltma: Dijital Peculium), *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 70, S. 3 (2021), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1892552> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 867-898.
- ÖZKAYA, Eraslan. *Eşya Hukuku Mülkiyet Genel Bölümler Cilt I-A*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- ÖZSUNAY, Ergun. *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu*, İstanbul: Der Yayınları, 5.

- Baskı, 1982.
- ÖZTAN, Bilge. *Şahsın Hukuku Hakiki Şahıslar*, Ankara: Turhan Kitabevi, 8. Baskı, 1999.
- ÖZTAN, Fırat. *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (Kısaltma: Fikir)*, Ankara: Turhan Kitabevi, 1. Baskı, 2008.
- ÖZTRAK, İlhan. *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar (Kısaltma: Haklar)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1977.
- PAGALLO, Ugo. “Apples, Oranges, Robots: Four Misunderstandings in Today’s Debate on the Legal Status of AI Systems” (Kısaltma: Debate), *Philosophical Transactions of the Royal Society*, 2018, <https://royalsocietypublishing.org/doi/epdf/10.1098/rsta.2018.0168> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-16.
- PAGALLO, Ugo. “Vital Sophia And Co.-The Quest For The Legal Personhood of Robots”, *Information*, 2018, <https://www.mdpi.com/2078-2489/9/9/230> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-11.
- PAGOLLO, Ugo. “Killers, Fridges, And Slaves: A Legal Journey in Robotics” (Kısaltma: Slaves), *AI-Society*, C. 26, S. 4 (2011), <https://link.springer.com/article/10.1007/s00146-010-0316-0> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 347-354.
- PALACE, Victor M. “What if Artificial Intelligence Wrote This? Artificial Intelligence and Copyright Law”, *Florida Law Review*, C. 71, S. 1 (2019), <https://scholarship.law.ufl.edu/flr/vol71/iss1/5> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 217-242.
- PEARLMAN, Russ. “Recognising Artificial Intelligence (AI) as Authors and Inventors under US Intellectual Property Law”, *Richmond Journal of Law & Technology*, C. 24, S. 2 (2018), https://jolt.richmond.edu/files/2018/04/Pearlman_Recognizing-Artificial-Intelligence-AI-as-Authors-and-Inventors-Under-U.S.-Intellectual-Property-Law.pdf (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-38.
- PERENNOU, Thomas. “State-Of-The Art On Legal Issues” (Kısaltma: Issues),

Ethicaa Ethics and Autonomous Agents, 2014, <https://ethicaa.greyc.fr/media/files/ethicaa.delivvable.1.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-49.

PERRY, Mark ve MARGONI, Thomas. “From Music Tracks to Google Maps: Who Owns Computer Generated Works?” (Kısaltma: Music), *Computer Law and Security Review*, C. 26, S. 621-619, (2010), SSRN, <https://ssrn.com/abstract=1647584> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-25.

RAMALHO, Anna. “Will Robots Rule the Artistic World? A Proposed Model for the Legal Status of Creation by Artificial Intelligence Systems” (Kısaltma: Artistic), *Journal of Internet Law*, C. 21, S. 1 (2017), <https://discovery.ebsco.com/c/e3me46/viewer/pdf/3zhlafcvr5> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 12-25.

RICHARDS, Neil M. ve SMART, William D. “How Should the Law Think About Robots?”, SSRN, 2013, <https://ssrn.com/abstract=2263363> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-25.

RICKETSON, Sam ve GINSBURG, Jane C. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond* (Kısaltma: Berne), Oxford: Oxford University Press, 2. Baskı, C. 1, 2005.

ROSEN, Dan. A Common Law for the Ages of Intellectual Property”, *University of Miami Law Review*, C. 38, S. 5 (1984), <https://repository.law.miami.edu/umlr/vol38/iss5/2/> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 769-828.

RUSSELL, Stuart J. ve NORVIG, Peter. *Artificial Intelligence: A Modern Approach* (Kısaltma: Modern), New Jersey: Prentice Hall, 1995.

SAMUELSON, Pamela. “Allocating Ownership Rights in Computer-Generated Works” (Kısaltma: Ownership), *University of Pittsburgh Law Review*, C. 47 (1985), <https://lawcat.berkeley.edu/record/1112407> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1185-1228.

SARI, Onur. “Yapay Zekânın Türk Fikri Mülkiyet Hukukuna Göre Korunması” (Kısaltma: Korunma), *İzmir Barosu Dergisi*, S. 1 (2020),

<https://www.izmirbarosu.org.tr/pdfdosya/yapay-zek-nin-t20206417229946.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 53-116.

SHELLEY, Marry. *Frankenstein Ya Da Modern Prometheus*, ev. Yiğit Yavuz, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 7. Baskı, 2020.

SCHÖNBERGER, Daniel. “Deep Copyright: Up-And Downstream Questions Related to Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML)” (Kısaltma: Questions), *SSRN*, 2018, <https://ssrn.com/abstract=3098315> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-19.

SCHUSTER, Michael, “Artificial Intelligence and Patent Ownership” (Kısaltma: Patent), *Washington & Lee Law Review*, C. 75, S. 4 (2018), <https://scholarlycommons.law.wlu.edu/wlulr/vol75/iss4/5/> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1945 – 2004.

SCHWARZ, Andreas B. *Roma Hukuk Dersleri*, ev. Türkan Rado, İstanbul: Doğan Kardeş Matbacılık, 1. Cilt, 7. Baskı, 1965.

SENFTLEBEN, Martin ve BUIJTELAAR, Laurens. “Robot Creativity: An Incentive-Based Neighboring Rights” (Kısaltma. Neighboring), *SSRN*, 2020, <https://ssrn.com/abstract=3707741> (Erişim: 15. 04. 2024).

SEROZAN, Rona. *Medeni Hukuk, Genel Bölüm, Kişiler Hukuku*, ed. Baki İlkey Engin ve Yeşim Atamer, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 9. Baskı, 2022.

SMITH, Chris. “The History of Artificial Intelligence”, *University of Washington*, 2006, <https://courses.cs.washington.edu/courses/csep590/06au/projects/history-ai.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-27.

SMOLA, Alex ve VISHWANATHAN, SVN. *Introduction to Machine Learning*, UK, Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

SOLUM, Lawrance B. “Legal Personhood for Artificial Intelligence”, ev. Müslüm Fincan, (Derleyen Kayıhan İçel, Yener nver, *Ceza Hukukunda Robot Yapay Zekâ ve Teknolojiler (Kısaltma: Personhood)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021, ss. 63-119.

SULUK Cahit, KARASU Rauf ve NAL, Temel. *Fikri Mülkiyet Hukuku (Kısaltma:*

- Fikri*), Ankara: Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara, 2023.
- SULUK, Cahit. *Çalışan Buluşları Hukuku (Kısaltma: Çalışan)*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, 2020.
- TATAR, Dilara Buket. *Mülkiyet ve Fikri Mülkiyetin Felsefi Temelleri*, Ankara: Astana Yayınları, 2014.
- TEKİNALP, Ünal. *Fikri Mülkiyet Hukuku (Kısaltma: Fikri)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 5. Baskı, 2012.
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi. *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitapevi, 6. Baskı, 1992.
- THAMPAPILLAI, Dilan. “If Value Then Right? Copyright and Works of Non-Human Authorship” (Kısaltma: Value), *Australian Intellectual Property Journal*, 2019, https://www.academia.edu/42762736/If_Value_Then_Right_Copyright_and_Artificial_Intelligence (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-24.
- TOPÇUOĞLU, Ayşenur. “Yapay Zekâ”, *Bilim ve Teknik*, S. Aralık (2001), <https://services.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf;jsessionid=Fiw2doti9DVFnxGpvGUsZrEC?dergiKodu=4&cilt=34&sayi=409&sayfa=38&yaziid=13125> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 38-47.
- TOSUN, Yalçın. *Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları (Kısaltma: Sinema)*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, 2013.
- TURING, Alan M. “Computing Machinery and Intelligence”, *Mind*, C. LIX, S. 236 (1950), <https://academic.oup.com/mind/article/LIX/236/433/986238> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 433-460.
- TÜRKMEN, Ahmet. *Spor Müsabakalarının Yayın Hakları*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- ÜSTÜN, Çağatay ve KUZGUN, İmre. “Hayvan Hakları İçin Yeni Bir Umut, İnsan Olmayan Kişi Kavramı”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, C. 5, S. 47 (2013), <https://jurix.com.tr/article/3556> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 13-21.
- VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet. *Türk Medeni Hukuku, Şahsın Hukuku, Cilt 1, Cüz 2*, İstanbul: Nurgök Matbaası, 6. Baskı, 1963.
- VILLARONGA, Eduard Fosch, KIESEBERG, Peter ve Lİ Tiffany. “Humans

- Forget, Machines Remember: Artificial Intelligence and the Right to Be Forgotten” (Kısaltma: *Remember*), *Computer Security & Law Review*, C. 34, S. 2 (2018), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3018186 (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 304-313.
- WHITE, Courtney ve MATULIONYTE, Rita. “Artificial Intelligence Painting the Bigger Picture for Copyright Ownership” (Kısaltma: Picture) *SSRN*, 2019, <https://ssrn.com/abstract=3498673> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-29.
- YAKAR, Güllü ve KINIK, Mustafa. “Yapay Zekâ ile Üretilen Görsel Sanatlar Eserlerinde Fikri Mülkiyet” (Kısaltma: Görsel), *Art-e Sanat Dergisi*, C. 13, S. 26 (2020), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduarte/issue/58036/795610> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 490-516.
- YAMAMOTO, Takashi B. “AI Created Works and Copyright” (Kısaltma: Copyright), *Patents & Licensing*, C. 48, S. 1 (2018), <https://www.itlaw.jp/AI%20Created%20Works%20and%20Copyright.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-16.
- YANISKY-RAVID, Shlomit ve JIN, Regina. “Summoning a New Artificial Intelligence Patent Model: In the Age of Pandemic” (Kısaltma: Pandemic), *Michigan State Law Review*, C. 2021, S. 3 (2020), <https://ssrn.com/abstract=3619069> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-49.
- YANISKY-RAVID, Shlomit ve LIU, Xiaoqiong (Jackie). “When Artificial Intelligence Systems Produce Inventions: The 3A Era and an Alternative Model for Patent Law” (Kısaltma: Patent), *Cardozo Law Review*, C. 39 (2017), <https://ssrn.com/abstract=2931828> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-58.
- YANISKY-RAVID, Shlomit. “Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright, And Accountability In The 3a Era-The Human-Like Authors Are Already Here-A New Model” (Kısaltma: Generating), *Michigan State Law Review*, *SSRN*, 2017, <https://ssrn.com/abstract=2957722> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 659-726.

- YARSUVAT, Duygun. *Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları (Kısaltma: Sahibi)*, İstanbul: Güryay Matbaacılık, 2. Baskı, 1984.
- YASAMAN, Hamdi, *Fikri ve Sinaî Mülkiyet Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2006.
- YAVUZ, Levent, ALICA, Türkey ve MERDİVAN, Fethi. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, C. 1 (1-47. Maddeler) (Kısaltma: Yorumu)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2014.
- YEDEK, Burakcan. *Patent Hukuku Açısından Yapay Zekâ (Kısaltma: Patent)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- YEGEN, Ceren. “Teknoloji ve İletişim Teknolojilerine Yönelik Ütopik ve Distopik Yaklaşımlar: Jetgiller ve Westworld Örneği İle” (Kısaltma: Westworld), *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 17, S. 3 (2018), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jss/issue/38232/417975> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 959 – 979.
- YILDIZ, Ozan Ali. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Çizgi Roman*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2017.
- YILMAZTEKİN, Hasan Kadir. “Türk Fikri Haklar Hukuku Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Eserleri Korumak İçin Hazır Mı?” (Kısaltma: Koruma), *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 19, S. 2 (2020), <https://www.jurix.com.tr/article/21965> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1513-1586.
- YILMAZTEKİN, Hasan Kadir. *Yapay Zekânın Eser Sahipliği (Kısaltma: Sahipliği)*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- ZIMMERMAN, Evan Joseph. “Machine Minds: Frontiers in Legal Personhood” (Kısaltma: Minds), *SSRN*, 2015, <https://ssrn.com/abstract=2563965> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1-43.
- ZORLUEL, Mustafa. “Yapay Zekâ ve Telif Hakkı” (Kısaltma: Telif) , *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C. 2019, S. 142 (2019), <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2019-142-1851> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 305-356.

Yararlanılan İnternet Siteleri

- <http://jmc.stanford.edu/articles/aiphil2.html> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <http://jmc.stanford.edu/articles/whatisai.html> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <http://jmc.stanford.edu/general/index.html> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <http://www.ecns.cn/news/2020-01-09/detail-ifzsqcrm6562963.shtml?ref=blog.juntolaw.com> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <http://www.endustri40.com/endustri-tarihine-kisa-bir-yolculuk/> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <http://www.legislation.govt.nz/act/public/2014/0051/latest/whole.html> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <https://ai100.stanford.edu/gathering-strength-gathering-storms-one-hundred-year-study-artificial-intelligence-ai100-2021-study> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <https://aiindex.stanford.edu/report/> (Erişim: 15. 04. 2024), ss. 1- 230.
- <https://aitopics.org/misc/brief-history> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <https://amelia.ai/> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <https://apac.cxotv.news/trending-news/netdragon-appoints-its-first-virtual-ceo/> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <https://arxiv.org/abs/1410.6142> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <https://cbddo.gov.tr/uyzs> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <https://cdn.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2018/04/23/16-15469.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <https://cocatalog.loc.gov/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?PAGE=sbSearch&SEQ=20240424033619&PID=Zp0gRquxOs2432JNUpCndNlrqS-dqdnA>
- <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?&num=C-145/10> (Erişim: 15. 04. 2024).
- <https://digital-law-online.info/CONTU/contu6.html> (Erişim: 15. 04. 2024).
- https://en.oxforddictionaries.com/definition/artificial_intelligence (Erişim: 15. 04. 2024).

https://english.bjinternetcourt.gov.cn/2019-05/28/c_168.htm (Erişim: 15. 04. 2024).

https://english.bjinternetcourt.gov.cn/2019-05/30/c_170.htm (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006L0116>
(Erişim: 15. 04. 2024).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024>
(Erişim: 15. 04. 2024).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A237%3AFIN> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0024&from=EN#d1e242-16-1> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012L0028&from=EN> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://inhak.adalet.gov.tr/Home/BilgiDetay/2> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://ised-isde.canada.ca/site/canadian-intellectual-property-office/en/copyright>
(Erişim: 15. 04. 2024).

<https://jade.io/article/262011> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://kirasystems.com/how-kira-works/> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://ota.fas.org/reports/8610.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118163> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://repertoire.sacem.fr/en/results?filters=parties&query=AIVA#searchBtn>
(Erişim: 15. 04. 2024).

<https://rossintelligence.com/features> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://spectrum.ieee.org/artificial-intelligence-index> (Erişim: 15. 04. 2024).

https://startupteknoloji.com/bilgisayarin-babasi-unvanina-sahip-charles-babbage-kimdir/?doing_wp_cron=1678648805.2188789844512939453125 (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/100/82/> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/111/53/> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/464/417/> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://telifhaklari.ktb.gov.tr/TR-332425/fikri-haklarla-ilgili-ab-muktesebati.html> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://theconversation.com/understanding-the-four-types-of-ai-from-reactive-robots-to-self-aware-beings-67616> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://turkiye.ai/kaynaklar/yapay-zekâ-zaman-cizelgesi/> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://wipolex.wipo.int/en/text/295166> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/japon-calisanlar-yapay-zekâ-kurbani/721048> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.aiva.ai/> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.animallaw.info/case/corso-v-crawford-dog-and-cat-hospital-inc> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.bbc.co.uk/teach/ai-15-key-moments-in-the-story-of-artificial-intelligence/zh77cqt> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.britannica.com/biography/Karel-Capek> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.britannica.com/technology/artificial-intelligence> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff71260d03e7f57ea71d6> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.chinajusticeobserver.com/a/chinese-court-backs-copyrights-for-ai-created-works> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.civil.law.cam.ac.uk/virtual-museum/ladbroke-v-william-hill-1964-1->

all-er-465 (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/history-of-ai> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.computerhistory.org/babbage/adalovelace/> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.copyright.gov/comp3/docs/compendium.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.copyright.org.au/browse/book/ACC-Ownership-of-Copyright-INFO058> (Erişim: 15. 04. 2024).

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_EN.html (Erişim: 15. 04. 2024).

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.html (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.forbes.com/sites/robertadams/2017/01/10/10-powerful-examples-of-artificial-intelligence-in-use-today/?sh=7d68991e420d> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2022-title17/USCODE-2022-title17-chap2-sec201/context> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.ibm.com/topics/machine-learning> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.ibm.com/tr-tr/watson-health> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/102> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.lawgeex.com/> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.legislation.gov.au/Details/C2021C00044> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Eliz2/4-5/74/introduction/enacted> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.legislation.govt.nz/act/public/1994/0143/latest/DLM345899.html> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.legislation.govt.nz/act/public/2017/0007/latest/whole.html> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/artificial%20intelligence> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.mevzuat.gov.tr> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5846&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6769&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6098.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.nextrembrandt.com/> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22341.pdf> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/03/20040312.htm#1> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070508-8.htm> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/05/20080514-1.htm> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.roboearth.ethz.ch/index.html> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.technollama.co.uk/chinese-court-rules-that-ai-article-has-copyright> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.techtarget.com/searchdatamanagement/definition/5-Vs-of-big-data> (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.timesnownews.com/lifestyle/books/features/how-one-author-challenged-the-boundaries-of-ai-copyright-law-article-109426632> (Erişim: 15. 04. 2024).

https://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=499504 (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/> (Erişim: 15. 04. 2024).

https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2019/03/article_0001.html (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://www.wipo.int/wipolex/en/text/586520> (Erişim: 15. 04. 2024).

https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm (Erişim: 15. 04. 2024).

<https://yze.bilgem.tubitak.gov.tr/> (Erişim: 15. 04. 2024).

www.corpus.com.tr (Erişim: 15. 04. 2024).

